

AZ ÉSZAK-MAGYARORSZÁGI RÉGIÓ SZOCIÁLIS HELYZETELEMZÉSE

2004 FEBRUÁR-OKTÓBER

KÉSZÍTETTÉK:

**CSATÓ ZSUZSA, DEÁKNÉ BENKE JUDIT, GELSEI SÁNDOR, GOLDMANN RÓBERT,
GYÓRI ILDIKÓ, LENKEI AIDA, ORAVECZNÉ TORJÁK ANITA, PRÓKAI JUDIT, TURI
KATALIN,**

SZAKMAI LEKTOROK:

**SZOBOSZLAI ZSOLT, MTA RKK, TAUSZ KATALIN, ELTE, KÁLMÁN SZILVIA, VÁTI,
WÄCHTER BALÁZS, VÁTI, JÁSZ KRISZTINA MTA RKK, GELSEI SÁNDOR NORDA**

AZ ESZCSM ÉS AZ NCSSZI MUNKATÁRSAINAK:

**OROSS JOLÁN, ULICKA LÁSZLÓ, GYURIS TAMÁS, HERPAINÉ MÁRKUS ÁGNES ÉS
SARLÓSI TIBOR**

IRÁNYÍTÁSÁVAL, AZ ESZCSM MEGBÍZÁSÁBÓL

Tartalomjegyzék

1.	BEVEZETÉS.....	5
1.1.	ÖSSZEFOGLALÓ – VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ	7
2.	TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP.....	7
2.1.	FÖLDRAJZI HELYZET	7
2.1.1.	Településszerkezet.....	8
2.2.	DEMOGRÁFIAI HELYZET.....	11
2.2.1.	Korösszetétel és nemek aránya.....	11
2.2.2.	Természetes népességszám változás.....	11
2.2.3.	Vándorlás.....	11
2.3.	LAKÁSHELYZET	12
2.3.1.	A lakások komfortfokozata	13
2.3.2.	A lakások közműellátottsága	14
2.3.3.	Laksűrűség	15
2.3.4.	Háztartásnagyság.....	15
2.3.5.	Egyszemélyes háztartások	15
2.3.6.	Háztartások gazdasági aktivitása.....	16
2.4.	MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK	16
3.	A RÉGIÓ SZOCIÁLIS HELYZETÉT MEGHATÁROZÓ KÖRÜLMÉNYEK	17
3.1.	URBANIZÁCIÓ/DERURALIZÁCIÓ - DEZURBANIZÁCIÓ/RURALIZÁCIÓ.....	17
3.2.	KÖZLEKEDÉSI ADOTTSÁGOK, HOZZÁFÉRÉSI PROBLÉMÁK	19
3.3.	NÉPESSÉG EGÉSZSÉGÜGYI ÁLLAPOTA, EGÉSZSÉGÜGYI HELYZET	21
3.4.	ISKOLÁZOTTSÁGRA VONATKOZÓ ADATOK	22
3.5.	FOGLALKOZTATOTTSÁGI HELYZET	23
3.5.1.	Munkanélküliség	24
4.	KIREKESZTŐDÉS	25
4.1.	SZEGÉNYSÉG, MÉLYSZEGÉNYSÉG ÁLTAL VESZÉLYEZTETETT CSOPORTOK KÖRE – RÉGIÓSPECIFIKUS PROBLÉMÁK MENTÉN	25
4.1.1.	Okok, kockázatot növelő tényezők.....	25
4.2.	SEGÉLYEZÉS	27
4.3.	IDŐSEK SZEGÉNYSÉGE	28
4.4.	GYEREKEK	28
4.4.1.	Gyerekek szegénysége	29
4.5.	MUNKAERŐPIACRÓL KISZORULT, EGÉSZSÉGÜGYI ÁLLAPOTUK ÉS ÉLETMÓDJUK MIATT VESZÉLYEZTETETTEK.....	30
4.5.1.	Bűnelkövetők	30
4.5.2.	Kábítószer fogyasztók.....	30
4.5.3.	Egészségügyi állapotuk miatt kiszorultak.....	31
4.6.	CIGÁNY NÉPESSÉG	32
4.6.1.	Az észak-magyarországi cigányság térbelisége és számaránya.....	32
4.7.	BELSO PERIFÉRIÁN ÉLŐK.....	33
4.8.	FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK	34
4.9.	VESZÉLYEZTETETT LAKHATÁS	35
5.	TELEPÜLÉSSZERKEZET – KÖZIGAZGATÁS –SZOCIÁLIS IGAZGATÁS, ELLÁTÁS... 35	
5.1.	TELEPÜLÉSSZERKEZET, TELEPÜLÉSNAGYSÁG ÉS KÖZIGAZGATÁS KAPCSOLATA	35
5.2.	ÖNKORMÁNYZATI SZOCIÁLPOLITIKA	36
5.2.1.	Szolgáltatástervezési koncepciók	40
5.2.2.	Térségi-területi probléma-megoldási módok	41
5.2.3.	Ágazaton belüli, ágazatközi és szektorközi együttműködések.....	41
6.	A RÉGIÓ SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZERE	41
6.1.	A SZOCIÁLIS ALAP- ÉS SZAKELLÁTÁS.....	41
6.1.1.	Alapellátások.....	41
6.1.2.	Szakosított ellátások	42
6.2.	HUMÁN ERŐFORRÁS, SZAKEMBER ELLÁTOTTSÁG	45
6.3.	PARTNERSÉG, SZAKMAI ÉRDEKKÉPVISELET, SZAKMAI SZERVEZŐDÉSEK.....	46
6.4.	KISTELEPÜLÉSEK ÉS/VAGY TANYÁK, SPECIÁLIS ADOTTSÁGÚ TELEPÜLÉSEK SZOCIÁLIS ELLÁTÁSA.....	46

6.5.	ÖNKÉNTESSÉG	47
7.	A SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZER HELYZETE ELLÁTÁSI TERÜLETENKÉNT	47
7.1.	GYERMEKJÓLÉT, GYERMEKVÉDELEM	47
7.2.	CSALÁDVÉDELEM, CSALÁDSEGÍTÉS	51
7.3.	IDŐSELLÁTÁS	52
7.3.1.	Alapellátás	52
7.3.2.	Szaksított ellátások:.....	53
7.4.	FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK TÁMOGATÁSA	55
7.5.	SZENVEDÉLYBETEGEK SEGÍTÉSE.....	59
7.6.	MUNKAERŐPIACRÓL KISZORULÓK.....	61
7.6.1.	Szociális földprogram	61
7.6.2.	Szociális közmunkaprogram.....	62
7.7.	HAJLÉKTALAN EMBEREK ELLÁTÁSA	63
8.	INNOVÁCIÓ A SZOCIÁLIS SZFÉRÁBAN	64
8.1.	MÓDSZERTANI INTÉZMÉNYEK.....	64
8.2.	SZOCIÁLIS FELSOÓKTATÁS, SZAKEMBERKÉPZÉS, K+F.....	65
8.3.	PROBLÉMAORIENTÁLT, INNOVATÍV MEGOLDÁSOK	68
8.4.	CIVIL SZERVEZETEK ÉS PIACI CÉGEK A RÉGIÓ SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZERÉBEN	68
8.5.	RÉSZVÉTEL AZ EURÓPAI UNIÓS PROGRAMOK ELŐKÉSZÍTÉSÉBEN	68
9.	SWOT.....	68
1.	MELLÉKLETEK: TÁBLÁZATOK, TÁBLÁK, DIAGRAMOK, ISMERTETŐ	71

1. BEVEZETÉS

Jelen dokumentum a Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat kialakítását célul kitűző program keretében készült az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium megbízásából/támogatásával, az ESZCSM Szociális Stratégiai Önálló Osztály, és a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Szociálpolitikai Főosztályának vezetésével. E helyzetelemzés kiindulási alapja lehet, és kell, hogy legyen annak a Regionális Szociálpolitikai Fejlesztési Tervnek, amely az Európai Unió követelmény-rendszerhez igazodva meghatározhatja az ágazat fejlesztéspolitikáját a 2007-2013-as tervezési ciklusra vonatkozóan. Az Európai Unióhoz való csatlakozás hazánk számára is lehetőséget nyit olyan fejlesztési támogatások igénybevételeire, amelyekhez forrást a Strukturális Alapok és a Kohéziós Alap biztosít. A tavaly elfogadott Nemzeti Fejlesztési Terv és a hozzá kapcsolódó operatív programok határozzák meg azokat a fejlesztési területeket, amelyekre támogatás pályázható a 2004-2006-os időszakban. A 2007-2013-as EU költségvetési ciklusát érintő Átfogó Fejlesztési Terv - amely egyszerre a hazai fejlesztéspolitika keretdokumentuma, a következő NFT előkészítése és a magyar fejlesztéspolitika intézményrendszer-fejlesztési folyamata - kidolgozásának előkészületei már elkezdődtek.

2003. december 10-én a Magyar Kormány elfogadta a Társadalmi Befogadásról szóló Közös Memorandumot (JIM), amely "bemutatja azokat a fő kihívásokat, amelyeket Magyarországnak kezelnie kell a szegénység és társadalmi kirekesztődés csökkentése érdekében, az ezekre adott szakmapolitika válaszokat az EU tagállamai által elfogadott közös célkitűzések figyelembe vételével, valamint feltárja azokat a fő szakmapolitikai területeket, amelyek a későbbi értékelés és szakmai felülvizsgálat alapját képezhetik"¹.

Az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium 2003.-ban önálló programot indított "A Szociális Törvény Lehetséges Megújítása, és a Szociális Igazgatás Demokratikus, Távlatos Fejlesztése" (SZOLID Projekt) címmel, amelynek célja a szolidaritási elven biztosított ellátásokat és szolgáltatásokat szabályzó, központi jelentőségű törvény megújítása.

E helyzetelemzés szempontrendszerében, szerkezetében, felépítésében alkalmazkodik az Unió elvárásoknak megfelelő Nemzeti Fejlesztési Tervhez, a készülő Átfogó Fejlesztési Tervhez, valamint az eddig elkészült és elfogadott regionális területfejlesztési koncepciókhoz, ágazatunkat érintő helyzetelemzésekhez, fejlesztési tervekhez. A dokumentum kidolgozása során fontos szempont volt annak, az Európai Unió által támasztott követelménynek, megfelelés, miszerint az EU regionális politikája a régiók közötti különbségek mérséklésére irányul, ezáltal nem egyedi projekteket, hanem fejlesztési programokat támogat. Mivel az uniós támogatások odaítélésekor kiemelt szempont az ágazatok együttműködése az átfogó feladatok megvalósításánál, ezért külön hangsúly helyeződött a helyzetelemzés készítésekor arra, hogy illeszthető legyen a területfejlesztési programokhoz, amelyekben eddig a humánerőforrás-fejlesztés elsősorban a foglalkoztatás, a foglalkoztathatóság növelését célozta az aktív foglalkoztatáspolitikai eszközök támogatásával. Elindult egy együttműködési folyamat a szociális ágazat vezetése és a regionális területfejlesztési tanácsok között, amely megteremti annak lehetőségét, hogy az ágazat szempontjai nagyobb hangsúlyt kapjanak területfejlesztési döntésekben, illetve a majdan készülő területfejlesztési koncepciókban. A szociális szempontok erősítését a területfejlesztési elképzelések kialakításában, valamint a területfejlesztéssel való szorosabb együttműködést indokolja az is, hogy az uniós források felvételéhez szükséges programozás a területfejlesztés intézményrendszerére épül.

¹ Társadalmi Befogadásról szóló Közös Memorandum

Ez a helyzetelemzés a Regionális Szociálpolitikai Tervezési és Fejlesztési Hálózat program részeként készült, amelynek elsődleges funkciója a regionális szociálpolitikai tervezés elősegítése érdekében szakmai, szakmaközi kapcsolatok kiépítése, fenntartása és információ közvetítés. Rövid távú célként jelenik meg egy Regionális Szociálpolitikai Fejlesztési Terv elkészülése, amelynek első részét ez a helyzetelemzés, kihívásokat is tartalmazó helyzetértékelés képezi, majd a munka második fázisában, pedig az erre épülő programok elkészítése, különös tekintettel a társadalmi kirekesztés kérdésköreire. Fontos szempont a szoros együttműködés kialakítása a humán ágazatok között, valamint a minél szélesebb kört érintő hálózat kiépítése, amely magába foglalja a humán szférában jelentős szerepet játszó, innovatív szervezeteket, intézményeket is. Mindez többek között a szociális ágazat mozgásterének más szakmákkal határos területeken történő bővülése, valamint a szociálpolitikai-társadalompolitikai lobby területi és az ágazati döntés-előkészítő szinteket érintő erősödése érdekében.

Az Észak-magyarországi régióban mindeztidáig nem készült regionális szintű szociális tervezési program illetve helyzetelemzés, de más ágazatok sem igen dúskálnak hasonlóknak.

A meglévő régiós szintű anyagok közül megemlíthetjük a 2001 szeptember és december között készült "Az Észak-Magyarországi Régió Egészségügyi Stratégiája 2003-2006 közötti évekre" című dokumentumot. A régió három megyéjének szakemberei közreműködésével készült és a NORDA Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökség valamint a MTA Regionális Kutatások Központja Észak-magyarországi Osztály nevével jegyzett anyag meglehetősen mereven kezelve az ágazati határokat, nem tesz kísérletet az egészségügy és más ágazatok (mint pl. a szociális) közös stratégiai céljainak összehangolására, az ágazatok közötti együttműködés lehetőségeinek felmutatására. Bár az anyag utal a régió sajátos (szociális) helyzetére és egy-egy kiragadott mutatóval igyekszik is ezt alátámasztani, a térség széleskörű, átfogó helyzetelemzésére nem vállalkozik. (A készítőknél ez nyilván nem is volt, nem is lehetett célja.)

Az rendelkezésre álló dokumentumok közé tartozik a régió stratégiai prioritásait és stratégiai programjait felsoroló "gyűjtemény", ami alprogramokra lebontva tartalmazza azok céljának, intézkedési tervének, leírásának, felelős szervezetének s a partnereknek, valamint a pénzügyi ütemezésnek a vázlatát. A hat fejezetből három érinti a szociális szférát:

- Humán erőforrás fejlesztése, megújulási képességek javítása
- Centrumok és Perifériák egymást erősítő fejlesztése
- Minőségi élet fejlesztésének megteremtése

Ez az anyag nem tartalmaz semmiféle olyan helyzetelemzést, háttéranyagot amely a felsorolt programok létjogosultságát támasztaná alá.

Az elkészült anyagok közül a 2003-as keltezésű Észak-Magyarországi Regionális Innovációs Stratégia és Akcióterv. Ez az ígéretesen hangzó anyag, amely a NORDA Észak-magyarországi Regionális Fejlesztési Ügynökségnek az Oktatási Minisztérium által meghirdetett 2002. évi Műszaki Kutatási -Fejlesztési Pályázati Kiíráshoz benyújtott sikeres pályázata révén jöhetett létre, a regionális innováció alatt csupán a gazdaságfejlesztés innovációját érti és tárgyalja. A szociális helyzetfeltárás szempontjából azonban fontos lehet, hogy a "Keresleti oldal-innovációs potenciál"-al foglalkozó részben és a hozzá tartozó mellékletekben kísérletet tesz néhány fontos régiós erőforrás feltérképezésére és mutatóinak kidolgozására, amelyek közül a szociális helyzetértékelést is közvetlenül érintheti a humán erőforrás potenciál és a (humán) infrastrukturális potenciál rész.

A legfrissebb régiós anyag a 2004 februárjában elkészült Észak-magyarországi regionális helyzetértékelés címet viseli. Az anyag négy fő fejezetben (népesség, a népesség életkörülmé-

nyei, gazdasági helyzet, környezeti helyzet) igyekszik képet adni a régió főbb mutatóiról összevetve más régiós és országos értékekkel. A dokumentum csak érintőlegesen foglalkozik a szociális ellátások rendszerével.

1.1. ÖSSZEFOGLALÓ – VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

2. TÁRSADALMI-GAZDASÁGI HELYZETKÉP

2.1. FÖLDRAJZI HELYZET

Az Észak-magyarországi régió Magyarország észak-keleti részén az Északi-középhegység és az Alföld északi szélén helyezkedik el. Területén három megye található: Borsod-Abaúj-Zemplén, Heves és Nógrád, központja: Miskolc. A régió északon Szlovákiával, nyugaton a Közép-magyarországi régióval, délen és keleten pedig az Észak-alföldi régióval határos. Területe 13 429 km², amely az ország területének 14,4 %-át teszi ki és ezzel a régiók között a 4. legnagyobb. Itt található az ország második legnagyobb (Borsod-Abaúj-Zemplén), és a második legkisebb (Nógrád) megyéje. Borsod-Abaúj-Zemplén a régió területének 54, Heves 27, Nógrád pedig 19 %-át adja. Népeség tekintetében a régió a negyedik helyen áll Magyarországon.

Az Észak-magyarországi régió földrajzi és természeti adottságai alapján az ország egyik legváltozatosabb régiója. Itt mérhető az országban a legnagyobb felszíni magasságkülönbség: a Kékes 1015 m-es csúcsa, és a Tisza-menti Kisköre (90 m) között. Három, viszonylag jól elkülöníthető térszerkezetre bontható: északon, a szlovák határ mentén alacsonyabb középhegységek és dombságok húzódnak, a régió középső sávjában vannak hazánk legmagasabb középhegységei, míg a déli, Tisza menti térség az Alföld része. A régió városainak túlnyomó többsége a zömmel észak-déli irányú patakok, folyók völgyeiben a hegyek déli-délkeleti „kapuinál” fekszenek.

A fenti domborzati adottságok döntő hatással voltak és vannak az ott élő népesség demográfiai adottságaira, településszerkezetére, életkörülményeire. A felszíni formák változatosságából eredő erős tagoltság (azaz a hegységek, dombságok, folyóvölgyek, védett medencék sűrű váltakozása) igen kedvező feltételeket teremtett az emberi közösségek letelepedéséhez.

A paleolitikumtól kezdődően (Szeleta-kultúra, Suba-lyuk, Balla barlang, Istállós kő) a bronzkor és a vaskor évszázadain át (La Tène kultúra, a bükk földvárak: Nagy-Sánc, Leányvár, Diósgyőr, Kisgyőr) a népvándorlás koráig sűrűn lakott, virágzó kultúrájú térsége volt ez a Kárpát-medencének.

A honfoglaló magyarság elsősorban a középhegységek és a dombságok vonulatait észak-déli irányban tagoló folyóvölgyekben települt meg. Ezek a folyóvölgyek jelentették évszázadokon keresztül a régió településszerkezetének súlyvonalait. Mint természetes közlekedési folyosók, a folyóvölgyek adták az Alföld és a Felvidék közötti kapcsolat útvonalait. Ez a természeti adottság ma is meghatározó fontosságú, elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megye területén.

Természeti kincseinek tárházát barlangok, gyógyvíz-, hévíz- és ásványvízforrások bővítik. Területének 13 %-a országos és helyi jelentőségű védett természeti terület, amely ország védett területeinek 22 %-át adja. Ásvány- és nyersanyag vagyona közül az építőanyagban való gazdagsága, valamint jelentős lignittelepei emelhetők ki.

Folyóvizei közül a legjelentősebb a területet délkeletről határoló Tisza, valamint a Bodrog, Hernád, Sajó, Zagyva és az Ipoly. A terület állóvizekben szegény. Legjelentősebb –Észak-alföldi régióval közös- tava az egyre nagyobb idegenforgalmi vonzerővel bíró Tisza-tó.

A régió változatos földrajzi és természeti adottságai révén egészen a közelmúltig egy jól működő gazdasági rendszer részeként virágzott, átmeneti területet képezve a Felföld és az Alföld – a mai Észak-alföldi régió és Kelet-Szlovákia – között. Az 1920-ban meghúzott trianoni határok és a 20. század mostoha történelmi viszonyai azonban elvágták egymástól a gazdaságilag egymásra utalt területeket, elszegényedést és perifériára szorulást hozva ez által a határ mindkét oldalán.

2.1.1. Településszerkezet

A régió három mai megyéje nyolc történelmi vármegye (Nógrád, Heves, Gömör, Kishont, Abaúj, Torna, Borsod, Zemplén) Trianon utáni töredékeiből lett mesterséges határok mentén összevarrva 1950-ben. A közigazgatási keretek változásai ugyanakkor a természet adta organikus fejlődési mintát csak részben befolyásolták.

A régió településszerkezetének történelmi fejlődését elsősorban a folyóvölgyek, mint természetes közlekedési útvonalak alakították. A Bodrog, a Sajó, a Hernád, a Bódva, a Zagyva, a Tarna észak-déli irányú völgyei voltak egykor – és ma is – a közlekedés fő útvonalai, melyek mentén fűzészerűen sorakoznak a régió kisebb-nagyobb városai. Ugyanakkor elsősorban a dombvidékeken (az abaúji Cserháton, a hevesi Tarna-mentén és a nógrádi Cserháton) jellegzetes aprófalvas településszerkezetet találunk.

A régió Alfölddel határos déli peremén nagyobb lakosságú és szétszórtabban elhelyezkedő nagyközségek, kisvárosok vannak. Ezek létrejötte a 16–17. századi török hódoltság következménye, amely a nagyobb lakosságú védett helyek megmaradását eredményezte az egykor az Alföldön is jellemző aprófalvas struktúra pusztulása mellett.

A tradicionális településszerkezet egyik meghatározó fontosságú erővonala volt az az ún. „vásárvonal”, amely a hegyvidék és a síkság találkozásánál alakult ki. A Hatvan-Gyöngyös-Eger-Miskolc-Szerencs-Tokaj vonal városai a Felföld és az Alföld közötti kapcsolatokra épülő kereskedővárosok, illetve részben bortermelő mezővárosok voltak. Igen jelentős volt emellett a tokaj-hegyaljai 27 település, köztük számos egykori kisváros gazdasági szerepe is.

Az Észak-magyarországi régióban 605 település van, ebből 34 város (ezen belül 5 a miskolci kistérségben). A városi népesség aránya 50 %, legalacsonyabb a régiók között.

Ha a lakónépesség településnagyság szerinti arányát vizsgáljuk, a települések megoszlása népességszám kategóriánként igen eltérő. Az átlagos településnagyság kisebb mint országosan, 2138 fő, illetve (Budapesttel együtt) 3235 fő.

A településszerkezetben a kis lélekszámú falvak a meghatározóak. (1. táblázat Lakónépesség aránya %-ban a települések nagysága szerint) Az 1000 fő alatti településeken élők aránya a régióban meghaladja az országos átlagot. Az 500 főnél kisebb népességű törpefalvak aránya 29 %, az itt élők hányada ugyanakkor nem éri el a 4 %-ot sem. Az aprófalvak aránya Borsod-A.-Z.-ben a legmagasabb (37 %), a kistérségek közül az edelényi 46 településéből 29, az encsi 35 településéből 24 lélekszáma nem érte el a félezeret (Debréte, Gagyapáti, Keresztéte, Percse, Sima, Tereszténye, Tornakápolna, Tornabarakony népessége 50 főnél is kevesebb).

A három megye közül az 500 – 2000 fő alatti településnagyság leginkább Nógrádra jellemző, míg Heves megyében a lakosság harmada 2-5 ezer fős nagyszabványban él. A régióban 5 olyan kistérség is található, ahol csak 5000 fő alatti település található (Abaúj-Hegyközi, Bodrogközi, Pétervásárai, Belpátfalvai, Rétsági). Tovább hat kistérség minden települése 10 000 fő alatti.

A tízezer főnél népesebb települések súlya rendkívül csekély, mindössze 3 %, viszont itt él a régió népességének több mint 40 %-a (országosan ez Budapesttel 59 %, nélküle 39 %).

A nógrádi lakosság közel egy ötöde él 10-20 ezer fős kisvárosban a (Balassagyarmat, Pásztó, Bányaterenyé), Borsodban valamivel kevesebb, de itt is meghaladja az országos átlagot – 7 kistérség között oszlik meg, közülük a sátorlajúhelyi és a sárospataki kistérség emelkedik ki, Heves megyében, ahol csak a Heves városa tartozik ebbe a kategóriába, ez az arány csak 3,5%.

Nógrádban csak a megyeszékhely lakosságszáma esik 20 - 50 ezer fő közé, azonban itt él a nógrádi lakosság ötöde. Hevesben két ilyen település is van, Hatvan és Gyöngyös, ahol a megye lakosságának 17,3% él. Borsodban is két 20-50 ezer lakosú várost találunk Kazincbarcikát és Ózdot, a lakosság aránya a megyében ezen település típuson kicsivel az országos átlag alatt marad. A régióban 50-100 ezer fős település csak a hevesi megyeszékhely – a megye lakosságának itt élő 17,6%-a meghaladja az országos 7,5%-os arányt. A régió összességét vizsgálva ebben a tekintetben az országos átlag alatti értéket kapunk. A településskála felső végpontjához tartozó 100e fő feletti településen, Miskolcon él Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának közel negyede.

Heves megye A 118 településből 76 településen a lakosok létszáma 2.000 fő alatti, 36 településen 5.000 fő alatti. Mind az 1000 főnél kevesebb, mind az 5000 főnél nagyobb népességű települések aránya kisebb az országos átlagnál. A megyében 7 kistérséget különíthetünk el. Közülük Pétervására az aprófalvas térség középpontja, a Hevesi kistérség viszont alföldi város jellegű központot tudhat magának.

Nógrád megye aprófalvas jellegű, a 123 községben az 1000 lakos alatti települések, kistelepülések túlsúlyban (58, 3%). A települések 21,3 %-a 500 főnél is kevesebb lakosú aprófalva. Ez utóbbiak zömmel a Balassagyarmati és a Pásztói kistérségben vannak. A kistérségek központjait a megye 6 városa adja.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb a települések száma – 357. A települések átlagos népességszáma viszont igen alacsony. Miskolc nélkül nem éri el az 1600 főt. A kis- és aprófalvak száma igen magas, 134 (37,5%), ezen belül 18 olyan törpefalut is találunk, ahol a lakosság száma nem éri el a 100 főt. A megyében sok a zsáktelepülés.

Központi *belterületen élő népesség* (2. táblázat Külterületi és belterületi lakónépesség száma és aránya) tekintetében a régió átlaga csak kismértékben, fölfelé haladja meg az országos átlagot, a három megye között viszont találunk eltéréseket. A legmagasabb értéket Heves mutatja – átlagosan 98,1% - itt a legmagasabb az arány az egri kistérségben, a legalacsonyabb a hevesi kistelepüléseket “összegyűjtő” Pétervásárai kistérségben. Nógrádban találjuk a három megye közül a legalacsonyabb értéket (93,3%), itt a perifériális elhelyezkedésű korábbi bányász- és munkás ipartelep halmazából jelentős várossá fejlődött Salgótarján képviseli a kistérségek közül a minimum értéket (89%). Ezt követi a hasonló adottságokkal bíró Bányaterenyéi kistérség (92,1%-kal).

Ha az *egyéb belterületen élők arányát* vizsgáljuk – a régió összességében az országos átlag körüli értéket mutat. Viszont a három megye között találunk eltéréseket. Ez az arány Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (3,2%) az országos átlaghoz (2,9%) közelebb. A 15 kistérség között viszont nagy a szórás. A Szikszói és a Tokaji kistérségben nem találunk ebbe a kategóriába

tartozó népességet. Az Encsi kistérségben találjuk a legmagasabb értéket (8,8%), a központi belterületen élők aránya nem csak megyei szinten itt a legalacsonyabb (91%)

A külterületen élő népesség száma a régióban nem éri el a 12 ezer főt. Aránya mind regionális, mind a megyék szintjén az országos átlag alatt marad. Néhány évtizeddel korábban a népességnek hozzávetőleg a 10 %-a élt külterületen. Bár a tanyai lakosság az alföldi részeken még ma is számottevő, ma már a külterületi népességnek nem a meghatározó eleme. Ma a legmagasabb külterületi népesség arányt B-A-Z megyében találjuk, az országos átlag harmada körüli értéket. A megyében és a régióban a Bodrogi és a Sárospataki kistérségben éri el a külterületen élő lakosság aránya a legmagasabb, az országos átlaggal egyező, 3 % körüli értéket. Heves megyében a legalacsonyabb a külterületen élő népesség aránya. Megemlíthető, hogy Nógrádban, a Szécsényi kistérségben nem találunk külterületi népességet.

Összességében a különböző területi szerkezeti adatokból jól látható, hogy a régió rendkívüli módon városhiányos, a népességnek csupán körülbelül a fele él városokban. A kistérségek fejlettségüket tekintve heterogének, sajnálatos módon azonban a válsághelyzetben lévő, társadalmi-gazdasági szempontból hátrányos helyzetű térségek dominanciája nem mérséklődött az elmúlt években sem. Különleges sajátossága továbbá a régiónak, hogy nem a régió központ és térsége a legfejlettebb térség a régióban, hanem a Heves megye központjaként funkcionáló Eger és térsége. Egyedi jelenség továbbá, hogy Nógrád megyében maga a megye központi települése, Salgótarján és közvetlen vonzáskörzete is leszakadó térségnek tekinthető.

A régió településszerkezetének eddigiekben felvázolt helyzete jellemzően történeti folyamatok eredménye. A leszakadó térségek és a hátrányos helyzetű települések kialakulásának elsődleges történeti oka a trianoni határok megvonása volt.

A felszíni tagoltság előnyeit legjobban kihasználó és az értékes természeti környezetet legkevésbé terhelő aprófalvas településhálózat a középkori naturálgazdálkodás idején alakult ki. Létezésének alapvető feltétele volt a tájak közti kapcsolatok, a kistérségi munkamegosztás jól működő rendszere.

Az Alföld és a Felvidék közötti gazdasági kapcsolat az eltérő tájak különböző javainak cseréjén alapult. Az Alföld mezőgazdasági terményei (gabonafélék, szarvasmarha) és a felvidéki városok nyersanyagai és kézműipari termékei áramlottak oda-vissza a folyóvölgyek útvonalain, kisebb-nagyobb városok láncolatát éltetve. A domb- és hegyvidékek aprófalvainak lakossága az erdei iparok (favágás, zsindelykészítés, szénégetés, mészégetés, üveghuták, kőfaragás, szerszámkészítés) termékeivel kapcsolódott be a gazdasági vérkeringésbe. Emellett az Alföld idényjellegű munkáira (aratás) rendszeresen áramlott a régió lakossága, kialakítva ezzel egy évszázadokig szervesen működő munkamigrációs struktúrát.

Az 1920-ban meghúzott magyar-szlovák határ kettévágta és ezzel megszüntette nemcsak a régió gazdaságföldrajzi egységét, de számos kistérségét is. A Bodrogi kistérség városias központjai (Királyhelmec, Lelesz, Ágcsernyő) ma Szlovákiában vannak. A salgótarjáni és ózdi ipari központok hagyományos vonzáskörzetéhez tartozó falvak szintén a határon túlra kerültek. Sátorlajújhely és Balassagyarmat kettévágásával mindkét város a vasútállomását, vasútvonalát és ezzel vonzáskörzetét veszítette el.

A trianoni határok okozta torzulást tovább fokozta az 1950-es évek erőltetett iparosítása, mely szintén figyelmen kívül hagyta a régió kistérségeinek hagyományos gazdaságföldrajzi adottságait. A leszakadó térségek, hátrányos helyzetű települések létrejöttének ez a második történeti oka. A túlméretezett nehézipar (bányászat, kohászat, vas- és acélgyártás) még az egyébként ipari múltú településkörzeteket (Diósgyőr, Ózd, Salgótarján) is vakvágányra futtatva a szocializmus évtizedeiben. Az aprófalvas térségek lakosságát a rendszer mesterségesen kötötte olyan ipari központokhoz, mint Borsodnádásd, Kazincbarcika. Az ipari körzetekben

létrehozott, felduzzasztott települések sorsa a rendszerváltozás után a rohamos elszegényedés lett (pl. Putnok, Salgóbanya, Petőfibánya, Rózsaszentmárton, Sajóbáony stb.)

2.2. DEMOGRÁFIAI HELYZET

2.2.1. Korösszetétel és nemek aránya

Az észak magyarországi régió népességének korösszetétele többé kevésbé felel meg az országos átlagnak (3. táblázat A lakónépesség megoszlása korcsoportonként), azonban mind a 0-14 éves lakosság, mind pedig a 60 év felettiek aránya kissé meghaladja az országos átlagot. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 7 olyan kistérség van ahol a 0-14 évesek aránya közel 5-8%-al magasabb, mint az országos érték. Ezekben a kistérségekben a cigányság aránya is számottevő.

A 60 év felettiek aránya Nógrád és Heves megyékben a legmagasabb. Az Egri kistérség kivételével e két megyében mindenhol meghaladja arányuk az országos átlagértéket. A leginkább elöregedő Pétervásárai és Bélápátfalvai kistérség e tekintetben az országban a 2. és 4. helyen állnak. Borsod-Abaúj-Zemplén megye mutatói már sokkal vegyesebb képet mutatnak, hiszen itt találjuk az ország arányaiban legkevesebb idős polgár által lakott régióját a Tiszaújvárosit (15.5 %), csakúgy mint a 24.2 %-os mutatójú Mezőkövesdi kistérséget.

Az országban itt a legalacsonyabb a 15-29 éves fiatalok aránya. A viszonylag magasabb mutatókkal a nagyobb városok, valamint a dinamikusabban fejlődő térségek kistérségei büszkélkedhetnek, de az országos átlagértéket csak az Egri, Miskolci, Tiszaújvárosi kistérség számjai haladják meg. Valószínűsíthető, hogy az itt születettek jelentős része 15-29 éves korára már más régiókba költözik.

A régió lakosságának 52.5% nő 47.5% férfi. Ez az arány pontosan megegyezik az országos átlaggal, és nemigen mutat eltérést az egyes kistérségek között sem. A nemek aránya a korcsoportos bontásokban is alig tér el az országos átlag értékektől.

2.2.2. Természetes népességszám változás

A régió 2002-es természetes fogyás/növekedés mutatói vegyes képet mutatnak (4. táblázat Természetes fogyás/növekedés). Míg Nógrád megyében ezen demográfiai mutatók az országos átlagnál valamennyi kistérségben rosszabbak, és Heves megyében is csak a Egri kistérségben kedvezőbbek, addig Borsodban a kistérségek többségében és a megyében átlagosan is kevésbé fogy a lakosság, mint az országban átlagosan. Bár a halálozási mutatók (A Tiszaújvárosi-, ahol egyébként is alacsony az idősek számaránya és Egri kistérséget leszámítva) sehol sem jobbak lényegesen az országos átlagnál, sőt néhol (Bodroghözi, Tokaji, Bélápátfalvai, Pétervásárai, Bátonyterenyi kistérségek) kifejezetten magasak, Borsodban sok helyen a magas születésszám miatt természetes fogyás/növekedés mutatók kedvezőbbek. Sőt egy kistérségben (Encsi) még pozitív mutatót is találunk.

2.2.3. Vándorlás

A migrációt tekintve, ha az egyes régiókat nézzük, láthatjuk, hogy összességében pozitív változás csakis a Közép- és Nyugat magyarországi régiók felé történt, az összes többi régióban csökkenés jellemző, melyben első helyen az Észak-magyarországi régió áll (5. táblázat Népesség szám és népesség mozgás). A 2002. évi adatok alapján elmondható, hogy minden megyében a legtöbb elvándorlás a nagyvárosokat is magában rejtő kistérségek irányából volt (a Miskolci, Egri, Salgótarjáni). Nagyszámú elvándorlás látható még a Kazincbarcikai, Ózdi,

Gyöngyösi kistérségből is. A legkisebb számú elvándorlás és odavándorlás a Mezőcsáti, Belpátfalvai, Szécsényi kistérségekben történt e három kistérség a legkevésbé aktív és a legkevésbé vonzó is. Bár a legtöbb odavándorlás a három megyeszékhely irányába történt a vándorlási különbség még így is ezen kistérségekben a legkedvezőtlenebb a lakónépesség számához viszonyítva. Csupán Sárospataki és Sátoraljaújhelyi kistérségekben találunk ennél ezrelékekkel rosszabb mutatókat. Nagy még a népesség elvándorlás Abaúj-Hegyközi, Tokaji és Kazincbarcikai kistérségekben. A 2002. évben a legmagasabb pozitív változás pedig Encsi, Rétsági és Füzesabonyi kistérségekben történt.

Ha a vándorlási különbséget 1980. és 1989., illetve 1990. és 2001. között vizsgáljuk érdekes tendenciát figyelhetünk meg. 1980. és 1989. között csupán egyetlen – az Egri – kistérség esetében figyelhető meg pozitív változás, az összes többi kistérségben jelentős elvándorlást tapasztalhatunk. 1990. és 2001. közötti mutatókból viszont erős fordulatot olvashatunk ki, ugyan is e két időpont között elvándorlásból eredő lakónépesség csökkenést csak a három megyeszékhely, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megye további hat kistérségében láthatunk (Bodrogközi, Kazincbarcikai, Mezőcsáti, Ózdi, Sátoraljaújhelyi, Tiszaújvárosi).

A számokból jól látszik, hogy a régió gazdaság "válságának" jelei már a 80-as években megmutatkoztak az elvándorlásból eredő népesség fogyatkozásban. A korábban munkások tömegeit vonzó Észak-Magyarországból már egyre inkább elköltöztek az emberek. Az 1980-as évek közepe- vége felé az ipari "szerkezetváltás" következtében megszűnő (főleg nehéz ipari, bányászati) munkahelyek miatt, egyre többen próbálnak más régiókban, vagy akár az ország határain kívül is szerencsét. Ez a folyamat az 1990-2001-es évek végére a számok tükrében megszakadni látszik, sőt tendenciáját tekintve meg is változott. A régió egészére nézve a vándorlási különbség pozitív lett, összességében közel 8 ezer fővel növelve az itt élők számát. Ha azonban figyelembe vesszük, hogy az országban eközben a bevándorlási többlet miatt közel 200 ezer fővel lettünk többen, látható, hogy továbbra is a régió volt a legkevésbé kívánatos célpont. Ezt támasztja alá, hogy a nagyobb városokat magában foglaló kistérségek mutatói mindvégig negatívak maradtak. Valószínűleg az itteni képzettebb, iskolázottabb tömegeknek a rendszerváltás után is nagyobb esélyük és több lehetőségük volt az elköltözésre a kedvezőbb adottságú régiókba, míg a kistelepülési kistérségek zömmel szegényebb, képzetlenebb tömegei előtt a gazdaságilag jobb mutatókkal rendelkező régiókba történő elköltözés lehetősége lezárult. A mobilitást a szakképzetlenség mellett az alacsony értékű ingatlanok magas ára is nehezíti.

2.3. LAKÁSHELYZET

Az ország több mint 4 milliós lakásállományából közel félmillió van régióinkban (6. táblázat Lakások megoszlása építési év és szobaszám és terület alapján (2001)). A lakások minősége nem éri el az országos jellemzőket. A legutóbbi népszámlálás adatai szerint az átlagos lakás a régióban öregebb, kisebb, alacsonyabb komfortfokozatú és kevesebb szobával rendelkezik, mint az országos átlag.

A lakáshelyzet alább felvázolt jellemzői (komfortfokozat, közműellátottság, az alacsony értékű ingatlanok nagy aránya, az országos átlagnál kisebb lakásméret) a településszerkezet 2.1.1. pontban kifejtett gazdaságföldrajzi és történeti folyamatainak a következményei. Az aprófalvas területeken a közművesítés arányosan többszörös költséget jelent a sűrűn benépesült agglomerációs övezetekhez képest. A nagyobb városok munkásokkal felduzzasztott lakossága munkás- és bányász kolóniákon, majd a '70-es évektől házgyári panel lakótelepeken került elhelyezésre.

A városokban – összefüggésben a telepszerű, nagy tömegű építésekkel – több a komfortos, viszonylag újabb lakások aránya (Miskolc, Tiszaújváros, Eger), azonban az átlagos alapterület

és a szobaszám kisebb a régiós átlagnál. Ezek a lakások 3-4 évtizede épültek, tömeges felújításuk a közeljövő nagy feladata lesz. A Salgótarjáni, Kazincbarcikai, Bátorfyerenyi kistérségben a lakásoknak kevesebb mint 18%-a érte el a 100m²-t, az Ózdi kistérségben pedig az átlagnál jóval nagyobb a kicsi, 1 szobás lakások aránya. (Feltehetően bányász- és kohász kolónia lakások nagy száma miatt.)

A községekben a lakások döntő hányada családi ház jellegű épületben van. Kistérségenként – általában az életszínvonalbeli különbségekhez kapcsolva – igen jelentős eltérések tapasztalhatók.

Különösen a városkörnyéki községekben, agglomerálódó térségekben – a gazdasági, társadalmi átrendeződés ellenére is – számottevő a lakásépítések száma. Miskolc mellett pl. Felsőzsolcán, Kistokajban, Eger szomszédságában, Ostoroson és Egerszalókon a népesség ki-költözése figyelhető meg. Ezzel ellentétes jelenség, hogy a korábbi évtizedekben lezajlott elvándorlások következtében a lakásépítések hiánya miatt az állomány zöme öreg, komfort nélküli, kicsi ház; amiket zömmel idős, kiskeresetű, egyedülálló emberek laknak. Az Abaúj-Hegyközi és a Sátorlajáújhelyi kistérségben az 1944-ben és korábban épült lakások aránya 42, illetve 38%, jóval magasabb, mint a régiós átlag (24%).

Megfigyelhető egy új tendencia, amely összefügg a legkedvezőtlenebb adottságú kistérségekben tapasztalható, új keletű, vitális jegyekkel: az utóbbi évtizedben az átlagosnál nagyobb mértékű lakásépítések történtek, emiatt az állománynak a 7-10%-a származik az 1990-es évekből, szemben a régiós 4%-os átlaggal (Encsi, Abaúj-Hegyközi, Szikszói, Hevesi, Edelényi, Bodrogi közti kistérségek). Néhány kistérségben ez a folyamat már az 1980-as évek óta tart: Szerencsi, Mezőcsáti, Sárospataki, Bodrogi közti. Mindez összefügg azzal, hogy az ipari központok nagyobb városok gyorsan felduzzadt lakónépesség-számának jó része munkanélkülivé vált, és a mezőgazdasági tevékenységtől remélve megélhetést, visszaköltözött az időközben üressé vált szülői házba, melyet vagy felújított, vagy újat épített helyette.

A nagyobb városok kistérségeiben a lakásállománynak összességében az átlagosnál kisebb hányada tartozik a legutóbbi évtizedekben épültek közé (Bátorfyerenyi, Kazincbarcikai, Salgótarjáni és Ózdi kistérségekben mindössze 3% körüli), a Miskolci 6%, az Egri kistérség a kivétel, 9%. A hevesi megyeszékhelyen az 1980 óta épült állomány közel egyharmadot tesz ki.

Általában megfigyelhető, hogy a gazdasági-társadalmi átalakulás Borsod-Abaúj-Zemplén Megyében viharosabban zajlott le, mint Nógrádban és főként Hevesben, ahol konszolidáltabbak, nagyobb szélsőségektől mentesek a változások.

A nagyobb alapterületű lakások aránya nyilván ott a legmagasabb, ahol az újabb építések aránya is nagyobb az átlagosnál. A Szerencsi, Bodrogi közti és Sárospataki kistérségekben a 100m²-en felüli lakások aránya az állomány több mint 30%-át tette ki; a Rétsági, Balassagyarmati, Szécsényi, Füzesabonyi, Mezőkövesdi és Bodrogi közti kistérségben pedig az állomány legalább 54%-a három- és többszobás volt.

2.3.1. A lakások komfortfokozata

Az Észak-magyarországi régióban az országos átlaghoz képest lényegesen rosszabb a lakások komfortfokozata. Kevesebb összkomfortos, viszont jóval több komfort nélküli lakás található itt (7. táblázat Lakások és lakott üdülők komfortossága). A komfortos és félkomfortos lakások aránya nagyjából megfelel az országos átlagnak. A komfortfokozatot nézve, a megyei szinten nógrádi lakások helyzete a legrosszabb. Még a leginkább iparosodott (és városiasodott) Salgótarjáni kistérségben is az országos átlag alatti az összkomfortos lakások aránya és ugyancsak Nógrádban található a legnagyobb arányban fél- és komfort nélküli valamint szűk-séglakás. Ha a kistérségek szinten vizsgálódunk láthatjuk, hogy kiugróan rossz mutatókkal

borsodi kistérségek rendelkeznek. Nagyon alacsonyabb az összkomfortos lakások aránya Bodrogi kistérségben (16,3%, az országos átlag harmada) és nagyon magas (32-37%-os, az országos átlagot háromszorosan meghaladó) a komfort nélküli lakások aránya az Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Mezőcsáti, Szikszói kistérségekben.

Komfortosság szempontjából jobb mutatókkal elsősorban a nagy lakótelepekkel rendelkező nagyvárosokat is magábanfoglaló kistérségek rendelkeznek (Kazincbarcikai, Ózdi, Miskolci, Tiszaújvárosi, Egri) de még itt is néhol meglehetősen magas a Komfort nélküli lakások aránya (Ózdi kistérség).

Az összkomfortos lakások viszonylagos kis számára és az alacsony komfortfokozatú lakások nagy számára a magyarázat egyrészt a régió rossz gazdasági helyzetében keresendő. A nagyarányú munkanélküliség következtében a lakásépítési kedv csökken, így új, korszerű lakások építésére kevesen vállalkoznak. De az okok között szerepel a századfordulón tapasztalható intenzív ipari fejlődés következtében hirtelen felduzzasztott települések „öröksége”, a sok teletszerű alacsony komfortfokozatú úgynevezett kolónia lakás. Ezek a valamikori munkás és bányász telepeket alkotó lakások, mára a lakáspiacról egyre inkább kiszoruló elszegényedő, eladósodó tömegek lakhelyeivé váltak.

2.3.2. A lakások közműellátottsága

A közművel való ellátottság tekintetében szintén rossz helyzetben van a régió (8. táblázat Lakások és lakott üdülők közművel való ellátottsága). Szinte minden vizsgált közmű kiépítettsége elmarad az országos átlagtól, csupán a kábeltelevíziós lakások aránya és a palackos gázzal való ellátottság haladja meg az országos átlagot ez utóbbi viszont a kisebb hálózati gázzal való ellátottság következménye.

A régióban Heves megye tekinthető a leginkább közművesített megyének, hiszen a régió megyéi között élen jár a hálózati gáz és vízvezeték, meleg folyóvíz és vízöblítéses WC, valamint a vezetékes telefon kiépítettsége tekintetében. Nógrád megyében a legrosszabb a helyzet, hiszen a legkevesbé kiépített a vezetékes gáz és vízvezeték, közcsatorna, központosított fűtés, vízöblítéses WC, és telefon hálózata, viszont élen jár a palackos gáz ellátottság terén. Kistérségi szinten azonban ismét csak a rossz komfortossági mutatókkal rendelkező borsodi kistérségek (Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Mezőcsáti, Szikszói) bírnak a legrosszabb mutatókkal.

A legkritikusabb a közcsatornával való ellátottság, mivel a 2001-es népszámlálási adatok szerint Bodrogi kistérségben nincs közcsatornával ellátott terület, az Abaúj-Hegyközi kistérségben a lakások 1,3%-a, a Mezőcsáti kistérségben a lakások 5% van csatornázva. De a ugyancsak alacsony a csatornázottság a Pásztói, Rétsági, Füzesabonyi, Edelényi, Encsi, Mezőkövesdi, Tokaji, Szerencsi, Szikszói kistérségekben (10-18%). Szintén hiányosságokat tapasztalhatunk a kábeltelevíziós szolgáltatások terén, hiszen a Mezőcsáti kistérség egyetlen lakása sincs ellátva kábeltelevíziós rendszerrel.

Az elemzésből jól tükröződik, hogy a régió településeinek többségében a lakosság társadalmi kirekesztettsége halmozottan van jelen. Ennek legmarkánsabb jele a lakások többségének alacsony komfortfokozata, valamint a közművek hiányos kiépítettsége. Ezen hiányok mérséklése csak össztársadalmi programok keretében valósulhat meg. A jelzett fejlesztések sürgős beavatkozást igényelnek, mert ennek hiányában a jövőben sem javítható a régió tökevonzó képessége.

2.3.3. Laksűrűség

A régió laksűrűség az országos átlag felett van. A régió legnagyobb laksűrűségű megyéje Borsod-Abaúj-Zemplén megye. Itt találjuk azokat a kistérségeket is (Edelényi, Encsi, Szikszói), ahol a legkevesebb a száz lakosra jutó lakások száma. A legkisebb laksűrűség a leginkább előregedő (Pétervásárai, Mezőkövesdi) és a fiatalok elvándorlása által leginkább sújtott (Salgótarjáni, Bátorterenyi), kistérségekben található.

2.3.4. Háztartásnagyság

A régiót –háztartások nagysága szerint (9. táblázat A háztartások nagyság szerinti megoszlása) - vizsgálva láthatjuk, hogy a 2 fős háztartások a leggyakoribbak, mely tendencia országosan is megfigyelhető. Ezt követik az egy fős háztartások, majd folyamatos csökkenést tapasztalhatunk az egyre több fős háztartások felé haladva. Az országos arányokhoz képest, a régió mindhárom megyéjében kisebb arányban találkozhatunk 1 fős háztartásokkal, két fős háztartások viszont Heves és Nógrád megyében nagyobb arányban találhatók, mint országosan. 5 fős családok viszonylatában Borsod megye magasban, de Nógrád megye is az országos arányok felett foglal helyet.

A régióban (és persze az országban is) legjellemzőbb a 2 fős háztartás – mely az országos adatokhoz képest magas - magyarázata az lehet, hogy a régióban egyre több olyan háztartást találunk, melyben idős házaspárok, gyermeküket egyedül nevelő szülők, vagy gyermekvállalást – a munkalehetőség reményében – elodázó fiatal párok élnek. Ez annál is inkább így lehet, mert, ha kistérségi adatokat nézzük láthatjuk, hogy az egykori ipari központok és környékeikre jellemzőek leginkább a két fős családok (Kazincbarcikai, Ózdi, Gyöngyösi, Hatvani, Bátorterenyi, Salgótarjáni kistérségek).

Az öt vagy több fős háztartások aránya regionális szinten bár az országos szintet meghaladja, a régiók között a harmadik helyen szerepel. Megfigyelhetjük, hogy azok a kistérségek szerepelnek az országos átlag alatt, ahol nagyobb ipari centrumok alakultak ki, tehát Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye ipari körzeteiben az „új városokban” a több generáció együttéléséből eredő nagyobb háztartás egyre kevésbé jellemző, inkább a nukleáris családok alkotta kisebb háztartások vannak többségben. Köszönhető ez a században történt erőszakos iparosításnak, az ipari centrumok körzetére jellemző - Le Corbusier elveit leegyszerűsítő – városépítészetnek és az erőszakos közösségalkotásnak. A mezőgazdasági területekre, ahol a mai napig inkább meghatározók a családi házas övezetek jobban jellemző a magasabb létszámú háztartás. Az Észak-magyarországi régióban a többgenerációs, vagy több gyermekes család – egyértelműen nem, de - döntően inkább a cigányságra jellemző, és a cigányságnak inkább azon csoportjaira, akik a leginkább veszélyeztetettek. Ezen családok alkotta háztartásokban gyakori, hogy a testvérek, unokatestvérek családjai is egy házban, vagy udvarban laknak, sokszor velük egy háztartást alkotva (Heves és Borsod-Abaúj-Zemplén megye cigánytelepei).

2.3.5. Egyszemélyes háztartások

Arányaiban kevesebb egyszemélyes háztartás található a régióban az országos átlaghoz képest. Az egyszemélyes háztartásokat főképp megözvegyült idős emberek alkotják. Jellemző ez főképp a régió előregedő aprófalvaira, valamint a Salgótarjáni és Bátorterenyi kistérségekre.

2.3.6. Háztartások gazdasági aktivitása

Gazdasági aktivitás tekintetében az Észak-magyarországi régió igen rossz pozíciót foglal el a régiók között, hiszen pl. ebben a régióban a legrosszabbak a háztartásban élők gazdasági aktivitási mutatói (10. táblázat A háztartásban élők száma és gazdasági aktivitás szerinti aránya). Az országos átlagon felüli a munkanélküliek és az eltartottak aránya, az országos átlagon aluli viszont a foglalkoztatottak aránya. E régióban találhatunk a legnagyobb arányban inaktív keresőket is – az összes háztartásban élőhöz viszonyítva. Legrosszabb a helyzet Borsod-Abaúj-Zemplén megyében. Arányában itt található a legtöbb eltartott és munkanélküli is, valamint a legkevesebb foglalkoztatott. Az inaktív keresők aránya is itt a legkisebb a régióban. Eltartottak a legnagyobb arányban az Encsi kistérségben találhatók, bár Borsod szinte valamennyi kistérségében valamint a Hevesi kistérségben nagyon magas az arányuk (összes háztartásban élő közel 30 %-a). Foglalkoztatottak a legkisebb arányban a Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Mezőcsáti és Szikszói, kistérségben (összes háztartásban élő 20-22%-a) találhatók. Munkanélküliek a legnagyobb arányban szintén az Abaúj-Hegyközi, Encsi, Mezőcsáti és Tokaji kistérségben vannak (országos átlag kétszeresét meghaladó arányban), míg az országos átlagnál jobb mutatót egyedül Heves megyében (Egri, Gyöngyösi kistérségek) találunk.

A háztartásban élő inaktív keresők aránya a Tiszaújvárosi kistérség kivételével mindenhol magasabb az országos átlagnál és különösen magas az egyre inkább előregedő Pétervásárai és Belpátfalvai kistérségekben.

A lakáshelyzetre vonatkozó elemzéseket nézve megállapíthatjuk, hogy a gazdasági aktivitás és a lakások felszereltsége és komfortfokozata között nagy valószínűséggel összefüggés állhat fenn, hiszen a kistérségek viszonylatában láthattuk, hogy minél nagyobb egy kistérségben a munkanélküliek és eltartottak aránya a foglalkoztatottak arányával szemben, annál alacsonyabb a kistérségben lévő lakások komfortfokozata és felszereltsége (pl. Abaúj-Hegyközi kistérség).

2.4. MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK

Reál GDP

2001. évi GDP-re vonatkozó adatokat vizsgálva (11. táblázat Bruttó hazai termék (GDP) 2001-ben) láthatjuk, hogy az Észak-magyarországi régió mutatói igen rosszak. Az egy főre jutó GDP alapján a régiók között állított sorrendben az Észak-magyarországi régió az utolsó helyen áll, a megyék sorában pedig Nógrád megye az utolsó, huszadik, Borsod-Abaúj-Zemplén megye a 18. helyet foglalja el. 2001-ben az ország GDP-jének csupán 8,4%-a keletkezett a régióban, melyhez Nógrád megye járult hozzá legkevésbé, hiszen itt az országos GDP csupán 1,2%-a keletkezett. Ezzel az aránnyal Nógrád megye a legutolsó helyen áll az országban.

2001-ben az egy főre jutó bruttó hazai termék Magyarországon 1 458 000 Ft volt. Az Észak-magyarországi régióban csupán 956 000 Ft. Ez az országos átlag 66%-a és ezzel a régió szintén az utolsó helyen áll a régiók sorában. Megyei bontásban nézve Nógrád megyében a legkevesebb az egy főre jutó GDP: 819 000 Ft, ez az országos átlagnak csak az 56%-a.

Vállalkozások, Adózók

A régióban 1-9 főt foglalkoztató kisvállalkozással találkozhatunk legtöbbször, a legalább 250 főt foglalkoztató vállalkozások száma pedig a legkevesebb (12. táblázat Egyéni és társas vállalkozások (2002) 13. táblázat Működő vállalkozások száma létszám kategóriák szerint a 2002. évben), amely megfelel az országos tendenciának. Azonban az Észak-magyarországi

régióban található a második legkevesebb vállalkozás az országban. Minden foglalkoztatotti kategóriában az ország összes vállalkozásának csak közel 9%-a található a régióban. Ugyancsak rosszak –az országban a legrosszabbak- az 1000 lakosra jutó egyéni és társas vállalkozási mutatók, melyek az országos érték alig $\frac{3}{4}$ -e (15,6% és 8,2%9).

Ezek a számok adhatnak egyfajta magyarázatot a régióban a munkanélküliek nagy számára. Érdekes megfigyelni, hogy azokban a kistérségekben, ahol a lakáshelyzet mutatói a legrosszabbak, ott 250 vagy több főt foglalkoztató vállalkozás általában nem található és átlag alatti az 1000 főre jutó egyéni vállalkozások száma is.

Az Észak-magyarországi régió lakónépességének 39,3%-a adózik csupán, mely messze alulmarad az országos 43,4%-tól (14. táblázat Összes adófizető száma (2002)). A Bodrogi, Abaúji-Hegyi, Edelényi, Encsi Szikszói, Mezőcsáti kistérségben legkevesebb az adózók aránya (30-32%), de nagyon alacsony még a Ózdi, Szerencsi, Szikszói kistérségekben is. Csak három Heves megyei és egy borsodi kistérségben (Egri, Gyöngyösi, Hatvani és Tiszaújvárosi) haladja meg az adófizetők aránya az országos átlagot.

A jövedelem nagyság szerinti százalékos megoszlás arányai a régióban nem térnek el jelentősen az országos átlagoktól. Csak a 2 millió Ft feletti jövedelemmel rendelkezők aránya kisebb némiképpen (2,3%-al), mint az országos átlag. (Az adózók alacsonyabb arányának következtében az összlakossághoz viszonyított lemaradás természetesen jóval nagyobb) talán nem meglepő, hogy a sok szempontból hátrányos helyzetű Abaúji-Hegyi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Mezőcsáti és Szikszói kistérségben az országos arány felét sem éri el az adófizetők között a 2 000 000 Ft feletti adózók aránya és hasonlóan rossz mutatókkal rendelkezik a Pétervárási, Belpátfalvai, Hevesi és Szécsényi kistérség is.

Az Észak-magyarországi régióban az aktivitási arány kisebb, mint az országos átlag (15. táblázat Gazdasági aktivitás nemeként a 2002. évben), ezen felül a nők és férfiak arányi is messze elmarad az országos aránytól. A legrosszabb helyzetet Borsod-Abaúj-Zemplén megyében tapasztalhatjuk, ahol Szabolcs-Szatmár-Bereg megye után a legkisebb a az aktivitási arány a 15-74 éves népességben belül.

3. A RÉGIÓ SZOCIÁLIS HELYZETÉT MEGHATÁROZÓ KÖRÜLMÉNYEK

3.1. URBANIZÁCIÓ/DERURALIZÁCIÓ - DEZURBANIZÁCIÓ/RURALIZÁCIÓ

A régió jelenlegi szociális helyzete egymással összefüggő gazdaságföldrajzi és történeti folyamatok eredményeként jött létre. Először az 1920-as határváltoztatás, másodszor az 1950-es évek erőltetett iparosítása okozta a hagyományos kistérségi-települési szerkezet megváltozását. Gazdasági kapcsolatok, közlekedési útvonalak, központ-periféria viszonyok szűntek meg és alakultak át a két világháború között. A szociális feszültségekre adott hamis válasz, a túlzó nehézipari fejlesztés és az ezzel járó társadalmi átrendeződés kezdettől fogva a válság jeleit mutatta. Az 1990-es években egyrészt felerősödtek és egyidejűleg jelentkeztek a szociális problémák, másrészt megkezdődött a régió visszarendeződése a természetes és hagyományos települési struktúra irányába. A településhierarchia lassú alakulásának társadalmi vonatkozásai a közeljövőben fognak jelentkezni.

A régióban a városi népesség aránya 50 %, legalacsonyabb a régiók között. A két legkevesebb „városiasodott” megye Heves és Nógrád 7 illetve 6 városában a lakosság 43 illetve 44 %-a él. (Az országos átlag 64,4 %).

A régióban Miskolc és szomszédos települései agglomerációs térséget alkotnak, Eger és szomszéd községei pedig településeggyüttesként funkcionálnak. Természetesen hasonló kapcsolat a többi város, sőt községek között is kialakult. A folyómenti, vagy főbb közlekedési utak mentén fekvő településeket néhány esetben csak az utcanévtábla választja el egymástól

(Szentdomonkos-Tarnalelesz-Bükkszenterzsébet, vagy Kápolna-Kompolt-Kál). Ugyanakkor a felszíni adottságok a közlekedési útvonalak kialakulását meghatározva olyan elzárt kis medencéket is eredményeztek, ahol egy vagy több kis falu egy „zsákba” került, azaz csak egyirányból megközelíthető.

A nagyobb városok szomszédos településeivel kialakuló együttélési kapcsolata – a közelségen kívül – jórészt a települési funkciók megosztásán alapszik. A lakó-, üdülő-, ipari-, kereskedelmi-, szolgáltatási-, stb. övezetek elkülönülése, egy település-együttes közös feladatainak felvállalása nemcsak a város, hanem egy azt körülvevő tágabb térség népességének komfortosabb életkörülményeket biztosít.

Heves megye település-szerkezet a megye középső részén kiegyensúlyozott, délen alacsony népsűrűségű, északon aprófalvas. Ez utóbbi két területen az urbanizációs, városiasodási folyamat erősítése válhat szükségsszerűvé. A megyében a népsűrűség 90 fő/km², amely a megyék átlagával (91 fő/km²) közel megegyező, de alacsonyabb a fővárost is magába foglaló országos és az Észak-Magyarországi régió átlagánál. Megyén belül az elmaradottabb és fejlettebb térségek között 2-2,5-szeres a népsűrűségi különbség. A megye lakosainak 46,2 %-a 120 fő/km²-nél nagyobb népsűrűségű területeken él, de ez az arány egyes kistérségekben 63-75 %. A lakosság 43,8 % városokban, 23,5 %-a 2000 fő, 57 %-a 5000 fő alatti településen él. Ez utóbbi arány az Észak-magyarországi régióban 49,4, országosan 31,6 %. Az aprófalvasságra jellemző, hogy a Pétervásárai statisztikai kistérségben a települések átlagos lakónépessége nem éri el az 1000 főt.

A megye fekvése kedvező, viszonylag közel és azonos távolságra van a központi, az Észak-Alföldi és Észak-Magyarországi régiók felsőfokú központjaitól. Közülük a megyére gyakorolt gazdasági- társadalmi-tudományos vonzereje a fővárosnak a legnagyobb. Heves kelet-nyugati térkapcsolatait az M3-as autópálya kedvezően befolyásolja, de az észak-déli irányú gyors közlekedési lehetőségek hiánya fékezi az északi-déli területek felzárkóztatását, a határontúli kapcsolatok építését. Hatvan és Füzesabony városoknak az áruszállítás vonatkozásában jelentős logisztikai szerepe van.

Nógrád megye településhálózatában az aprófalvas jelleg a meghatározó. A Cserhát és a Karancs-Medves erősen tagolt hegyvidékein a keskeny völgyekben zömében 500-1000 lakosú aprófalvak, és – főleg a Cserhát nyugati részén – 500 lakosnál nem népesebb törpefalvak helyezkednek el. Nagyobb települések a dombvidék alacsony térszínein, a Nógrádi-medencében, az Ipoly mentén és a Zagyva-völgyében alakultak ki.

Nógrád megye településeinek száma 129, amelyből 6 város (Salgótarján megyei jogú város) és 123 község. A megyében a lakosságnak kevesebb, mint a fele (44,2 %-a) él városokban és ez a mutató mintegy 20 %-kal elmarad az ország egészének átlagától (64,4 %). A megye településállománya állandónak tekinthető annak ellenére, hogy a településszám változott az utóbbi években a korábbi közigazgatási összevonás miatt megszűnt települések önállóodásával (Patvarc, Mátraszőlős, Tolmács, Bánk, Kétdobony, Mátránovák, Nagykeresztúr, Ipolyszög és Rákócziabánya). A településsűrűség – a geomorfológiai adottságoknak megfelelően – változatos képet mutat. A településsűrűséget a 100 km²-re jutó települések számával mérve, Nógrád megye 5,1-es mutatója az országos átlaghoz viszonyítva (3,3) igen sűrű szövetű térségnek tekinthető. A városok-falvak aránya a megyében jelentősen eltér az országostól. Az egy városra jutó falvak száma 20,1, ami az országos átlagnak (11) közel kétszerese. A városok elhelyezkedése sokáig rendkívül aránytalan volt, mivel mindkét város, a nagy hagyományú Balassagyarmat is és a bányászfalvak, bányász- és munkáskolóniák halmazából jelentős várossá fejlődött Salgótarján is perifériális elhelyezkedésű. A városhálózat ma már sokkal kiegyensúlyozottabb, mivel az elmúlt évtizedekben sor került a megye korábban városhiányos térségeiben Pásztó, Szécsény, majd Rétság és Bátorfaterenye várossá nyilvánítására. A két utóbbi város (különösen Rétság) azonban csak részlegesen biztosítja körzete számára a városi

jellegű szolgáltatásokat. A megye déli része továbbra is városi központ nélküli térség, a meglévő kistérségi központok irányában nem kielégítő közlekedési kapcsolatokkal és több zsák-helyzetben lévő településsel.

A megyén belül jellemző a városokból a községekbe történő mozgás, 1990-től a városok népessége 5,5%-kal csökkent, miközben a községekben 2,1%-os növekedés volt tapasztalható. Ugyanakkor 3,5%-kal fogyott a megye lakossága. Nagyobb arányú 10%-os csökkenés főként a kistelepüléseken volt.

A népesség területi koncentrálódása az átlagos népsűrűség alapján a megyében 87 fő/km², ami jóval alatta marad az országos (109 fő/km²) és a megyék (91 fő/km²) átlagának. A legsűrűbben lakott térség a megyében a salgótarjáni (148), itt három olyan község is található (Karancslapujtő, Karancsalja és Vizslás), amelynek népsűrűsége eléri a megye három város-át. Mindhárom község jó urbanizációs tengely mellett, a megyeszékhely közelében fekszik. Kiugróan alacsony érték egy községben fordul elő (Szilaspogony 19 fő/km²).

A régió három megyéje közül a legnagyobb a népsűrűséget (103,4 fő/km²) Borsod-Abaúj-Zemplén megye mutatja, de még ez az érték is alatta marad az országos átlagnak. A legsűrűbben lakott (278 fő/km²) népsűrűségű Miskolci kistérség mögött, az Ózdi, Kazincbarcikai és a Tiszaújvárosi kistérség emelkedik ki – mindháromnál a népsűrűség meghaladja a 130 fő/km²-es értéket. A megyében a legalacsonyabb népsűrűséget és a Mezőcsáti (40,5 fő/km²) az Abaúj-Hegyközi kistérség képviseli (36,4 fő/km²) szélsőértékkel.

3.2. KÖZLEKEDÉSI ADOTTSÁGOK, HOZZÁFÉRÉSI PROBLÉMÁK

A régió közlekedési adottságait nagymértékben meghatározza természetföldrajzi adottsága és településszerkezete. A terület döntő részét kitevő hegyvidéki és dombsági környezet és Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megye nagy részének aprófalvas településszerkezet együttesen megnehezíti az optimális közlekedési feltételek és lehetőségek biztosítását.

A régió közúthálózatában és Budapesttel és a Ny-i országrésszel való kapcsolatában meghatározó a D-i részen K-Ny-i irányban keresztülhaladó M3-as autópálya. Mindhárom megyeszékhelyt és majdnem minden nagyobb várost erre az útra fűznek fel a É-D irányú főközlekedési utak. Az autópályától való távolság függvényében alakul egyes települések és a főváros (és Nyugat- Magyarország) közötti kapcsolatának színvonala. A három megyeszékhely közül jelenleg a fővároshoz legközelebb, de az autópályától legtávolabb eső Salgótarján fővárosi elérhetősége a legrosszabb, és Egeré a legjobb.

A régió belüli térségek közötti kapcsolata elsősorban a földrajzi adottságoknak, és a rossz minőségű úthálózatnak köszönhetően nem kielégítő. Sok esetben két egymáshoz közel eső település csak nagy kerülők árán érhető el. Tovább rontja a helyzetet a számtalan zsáktelepülés is. Különösen rossz Salgótarján és a másik két megyeszékhelyek közötti kapcsolata. Sok gondot jelent, hogy a megyeszékhelyek nem központi elhelyezkedése miatt, egyes kistérségek és települések még a viszonylag kisebb Nógrád megyében is, de különösen Borsod-Abaúj-Zemplén meglehetősen nagy földrajzi távolságra esnek a központtól.

A közlekedésben tapasztalható problémák jelentős része történeti-földrajzi meghatározottságú. A régió alapvető jellemzője volt évszázadokon át, hogy nem a K-Ny-i, hanem az É-D-i irányultságú személy- és áruforgalom volt a jellemző. Trianon révén egyrészt megszűnt a Fel-föld és az Alföld hagyományos kapcsolata, másrészt a megkisebbedett ország egy aránytalanul nagy főváros központi szerepére épült fel. Így a folyóvölgyekben futó régi főútvonalak helyett a mai M3-as autópálya és a Miskolc-Budapest vasútvonal lett az elsődleges fontosságú.

Másrészt Trianon elvágta az észak felé futó közlekedési útvonalakat, így azok – csomópontjaikat elveszítve – nem tudják megoldani a régió kistelepüléseinek közlekedési ellátását.

A Bodrog mentén a 37-es főút és a Miskolc-Sátoraljaújhely vasúti fővonal húzódik, mely 1920-ig a Latorca völgyén keresztül folytatódott Királyhelmeceken keresztül a kárpátjai városok felé. A Hernád völgyében fut a 3-as főút és a leendő M30-as autópálya nyomvonala, a Miskolc-Kassa vasútvonallal párhuzamosan. A Bódva völgyében ma a 27-es főút köti össze a borsodi kisvárosokat (Sajószentpéter, Edelény, Szendrő) egymással, és – Trianon előtt – Szepsin keresztül Kassával. A Sajó völgyében a 26-os főút és a Miskolc-Putnok-Ózd vasútvonal jelentette az iparosodott borsodi területek fő közlekedési útvonalát, korábban szerves folytatással Tornalja, Rozsnyó és Rimaszombat (a gömöri szén- és vasérc készletek) felé.

A hevesi és a nógrádi részeken a folyóvölgyek szerepe kisebb. Kiemelkedő jelentőségű a Zagyva völgye, és a benne futó 21-es főút a Hatvan-Pásztó-Salgótarján vasútvonallal együtt. 1920-ig ez a térség is szerves kapcsolatban volt a mai Dél-szlovák medence ipari központjaival (Fülek, Losonc, Rimaszombat). A dimbes-dombos nógrádi Csereháton a hagyományos közlekedési útvonalak a dombvonulatok között húzódtak, és kistérségi szinten biztosították a települések (aprófalvak) közötti összeköttetést.

A régió személygépkocsival való ellátottsága mintegy 20 %-kal elmarad az országos átlagtól. (lásd: 16. táblázat Közlekedés) Egyes észak-borsodi kistérségekben ez 1000 főre eső személygépkocsi száma alig fele az országos átlagnak, de az ellátottság szempontjából legjobb helyzetben lévő Egri- és Gyöngyösi kistérségekben is alig haladja meg azt. A számok azt feltételezik, hogy a helyközi közlekedésben a közösségi közlekedés szerepe meghatározóbb kell, hogy legyen.

Az Alföld É-i peremén végighúzódó legjelentősebb vasútvonal a 80-as számú kétvágányú villamosított fővonal, a személyszállításban inkább csak Miskolc és a vasút menti települések lakosainak fővárosba és más régiókba való eljutásban játszik fontos szerepet. Miskolcon kívül a másik két megyeszékhely és a főváros vasúti kapcsolata rossz. (Egerben ehhez hozzájárul a pályaudvar rossz elhelyezkedése is). A régió belüli közösségi közlekedésben a vasút szerepe nem meghatározó. A mellékvonalakon a forgalom alacsony.

A helyközi személyszállításban az egyéni közlekedés után (sőt egyes autóval alig ellátott kistérségekben azt megelőzve) leginkább a helyközi és távolsági autóbusz közlekedés játszik meghatározó szerepet. A régió három megyéjében öt volán vállalat működik: Borsodban és Nógrádban egy-egy, Hevesben három. A 2002-ben általuk szállított 94.1 millió utas az összes volánnal utazó 18%-át tette ki. Jármű állományuk életkora és műszaki állapota, valamint a cégek gazdasági helyzete alapján a 24 magyarországi volán vállalat rangsorban többségük hátul helyezkedik el. Nógrád megye távolsági közlekedése csak Budapest irányába megoldott, de kevés a Távolsági járat Borsod megyében is. (Igaz itt a vasút távolsági utas szállításban betöltött meghatározóbb szerepe ezt némileg kompenzálja). Borsod és Nógrád megye aprófalvaiban, zsákfalvaiban a társaságoknak meglehetősen veszteséges buszos közlekedés színvonala nem kielégítő.

Sajátos szerepet tölt be a 600 fő alatti kistelepülések és nagyobb külterületi lakott részek közlekedési hozzáférési problémáinak orvoslásában a falu- és tanyagondnoki szolgálat. A régió 168 településén működő szolgálat mikrobuszai 2002-ben 3 915 ezer kilométert futottak. Ennek az összteljesítménynek a szolgálat munkatársainak becslése alapján csak kis részét tesszük ki az adott település rossz közlekedési lehetőségeinek hagyományos értelemben vett tömegközlekedés szerű pótlása (gyerekek iskolába szállítása, a faluba be nem térő buszokhoz való „csatlakozás” biztosítása). A futott teljesítmény nagyobb része sokkal inkább az u.n. igényvezérelt tömegközlekedés kategóriájába sorolható.

A régió sajátos településszerkezetének köszönhetően a falugondnoki szolgálat mikrobusz-
ival leginkább az aprófalvas Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyékben van jelen. Ezen
belül leginkább Borsod É-i határmenti részein.

Magyarország és Szlovákia 2004-es Európai Unió csatlakozása várhatóan enyhíti a régió
közlekedési és hozzáférési nehézségeit. A közigazgatásban és a szociális ellátórendszerben
nem, de a gazdasági kapcsolatok és a munkalehetőségek terén minden bizonnyal újra előtérbe
kerülnek a dél-szlovákiai városok: Fülek, Losonc, Rozsnyó, Rimaszombat, Kassa,
Királyhelmec. A határ mindkét oldalán torzóban maradt utak, vasutak és hidak újjáépítése a
régió gazdasági felemelkedésének alapvető feltétele lesz.

3.3. NÉPESSÉG EGÉSZSÉGÜGYI ÁLLAPOTA, EGÉSZSÉGÜGYI HELYZET

Az Észak-magyarországi Régió egészségügyi helyzetét alapvetően meghatározza és
befolyásolja a munkanélküliek magas aránya, a szegények nagy száma, a hátrányos helyzetű
cigány lakosság jelentős aránya, a korábbi iparosítás következményeként kialakult környezeti
károk és annak egészségkárosító hatása. Mindezek együttesen a megbetegedésekben is és a
halálokokban is sajátossá teszik a régiót.

„Ezt a sajátosságot most egyetlen mutatóval ragadjuk meg: összevetve az adatokat
más régiókkal, a lakosság születéskor várható élettartama itt, az Észak-magyarországi Régió-
ban a legalacsonyabb a férfiak körében. Ez érvényes mind a születéskor, mind a középkorúak,
és az idősök esetében számított adatok esetében. 1990 és 2000 között átlagosan 1,75 évvel
volt kevesebb az Észak-magyarországi Régióban élők életésélye az országos átlagnál, de volt
három olyan év is, amikor több mint két évvel volt kevesebb*....Az alacsony életkilátások
mögött sorjáznak az okok: országosan az első helyen állnak a légzőrendszer és az emésztő-
rendszer betegségei a halálokok tekintetében, vezető halálokok a rosszindulatú daganatos
megbetegedések, köztük a hörgők és a tüdő rosszindulatú daganatai. A mozgásszervi megb-
tegedések az életminőséget rontják.”**

A régióban összesen 801 alapellátási praxis működik. Ebből 637 háziorvosi, 164 pedig há-
zi gyermekorvosi. A háziorvosok mellett egy ápolónő dolgozik. Borsodban 1951 fő, Heves
megyében 2054 fő, Nógrád megyében 1882 fő jut átlagosan egy körzetre.

A gyógyító eljárások közelebb vitele a lakossághoz az egészséges életmódhoz való
hozzájutás esélyegyenlőségét növeli. Az alapellátás fő funkciója a megelőzés és a szűrés. A
feladat ellátásának hatékonysága érdekében fontos mutató az, hogy egy háziorvosra, illetve
gyermekorvosra hány lakos, illetve gyermek jut.

A nemzetközi gyakorlat szerint az egy alapellátási feladatot végző orvosra jutó lakosság-
szám ideális mértéke 1300 lakos/orvos. A magyarországi átlag ennél lényegesen magasabb,
1513 lakos/orvos, viszont ennél is nagyobb az északi régióban (17. táblázat Működő házior-
vosok és házi gyermekorvosok 2002. 12.31.-én). Az egyes orvosi körzetekben még nagyobb
eltérések is vannak. E szempontból legproblémásabb kistérségeknek tekinthetők az Ózdi,
Szécsényi, Kazincbarcikai kistérségek.

Az ápolónők és védőnők számának alakulását figyelve láthatjuk (18. táblázat Háziorvosi
szolgálathoz tartozó körzeti ápolónők és az év folyamán dolgozó védőnők száma), hogy a ré-
gióban jelentős változások nem történtek. 22-vel több védőnő, 4-gyel kevesebb ápolónő dol-
gozik a régióban 2002-ben, mint négy évvel azelőtt. Ez a változás az országos tendenciának
megfelelő. Érdekes viszont megfigyelni, hogy összességében a védőnők a régió-
n belül csak Nógrádban mutat csökkenést, és ez az országos tendenciával ellentétes változás.

* A születéskor várható átlagos élettartam alakulása az Észak-magyarországi Régió megyéiben. In.: *Demográfiai
évkönyv*. KSH. Budapest, 1990, 1994-2000.

** Az Észak-Magyarországi régió egészségügyi stratégiája 2003-2006 közötti évekre

A kórházi ágyak száma 1998-tól fokozatosan csökkent (19. táblázat Működő kórházi ágyak száma (db)). Nem volt ez másképp a régióban sem, hiszen 1998-ról 2002-re 1,7%-kal kevesebb kórházi ágy szolgált a betegeket. Bár néhány évben tapasztalhatunk némi növekedést, összességében a régió mindhárom megyéjében 2002-ben kevesebb kórházi ágyat vehetnek igénybe a betegek, mint 1998-ban.

Az ezer lakosra jutó gyógyszerárak számának tekintetében a régió elmarad az országos átlagtól (20. táblázat Gyógyszerárak száma (db)). Ez a szám az Ózdi és a Bátorfyerenyi kistérségben a leginkább aggasztó.

A gyógyszerárak számának csökkenését csak az Észak-Magyarországi és a Nyugat-Dunántúli régióban láthatjuk.

Az Észak-Magyarországi Régió az egészségügyi stratégiai céljainak eléréséhez hármas célt tűzött ki maga elé:

1. A szűrő-megelőző-gyógyító tevékenységek közelebb vitele a hátrányos helyzetű településeken élőkhez
2. Az ellátórendszer alkalmazkodásának segítése a megváltozott betegségcsoportok gyógyítása, a vezető halálokokat előidéző betegségek előfordulási arányának csökkentése érdekében
3. Az egészségügyi szakemberhiány pótlása.

A célok megvalósulásával a régióban élők életlehetőségei jelentősen javulhatnának, ami a régió felzárkózását segítené elő.

3.4. ISKOLÁZOTTSÁGRA VONATKOZÓ ADATOK

A régió iskolázottsági mutatói messze alulmúlva az országos átlagot a második legrosszabbak. Adott korú népességhez viszonyítva itt Észak-Alföld után itt a legkevesebb diplomás, érettségizett és általános iskolát végzett személy (21. táblázat Iskolázottsági adatok (2001)). A régió beleül az alacsony iskolázottság leginkább Nógrád megyére jellemző, míg Heves megye mondható a leginkább iskolázottnak. Nógrádban a legnagyobb a maximum 8 osztályt végzettek aránya (a 7 éven felüli népesség 53%-a) és legkisebb a felsőoktatásban végzettek aránya (7.3%).(22. táblázat Iskolázottsági adatok a 7 éves és idősebb népesség %-ban (2001)). Kistérségi szinten azonban már vegyesebb a kép, hiszen alacsonyan iskolázottak a már jól ismert észak borsodi kistérségekben (Abaúj-Hegyközi, Bodroghözi, Edelényi, Encsi, Szikszói) valamint a Mezőcsáti, Belpátfalvai, Hevesi és Szécsényi kistérségekben találhatók magasabb (60% feletti) arányban.

Az általános iskola első osztályát el nem végzők aránya a régióban meghaladja az országos átlagot. A legnagyobb arányban a Bodroghözi, Edelényi, Encsi, Abaúj-Hegyközi, Szikszói, Tokaji, Belpátfalvai, Hevesi és Szécsényi kistérségekben élők között találunk olyanokat, akik bár elmúltak 10 évesek egy osztályt sem végeztek el az általános iskolában.

Csupán az Egri és a Miskolci kistérségben éri el a diplomások aránya az országos átlagot. A régiós átlaghoz képest magasabb arányban találunk felsőoktatásban végzetteket ezen túl a Salgótarjáni, Gyöngyösi, Tiszaújvárosi, Sárospataki, Sátoraljaújhelyi kistérségekben, ám meg kell jegyeznünk, hogy felsőoktatási intézmények is e városok többségében vannak, így e lehetőség a továbbtanulási kedvet is fokozhatja ezekben a városokban. Az egyetemet, főiskolát végzettek magasabb aránya azért is jellemző lehet ezekre a kistérségekre, hiszen a felsőoktatásban végzettek többsége a főiskola, egyetem elvégzése után valószínűleg a munkalehetőség reményében maradnak továbbra is ezekben a nagyobb városokban és nem költöznek vissza korábbi lakóhelyükre. A legkisebb arányban a Bodroghözi és Mezőcsáti kistérségben találunk felsőoktatásban végzetteket (országos átlag negyede).

A nőkre vonatkozó régiós adatok az országos tendenciának megfelelőek.

Az iskolázottságban mutatkozó tendenciák részben történeti okok következményei. A 20. században megváltozott hagyományos településszerkezet és a társadalmi rétegződés megváltozása egyaránt a felsőoktatásban részt vevők számának csökkenését eredményezte. A térség két hagyományos iskolavárosa, a katolikus Eger és a református Sárospatak 1945 után veszített korábbi jelentőségéből, mindenekelőtt az oktatás államosításának hatására. A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem létrehozása, majd annak újabb és újabb karokkal történő bővítése nem tudta és nem is akarta pótolni a kistérségek és falvak helyi értelmiségének hiányát. Az egri és sárospataki szellemben nevelkedett falusi papok, tanítók, jegyzők 1945 előtt egy integrált réteget jelentettek; ezek eltávolítása és iskoláik visszafejlesztése pótolhatatlan értelmiségi generációs veszteséget jelent Észak-Magyarországnak.

3.5. FOGLALKOZTATOTTSÁGI HELYZET

Az országos tendencia, mely szerint a nők kisebb arányban vannak foglalkoztatva az Észak-magyarországi régióra is jellemző. Szinte alig találni a régió belül olyan kistérséget, ahol nagyobb arányban foglalkoztatnának nőket, mint férfiakat (23. táblázat A foglalkoztatottak nemek és életkor szerinti megoszlása a kistérségek viszonylatában (2001)). Ez az arány csak a 40-59 év közötti korosztály esetében fordul elő a régió 9 kistérségében. Főképp a hátrányosabb helyzetű és a nagyobb (nehézipari múlttal rendelkező kistérségekre jellemző ez az arány, (Abaúj-Hegyközi, Bodrogházi, Ózdi, Kazincbarcikai, Sátoraljaújhelyi, Belpátfalvai, valamint a három megyeszékhelyhez tartozó kistérség).

A foglalkoztatottak között legnagyobb arányban a 30-39 év közöttiek szerepelnek, mely szintén megfelel az országos tendenciának, de elmondható, hogy 60 év feletti kivételével, minden életkori kategóriában 7-8%-kal alacsonyabb a foglalkoztatási arány mint az országos átlag. Különösen rossz Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyzete, ahol szinte minden korosztályban közel 10%-kal rosszabbak a foglalkoztatási arányok, mint a másik két megyében. A kistérségek közül Borsodban a Tiszaújvárosi, Sátoraljaújhelyi, Miskolci-; Hevesben az Egri, Gyöngyösi, Hatvani-; Nógrádban pedig a Rétsági, Balassagyarmati és talán a Salgótarjáni kistérségek rendelkeznek jobb foglalkoztatási mutatókkal. A legrosszabbakkal a már sokat emlegetett észak-borsodi kistérségek (Abaúj-Hegyközi, Bodrogházi, Edelényi, Encsi, Szikszói) és dél-borsodi Mezőcsáti kistérség bír. A 40-59 éves korosztály tekintetében ezen túl még igen rosszak az Ózdi kistérség lakóinak elhelyezkedési esélyei.

A 60 év feletti foglalkoztatottság inkább városi jelenségnek mondható, mivel arányuk főképp a nagyvárosok környékén haladja meg a 60 év feletti foglalkoztatottsági átlagát.

A népesség gazdasági aktivitás szerinti megoszlásának 1980-2001 közötti változása a 24. ben (24. táblázat A népesség gazdasági aktivitás szerint) látható. A vizsgált időszak folyamán az eltartottak aránya mindig több volt a régióban, mint az országos átlag, de ez az arány az évekkel egyre csökken, csak úgy, mint az országban. Az eltartottak között arányában mindig is több nő szerepel, de a csökkenő tendencia regionálisan és országosan is egyértelműen megfigyelhető. A foglalkoztatottak aránya a vizsgált időszak során sohasem érte el az országos átlagot és az évekkel egyre romló tendenciát mutat. A csökkenés 1980 és 1990 között még együtt mozgott az országos átlaggal, de 1990 és 2001 között már 5%-kal meghaladta azt. A foglalkoztatottak között kisebb arányban vannak nők és a 80-as, 90-es években arányuk a régióban kevesebb volt mint az országos átlag. Az inaktív keresők aránya a 90-es években és 2001-ben jelentősen meghaladta az országos átlagot. A munkanélküliek aránya már a 90-es években meghaladta az országos átlagot, és arányuk 2001-re csak növekedett. hasonlóan az országos mutatóhoz a nők aránya fokozatosan növekszik a munkanélküliek között, de a régióban arányuk (2001-ben 36%) ha kismértékben is, de az országos átlag alatt marad.

A vizsgált kategóriákat összesítve a legproblémásabb kistérségek a régióban az Abaúj-Hegyközi, Encsi, Edelényi, és Bodrogházi kistérség.

A régió mind a mezőgazdasági, mind a szolgáltatási szektorban foglalkoztatottak arányával az országos átlag alatt marad (25. táblázat Gazdasági aktivitás nemeként a 2002. évben). Még mindig az ipari tevékenység a legjellemzőbb a régióra, a legnagyobb arányú ipari foglalkoztatottság Nógrád megyére jellemző. A mezőgazdasági tevékenység igen kis részét teszi ki a foglalkoztatottsági arányoknak, amely a régió jellemző földrajzi adottságainak köszönhető. A régió csak a Közép-magyarországi régiót előzi meg az efféle gazdasági aktivitásban. A mezőgazdasági tevékenység legkevésbé Nógrád, leginkább Heves megyére jellemző.

Az átlagkeresetek alapján az Észak-magyarországi régió a középmezőnyben foglal helyet, 4. a régiók között (26. táblázat Kereseti átlagok a nemzetgazdaságban fizikai és szellemi, illetve nemenkénti bontásban). Ugyanakkor elkeserítő, hogy – szintén az átlagkeresetek alapján rangsorolva - Nógrád megye a megyék sorában csak a 18. helyen áll. Függetlenül attól, hogy valaki fizikai, vagy szellemi munkát végez, vagy hogy férfi-e, vagy nő, ebben a régióban nagy valószínűség szerint a keresete jóval kevesebb lesz, mint az országos átlag. A szellemi munkát végzőket Nógrád megyében fizetik meg a második legrosszabbul az országban, , de nincs ez másképp a nógrádi nők esetében sem, hiszen ha ebben a megyében dolgoznak, akkor valószínű, hogy őket az országban –Somogy és Békés megye kivételével – bárhol jobban megfizetnék.

3.5.1. Munkanélküliség

1999-hez képest 2003. áprilisra az ország valamennyi régiójában csökkent a munkanélküliségi ráta mutatója (27. táblázat A munkanélküliségi ráta és változása 1999 és 2003 között az előző év január 1-jei gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva). Ez a tendencia Borsod-Abaúj-Zemplén megyét kivéve az Észak-Magyarországi régióban is megfigyelhető. Hevesben 2,3%-kal, Nógrádban 1,5%-kal csökkent, még Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 0,4%-kal emelkedett a ráta értéke 2003-ra 1999-hez képest.

A régióban a regisztrált munkanélküliek legnagyobb része fizikai dolgozó (28. táblázat Fizikai, szellemi foglalkozású valamint 180 napon túli munkanélküliek számának aránya a regisztrált munkanélküliek között 1998-2002).. A fizikaiak száma 1998-hoz képest többnyire csökkent, de néhány rossz helyzetű kistérségben (Abaúj-Hegyközi, Szerencsi, Edelényi, Encsi, Kazincbarcikai, Mezőcsáti, Sárospataki, Szikszói és Bátonyterenyei) növekedett. Az Abaúj-Hegyközi és a Szerencsi kistérségben ráadásul – szemben a többi kistérséggel- a szellemi foglalkozásúak száma is növekedett 2002-re 1998-hoz képest a regisztrált munkanélküliek között. Az országos átlagot közel 10%-kal meghaladó (56%) a tartós, 180 napon túli munkanélküliek aránya. A 29. ből (29. táblázat Regisztrált munkanélküliek száma 1998-2002) jól látható, hogy a nők aránya a munkanélküliek között évről évre nőtt a régióban. Ez a tendencia figyelhető meg megyei és - sok esetben - kistérségi bontásban illetve országos szinten is.

A munkanélküliek között a legnagyobb arányban a 8 osztályt végzettek és a szakmunkás-képzőt, illetve szakiskolát végzettek találhatók (30. táblázat Regisztrált munkanélküliek aránya végzettség szerint db 1998-2002). Regionális szinten 1998-hoz képest 2002-re a szakmával rendelkezők helyzete javulni látszott, viszont a 8 általánost be nem fejezők, a 8 általánost végzettek és a diplomával rendelkezők helyzete romlott, Borsod-Abaúj-Zemplén megye legtöbb kistérségében mindhárom csoportban emelkedett a munkanélküliek aránya.

4. KIREKESZTŐDÉS

4.1. SZEGÉNYSÉG, MÉLYSZEGÉNYSÉG ÁLTAL VESZÉLYEZTETETT CSOPORTOK KÖRE – RÉGIÓSPECIFIKUS PROBLÉMÁK MENTÉN

Az Észak-magyarországi régió Magyarország egyik legrosszabb helyzetű régiója. A hátrányos helyzet kialakulása a 20. században történt, amikor az 1920-as határváltozások és az 1945 utáni társadalom- és gazdaságpolitika eredményeként a régió települési-közlekedési struktúrája megbomlott, gazdasága és lokális társadalma pedig válságba jutott. Számos olyan kistérsége van, amelyeknek szinte minden mutatója messze elmarad az országos átlagtól. A régió leghátrányosabb részei elsősorban az észak-borsodi Abaúj-Hegyközi, Bodrogközi, Encsi, Edelényi, Szikszói valamint a megye déli részén található Mezőcsáti kistérségek. Heves megyében sok szempontból a hátrányos helyzetű kistérségek közé tartozik a Hevesi, Belpátfalvai és a Pétervásárai, míg Nógrádban a Szécsényi. Ezen kistérségekre általában a magas laksűrűség, a lakások alacsony komfortfokozata, rossz közműellátottsága, nagy arányú munkanélküliség, nagyszámú eltartott, kevés foglalkoztatott, erős elvándorlás, nagyarányú bűnözés, alacsony GDP, kevés adózó lakos jellemző. Ezekben a térségekben általában magas az önmagát eltartani nem képes cigány lakosság aránya, és az alacsonyan iskolázott nyugdíjkorhatár felé közeledő munkanélküliek száma. Az ezekben a családokban nevelkedő gyermekek helyzete szinte kilátástalan, sokuk minden tekintetben erősen veszélyeztetett.

4.1.1. Okok, kockázatot növelő tényezők

Munkanélküliség

A régió egyik legnagyobb problémája az alacsony foglalkoztatottság és a magas munkanélküliség. A *munkanélküliségi ráta* országosan is Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legnagyobb (19%), Nógrád a régióban a második, országosan a harmadik ebben a sorban (13,4%). Hevesben valamivel kedvezőbb a helyzet. A helyzetet tovább rontja, hogy a munkanélküliek között az országos átlagnál nagyobb arányban találunk tartós munkanélkülieket. Nagy gondot jelent, hogy különösen magas a régióban munkanélküliség által jobban veszélyeztetett csoportok száma és aránya a régióban. (Roma népesség, alacsony iskolázottságuk)

Jelentős polarizálódás jelent meg az életfeltételekben, *anyagi, jövedelmi helyzetben*, bár ennek mértéke - az adóbevallások szerint - nem éri el az országosan jellemző arányokat. *Alacsony az egy főre eső adóköteles jövedelmek nagysága*, s relatíve kevés a kiugró jövedelmekkel rendelkezők száma. Minden ágazatban *az országos átlag alatti keresetek* jellemzőek. Néhány területen főként Borsodban és Nógrádban - a fővárosi keresetek, a megyében elérhetőhöz képest 30-50%-kal magasabbak.

Demográfia

Növekszik az időskorú népesség aránya. A fiatalabb korosztályoknál a férfi, az idősebbeknél a női lakosság száma nagyobb. Nógrád, Heves megye egyike az ország „legöregebb” megyéinek, a 60 éven felüliek száma Heves megyében eléri a 70 ezret. (a megye lakosságának 21.7%-a. az országos átlagnál nagyobb az előregedés folyamata. Heves megye öregedési indexe 97,6%, az országos átlag 85,5%.

Népességfogyás mindhárom megyében, bár kistérségenként eltérő arányban - egyaránt tapasztalható. Ennek egyik oka a tendenciózus elvándorlás, másik összetevő az élve-születések és halálozások különbsége, 1992-től negatív. Nő a két szám különbsége (1997-ben 18%). A

természetes fogyás üteme évről-évre nő, különösen a borsodi megyeszékhelyen (1997-ben 46%) magas.

A lakosság születéskor várható élettartama itt, az Észak-magyarországi Régióban a legalacsonyabb a férfiak körében. Ez érvényes mind a születéskor, mind a középkorúak, és az idősök esetében számított adatok esetében. *Főként a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében élők halandósága magas, a születéskor várható élettartam a legalacsonyabbak közé tartozik Európában.* A megye lakosságának életésélyei - különösen a férfiaké - minden életszakaszban rossz. A harminc évesnél idősebb népesség esetében gyakoribb a halálozás, mint a hatvanas években, különösen a férfiak halálozása emelkedett drámaian. A születéskor várható átlagos életkor férfiaknál 64,7 év, nőknél 74,2 év, alacsonyabb az országos átlagnál. A nemek életésélyei között közel 10 év különbség van. A mezőkövesdi kistérségben mind a születési, mind a halálozási adatok megyei összehasonlításban is igen kedvezőtlenek

Az öregedés indexe mindhárom megyében növekedett, bár meg kell említeni, hogy B-A-Z megyében országosan is az átlag feletti a 0-14 éves korosztály aránya, itt a legmagasabb a 3 valamint 4 gyermeket szülő házasság nők aránya.

A terhesség-megszakítások száma magasabb az országos átlagnál. A Borsod-Abaúj-Zemplén megye 11 kistérsége közül háromban (az Encsiben, a Szikszóiban és a Tiszaújvárosiban) nő a természetes szaporodás. Meg kell említeni azt is, hogy mindez a leginkább elmaradott térségekben tapasztalható. Ezért ez a demográfiai jelenség kevésbé jelent előnyt a régió számára. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az országos összehasonlításban legnagyobb az eltartott népesség aránya. A megyében magas a fiatalon szülő nők aránya, ami az etnikai összetétellel, s az életkörülmények bizonyos társadalmi csoportokban tapasztalható romlásával függ össze.

A lakosság etnikai összetétele

A térség hagyományosan multikulturális, multietnikus régió. Nyolc nemzeti kisebbségnek vannak ma is élő közösségei és önkormányzatai a régió városaiban és falvaiban (szlovák, ruszin, német, lengyel, bolgár, örmény, görög és román). Ezek történetileg a magyarokkal együtt élő népek, a 21. században jellemzően kulturális és nyelvi közösségek; szociálpolitikai értelemben a magyarságtól nem különböznek. Kiemelt figyelmet kíván azonban a cigányság etnikai jelenléte és szociális problémáinak halmaza.

A szomszédos kelet-szlovákiai régióval együtt tekintve itt, a magyar-szlovák határ két oldalának tágabb térségében él Európa egyik legnagyobb összefüggő cigány népessége.

Magyarországon belül mind a 2001-es népszámlálás mind pedig az 1992-es becslés alapján ebben a régióban a legnagyobb a cigány népesség száma és számaránya. Borsod-Abaúj-Zemplén megye lakosságának egyre nagyobb hányadát alkotja a cigány népesség. A megye területén élő, kb. 75 ezer cigány területi koncentrációja országosan itt a legnagyobb. A cigány lakosság az elmúlt száz év során közel ötszörösére növekedett. A városokban már a népesség 7,2%-át, a falvakban 12,8%-át teszik ki. A Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 8 abaúji település már cigánytöbbségű, további 13 településen arányuk 40-50%-os.

Ennek a térségnek és etnikumnak a helyzete mind Magyarországon, mind Szlovákiában csak a határon átnyúló, az Európai Unió által kiemelten támogatott hosszú távú fejlesztési program révén oldható meg.

Településszerkezet

Aprófalvas településszerkezet főként B-A-Z és Nógrád megyében, valamint Hevesben a Pétervárárai kistérségében jellemző. Az elmúlt évtizedben a helyi társadalmak kohéziója gyengült, csak lassan kezd újraépülni. Megindult a városokból a kisebb településekre történő ki (vissza)település folyamata, míg a nagyobb városokban az egyes városrészek „slummosodását” okozó betelepülés.

Iskolázottság

Iskolázottsági szint tekintetében Nógrádban a legmagasabb a maximum 8 osztályt végzettek aránya, kistérségi szinten az alacsony iskolázottak az észak-borsodi kistérségekben, valamint a Mezőcsáti, Bélápátfalvi, Hevesi és Szécsényi kistérségben találhatók leginkább. Különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében sok az apró település, amelyek közül több nem rendelkezik óvodával, általános iskolával. Sok esetben a kistelepülési intézmények fenntartása gazdaságtalan, (az általános iskolák felébe kétszáz tanulónál kevesebb jár, s több mint negyedébe 100 diáknál is kevesebb). Az általános iskolával nem rendelkező települések aránya az Edelényi, Encsi, Szikszói kistérségekben a legnagyobb.

4.2. SEGÉLYEZÉS

A régió gazdasági, aktivitási, lakás és demográfiai mutatói alapján arra számíthatunk, hogy a segélyezési adatok kiugróak lesznek a térségben. A tényleges számadatok ezt a feltételezést csak részben támasztják alá. Általánosságban elmondható, hogy minden olyan segély esetében, amelyek odaítélésének feltételei központosítva normatív módon vannak meghatározva –és így részben függetlenek a települések teherbíró-képességétől- ott magas régiós segélyezési mutatókat találunk, míg a helyi szabályozástól (és így a települések anyagi lehetőségétől) jobban függő segélyek esetében, már vagy elmaradnak a számok a várttól, vagy a magas segélyezett számok alacsony segélyösszegekkel párosulnak. Részben ennek is köszönhető, hogy a régió belül is nem minden esetben a legrosszabb helyzetű kistérségekben találjuk a legtöbb segélyezettet. Míg a rendszeres szociális segélyt, kiegészítő családi pótlékot és átmeneti segélyt a valóban a régió legváltságosabb területein kapnak arányában a legtöbben, a lakásfenntartási támogatás, ápolási díj, közgyógyellátás, és rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetében már szeszélyesebb területi elosztással találkozunk. Ez utóbbiak esetében például Nógrád megye sokszor maga mögé utasítja Borsodot.

Észak-Magyarországon kimagaslóan magas a kiegészítő családi pótlékban (lásd Gyerekek szegénysége fejezet) valamint a rendszeres szociális segélyben részesülők aránya. Ez utóbbi esetében a lakónépesség számához viszonyított arány (31. táblázat Rendszeres szociális segély (2002)) két és félszerese az országos átlagnak, Borsod-Abaúj-Zemplén megye esetében pedig több mint háromszorosa. Még az ország másik két nehéz helyzetű régiójában (Dél-Dunántúl, Észak-Alföld) is csak kétharmad annyi a rendszeres szociális segélyben részesülők aránya, mint itt, míg a Nyugat-Magyarország és a Központi régiós arányok tizedei az itteninek. Csak Borsodban majdnem annyit költenek erre a segélyre évente (5.6 milliárd Ft), mint a második legtöbbet költő Észak-Alföldön (6.1 milliárd Ft), de a nógrádi és hevesi számok (886 illetve 849 millió Ft) is magasabbak a Nyugat-Dunántúl (623 millió Ft) ez irányú kiadásainál.

A várthoz képest nem kiugróan magas a rendkívüli gyermekvédelmi ellátásban részesülők aránya (32. táblázat Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás). Dél- és Közép-Dunántúl után „csak” harmadik a régió a sorban. Az egy támogatottra jutó összeg nagyságában pedig a már említett Dél-Dunántúlin kívül csak az Észak-alföldi régió múlja alul. Bár a gyerekszegénység vitathatatlanul az egyik legmagasabb a régióban, mégis egy lakosra vetítve 10 Ft-tal keveseb-

bet költenek -vagy tudnak költeni- az itteni önkormányzatok erre a segélyre, mint az országos átlag.

Bár a támogatottak lakossághoz viszonyított arányát nézve itt kapnak a legtöbben lakásfenntartási támogatást, az egy támogatottra jutó összeg itt a legalacsonyabb (33. táblázat Önkormányzatok által nyújtott lakásfenntartási támogatás főbb adatai 2002). Ugyancsak alacsony –a régiók között a harmadik legkisebb- az egy lakosra vetített támogatási összeg. Legtöbbet (országos átlagot meghaladó mértékben) a régióban azon nagy lakótelepekkel rendelkező városokat is magában foglaló kistérségek költenek erre, ahol a segély jelentős részét "természetben" fizetik, így a támogatás jó része tekinthető az önkormányzati tulajdonú közművállalatok segélyezettéken keresztüli finanszírozásának is.

Ugyancsak a régióban jutnak arányaiban a legtöbben átmeneti segélyhez (34. táblázat Önkormányzatok által nyújtott átmeneti segély főbb adatai 2002), de itt kapják átlagosan a legkevesebbet is. Az egy lakosra vetített segélyezési költségek ugyancsak elmaradnak az országos átlagtól.

Az ápolási díjban (35. táblázat Ápolási díj (2002)) részesülők, valamint a közgyógyellátási igazolványhoz jutók (36. táblázat Közgyógyellátási igazolvány) aránya alig haladja meg az országos átlagot. Míg a közgyógyellátási igazolványt itt kevesebben kapják méltányossági alapon, mint az országos átlag, az ápolási díj esetében pont fordított a helyzet, vagyis az alanyi jogon ellátáshoz jutók vannak kevesebben.

Szinte minden természetbeni és pénzbeli ellátásként is nyújtható segéllyel azt figyelhetjük meg, hogy az országos átlagnál nagyobb mértékben élnek az önkormányzatok természetbeni segélyezés lehetőségével. Legkiugróbb arányt a lakásfenntartási támogatásoknál láthatunk.

4.3. IDŐSEK SZEGÉNYSÉGE

Az öregségi nyugdíjasok 60 év feletti lakossághoz viszonyított aránya az Észak-magyarországi Régióban nagyjából az országos átlagnak megfelelő értéket mutat. A mai kor nyugdíjasai jogosultságukat még a rendszerváltás előtti évtizedek teljes foglalkoztatottsága alatt szerezték, meg így a rendszerváltás utáni nagyarányú munkahely vesztés hatásai egyelőre még nem éreztetik hatásukat. Ez megmutatkozik abban is, hogy az önkormányzatok által folyósított időskorúak járadékában (38. táblázat Időskorúak járadéka (2002)) is csak az országos átlagnak megfelelő mértékben részesülnek a régió polgárai. Ez alól csupán néhány borso-di kistérség a kivétel.

Az öregségi nyugdíjak átlagos összegének nagysága (39. táblázat Különböző nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők egy főre jutó átlagos ellátási összege és aránya az országos átlaghoz képest (2001)) tekintetében sem tapasztalhatjuk azt a lemaradást, amit például az átlagkeresetek tekintetében láthattunk, sőt 2001-ben a régió e tekintetben az ország élbolyához tartozott. Ez nyilván a korábbi –viszonylag jól fizetett- magas arányú (nehéz)ipari foglalkoztatottságnak is köszönhető.

Még a közgyógyellátási igazolványokkal rendelkezők száma is csak néhány kistérségben magas. Az ezer lakosra jutó országos átlagot (50 igazolvány/ezer fő) a régióé csupán négy ezrelékkel (53.8) haladja meg. Igaz ezzel is a második legrosszabb helyzetű régiónak számít.

4.4. GYEREKEK

2002. júliusában állapot szerint a családi pótlékban részesülő családok (amely becslések szerint a gyermekes családok 95%-át teszik ki) 32%-a egygyermekes (41. táblázat Családi pótlékban részesülő gyermekek számának alakulása családtípus és gyermekszám szerint

(2002. július)). Az Észak-Magyarországi arány ennél némileg kisebb, 29%. A legkevesebb egygyermekes család a régió belül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében van (27.1%). Megyék viszonylatában ezzel Borsod a második megye, ahol a legkevesebb egy gyermeket nevelő család él.

A kétgyermekes házaspároknál és egyedülállóknál még alacsonyabb a régiós arány, hiszen itt élnek a legkisebb arányban olyan házaspárok és családok, akik két gyermeket nevelnek (32,5% illetve 39,1%). Borsod megye 5%-kal marad el a 2 gyerekes házaspárok országos átlagától, a 31% a legkisebb arány a megyéket összevetve.

Észak-Magyarországon a három vagy annál több gyermeket nevelő családok aránya – szemben az országos számokkal- magasabb az egygyermekesekénél, 32%. Ez közel 7%-kal meghaladja az országos átlagot, és régiók rangsorában első helyet jelenti. A magas arány elsősorban Borsod-Abaúj-Zemplén megyének köszönhető, ahol a 3 vagy több gyerekes családok aránya a legmagasabb az országban (35%).

A gyermekét egyedül nevelő szülők aránya az országos átlag körüli. A helyzetet azonban rontja, hogy itt az egyedülállók nagyobb részét teszik ki azok akiknek 3 vagy több gyermeke van. A régióban tapasztalt arány (5,7%) magasan az országos átlag (3,9%) feletti. Borsod megyében ez az arány még a régiós átlagot is meghaladva 6,7%-os arányt mutat

4.4.1. Gyerekek szegénysége

A gyermekszegénység a régió egyik legsúlyosabb problémája. Nehéz pontosan meghatározni a régióban élő szegény gyerekek számát, de a probléma országos méreteket meghaladó nagyságát jól érzékeltetik a 2002-es kiegészítő családi pótlékban részesülőkre vonatkozó számok (42. táblázat Kiegészítő családi pótlék 2002). Szemben az országos 26%-kal, a kiegészítő családi pótlékban részesülő gyerekek 0-18 éves korú lakosságra vetített arány 36.2% volt. Vagyis míg az országban „csak” minden negyedik, a régióban közel minden harmadik gyermek olyan családban él, ahol az egy főre eső jövedelem nem éri el a nyugdíjminimumot (2002-ben 20 100 Ft). A legrosszabb helyzet Borsodban azon, belül is a Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Szikszói, Mezőcsáti, Ózdi és Szerencsi valamint a Heves megyei hevesi kistérségekben van, ahol a gyerekek legalább fele él e szint alatt. (Azt országosnál kisebb arányban csak az Egri és a Rétsági kistérségekben találunk ilyen gyermekeket)

A kiegészítő családi pótlékra és családi pótlékra vonatkozó adatok összehasonlításából (43. táblázat Családi pótlékban és kiegészítő családi pótlékban részesülő gyermekek aránya gyermekszám szerint, (2002)) azt figyelhetjük meg, hogy régióinkban és különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a 3 és több gyermekes családok aránya nem magasabb a jövedelem függő kiegészítő családi pótlékot kapók között, mint a jövedelemtől független családi pótlék esetén. Okunk van tehát feltételezni, hogy a különösen rossz szociális mutatókkal rendelkező területeken, egy bizonyos jövedelem szint alatti (jelen esetben a mindenkori legkisebb öregségi nyugdíj minimum) megállapított gyerekszegénység mutató esetében a családnagyság (gyermekszám) növekedés, már nem jelenti automatikusan gyerekszegénység arány növekedését. Ezek után talán nem meglepő, hogy az egygyermekesek némiképpen „felül reprezentáltak” a szegény sorban élő gyermekek között.

4.5. MUNKAERŐPIACRÓL KISZORULT, EGÉSZSÉGÜGYI ÁLLAPOTUK ÉS ÉLETMÓDJUK MIATT VESZÉLYEZTETETTEK

4.5.1. Bűnelkövetők

A bűnelkövetők számának alakulását 1997. és 2001. között vizsgáltuk. Az ismertté vált fiatalok bűnelkövetők (44. táblázat Az ismertté vált fiatalok bűnelkövetők számának változása 1997-2001 között) tekintetében azt láthatjuk, hogy még 1997-ben a bűnelkövetők számát tekintve országos viszonylatban az Észak-magyarországi régió a harmadik helyen állt, 2001-ben már vezette a fiatalok bűnelkövetők számának listáját. Ez a változás annak köszönhető, hogy még országos szinten szinte minden régióban jelentősen visszaesett a bűnelkövetők száma, addig az Észak-magyarországi régióban 2001-ben csak 3,2%-os javulást tapasztalhattunk 1997-hez képest. A bűnelkövetések kapcsán javulás mind számában, mind arányában csak Nógrád megyében volt jelentős, a régió másik két megyéjében romlás, vagy csak enyhe javulás mutatkozott (Hevesben 1,1%-os romlás, Borsodban 0,9%-os javulás). Ezzel a két megye az utolsó három, javulást legkevésbé mutató megyék között van, ennél negatívabb változást már csak Csongrád megyében tapasztalhatunk. A mutatók romlása szorosan összefügg az életszínvonal romlásával, a munkalehetőségek csökkenésével.

Hasonló eredményekkel találkozhatunk, ha megnézzük a felnőtt korú bűnelkövetőkre vonatkozó adatokat (45. táblázat Az ismertté vált felnőtt korú bűnelkövetők számának változása 1997-2001 között).

Az Észak-magyarországi régió a bűnelkövetők számát tekintve mind 1997-ben, mind 2002-ben a harmadik helyen állt a régiók sorában, azonban, ha a javulás mértékét nézzük, láthatjuk, hogy a régiók között a második legrosszabb helyen szerepel. Még a legtöbb régióban 1997-hez képest a bűnelkövetők számát tekintve jelentős csökkenést tapasztalhattunk, addig az Észak-Magyarországi régióban csekély 2,5%-os javulást. A régió három megyéje közül 2001-re csak Borsod-Abaúj-Zemplén megyében láthatunk pozitív elmozdulást, Nógrádban 0,8%-os, Hevesben 16,1%-os!!! romlást találhatunk. Összevetve az arányokat a fiatalok bűnelkövetők kapcsán történt felméréssel, országos szinten jóval több megyében figyelhető meg romló tendencia a felnőtt korú bűnelkövetőknél, azonban ezzel az aránnyal Heves megye a legproblémásabb megyének számít az országban.

A maga bűnözési mutatók miatt sok aktív korú szorul ki a munkaerő piacról. Nem csak a büntetési idejük letöltése alatt okoz ez problémát családjaiknak, hanem a büntetés letöltést, szabadulást követően is. A megváltozott életmód, a negatív diszkrimináció következtében a korábbi bűnelkövetők visszailleszkedése a társadalomba többszörösen nehéz, munkavállalási kedvük csökkenhet, munkalehetőségeik beszűkülnek, családjaik egyre nehezebb helyzetbe kerülnek.

4.5.2. Kábítószer fogyasztók

A munkaerőpiacról való kiszorulás egyik oka lehet a kábítószer-fogyasztás és annak következményei. A 46. táblázatban (46. táblázat A regisztrált kábítószer fogyasztás főbb adatai területi egységenként 2002.)ban láthatjuk a kábítószer fogyasztásra vonatkozó főbb adatokat. Láthatjuk, hogy az Észak-magyarországi régió mind a regisztrált kábítószer fogyasztók száma, mind a tízezer lakosra jutó aránya alapján a kábítószerrel legkevésbé „fertőzött” régiók között szerepel. A régió belül a heroin fogyasztás egyik hazai központjának tekinthető Miskolc székhelyű Borsod-Abaúj-Zemplén megye van a legrosszabb helyzetben. Aggodalomra adhat okot, hogy a 2002. évi adatokat tekintve a regisztrált kábítószer-fogyasztók száma jelentősen növekedett a régióban. A 2002. év folyamán regisztrált fogyasztók aránya 44,7%-a az összes regisztráltaknak. Ezzel a régió a második helyen szerepel a 2002. évre vonatkozó adatok alapján a régiók sorában. Ennek fő oka lehet a nógrádi regisztráltak számának megugrása,

ugyanis Nógrádban az összes regisztrált 73,6%-át teszi ki a 2002-ben regisztrált fogyasztók aránya. Ennél nagyobb arányt, már csak Somogy megyében tapasztalhatunk.

A kábítószer-fogyasztás Magyarországon jellemzően a fiatalokra, közöttük is inkább a fiúkra jellemző tevékenység. Korábbi magyarországi vizsgálatok azt jelezték, hogy a kábítószer fogyasztás erősen összpontosulhat bizonyos hátrányos helyzetű társadalmi rétegekben. Magyarországon igen szűk a fizetőképes kereslet a nemzetközi kábítószer-kereskedelemben szerepet játszó kemény drogok iránt, és ez az Észak-magyarországi régióra még inkább igaz. A leghátrányosabb helyzetű fiatalok között fordul elő elsősorban a szipuzás, legjellemzőbben a régió nagyvárosaiban (Eger, Miskolc), a családjukon kívül nevelkedő fiatalok körében. Mivel a többi kábítószer beszerzése sokkal nehezebb, áruk sokkal drágább, így azok inkább a jobb körülmények között élő fiatalok körében terjedtek el. A könnyű drogok (marihuána, hasis) inkább a városokban, a „diszkó drogok” már a városokban és falvakban egyaránt elterjedtek, hozzá jutásuk nem okoz különösebb nehézséget a fiatalok számára. A drogfogyasztást számos deviáns viselkedési minta követheti. A kábítószer fogyasztó fiataloknak nagyobb esélyük van arra, hogy bűnözővé váljanak, ezáltal a munkaerőpiacon való elhelyezkedésük is gondot jelent majd számukra. Sok esetben a drogfogyasztás a családalapítási kedvet csökkentheti, mely a területen népességcsökkenést eredményezhet, vagy nem tervezett gyermekvállalásba kényszerítheti a fiatalokat, mely újabb problémákat hordozhat önmagában. Ezek az öngerjesztő folyamatok a régió helyzetét tovább ronthatják, mind demográfiai, mind egészségügyi, mind gazdasági szempontból.

4.5.3. Egészségügyi állapotuk miatt kiszorultak

A nyugdíj és nyugdíj szerű ellátásból a megváltozott munkaképességűek járadékában részesülők aránya országosan nagy szóródást mutat (47. táblázat Különböző nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők aránya az összes nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők közül (2001)), mivel az országos átlagtól (7%) igen eltérő arányokat láthatunk. A Közép-magyarországi régióban 2,8%, míg más régiókban pl. Észak-alföldi 13,3%, vagy az Észak-magyarországi régióban 9%. Mindebből arra következtethetünk, hogy a munkanélküliség sújtotta régiókban lakók belekényszerülnek a nyugdíjaztatásba, mivel számukra más lehetőség alig adódik. Budapest és vonzáskörzetében ezt a nyugdíjazási formát kevesen választják, mivel a munkavállalással több jövedelemhez jutnak.

Az idő előtti, korhatár alatti rokkantnyugdíjasok aránya ebben a régióban az országos átlagtól mindössze 0,5%-kal tér el, viszont ezek a számok is nagy különbséget mutatnak az egyes régiók viszonylatában. Ez a nyugdíjforma is kényszerpályának számít, annál is inkább, mivel a Nyugat-dunántúli és Közép-magyarországi régióban jóval kevesebben élnek ezzel az ellátási formával, valószínűsíthetően még abban az esetben is, ha az egészségi állapotuk megromlott.

Magyarországon 2002-ben 5819 tbc-s személyt tartottak nyilván (49. táblázat A nyilvántartott tbc-s betegek területi megoszlása). Ennek több mint a fele 3007 beteg 2002-ben lett nyilvántartásba véve. Az Észak-magyarországi régióban 2002-ben 654 fő tbc-s beteget tartottak nyilván, és közülük 374 főt 2002-ben regisztráltak. A táblázat adataiból láthatjuk, hogy az Észak-magyarországi régióban a legmagasabb – Közép-Magyarország és Észak-Alföld után – a 10 ezer lakósra jutó tbc-s betegek száma.

A tbc-s megbetegedések száma nagy valószínűséggel összefüggést mutat az adott régió, terület gazdasági, szociális, egészségügyi helyzetével. Országos szinten Borsod-Abaúj-Zemplén megyében regisztrálták 2002-ben a negyedik legtöbb új tbc-s megbetegedést, az összes nyilvántartott között ez a megye az ötödik helyen áll a megbetegedéseket tekintve. A megbetegedéseket súlyosbítják a rossz lakáskörülmények, az alultápláltság, a rossz higiénés körülmények, melyek e régió bizonyos területeire igen jellemzőek (barlanglakások, cigánytelepek).

Összességében elmondható, hogy a régióban élő személyek munkaerőpiacról való kiszorulásához vezető tényezők között szerepel a rossz gazdasági helyzet eredményezte deviáns magatartásminták követése, a rossz egészségi állapot, a megélhetési gondok és az ezek által gerjesztett további problémák.

4.6. CIGÁNY NÉPESSÉG

4.6.1. Az észak-magyarországi cigányság térbelisége és számaránya

Akár csak az ország, a régió cigányságának térbeli elhelyezkedésére és számarányára sincsenek pontos adataink. Az egzakt módon megfogható KSH-s népszámlálási adatok szinte minden témával foglalkozó szakember és laikus egyöntetű véleménye szerint jóval a tényleges adatok alatt lehetnek. Heves megyében például a 2001. Évi népszámlálás során magukat cigánynak vallók számát egy kivétellel, minden esetben felülmúlja a települési önkormányzatok által becsült szám². Sok esetben az eltérés akár 4-szeres, 5-szörös is lehet. De jól látszik a különbség, ha a népszámlálási adatokat akár a Kertesi-Kézdi féle 1992-es becslés akár a 1980-as években a megyei tanácsok Cigány Koordinációs Bizottságai (CIKOB) által készített felmérésekkel vetjük össze. (lásd:50. Táblázat Cigányok száma az Észak magyarországi régióban)

Mind a 2001-es népszámlálás mind pedig az 1992-es becslés alapján ebben a régióban a legnagyobb a cigány népesség száma és számaránya. A két felmérés közel hasonlóra teszi a régió romáinak részesedését a hazai cigányságon belül. A Kertesi-Kézdi féle becslés alapján az ország cigány lakosságának (461389 fő) 27,91%-a él ebben a régióban, a 2001-es népszámlálás szerint (205 720 fő) 24,63%-a.

Bár a cigányság Magyarországon a régió területén mindig is koncentráltabban, volt jelen számuk és létszám arányuk az 1893-as országos cigány összeírástól az 1992-es felmérésig fokozatosan nőtt. Nagy szerepet játszottak ebben, a térség hatalmas ipari, főként nehéz ipari beruházásai, amelyek különösen a második világháború utáni szocialista iparosítás folyamánként tömegével vonzotta a térségbe, a képzetlen olcsó kétkézi munkaerőt. Ennek hatására egyes ipari centrumok és bányavidékek (Pl. Miskolc, Ózd, Salgótarján és az azt környező falvak) cigány lakossága megsokszorozódott, nem ritkán meg tízszeresződött. A nyolcvanas évek közepre a CIKOB számai alapján, Miskolcon élt a legtöbb roma az országban.

Napjainkban is a legnagyobb tömegben a nagyvárosokban találunk cigányokat (Miskolc, Ózd, Salgótarján, Eger) de számarányukat tekintve már jóval több a falusi cigányember, mindhárom megyében 70-75% az arányuk.

Bár a cigányok részaránya a régión belül egyébként is magas az országos átlaghoz képest, mégis vannak olyan területek, ahol számarányuk a többségi lakossághoz képest kiugró. Ilyen területek

- Borsod-Abaúj-Zemplén megyében:
 - az Cserehát és a Hernád-völgye,
 - A Borsodi-medence és Ózd környéke,
 - A Bodroghöz déli része,

² Stratégiai program a Heves megyei roma társadalom fejlődéséért 2003. Hazai Térségfejlesztő Rt. (Budapest)

- Taktaköz, Harangod és a Borsodi Mezőség ÉK-része
- Heves Megyében:
 - Pétervására környéke
 - A Tiszától a É-ra eső alföldi terület
- Nógrád megyében
 - Szécsénytől É-ra és DK-re eső falvak
 - A megye D-i csücske (Cserhátalja)
 - Balassagyarmattól NY-ra lévő falvak

Rontja az itt élők életesélyét, hogy ezen területek döntő többsége városhiányos, sok esetben aprófalvas rész. A romák számarányának növekedése különösen az utóbbi évtizedekben gyorsult fel. Ehhez, jelentősen hozzájárult, hogy a nem csak létszámuk nőtt ezen területek többségén, hanem ezzel párhuzamosan jelentősen csökkent a települések nem cigány népessége a természetes fogyás (előregedés) és az elvándorlás következtében.

4.7. BELSŐ PERIFÉRIÁN ÉLŐK

A régió belül az egyes megyék társadalmi, gazdasági jellemzőiben jelentős eltérések mutatkoznak. A népesség előregedése és fogyása bár kistérségenként eltérő mértékben (2.2.2. fejezet), de mindhárom megyét érinti.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a két népszámlálás között, a megyei tendenciával ellentétben növekedett a lakónépesség száma Encs, Edelény, Szendrő, Putnok, Szikszó, Felsőzsolca térségben.

Munkanélküliségi ráta tekintetében viszont a fenti települések többségében (Encs, Edelény, Putnok, Szikszó) az átlagosnál kedvezőtlenebb a helyzet, de ebben sorban kell említenünk Gönc és Putnok körzetét is. Iskolázottsági szint tekintetében is hátrányokat mutatnak a felfsorolt térségek.

A területfejlesztési célkitűzések egyik sarkalatos pontja az elmaradott térségek felzárkóztatása, ezáltal a településrendszer harmonikus fejlesztése. A Kormány 106/1997.(VI.18.)sz. határozatában a kedvezményezett térségek 4 típusát jelölte meg:

- társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott térségek
- tartós munkanélküliséggel sújtott térségek
- ipari szerkezetátalakítás térségei
- mezőgazdasági és vidékfejlesztési térségek

Nógrád megye valamennyi kistérsége társadalmi-gazdasági szempontból elmaradott, ezen felül még három tartós munkanélküliséggel sújtott, kettő ipari szerkezetátalakításra szorul és a szécsényi térség még a mezőgazdasági és vidékfejlesztési térségek kategóriájában is szerepel.

Nógrád megyében a kedvezményezett települések száma 78, az összes település 61,4%- és itt él a megye népességének 37,4%-a. A kedvezményezett települések térségenkénti megoszlása megyén belül is jelentős differenciálódást mutat. Legtöbb ilyen település a Salgótarjáni térségben van, ahol a települések 86,4%-át sorolták ide, ezek mindegyike magas munkanélküliségű és nagy része még elmaradott településnek is minősül. Csaknem ilyen arányú (84,6%-os) a kedvezményezett települések száma a Bátonyterenyi és a Szécsényi térségben, a Pásztói térségben ez az arány 50%.

Heves megyében több szempontból is a hátrányos helyzetű kistérségekhez sorolhatjuk a Pétervásárai, bélapátfalvai és a hevesi kistérséget.

4.8. FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK

A népszámlálás fogyatékos személynek tekintette, „akinek olyan végleges, az egész további életére kiható testi vagy értelmi, illetve érzékszervi fogyatékosága van, amely gátolja őt a normális, a megszokott, a hagyományosan elvárható életvitel gyakorlásában”³.

A Központi Statisztikai Hivatal által 2001-ben végzett népszámlálás alapvetően megváltoztatja a fogyatékkal élők számára vonatkozó – egyébként ugyancsak a KSH népszámlálási adatain alapuló – becsléseket (81. táblázat A fogyatékosággal élők száma régióként).

A KSH Népszámlálási Főosztályán a Lakatos Miklós vezette munkacsoport feldolgozása szerint 2001-ben 577 000 (pontosan 577 006) ember vallotta magát fogyatékkal élőknek. Ez utóbbiak közül azonban 124 000 nem határozta meg fogyatékosága típusát. Ennek oka lehet, hogy nem fértek bele – legalábbis megítélésük szerint – a megadott kategóriákba, márpedig ezek lefedték az 1998. Évi Esélyegyenlőségi tv. szerinti fogyatékoság lehetőségeit. Másrészt azonban alapulhat félreértésen, miszerint a krónikus betegek jelentős része fogyatékkal élőknek ítéli önmagát. Ez utóbbi feltevést igazolja, hogy az életkor szerinti megoszlásban e 124 000 embernek kb. a fele tartozik a 40-60 év közti korcsoportba, azaz abba, amikor a krónikus betegségek miatt „rokkanttá”, tehát rokkantsági nyugdíjellátásra jogosultnak nyilvánítják őket.

Ha ezt a kategóriát teljes egészében „kivonjuk”, akkor marad 452 428 fogyatékosággal élő magyar ember. A kategóriák közti alapvető arányok megfelelnek a nemzetközi és az előző magyar felmérés eredményeinek. Magasan kiemelkedik a mozgássérüléssel élők száma: 251 560 (ebből végtaghiánnyal él 15 000 ember). Ez az előző megfontolások alapján módosított létszámnak (452 428 fő) az 55 %-a.

Az észak-magyarországi régióban az elméleti számítás szerint* Nógrád megye 220261 fős populációjának 3%-a 6608 fő valamilyen mértékű és fajtájú fogyatékos. 94% értelmi, 5% érzékszervi és mozgásfogyatékos. Nógrád megyében abszolút számok alapján (6608/60 éves átlagéletkor szerint)=110 fogyatékos születik évente. Ebből érzékszervi, mozgásfogyatékos 5 fő, értelmi fogyatékos: enyhe 84 fő, középsúlyos 12 fő, súlyos 9 fő.

Heves megye településein 322.629 ember él, mintegy 10551 a fogyatékosággal élők száma, ez a megye lakosságának 3,2%-a. Ebből értelmi fogyatékos 1055, látásfogyatékos 710, halmozottan fogyatékos 249. A mozgássérültek száma 8.527 – a megye lakóinak 2,6%-a. Heves megyében abszolút számok alapján évente 161 fogyatékos születik. Ebből érzékszervi, mozgásfogyatékos 8 fő, értelmi fogyatékos: enyhe 123 fő, középsúlyos 18 fő, súlyos 12 fő.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye 749 e fős lakosságának ~3%-a, 22470 fő fogyatékos személy. Abszolút számok alapján 22470/60=375 fő fogyatékos születik évente.

Regionálisan összesítve ez 646 főt jelent évente.

Az *enyhe értelmi fogyatékosok* ~75-80%-a nem igényel intézeti ellátást, rehabilitációs igényként 10 % jöhet szóba. Középsúlyos *értelmi fogyatékosok* nagyobb része rehabilitációs intézményi, kisebb arányban ápoló-gondozó, míg ~20% az otthoni nappali ellátás felé irányul. Súlyos értelmi fogyatékosoknál kizárólag ápoló gondozó otthoni ellátás jöhet szóba

³ Idézet: KSH 2001. évi Népszámlálás, 12. A fogyatékos emberek helyzete, 2003

* Dunakeszi Országos Módszertani Intézet által kidolgozott elméleti számítás

4.9. VESZÉLYEZTETETT LAKHATÁS

A veszélyeztetett lakhatás főképp olyan kistérségekben megjelenő probléma lehet, ahol alacsony a foglalkoztatás, magas a munkanélküliség, rossz az ingatlanok állapota, magasak azok költségei.

Azokban a kistérségekben ahol magas a munkanélküliek aránya, - főképp a tartós 180 napnál régebben nem dolgozók aránya - nagyobb valószínűséggel fordulhat elő, hogy a munkanélküliség sújtotta családok a közüzemi díjakat nem tudják kellő időben fizetni, így a díjhátralékosság gyorsabban alakulhat ki, mely veszélyeztetett lakhatáshoz vezethet. Az Észak-Magyarországi régióban leginkább veszélyeztetett kistérségek az Abaúj-Hegyközi, Bodrogközi, Edelényi, Encsi, Szikszói, Mezőcsáti kistérségek Borsod megyében, a Pétervásárai, Hevesi kistérségek Heves megyében, a Szécsényi kistérségek Nógrád megyében.

5. TELEPÜLÉSSZERKEZET – KÖZIGAZGATÁS –SZOCIÁLIS IGAZGATÁS, ELLÁTÁS

5.1. TELEPÜLÉSSZERKEZET, TELEPÜLÉSNAGYSÁG ÉS KÖZIGAZGATÁS KAPCSOLATA

A régió 3 megyéjéből az aprófalvas településszerkezet részben Nógrádot, de leginkább B-A-Z megyét jellemzi. Heves megyében igazán aprófalvas jellegű kistérséget csak a Pétervásárai kistérségben találunk. Az önálló polgármesteri hivatalok átlagának regionális aránya az országos átlaghoz közeli, de a 3 megye településszerkezetéből adódóan már jelentős különbségeket találunk. Heves megye települései (7 város és 112 község) közül 85 rendelkezik önálló polgármesteri hivatallal (71,4% - az országos átlag 50,6%). A Füzesabonyi és a Gyöngyösi kistérségben minden település önálló közigazgatással rendelkezik. A Belpátfalvi és a Pétervásárai aprófalvas térségben a településszerkezetből adódóan csak hozzávetőlegesen minden harmadik településről mondhatjuk ezt el. A Belpátfalvi kistérségben 4, a Pétervásáraiiban 5 körjegyzőség működik.

Nógrádban (6 város 123 község) az önálló önkormányzattal rendelkező települések aránya az összes településhez viszonyítva 57, 4%, amely még szintén meghaladja az országos értéket. A Szécsényi kistérség minden települése önálló önkormányzatot tudhat magáénak, a jellemzően alacsony lélekszámú településekkel jellemezhető Balassagyarmati kistérség 27 településéből csak minden harmadik rendelkezik önálló polgármesteri hivatallal. A térségben 8 körjegyzőséget találunk.

Az összes településhez viszonyítva a legalacsonyabb, az országos átlag alatti arányszámot (46,5%) jellemzően B-A-Z megyében találjuk (városok száma 20 községeké 337). Csak a Mezőcsáti és a Szerencsi kistérségről mondható el, hogy a települések döntő többsége lélekszámából adódóan önálló polgármesteri hivatalt működtet. A megyén belül a legtöbb apró és törpefalvat birtokló Edelényi kistérség 44 településéből csak minden ~ tizenegyedik település tud önálló közigazgatást magáénak. Itt találjuk a megyében a legtöbb (16) körjegyzőséget is. Hasonló a helyzet a Szikszói és a Sátoraljaújhelyi kistérségben is, bár ez utóbbiban a települések száma a felét sem éri el az Edelényi kistérségének. A három megye tekintetében a településszerkezetből (települések száma, lélekszám) adódóan B-A-Z megyében a másik 2 megyéhez viszonyítva ~négyeszer annyi körjegyzőséget találunk. Az egy hivatalra jutó települések száma tekintetében is itt találjuk a legmagasabb (8 település/körjegyzőség) értéket. Nógrádban és Hevesben ez az érték 4 illetve 3.

5.2. ÖNKORMÁNYZATI SZOCIÁLPOLITIKA

A települési önkormányzatok szociális igazgatási tevékenységéről

A szociális igazgatás körébe tartozó feladatok:

- A szociális és gyermekvédelmi törvényben szabályozott és a települési önkormányzatok feladatkörébe tartozó pénzbeli és természetbeni ellátásokhoz kapcsolódó feladatok
- szociális ellátásokhoz kapcsolódó feladatok
- jegyzői hatáskörű gyámügyi feladatok valamint a települési önkormányzatok által fenntartott (vagy ellátási szerződés keretében működtetett) személyes gondoskodást nyújtó ellátásokkal kapcsolatos feladatok.

A szociális igazgatás a települések többségénél nem elkülönült szervezeti egységként működik, hanem szoros kapcsolatban áll az egészségügyi, gyámügyi igazgatással, valamint az oktatással, esetenként kultúrával és a sporttal..

Az önkormányzati szociális igazgatási tevékenységet vizsgálva (2002-es adatok alapján) (51. táblázat Kimutatás a települési önkormányzatok szociális igazgatási tevékenységéről (2002)) az ügyirat-forgalomból következtethetünk egyes tevékenységi formákra.

Ha az *alapszámmal iktatott ügyirat* száz lakosra jutó darabszámát vizsgáljuk, országos szinten 20,2 értékes arányszámot kapunk. A megkezdett ügyintézés lakossághoz viszonyított aránya az Észak-alföldi és a Észak-magyarországi régióban adja országosan a legmagasabb értéket –mindkét régióban 27 megkezdett ügyirat jut 100 lakosra. A megye három régiója közül a legtöbb (alapszámmal iktatott) ügyiratot Borsod –Abaúj - Zemplén megyében indították, ahol minden harmadik lakosra jut egy megkezdett ügyirat. Ez az érték magasan meghaladja az országos, értéket. Heves megye kis mértékben marad az átlag alatt (19,1), míg Nógrád megye szintén az országos átlag fölé emelkedik , ahol 100 lakosra átszámítva szintén 27 ügyirat jut.

Ha az *összes ügyiratot vizsgáljuk* a lakossághoz arányítva, az Észak-magyarországi régió ebben a tekintetben is az országos átlag (39 ügyirat/100 lakos) fölé emelkedik és továbbra is az első helyen áll az 55%-os arányszámmal, vagyis - átszámítva – nagyjából minden második lakosra jut egy ügyirat. A régióon belül továbbra is a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kapjuk a legmagasabb arányszámot (65/100). Nógrádban minden második, Heves megyében nagyjából minden harmadik lakosra jut egy-egy ügyirat.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb ügyiratforgalmat a több szempontból is hátrányosnak tekinthető Encsi kistérség produkálja, Nógrádban a Bátorterenyi, Heves megyében a Hevesi kistérség, bár arányaiban jóval elmarad az előzőektől.

A régió magas ügyiratszámarányából viszont nem vonhatunk le egyenes következtetést az önkormányzati szociálpolitika hatékonyságára.

Az ellátások hatékonyságának kérdésében két dologról lehet szó. Az egyik az, hogy vajon a jogosultak milyen arányban részesülnek, hányadrészüik részesül szociális ellátásban. Feltételezhetjük, hogy rendkívül nagy a szórás. Vannak önkormányzatok, ahol meglehetősen nagy azoknak az aránya a jogosultak körén belül, akik megkapják az ellátást, másutt éppen a helyi rendeletek hibás volta miatt ellenkező irányú folyamatot lehet észlelni. A másik, hogy milyen mértékben tudnak ezek az ellátások hozzájárulni a támogatottak szociális biztonságához. Különösen a sok munkanélkülivel bíró kistételepüléseken ezeknek az ellátásoknak az anyagi hatékonysága is rendkívül kicsi. Tapasztalható egy nem új jelenség is, amely abban áll, hogy a rászorultsági elvnek természetes mellékhatásaként megjelenhet - az érdemesség elve is.

Sokszor tapasztalható, hogy még a rendeletben leírt szövegben is megjelenik az *érdemesség* elvének valamilyen formája. A szociális törvény nem tette egyszerűvé az ún. kategoriális feltételeit sem egy-egy ellátásnak. A jövedelmi feltételeken túli feltételek elég bonyolultak, és ezek kiszélesítése egyre jobban szű-

kíti az ellátásra jogosultak körét, ezzel együtt növeli a hivataloknak a diszkrecionális jogát, és ennek következtében a jogosultságok bizonytalanná válnak.

A (kvázi)normatív ellátások is több beépített kibúvót tartalmazhatnak. A környezettanulmány, a vagyoni helyzet vizsgálata vagy a határértékek egyedi elbírálása keresztülhúzhatja a jogosultságot. Ezek nehezen mérhető elemek, de egy önkormányzat egyéb gátakat is beépíthet a helyi rendeletekbe. Például nem adnak lakásfenntartási támogatást, ha az illetőnek közüzemi tartozása van.

Olyasfajta elv is előfordul, ami azt diktálja: ne segélyezzék "túl" a családokat. Ha valamilyen jogcímen már adtak, gyakran meggondolják, hogy adjanak-e mást is. A segélyezettek általában kevés támogatási formában részesülnek, noha bevételeik a segélyekkel együtt sem éri el a segélyezhetőségi plafont.

Figyelembe kell venni azt is, hogy az önkormányzatoknál erős kényszerítő körülmények munkálkodnak. Az ügyintézők kezét megköti az is, hogy milyen forrásai vannak az önkormányzatnak, milyen politikai erőviszonyok között helyezkedik el, a választók milyen nyomást gyakorolnak rá. Ez alapján is komoly területi különbségek jelentkeznek - ahány település, annyi eljárás mód, annyi helyi szociális rendelet.

Sokszor lehet tapasztalni azt is, hogy az önkormányzati szociálpolitikában igen kevésé alkalmazzák a méltányosság elvét, ilyen ritkán jelenik meg a helyi szociálpolitikai gyakorlatban.

Ellenkező irányú törekvésekkel is lehet találkozni, amelyek elsősorban abban fogalmazhatók meg, hogy sok önkormányzat éppen a saját terhelésének csökkentése érdekében, és a rászorultak jobb ellátása érdekében helyi minimumokat állapít meg, helyi normatívákat próbál bevezetni. (Pl. a balassagyarmati kistérség egységes, mindenkinek kijáró, azonos összegű - „normatív” jellegű - temetési segélyt vezettek be a „közösséghez tartozás jogán”.)

Ha a helyi normatívákat rosszul állapítják meg, megvan a veszélye, hogy csődbe viheti az egész rendszert, és tegyük hozzá, hogy a normatív segélyezés ritkán teszi lehetővé az előbb említett méltányosság gyakorlását, ha pl. valaki néhány forinttal is túllépi segélyezhetőségi határt.

Az összes ügyirat döntő részét a **Pénzbeli és természetbeni szociális ellátással kapcsolatos ügyiratforgalom** teszi ki. Mint már a segélyezési adatokból is sejthető, az Észak-magyarországi régió szintén országosan kiemelkedő arányszámot mutat ebben az ügyirat-fajtában. 100 lakosból minden másodikra jut egy ilyen jellegű ügyirat. (az országos átlag 35db/100 fő.)

A megyék közül *Borsod-Abaúj-Zemplén* megyében legmagasabb ez az érték, 60 darab, *Nógrádban* 46 darab, végül *Hevesben* a legalacsonyabb ez a szám, ahol a 30 darab ügyirat jut 100 lakosra. A régióban a lakosság számához viszonyított legtöbb pénzbeli és szociális ellátással kapcsolatos igénylést az Encsi kistérségben adják be. (94db/100 fő), ezt követi a Bodrogközi, az Ózdi (76db/100) és az Abaúj-Hegyközi, valamint a Tokaji kistérség (74db/100fő). A megyén belül a lakossághoz viszonyított legkevesebb pénzbeli és természetbeni ellátást a Mezőcsáti, a Sátoraljaújhelyi, valamint megyeszékhely kistérségében veszik igénybe.

Heves megyében a lakosságszámhoz viszonyított legtöbb ilyen ügyiratot a Hevesi kistérségben regisztrálták, míg a legkevesebbet – az egész régió tekintetében is - az Egri kistérségben (22 db/100 fő). *Nógrádban* a legmagasabb arányszámot szintén a Bátorterenyi kistérségben találjuk (69 db/100 fő), ezt követi a Salgótarjáni és a Szécsényi kistérség. Arányaiban a legkevesebb ilyen jellegű ügyirat a Pásztói ill. a Rétsági kistérségben lett dokumentálva (27-28 db/100 lakos).

Mindhárom megyében az összes iktatott ügyirat közül a pénzbeli és természetbeni ellátással kapcsolatos ügyiratok aránya kiemelkedően magas. *Borsod-Abaúj-Zemplén* megyében ez az érték az országos arányszámot is meghaladja, különösen az Encsi körzetet emelhetjük ki.. Hasonló a helyzet *Nógrád* megyében a Bátorterenyi kistérségben. A megyék közül *Heves* zárja a sort, de kistérségek közül az Egri és a Hevesi kistérségben hasonló arányszámot találunk, mint az említett borsodi vagy nógrádi kistérségekben.

A pénzbeli ellátásokat az önkormányzatok a törvény által előírt módon biztosítják, általánosságban elmondható, a legtöbb önkormányzat ezt tartja elsődleges szociális feladatának. (A pénzbeli / természetbeni ellátási formákról bővebb áttekintést a 4.2 – 4.4. fejezet nyújt.)

A szociálisan rászorultak részére **személyes gondoskodást nyújtó ellátások** főbb formái a szociális alap és szakosított ellátások. A személyes gondoskodás különféle formáinak és típusainak biztosításában az egyes önkormányzatok feladata eltérő, igazodva az állandó népesség számához.

Személyes gondoskodás keretébe tartozó *alapellátási formák*:

- étkeztetés
- házi segítségnyújtás
- családsegítés
- speciális alapellátási feladatok

Személyes gondoskodás keretébe tartozó *szakellátási formák*:

- nappali ellátást nyújtó intézmények
- átmeneti ill. tartós elhelyezést biztosító bentlakásos intézmények

(A szociális alap és szakellátási formákról a 6.1. fejezet ad ismertetést).

Személyes gondoskodást nyújtó ellátással kapcsolatos ügyintézés tekintetében az országos lakónépességhez mért arányszámot (0,9db/100 fő) – három régió haladja meg: Észak-alföldi (1,3 db/100 fő), ezt követi a Dél-dunántúli és az Észak-magyarországi régió (1,1-es értékeivel).

Személyes gondoskodást nyújtó ellátással kapcsolatos ügyiratok lakónépességhez mért aránya is Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a legmagasabb (1,2 db/100 fő). A régióból ebben a tekintetben az Ózdi kistérség emelkedik ki (2,8 db/100fő) ezt követi a Szerencsi és a Bodrogközi.. Hasonló a helyzet Nógrád megye Balassagyarmati kistérségében (2,2 db/100fő). A legalacsonyabb arányszámokat ebben a témakörben is Heves megyében találjuk az aprófalvas Pétervásárai valamint az Egri és a Füzesabonyi kistérségben, ahol csak ezer főre jut 2-3 db ügyirat. Átlagosan Nógrádban és Heves megyében minden századik lakosra jut egy személyes gondoskodást nyújtó ellátással kapcsolatos ügyirat.

Az Észak-magyarországi régió önkormányzatainak szociális igazgatási tevékenységi körébe tartozó **egyéb ellátások ügyiratforgalma** is– szintén a lakónépesség arányához viszonyítva (3,6 db/100 fő) - meghaladja az országos átlagot, ahol száz lakosra három „egyéb” jellegű ügyirat jut. Nem meglepő, hogy a régió három megyéje közül itt is Borsod-Abaúj-Zemplén megye emelkedik ki (3,8 db ügyirat/100 lakos). Ezen belül is kiemelkedő, értéket mutat az Abaúj-Hegyközi kistérség, ahol száz lakosra 12-13 ilyen ügyirat jut, ez kistérségi szinten az összes iktatott ügyiraton belül 14,3%-os arányszámot jelent, bár ugyanebben a mutatóban a megye összesített átlaga csak a harmadik a régióban (5,9%). Az egyes kistérségek arányszámai tekintetében tehát Borsod-Abaúj-Zemplén megyében igen magas szórással számolhatunk. A régió másik két megyéjében már valamivel kiegyensúlyozottabb képet kapunk. A legalacsonyabb ügyfelforgalmat az Egri kistérség mutatja – bár a három megye közül Heves megyében, ezen belül a Gyöngyösi kistérségben a legmagasabb (16,3%) az „egyéb” ügyiratok aránya az összes iktatott ügyiraton belül.

Az összes iktatott ügyirat százalékában Heves és Nógrád megye összesített értékei az egyéb ügyiratok arányában meghaladják az országos - 6,6%-os arányszámot. Heves megyében a legmagasabb ez az érték - az „egyéb” ügyintézés aránya az összes iktatott ügyiraton belül 9,6%, Nógrádban 6,8%, míg Borsod-Abaúj-Zemplén megyében ez az érték az országos érték alatti - 5,9%.

Az elmúlt években rendkívül megnőtt az önkormányzati szociális hivatalok munkája. Növekedtek az igények is, közben egyre bonyolultabbá vált az önkormányzati hivatali szociálpo-

litika. Például abban a tekintetben is, hogy rengeteg dolgot kell vizsgálni a jogosultsági feltételek megállapításánál, pl. a jövedelemigazolásokat, melyek igazából nem is minden esetben tükrözik a valódi helyzetet. Mindehhez általában társul a legtöbb önkormányzatnál egy meg lehetőségen bonyolult ügymenet, így a jogosultak nehézkesen, nagy időintervallum után jutnak hozzá a nekik megfelelő(?) ellátáshoz.

Az országosan is kiemelkedő ügyiratforgalomhoz szorosan kapcsolódva, - régiókban foglalkoztatják a legtöbb szociális ügykörben dolgozó tisztségviselőt is. (52. táblázat Szociális ügyintézők száma (2002. december 31-én)). A lakosságszámhoz viszonyított arányuk (73,5%), mely nagyságrendekkel meghaladja az országos átlagot (53,6%). A megyék között Nógrádban a legmagasabb ez a szám (83,8%), de kistérségi viszonylatokban már Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből az Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Edelényi, Encsi, Szikszói valamint a Tokaji kistérségeket, Heves megyében a Belpátfalvait emelhetjük ki. A szociális ügyekkel foglalkozó tisztségviselők között is itt a legkevesebb diplomás. Nógrádban a Bátorfai, Borsodban a Szikszói és kistérségekben egyáltalán nem találunk sem szociális, sem más diplomával rendelkező ügyintézőt.

Az egy ügyintézőre jutó ügyiratok száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében magasan meghaladja az országos átlagot. Ez azt jelenti, hogy itt egy ügyintézőre majdnem százal több ügyirat jut, mint az országos átlag értéke. A régió összességében, valamint a másik két megye is külön-külön, alatta marad ennek az értéknek. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében egy ügyintézőre 200-300 ügyirattal több jut, mint Heves és Nógrád kevésbé terhelt ügyintézőire. A régió kistérségei között igen nagy a szórás ebben a tekintetben – különösen magas az egy ügyintézőre jutó ügyiratok száma a Kazincbarcikai, Ózdi és Sátoraljaújhelyi, Miskolci kistérségben, ahol az ezres nagyságrendet is eléri. A legalacsonyabb értéket a Rétsági kistérséghez rendelhetjük, ahol emellett a száz lakosra jutó ügyiratforgalom is a legalacsonyabb a régióban. A két említett szélsőérték közötti különbség jelentős lehet. (a miskolci ügyintéző ügyiratforgalma négyszerese a Rétsági vagy a Belpátfalvai kistérségben dolgozó kollégájának, ahol a száz lakosra vetített ügyiratok száma is jóval alacsonyabb, mint a borsodi kistérségekben. A Pásztói vagy a Gyöngyösi kistérségek, bár a lakossághoz viszonyítva hasonló ügyiratforgalommal rendelkeznek, az egy ügyintézőre jutó ügyiratok száma másfélszerese az előzőeknek.)

Sok helyütt, főleg a kistérségeken a *szociális szakemberek hiánya* is jellemző. A kis önkormányzati hivatalokban a szociálpolitikai munkát más, egyéb tevékenységek mellett végzi egy-egy ügyintéző. A szakemberek megjelenésének egyik gátja maga az önkormányzat is lehet. A szociális irodákban sok helyen szívesebben alkalmaznak pl. államigazgatási főiskolát végzett, mint szociális diplomával rendelkező szakembert. Előfordulhat, hogy nem nézik jó szemmel, ha a önkormányzatok tevékenységét, működését, vagy magatartását bárki is szakmailag kritizálja. Viszont a szociális felsőfokú végzettséggel rendelkező ügyintézői arányszám a Salgótarjáni kistérségben a legmagasabb a régióban.

A régió települési önkormányzatainak *technikai felszereltségei*, informatikai elérési lehetőségei igen eltérőek, kiegyensúlyozatlan képet mutatnak. Néhány nagyobb településen a szociális igazgatás ügyvitele számítógépesített, emellett olyan is előfordul, hogy az elmárodottabb térségekben manuálisan kezelik az ügyiratforgalmat.

Az ideális *fizikai környezet* azt is meg kívánná, hogy az ügyintézés „intimitása” is megoldható legyen. Ehelyett az esetek többségében nem egy ember előtt kell közölni bizalmas információkat, megindokolva a támogatás szükségességét - ezt a kiszolgáltatott helyzetet csak fokozza, ha másik alkalommal visszatérve egy újabb ügyintézőnek kell újra elmesélni a „történetet”. Sokszor a szociális iroda térbeli elhelyezkedése is a periférikus kiszolgáltatottság érzetét erősíti.

Önkormányzatok gyermekjóléti szolgálatokat és szolgáltatásokat értékelő tevékenysége

Települési gyermekvédelmi koncepciója (53. táblázat Önkormányzatok gyermekjóléti szolgálatokat és szolgáltatásokat értékelő tevékenysége 2002) *Borsod-Abaúj-Zemplén* megye 160 választ adó intézményei 11%-ának van, (legmagasabb az arány az Edelényi kistérségben - 38%, ebben a tekintetben a legkedvezőtlenebb helyzetet az Encsi, Ózdi és a Sárospataki kistérségben találjuk. Az Encsi, Ózdi és a Sárospataki kistérség választ adó intézményei (8+3+4) jelezték, nincs gyermekvédelmi koncepciójuk és kidolgozás alatt sem áll, bár Ózdon minden válaszadó intézmény jelezte, hogy készített átfogó értékelést, melyet többségében a képviselő testület is megtárgyalta.

A megyeszékhely térségében a válaszoló 37 intézet 78%-a jelezte, hogy nincs települési gyermekvédelmi koncepciója, *megyei átlagban* - a válaszoló 160 intézmény viszonylatában – ez az arány 66%, az intézmények 23 %-ában van kidolgozás alatt.

Heves megyében 82 intézmény adott választ. Heves megyében települési gyermekvédelmi koncepció meglétét az intézmények 17%-a jelezte, kidolgozás alatt 24%-ban áll. *Nógrád megyében* a válaszoló 70 intézmény tekintetében települési gyermekvédelmi koncepciót az intézmények 13%-a jelzett, kidolgozás alatt áll 36%-ban. Ha figyelembe vesszük, hogy az elmúlt években a kidolgozás alatt álló koncepciók elkészültek, akkor arányaiban Nógrád megye rendelkezik a régióban a legtöbb települési gyermekvédelmi koncepcióval.

Átfogó értékelést *Heves megyében* az intézmények 66%-a, Nógrádban 53% készített. Következhet a sokszor nehezen átlátható és kezelhető apró vagy törpefalvas településszerkezetből is, de Borsodban ugyanez az arány csak 39%. A három megye, így a régió átlaga - 49%, amely jóval alatta marad az országos 67%-os átalagnak. Ez országosan is az utolsó helyet jelenti, ahol Borsod-Abaúj-Zemplén megye zárja a sort.

Az önkormányzatok gyermekjóléti szolgálatokat és szolgáltatásokat értékelő tevékenységét vizsgálva az Észak-magyarországi régió a legtöbb pozitív mutató tekintetében - (átfogó értékelés, képviselő testület elé terjesztve, települési gyermekvédelmi koncepció megléte ill. kidolgozása) - az országos átlag alatt marad. A régióon belül Borsod-Abaúj-Zemplén megye mutatja a legkedvezőtlenebb képet.

5.2.1. Szolgáltatástervezési koncepciók

A törvényben előírt határidőig a régióban kötelezett önkormányzatok közül, csak a három megyei önkormányzat készítette el a szolgáltatástervezési koncepcióját. A három megyei jogú város Miskolc, Eger és Salgótarján e tekintetben késésben volt.

5.2.2. Térségi-területi probléma-megoldási módok

5.2.3. Ágazaton belüli, ágazatközi és szektorközi együttműködések

6. A RÉGIÓ SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZERE

6.1. A SZOCIÁLIS ALAP- ÉS SZAKELLÁTÁS

6.1.1. Alapellátások

A **szociálisan rászorultak étkeztetéséről** *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a települések 78% gondoskodik. Nógrád megye településein a szociális étkeztetés teljes mértékben biztosított. A megye lakosságának 1,13%-a igényli a szociális étkeztetést, bár számuk folyamatosan nő. A lakosság számához viszonyítva az arányszám a Pásztói és a Balassagyarmati (1,78%) kistérségben a legmagasabb. Az idősök között a legmagasabb az ellátottak száma. Heves megyében 119 településből 112 biztosítja, hét 2000 lélekszám alatti településen hiányzik az étkeztetés ellátás.

Házi segítségnyújtást a települések 58%-ában biztosítanak. 149 településen nincs ilyen ellátás, ebből 128 településen 1000 lakos alatti a lélekszám. A viszonylag újszerű ellátási formát a jelzőrendszeres házi segítségnyújtást 21 településen szerveztek meg, ebből 15 településen 1000 fő alatti lakosok száma. Nógrád megye 129 településéből 78 helyen üzemel a házi segítségnyújtás, amely a települések 60,5%-át jelenti. Az igénylők száma az elmúlt 4 évben több, mint duplájára emelkedett, 1500 fő körüli.

A 2000 fő feletti települések közül Nagyoroszi és Mátraverebély nem biztosítja ezt az ellátási formát. A házi segítségnyújtást tekintve a Szécsényi kistérségben (76%) a legmagasabb ez az arány. A Rétsági és a Balassagyarmati kistérségben a legalacsonyabb, 50% alatti ez az arány. Az igénybevevők több, mint 80%-a időskorú, 20%-a mozgásfogyatékos. Heves megye tizenhét 2000 lélekszám alatti és négy 2000 lélekszám feletti településén hiányzik ez az ellátás.

A **családsegítő szolgáltatások** kiépültsége a leghiányosabb az alapellátások közül. A településeknek kevesebb, mint felén biztosított. Nógrád megye 129 települése közül 67 biztosítja. A települések 48%-án csak gyermekjóléti szolgálat működik. A családsegítő szolgálatot igénybevevők száma az elmúlt négy évben 4350 főre növekedett, ez 164%-os növekedést jelent. Az igénybevevők aránya a Salgótarjáni kistérségben a legnagyobb (4,1%), míg a legalacsonyabb a Pásztóiiban (0,6%).

Problémát jelent, a feladatot ellátó szakemberek gyakori fluktuációja és az is, hogy sok helyen a szolgáltatások működése átláthatatlan (pl. a védőnő egy személyben lát el családsegítő, gyermekjóléti szolgáltatást). Heves megyében 57 településen biztosított az ellátás.

A **speciális alapellátási formák** biztosítását előíró törvénymódosítások 2003. év elején léptek hatályba, így újszerűnek ellátási formának tekinthetők.

- Ezen belül a **közösségi pszichiátriai** ellátást valamint a **szenvedélybetegek** segítségét még sehol sem hozták létre a régióban.
- **Utcai szociális munkát** *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* két városban- Ózdon és Miskolcon végeznek, *Heves megyében* Egerben és Gyöngyösön működik ilyen jellegű szolgálat.

- Fogyatékosok **támogató szolgálatának** működését a megyében 3 településen (Ózd, Sajószöged, Szendrő) találjuk meg. Nógrád megyében egy településen sem találunk speciális alapellátási formát.

Falu és tanyagondnoki szolgáltatásnak már több éves hagyománya van *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében*. Falugondnoki szolgálat 136 településen működik, tanyagondnoki szolgálatot 10 település szervezett. Nógrád megyében 39 falugondnoki szolgálat működik, ebből 30 szolgáltatás üzemel 600 fő alatti kistelepülésen. Legnagyobb az arányszám a pásztói kistérségben (38%), ahol a települések fele aprófalú. Bátonyterenyi kistérségben a legalacsonyabb az arány (3 szolgálat üzemel, ez a települések 20%-a, és ezek közül csak egy település aprófalú.). A szolgáltatást igénybevevők száma Nógrádban ~5ezer fő, közülük 60% időskorú. Heves megyében két településen működik falugondnoki szolgálat.

A szociális alapellátás – bár megszervezéséről a szociális törvény szerint minden települési önkormányzat kötelessége lenne gondoskodni igen hiányosan kiépített *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében*.

Az alapellátások túlnyomó többségben az 1000 fő alatti településeken hiányoznak. Az alacsony lélekszámú települések saját maguk többnyire nem képesek az ún. hagyományos ellátások megszervezésére sem. Heves megyében 7 településen semmilyen alapellátási forma nem található meg.

6.1.2. Szakosított ellátások

A település szintjén működő alapellátások minősége és hatékonysága, a jelentkező szociális problémák helyben, a lakóköznyezetben történő megoldásának lehetősége nagyban befolyásolja a szakellátások iránti igényeket is.

Nappali ellátást nyújtó intézmények

- **Idősek klubját** minden kétezer fő feletti településen kellene működtetni.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 109 településen nyújtják ezt az ellátást, de ezek közé a megye 63 2000 lakos feletti településéből csak 45 tartozik. Tehát 18, az ellátásra kötelezett település nem látja el feladatát. *Nógrád megyében* 20 érintett települése közül 7 nem működtet idősek klubját – ez 65%-os teljesítést takar. Idősek nappali ellátását 41 intézmény végzi a megyében idősek klubjában vagy szociális gondozási központban, ez ~1000 főt jelent, az elmúlt évekhez viszonyítva 2-3%-os csökkenést jelez a látogatók száma. Heves megyében az idősek klubjainak száma a 90-es évektől fokozatosan csökken, annak ellenére, hogy 16 olyan település is van, amely önként vállalt feladatként működteti. A törvényi kötelezettség teljesítési aránya a régióban itt a legkedvezőbb (71,1%). Az igények változása következtében három idősek klubja tartós bentlakást nyújtó otthonná alakult át, ezekben véglegesen megszűnt a nappali ellátási forma. Jelenleg 53 klub működik a megyében.

Fogyatékosok nappali intézményét 20 ezer fő feletti állandó lakost számláló településeken kell biztosítani. *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a 3 ellátásra kötelezett település – Ózd, Kazincbarcika, Miskolc – közül csak Miskolc működtet ilyen intézményt. Korábban Ózdon működött ilyen intézmény, de 1996-ban megszűnt. Sátoraljaújhely viszont önként vállalt feladatként gondoskodik az ellátásról, 20 férőhellyel. A két városban összesen 105 a férőhelyek száma. Az értelmi fogyatékos személyek viszonylag magas számára tekintettel indokolt lenne az ellátás legalább kistérségenkénti megszervezése egy-egy nagyobb településen. Nógrád megyében ez a kötelezettség a megyeszékhelyen indokolt, mely kötelezettségének egy intézménnyel tesz eleget 20 férőhelyen, 88%-os kihasználtsággal. Heves megyében Eger és Gyöngös biztosítja az ellátást.

Pszichiátriai és szenvedélybetegek nappali intézményét 20 ezer fő feletti állandó lakost meghaladó városok önkormányzatainak kell biztosítania. *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* pszichiátriai betegek nappali intézményét egyik érintett városban sem találjuk meg. Szendélybetegek nappali intézménye csak Ózdon üzemel. Működik viszont önkormányzat, ill. egyéb nem állami szervezet fenntartásában – egy-egy ilyen intézmény, mindkét céllal Göncön és Füzerkomlóson. Nógrád megyében mindkét ellátási forma hiányzik, bár Salgótarjánban szintén indokolt lenne.

Elsősorban **hajléktalan** személyek nappali tartózkodására szolgáló **nappali melegedő** biztosítására a 10e állandó lakos feletti települési önkormányzatok kötelezettek. *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* 10 településből 3 biztosítja (Miskolc, Kazincbarcika, Ózd) 330 férőhellyel. Nógrád megyében ezt az ellátási formát sem találjuk meg. Heves megye egy településen biztosítja. Egerben a 35 fős egyházi működtetésű melegedő jelentős szerepet tölt be.

Bentlakásos ellátások - átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 8 településen 14 intézmény 641 férőhellyel nyújt átmeneti ellátást.

Idősek átmeneti elhelyezése (10e fő feletti településeken kötelező feladat) 8 településen áll rendelkezésre, de 4 városban (Edelény, Sajószentpéter, Sátoraljaújhely, Szerencs) még nincs, de tartós bentlakásos ellátást nyújtó idősök otthonába mind a 4 településen lehetőség van legfeljebb 6 hónapi ideiglenes elhelyezésre. Két település Szikszó és Farkaslyuk önként vállalt feladatként teljesíti. (A Szerencsi, Encsi, Sátoraljaújhelyi és Edelényi kistérségből hiányzik az ellátás.) A szociális törvény értelmében, Nógrádban 4 településnek kell biztosítania idősorúak számára átmeneti ellátást (Pásztó, Bátonyterenye, Balassagyarmat, Salgótarján) Az említett települések közül csak Bátonyterenyén működik 25 férőhellyel, ezen kívül Romhány működteti - nem kötelező feladatként – 16 férőhellyel. Mindkét intézmény teljes kihasználtsággal működik. A várakozók aránya meghaladja az összes kapacitás harmadát. Heves megyében 6 intézmény biztosítja az idősök átmeneti ellátását, ezek közül egy működik települési önkormányzati fenntartással Verpeléten, nem önkormányzati fenntartású a mátrafüredi két intézmény és az egyik hatvani átmeneti otthon. Egyházi kezelésben 3 intézményt találunk.

Éjjeli menedékhely *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* csak 3 nagyvárosban és Mezőkövészen működik (összesen 176) férőhellyel, melyek 2/3-át ún. nem állami szervek tartják fenn. Még 6 nagyvárosban vár megszervezésre ez az ellátás.

Hajléktalanok átmeneti szállása *Borsod-Abaúj-Zemplén megye* 3 városban működik 226 férőhellyel (Miskolc, Ózd Tiszaújváros). A férőhelyek 2/3-át ún. nem állami szervek tartják fenn. Salgótarjánban 60 férőhelyen biztosított az éjjeli menedékhely és átmeneti szállás, ezen kívül Balassagyarmaton a Vöröskereszt működtet 20 férőhelyes átmeneti szállást. A kihasználtság főként a téli időszakban 120%-os, egyre növekvő igénnyel. Heves megyében két (Eger, Gyöngyös) településen találjuk meg az ellátást. Az egeri intézmény 10 fő részre átmeneti szállást, 34 fő részére éjjeli menedéket nyújt. Az intézmény idősök otthonát is működtet 26 férőhellyel. A gyöngyösi intézmény összesen 30 férőhellyel nyújt átmeneti szállást és éjjeli menedéket.

Fogyatékosok átmeneti ellátását *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a (30e fő feletti) városok közül csak Miskolc biztosítja 10 férőhelyen. Kazincbarcikán, Ózdon még hiányzik. Nógrád megyében Salgótarjánnak kellene működtetnie ilyen intézményt, de ez az ellátási forma is hiányzik. Hevesben fogyatékosok átmeneti otthonaként működik (10fő) a bentlakásos ellátást is nyújtó (20 fő) gyöngyösi Autista Segítő Központ.

Pszichiátriai és szenvedélybetegek átmeneti elhelyezését szolgáló intézmény nem működik *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében*. Nógrád megyében Salgótarjánnak kellene működtetnie ilyen intézményt, de ez az ellátási forma is hiányzik. Balassagyarmaton viszont 15 férőhellyel éjszakai szanatóriumként és nappali foglalkoztatóként működik ilyen jellegű ellátás, teljes kihasználtsággal.

Tartós bentlakásos ellátások

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 52 intézmény nyújt bentlakásos ellátást összesen 4604 férőhelyen, ebből emelt szintű ellátás 392 férőhelyen biztosított.

A férőhelyek 95%-a ápolást, gondozást nyújt, 3,9% a rehabilitációs férőhelyek aránya, és mindössze 1% a lakóotthoni ellátás részesedése.

A férőhelyek 61%-a az idősek, 19%-a a fogyatékos személyek és 18%-a a pszichiátriai betegek ellátását szolgálja. A szenvedélybetegek és hajléktalanok ellátási aránya elenyésző, 1-1%. A férőhelyek több, mint felét a megyei önkormányzat, harmadát a települési önkormányzatok tartják fenn. Egyéb nem állami szervezetek és az egyházak által fenntartott férőhelyek együttesen nem érik el a 20 %-ot.

A megyei önkormányzat szerepe kizárólagos a pszichiátriai és szenvedélybetegek ápoló, gondozó otthoni, az értelmi és halmozottan fogyatékos személyek rehabilitációs intézményi, a pszichiátriai betegek lakóotthoni ellátásában. Meghatározó a szerepe a fogyatékosok ápoló, gondozó-otthoni (83%) és lakóotthoni ellátásában (63%).

Nógrád megyében 13 szociális intézmény működik 1577 férőhelyen. Tartós bentlakást nyújtó intézmény 11 településen, nem állami fenntartású intézmény 4 telephelyen működik. A férőhelyek 76%-a a megyei önkormányzatok által fenntartott intézményekben található.

Az **időskorúak** ellátását, gondozását *Borsod-Abaúj-Zemplén megye* 2792 férőhellyel szolgálja. Az ellátás minden kistérségben biztosított, az eloszlása nem egyenletes, nem tükrözi megfelelően az ott élők arányát. Az ellátó-kapacitás zöme azonban lakóhelyétől függetlenül minden rászoruló számára elérhető, mivel az intézmények 89 %-át érintően az egész megyére kiterjed, vagy azt meghaladó. A demenciát idősek speciális ellátását a megyei önkormányzat által alapított egyetlen intézmény biztosítja - 120 férőhellyel - Encsen. Az ellátási igények viszont jelentősen meghaladják az intézmény kapacitását, a várakozók száma meghaladja a 100 főt, emellett az idősek otthonaiban élők között is 400 főt tesz ki ezen intenzív ellátásra rászorulóknak száma. Az idősek számára biztosított férőhelyek szűkösek a várakozók számához képest. Nógrád megyében 706 férőhely áll rendelkezésre, emelt szintű ellátást egy intézmény sem biztosít. Heves megyében idősek otthonát 6 települési önkormányzat működtet, nem önkormányzati fenntartású 3 intézmény, egyházi kezelésben 2 otthont találunk. A HMÖ fenntartásában 7 otthon működik.

Fogyatékos személyek ellátására *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* 877 férőhely áll rendelkezésre, mely túlnyomó többségében megyei önkormányzati fenntartású (85%). 8 településen 10 intézmény elsősorban az értelmi fogyatékosok ellátásáról gondoskodik, de ellátnak halmozottan hátrányos személyeket is. Nógrád megye tekintetében az értelmi fogyatékos személyek ellátását 4 intézmény 544 férőhelyén találjuk, ebből 46 rehabilitációs férőhely. Lakóotthoni ellátás 3 fogyatékos intézmény mellett folyik 36 férőhelyen, tréninglakást egy intézmény üzemeltet. Mozgásfogyatékosok számára bentlakásos intézményi 50 férőhelyet Balassagyarmat működtet. Heves Megye Önkormányzata 4 intézménnyel biztosítja a fogyatékos személyek bentlakásos ellátását Andornaktályán, Belpátfalván, Egerben és Hevesen (ez utóbbi mozgásfogyatékosokat lát el) Összesen 577 férőhelyen, ebből rehabilitációs intézetben (Andornaktályán) 25 fő ellátását biztosítják.

Pszichiátriai és szenvedélybeteg ellátása 7.5. fejezetben került részletes ismertetésre.

Hajléktalan személyek ellátására Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Miskolcon és Mezőkövesden működik egy-egy ilyen intézmény összesen 35 férőhellyel és Miskolcon egy, mely 30 férőhelyen rehabilitációs intézményi ellátást nyújt. Az intézmények kihasználtak, várakozót azonban nem jeleztek.

A bentlakásos intézmények kihasználtsága a régió mindhárom megyéjében teljesnek tekinthető, bár *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a nem önkormányzati fenntartású intézmények körében kisebb mértékű igénybevétel tapasztalható.

Az ellátásra várakozók száma – az országos tendenciáknak megfelelően nőtt, így az ellátási feszültség növekedett. A várakozók között legtöbbször az idősek otthonába várják felvételüket (79% B-A-Z megyében)

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a pszichiátriai betegek otthonaiba és a fogyatékosok intézményeibe történő bekerülésre másfélszáz, a szenvedélybetegek otthonába félszázat meghaladó személy várakozik, ezen belül az alkoholfüggőség miatt kialakult rászorultság igény a meghatározó. Figyelembe kell venni azt is, hogy a fogyatékos személyek ellátása területen mintegy 80 férőhelyet kell megszüntetni a szakmai rendeltben előírt négyzetméter biztosítása érdekében. Nógrádot vizsgálva is hasonló képet kapunk, a várakozólista élén itt is az idősek állnak (2/3-os arány több mint 400 fő), a második legnagyobb csoport a pszichiátriai és szenvedélybetegeket ellátó intézményben áll sorban. Az értelmi fogyatékosok elhelyezésére szolgáló férőhelyekre várakozók száma (nem haladja meg a 20 főt) megyei szinten kezelhető. A megye ellátása ebben a tekintetben lefedett, kiegyenlített, de az intézmények túlzsúfoltságának csökkentése érdekében az intézményhálózat átszervezése válhat szükségessé.

Heves megyében is a bentlakásos intézmények teljes kihasználtsággal és jelentős „várólistával” üzemelnek. A megyei fenntartású 11 bentlakásos intézmény 1688 férőhelyére megyei szinten 810 fő várakozóval számolhatunk. A HMÖ idősek otthonainak összesen 818 férőhelyére több mint 50% várakozási arány mutatható ki. Fogyatékosok otthonainak 520 férőhelyére 53 fő várakozik, pszichiátriai otthonok esetében 300 férőhelyre 48 fő várakozásával számolhatunk, még a szenvedélybetegek otthonában az 50 betöltött férőhelyre 23 várakozó jut.

6.2. HUMÁN ERŐFORRÁS, SZAKEMBER ELLÁTOTTSÁG

A régió szociális és gyermekvédelmi ellátórendszerének humánerőforrás helyzete ellentmondásosnak tekinthető. A 10 ezer lakosra vetített foglalkoztatottak számok alapján úgy tűnik a szakember ellátottság jó, hiszen szinte valamennyi ellátási forma esetében (de leginkább az alapellátásoknál) az átlaghoz képest magasak az értékek. Rossz a helyzet viszont ha a területen dolgozó szakmai munkát végzők végzettségét nézzük. Arányaiban itt a legkevesebb a képzett szakember. Tovább árnyalja a képet, hogy egyes ellátásoknál, rendkívül magas a részmunkaidőben foglalkoztatottak száma.

Az alap és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma arányaiban itt a második legmagasabb az országban (54. táblázat Az alap és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma összesen, valamint közülük az ápolási, gondozási munkát végzők száma). A megyék átlagában Nógrád vezet, de a kistérségek között már a borsodiak vannak az élen. Az Abaúj-Hegyközi, Bodrogi, Encsi, kistérségekben 10 ezer lakoshoz viszonyítva kétszer annyi embert foglalkoztatnak, mint az országos átlag. Bár az országban 1998 és 2002 között jelentősen (86%) csökkent az ágazat e területén foglalkoztatottak száma a régióban a változás csak kismértékű volt (96%), a nagyobb arányú csökkenés inkább a nagyobb városokat magába foglaló kistérségekben volt. Mindenek ellenére úgy tűnik, hogy a sokat emlegetett szándék, amely a drágább szakellátások helyett az alapellátásokat preferálja a gyakorlatban nem érvényesül. Annál is inkább nem, mert ugyanebben az időszakban a tartós és bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonokban a foglalkoztatottak száma a 110%-kal nőtt a régióban (55. táblázat A tar-

tós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonokban foglalkoztatottak száma összesen, valamint a közülük ápolói, gondozói feladatokat ellátók). Igaz ez még mindig jelentősen elmarad az országos 120%-os növekedéstől. Talán ennek is tudható be, hogy ezen ellátásokban foglalkoztatottak 10 000 lakosra vetített száma Közép-Magyarország után a második legalacsonyabb az országban (34,6). A régió megyéi közül csupán a Nógrádi érték haladja meg az országos átlagértéket.

Nagyon sok a párhuzamosság a családsegítőben és a gyermekjóléti szolgálatoknál foglalkoztatottak adatai között (56. táblázat Családsegítő tevékenység végzők adatai 2002 59. táblázat Gyermekjóléti szolgálatban dolgozók adatai 2002). Mindkét ellátás esetében 10 ezer lakosra jutó foglalkoztatottak tekintetében az élen illetve az élbolyban található a régió, amit a régió rossz szociális és gazdasági mutató indokoltta is tesznek. A problémák súlyossága és a foglalkoztatottak száma közötti párhuzam néha a régióon belül is érzékelhető, hiszen mindkét ellátásnál Borsod vezet és itt is elsősorban a legproblémásabb kistérségek egy rész Abaúj-Hegyközi, Bodroghelyi, Edelényi, Encsi, valamint a gyermekjóléti szolgálat esetében a Mezőcsáti. Hiányzik azonban a felsorolásból a Szikszói, ahol többnyire a régiós átlag alatti a foglalkoztatottsági arány.

Mindkét ellátás esetében az országos átlaghoz és más régiók adataihoz képest a felsőfokú végzettségűek aránya. A kivétel egyedül Heves megye, amely mutatói közepesnek mondhatók. Ezzel szemben Borsod és különösen Nógrád mutatói már-már tragikusak. A helyzetet tovább rontja, hogy a gyermekjóléti szolgálatoknál foglalkoztatottak közül itt a legkevesebb szakirányú végzettségű (Nógrádban csak 31%!) és közülük is csak kevesen rendelkeznek szociális diplomával.

Nem sokkal jobb a helyzet a gyermekvédelmi szakellátás területén foglalkoztatottak esetében sem (57. táblázat A jogszabályba* előírt munkakörben foglalkoztatottak statisztikai állományi létszáma a gyermekotthonoknál és a nevelőszülői hálózatoknál (2002 december 31-én) 58. táblázat A jogszabályba* előírt munkakörben foglalkoztatottak statisztikai állományi létszáma a TGYSZ-nél (2002 december 31-én)). A diplomások aránya itt is átlag alatti, és Heves megyét leszámítva rendkívül kevesen vannak köztük (kevesebb, mint egy tizedük) szociális végzettséggel rendelkezők.

Ismerve a magas régiós segélyezési számokat, nem meglepő hogy itt találjuk a legtöbb szociális ügykörben dolgozó tisztségviselőt (52. táblázat Szociális ügyintézők száma (2002. december 31-én)). A lakosságszámhoz viszonyított arányuk csaknem másfélszerese az országos átlagnak. A megyék között Nógrádban a legmagasabb ez a szám, de kistérségi viszonylatban már főként Borsod vezet. Itt is elsősorban a „legválságosabb”, Abaúj-Hegyközi, Bodroghelyi, Edelényi, Encsi, Szikszói valamint a Tokaji, és a Heves megyei Belpátfalvai. A szociális ügyekkel foglalkozó tisztviselők között is itt a legkevesebb diplomás (főként Nógrádban és Borsodban ahol pl a Szikszói és Bátorfyernevei kistérségekben egyáltalán nem találunk ilyen ügykörben diplomával rendelkezőt), valamint a szociális diplomával rendelkező. Pozitív ellenpéldaként talán csak a Salgótarjáni kistérség említhető, ahol majd minden 4. szociális ügyintézőnek szociális diplomája van.

6.3. PARTNERSÉG, SZAKMAI ÉRDEKKÉPVISELET, SZAKMAI SZERVEZŐDÉSEK

6.4. KISTELEPÜLÉSEK ÉS/VAGY TANYÁK, SPECIÁLIS ADOTTSÁGÚ TELEPÜLÉSEK SZOCIÁLIS ELLÁTÁSA

Az Észak-Magyarországi Régióban, különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megyében igen sok kistelepülés, főképp apró- és törpefalva található. Ezen kistelepülések szociális ellátása nehézkes, az önkormányzatok szociális intézményeket nem tudnak működtetni. Az aprófalvak, ta-

nyák ellátása falugondnoki, tanyagondnoki szolgálatokkal történik. Az első szolgálatok 1990-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megyében indultak, majd számuk az évek során egyre nőtt, így mára Borsod megye legtöbb kistelepülésén működnek. Számuk mára már Nógrád megyében is jelentős, míg Heves megyében csak 2-3 szolgálat működik. A falugondnoki szolgálatokat általában a települési önkormányzatok működtetik, a szolgálatok fenntartása normatív támogatásokból biztosítható.

A 600 lakos alatti kistelepüléseken az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzájutást, gyógyszerellátást, a gyerekek óvodába, iskolába jutását, az időskorúak étkeztetését és segítését, a bevásárlást, sokszor a tömegközlekedést is a falugondnoki szolgáltatás biztosítja. Ma már egyre több faluban működik idősek klubja is, melynek hasznossága megkérdőjelezhetetlen, hiszen óriási segítséget nyújt az időskorúak mentális egészségének megtartásában.

A pár éve működő tanyagondnokságok a hegyvidékre kevésbé jellemzőek, de néhány található a régióban. A falugondnoki szolgálatok mintájára indult szolgálatok feladatai nagyjából megegyeznek a falugondnokságok feladataival, de a feladatok megvalósítása igen sajátos. A tanyagondnokságok általában valamely szociális intézménybe integrálva működnek.

6.5. ÖNKÉNTESÉG

7. A SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZER HELYZETE ELLÁTÁSI TERÜLETENKÉNT

7.1. GYERMEKJÓLÉT, GYERMEKVÉDELEM

A régió 605 települése – 311 **Gyermekjóléti Szolgálattal** – 96,2%-ban lefedett gyermekjóléti szolgáltatás nyújtásában⁴. A szervezeti egységekből önálló intézményként csupán 15 működik, más intézmény keretein belül 119. 69 esetben önálló családgondozó útján, 108 esetben más szakmai tevékenység mellett végzik a szolgáltatást.

A gyermekjóléti szolgálatoknál foglalkoztatott részmunkaidősök aránya, mely Nógrád megyében a legmagasabb, messze meghaladja az országos átlagot (45,3) (59. táblázat Gyermekjóléti szolgálatban dolgozók adatai 2002). Bár a gyermekjóléti tevékenységben foglalkoztatottak 76 %-a rendelkezik felsőfokú végzettséggel, az összes foglalkoztatottnak csupán 43 %-a rendelkezik szakirányú felső-, vagy középfokú végzettséggel.

Talán ezek a számadatok adnak magyarázatot arra, hogy a szakmai tevékenységekben a tanácsadás és az információ nyújtása túlsúlyos (60. táblázat Gyermekjóléti szolgálatok szakmai tevékenységének megoszlása 2002.). Ezzel szemben rendkívül alacsony az elhelyezési- és felülvizsgálati tárgyaláson való részvétel, valamint az örökbefogadással kapcsolatos intézkedések száma. A szakellátásban résztvevő gyermekek családjával végzett szakmai tevékenység jóval az országos átlag alatti (régiós: 11,8; országos: 13,7), mely összefüggést mutathat azzal, hogy a gondozási idő tartama a szakellátásban igen magas. A gyermekeknek közel a fele (43,4 %) 5-17 év feletti időt tölt gondozásban (63. táblázat Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél lévő gyermekek száma és aránya a gondozás időtartama szerint (2002)).

Kivétel e tekintetben Heves megye, ahol a szakellátásban részt vevő gyermekek családjával kapcsolatos szakmai munka az országos átlag feletti (Heves megye: 15,1; országos: 13,7). Itt a gyermekek 80,5 %-nak a helyzete öt éven belül rendeződik. Legtöbb időt (17 év felett) a

⁴ ESZCSM Tájékoztató a család, gyermek- és ifjúságvédelemről 2002.

szakellátásban Borsod megyében tölt a gondozottak 5,0 %-a. Mindkét adat országosan is kiemelkedő.

Esetmegbeszélések százalékos arányában nagyon előkelő helyet foglal el a régió. Az országos 9,3 %-kal szemben a régiós adat 18,1 %, melyet a Borsod megyei kiemelkedő 22,9 % eredményez.

Gondozási esetek tekintetében az országos összehasonlításban a régió az első helyen áll. Az alapellátásban történő, 1000 családra jutó esetek számában a harmadik. Ez a gondozott gyermekek 83,1 %-át érinti régiós összesítésben (61. táblázat Gyermekjóléti szolgálatok gondozási esetei 2002.).

A gyermekjóléti szolgálatok egyéb tevékenységei között (62. táblázat Gyermekjóléti szolgálatok egyéb tevékenységei 2002.) a prevenciós célzatú, a kapcsolat ügyelet, konfliktuskezelés és a fejlesztő pedagógiai ellátás számottevően alacsonyabb arányú az országos átlagtól.

A **személyes gondoskodást nyújtó alapellátások** kiépültsége a régióban kedvezőtlen képet mutat.

A *napközbeni ellátás* (64. táblázat Gyermekek napközbeni és átmeneti ellátása (2002)) rendszere egyik megyénkben sem épült ki. Csupán Salgótarjánban működik 21 férőhellyel, 36 gondozott ellátásával családi napközi. Igaz, hogy az ellátási kötelezettség ellenére itt már egyetlen bölcsőde sem működik. Házi gyermekfelügyeletről egyetlen megyénkben sincs adat. Ez a kép annál is inkább elgondolkodtató, mivel 1998. és 2002. között kilenc bölcsőde szűnt meg (65. táblázat Bölcsődék, az ott dolgozó gondozónők és gyermekek száma). A napközbeni ellátás iránti igény hiányára több teoretikus válasz is adható, pl.: az új ellátási forma ismeretlensége, az ezzel szembeni idegenkedés; a fizetőképes kereslet hiánya, illetve a születések számának nagymértékű csökkenése (lásd: Demográfiai helyzet).

Az *átmeneti ellátásban* a helyettes szülő intézménye nem működik. A régióban csak Heves megyében található 7 engedélyezett férőhely, ám gondozásban csak három gyermek részesül. Gyermekek átmeneti otthona csak 1-1 működik a miskolci és az egri kistérségben. Az engedélyezett 36 férőhelyen az ellátásban szinte a duplája, 65 gyermek részesül.

Családok átmeneti otthona a 28 kistérségből csupán ötben működik. A négy családos és öt anyás otthon közül 4 önkormányzati, 3 civil és 2 egyházi fenntartású⁵.

A régió **szakellátásában**, jogszabályban előírtan foglalkoztatottak százalékos mutatói több esetben elmaradnak a kívánalmaktól és az országos átlagoktól. A felsőfokú végzettséggel rendelkezők között legnagyobb arányban, országosan is kiugróan magas a pedagógus végzettséggel foglalkoztatottak száma, míg a szociális végzettségűek aránya még mindig elmarad az országos átlagtól (58. táblázat A jogszabályba* előírt munkakörben foglalkoztatottak statisztikai állományi létszáma a TGYSZ-nél (2002 december 31-én)). E tekintetben kivétel Heves megye, ahol jóval kiemelkedőbbek az arányok, illetve a szociális végzettségűek aránya meghaladja a régiós átlagokat.

A gyermekvédelmi szakszolgálatok adatai alapján a régióban a gondozásba vett gyermekek száma emelkedést mutat az észak-alföldi és a közép-magyarországi régiókhoz hasonlóan. Ezt az értéket a Borsod megyei adatok emelik, hiszen az előző évhez viszonyítva Heves és Nógrád megyében kis mértékben csökkent a gondozottak száma. Érdekes ezeket az adatokat összehasonlítani a régió egyéb mutatóival, mint pl.: gazdasági aktivitás, szegénység, gyermek szegénység.

⁵ ESZCSM Tájékoztató a családról, gyermek- és ifjúságvédelemről 2002 48. oldal

Ugyancsak figyelemre méltó adat, hogy a gondozott gyermekek nagy többsége (62,8%) 11 éves kor feletti. (66. táblázat Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél lévő gyermekek száma és aránya életkori csoportok szerint 2002) Ez nagy valószínűség szerint tükrözi azt az általánosnak mondható, országos tendenciát is, mely szerint a gyermekek egyre későbbi korban, gyakran a serdülőkori problémák előtérbe kerülésével, vagy halmozott problémákkal (magatartási és/vagy tanulási zavarokkal) kerülnek a szakellátás rendszerébe. Ez az azonos korú lakónépesség 27,5 ezreléke régiókban, országos adat szerint 25,3.

Régiókban a gondozott gyermekek 84,2 %-a átmeneti nevelt (73. táblázat Adatok a területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott gyermekekről) státuszban van. Amennyiben e szám mögött az áll, hogy ezeknek a gyermekeknek a sorsa belátható időn belül rendeződhet, mondhatjuk, hogy a tartós nevelésben lévőkhez képest ez az arány kedvező. Sokkal szomorúbb a helyzet, ha a régió belüli eloszlást szemléljük. Míg Borsod és Heves megyében az országos átlagot meghaladó az átmeneti neveltek száma és jóval alatta lévő a tartós nevelteké, addig Nógrád megye jelentős elmaradást mutat az országos adatok összevetésében. Ehhez képest elenyésző a lezárult örökbefogadások száma (69. táblázat Adatok az örökbefogadásról (2002)).

A gyermekek elhelyezésének adatai helytelenül jelentek meg a táblázatban. (70. táblázat Csecsemőotthonok* főbb adatai (2002)) Ebből az derül ki, hogy a régió csecsemőotthonainak férőhely kihasználtsága Borsod és Heves megyében megfelelő, míg a Nógrád megyei 5 férőhelyen 23 gyermek részesül gondozásban. Ez utóbbi, Nógrád megyei adat csak az anyás részleg férőhelyeit mutatja, a csecsemőotthoni részleg 24 férőhellyel működött 2002-ben.

Régiókban 56,8 %-os a nevelőszülőknél elhelyezett gyermekek aránya (67. táblázat Gyermekotthonokban elhelyezett gyermekek száma és aránya a gyermekotthon típusa szerint 2002 (XII. 31.)). 704 nevelőszülőnél 1735 gyermek nevelkedik (68. táblázat Nevelőszülők száma és aránya a náluk gondoskodás alatt álló gyermekek száma szerint (2002)). A nevelőszülők többsége 1-3 gyermek nevelését látja el. Heves megyében 5, illetve ennél több gyermeket nevel a nevelőszülők 21,6 %-a. Ez az arány nem csak régiós, de országos viszonylatban is meglehetősen magas.

Legtöbb nevelőszülő Borsod megyében van (501), közülük 54 hivatásos nevelőszülő. E téren a régió előkelő helyen áll. A szakképzett 420 nevelőszülő több mint 1/7-e itt dolgozik.

A régió gyermekotthonaiban 1322 gyermek nevelkedik, az összes ellátottak 43,2 %-a. Többségük gyermekotthonokban és lakásotthonokban nyert elhelyezést. A gyermekek 20 %-a különleges szükségletű (73. táblázat Adatok a területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott gyermekekről) Különösen magas, az országos átlagot is meghaladó Heves megyében ez az arány (25,6 %). Ebben a régióban is a sajátos nevelési igényűek között az eltérő értelmi fejlődésűek aránya a legnagyobb (83,4 %), mint az országban általában.

Bár az észak-magyarországi régióban megtalálható mind a hét (adatbázisban kiemelt) elhelyezési lehetőség, a különleges- és speciális szükségletű gyermekek elhelyezése súlyos gondokat mutat. Speciális gyermekotthonnal csak Nógrád megye rendelkezik, Heves megyében (a statisztikai adatok szerint) még az eltérő értelmi fejlődésűek számára sincs általános iskola, diákotthon és gyermekotthoni elhelyezés. Amennyiben ez az adat valós, úgy feltételezhetően a gyermekvédelmi szakellátásban elhelyezett különleges szükségletű gyermekek a településeken lévő általános iskolák beíratottjai, s feltehetően gyermekotthoni vagy nevelőszülői elhelyezettek.

Kiemelkedő számú a régióban a büntetés végrehajtási intézetekben, rendőrségi fogdáknál lévők száma (72. táblázat A területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott gyermekek elhelyezési és tartózkodási helye szerint (2002)). Amíg az országos átlag 0,2 %, addig a régiós adat 0,6 %. Különösen magas ez az arány Borsod és Nógrád megyében. Ez magyarázható azzal a ténnyel, hogy a régiók között az ismertté vált fiatalok bünelkövetők számának változása 1997-2001

között a legalacsonyabb csökkenést mutatja (-73 fő), valamint azzal, hogy Borsod és Heves megyében lényeges emelkedés tapasztalható e téren. (44. táblázat Az ismertté vált fiatalok bűnelkövetők számának változása 1997-2001 között) A legalacsonyabb csökkenést mutató nyugat-dunántúli (-156) és a dél-alföldi (-156) régiókhoz képest az észak-magyarországi csupán 73 fő az 1997. évi 2301 főhöz képest. Ennek valószínűsíthető okai ugyancsak a régióban élők szociális helyzetének mutatóiban kereshetők (pl.: gazdasági aktivitás, szegénység, gyermek szegénység), illetve a felnőtt korú bűnelkövetőkre vonatkozó adatok hasonló tendenciájában.

A régióon belül jelentős az utógondozói ellátásban részesülők aránya. Heves (21,8 %) és Nógrád (21,3 %) megyében ez meghaladja az országos átlagot (18,6 %) (73. táblázat Adatok a területi gyermekvédelmi szakszolgálatokról nyilvántartott gyermekekről).

A mellékelt táblázatokból nem állapítható meg, hogy az egyes ellátási típusokban milyen arányt képviselnek, azonban az tudható, hogy csak elenyésző számban, alacsony férőhely számmal működnek utógondozói otthonok. Az ESZCSM Tájékoztató évkönyvének 2002. évi országos adatai szerint az utógondozói ellátottak 49 %-a él nevelőszülőknél. Az 51 %-os gyermekotthoni reprezentációjukból 30 %-uk lakóotthonokban, 27 %-uk gyermekotthonokban, 22 %-uk utógondozói otthonokban él. Nagy valószínűség szerint ezek az arányok a régióra is érvényesek.

Borsod-Abaúj-Zemplén megye településszámban a többi megyéhez képest magas számot mutat a 357 településével. A megye településeinek 93%-át fedik le a gyermekjóléti szolgálatok, 24 település ellátatlan. 160 gyermekjóléti szolgálat működik B-A-Z megyében, ebből 119 egyszemélyes szolgáltatás, a fennmaradó 21 gyermekjóléti szolgálat intézményes keretek között működik, vagy más intézménybe integráltan. Társulások formájában 51 szolgálat lát el más településeket is.

A számok tükrében mondhatjuk, hogy a megye ellátórendszere szinte teljesen kiépült, azonban egy mutató alapján nem kapunk reális képet a szolgáltatásokról.

Ugyanis a területen dolgozó kollégák 2/3-a felsőfokú szakirányú szakképzettség hiányában elfogadott végzettséggel rendelkeznek, és csekély azok száma, akik szakirányú felsőfokú képzésben vesznek részt.

Az OSAP országos adatait összehasonlítva a gondozási esetek dimenziójában kiderül, hogy megyénk élen jár. A gondozási esetek száma Borsod-Abaúj-Zemplén megyében összesen 13064, míg Baranyában 4903, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 8566, és a többi megye esetszáma is jelentősen elmarad megyénk adataitól. Jól látható, hogy a gyermekjóléti szolgáltatásokra nagy igény mutatkozik, a hátrányos és veszélyeztetett gyerekek száma kimagasló, amely a megye szociális hátrányából vezethető le – kimagasló munkanélküliségi ráták, alacsony foglalkoztatási mutatók, stb.

A megye önkormányzatainak többsége fontosnak tartotta a szolgáltatás kialakítását, de az egyszemélyes gyermekjóléti szolgálatok esetében a tárgyi feltételeket nem teremtették meg, ugyanis többségüknek nincs önálló íróasztaluk, vagy helyiségük, ahol a kliensekkel nyugodt körülmények között, bizalmas segítő beszélgetést tudnának folytatni, így a kollégák sokkal több időt töltenek terepen, és a családlátogatások alkalmával nyújtanak segítséget.

Nagyobb problémát jelent az egyszemélyes szolgálatok esetében a „kapcsolt munkakör” kérdése. A kollégák főállásban pedagógusok, védőnők, - gyakori, hogy családsegítő szolgáltatást is nyújtanak - a szolgáltatást heti 10-15 órában látják el, de vannak esetek, ahol ez az óraszám csupán heti 1-5 óra. Ez az időkeret kizárólag az egyéni esetkezelésre ad lehetőséget, és a törvényben előírt egyéb feladatokra nem marad idő, mint pl.: prevenciós programok, jelzőrendszer működtetése, stb.

A kistelepüléseken nem elérhetőek a lakosság számára egyéb szolgáltatások, mint pl.: jogi, pszichológiai tanácsadás, családterápia, kapcsolatügyelet stb., amelyeket nagyobb városok intézményei nyújtanak a saját településük lakosainak.

Tehát a megye ellátórendszere kiépült ugyan, de a szolgáltatások minősége a kistelepüléseken nem éri el a törvényben meghatározott minimumot.

7.2. CSALÁDVÉDELEM, CSALÁDSEGÍTÉS

Az Észak-magyarországi régióban a családsegítő szolgálatok – szervezeti egységek – száma összesen 136, ami több régióhoz képest is magasnak mondható (74. táblázat Családsegítő szolgáltatások főbb adatai 2002). Azonban a településszámot tekintve, a társulásokat és ellátási szerződéseket is figyelembe véve a szolgáltatás lefedettsége a következőképpen oszlik meg:

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 80 szervezeti egységben működik családsegítés (a módszertani adatbázisban 66 szolgálat szerepel). A társulásokat és ellátási szerződéseket is figyelembe véve összesen a 357 településből 207 települést látnak el a szolgálatok, ez közel 58 %-os lefedettséget jelent.

Heves megyében a 118 településből 48 településen működik családsegítő szolgáltatás. Az ellátás lefedettsége csupán 40,6 %-os. (A KSH-s táblában 31 szervezeti egység, míg a módszertani adatbázisban 27 családsegítő szolgálat szerepel.)

Nógrád megyében a 128 települési önkormányzat 41,4 %-a biztosítja az ott élőknek a családsegítő szolgáltatást. 25 szervezeti egység működik a megyében (adatbázisunkban 22 szolgálat szerepel).

Az Észak-magyarországi régióban lévő 603 település 51 %-ában működik a szociális alapellátásoknak ez a formája, mely igen alacsonynak mondható. Tovább rontja a képet az a tapasztalat, hogy azoknál a főként egyszemélyes és tevékenységként szervezett szolgálatoknál, ahol gyermekjóléti szolgálat is működik, ott a családsegítés sok esetben csupán formálisan van jelen, a fő tevékenységi kör a gyermekjóléti szolgáltatás. Módszertani tapasztalataink azt mutatják, hogy minden családsegítő szolgáltatás mellett működik gyermekjóléti szolgáltatás. A tevékenységként szervezett szolgáltatások aránya 33,8%, mely meghaladja az országos arányszámot.

A családsegítő szakmai tevékenységet végzők száma több régióhoz viszonyítva is magas (381 fő), Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kiugró (245 fő). A felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya a régióban 63,5 %, a szakirányú végzettséggel rendelkezők aránya 56,7%. Mindkettő alulmúlja az országos arányokat (72,5 %, illetve 62,8 %). A szakirányú végzettséggel rendelkezők arányát meghatározza, hogy a kisebb településeken sok esetben csatolt munkakörökben, részmunkaidőben végzik a szolgáltatást (pl. védőnő, pedagógus). A felsőfokú és a szakirányú végzettségek Heves megyében található meg a legmagasabb arányban. A régióban egyedül itt működik felsőfokú szakirányú képzés.

Míg az éves forgalom, illetve a napi átlagforgalom elmarad a többi régióhoz (75. táblázat Családsegítő szolgáltatások főbb adatai 2002), illetve az országos átlaghoz képest, a családsegítő szolgáltatást igénybe vevők aránya a lakónépességhez viszonyítva magasnak mondható az Észak-Magyarországi régióban (3,7 %). Legmagasabb arány Borsod-Abaúj-Zemplén megyében figyelhető meg (3,9 %).

A családsegítő szolgáltatás tárgyi feltételei nem tekinthetők kielégítőnek a régióban. A kisebb településeken gyakran előfordul, hogy nem áll a szolgáltatást végző rendelkezésére a személyes segítő munka feltételeit biztosító helyiség, a Polgármesteri Hivatal irodájában, más, hivatali tevékenységet végző alkalmazottal egy szobában fogadják a szolgáltatást igény-

be vevőket a családgondozók, vagy az iskolában, védőnői tanácsadó helyiségben működik a szolgálat.

7.3. IDŐSELLÁTÁS

7.3.1. Alapellátás

Szociális étkeztetés

Az étkeztetés keretében azoknak a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezéséről kell gondoskodni, akik azt önmaguknak, illetve önmaguknak és eltartottjaik részére tartósan vagy átmeneti jelleggel nem képesek biztosítani.

A szolgáltatást azok a személyek vehetik igénybe, akik koruk vagy egészségi állapotuk miatt (időskorúak, fogyatékos személyek, pszichiátriai betegek, szenvedélybetegek, hajléktalanok) arról nem képesek önállóan gondoskodni.

Az étkeztetés lényegesen elterjedtebb ellátási forma, mint a házi segítségnyújtás, hiszen országos szinten a települések csupán 33%-ban nem biztosítják ezt a szolgáltatást, bár ezen a téren is tapasztalható visszaesés.

Az étkeztetést igénybevevők száma 1998-2002 időszakban 3%-kal növekedett (76. táblázat A szociális alapellátás keretében étkezésben részesülők száma). Országos szinten 2002-ben összesen 103 414 fő vette igénybe ezt a fajta alapellátást, amelynek 26%-a a közép-magyarországi régióban él. A legkevesebben a Dél-dunántúli régióból étkeztek, ahol az országos adat 9.5%-át mutatják az adatok. Az Észak-magyarországi régióban az összes étkezők 18%-a él.

Az Észak-magyarországi régió 3 megyéjét összehasonlítva 2002-ben Borsod-Abaúj-Zemplén megye 11 794 fővel magasan felülmúlja a Nógrád megyében és a Heves megyében étkezők számát, ugyanis ott él az étkezők 63%-a. A Miskolci kistérségben az étkezők száma (2977 fő) meghaladja a Nógrád megyében összes étkezők számát (2524 fő).

1998-2002 között a régió 28 kistérségéből 24 kistérségben nőtt az étkezők száma. A Gyöngyösi kistérségben 367 fővel emelkedett az igénylők száma, amely 158%-os növekedést jelent, a Salgótarjáni kistérségben viszont 188 fővel csökkent az arány (22%-os csökkentés), ami a legalacsonyabb mutató az egész régióban.

A 10 000 főre jutó szociális étkezést igénybe vevők aránya a régióban 145 fő, ami az országos 102 fő felett áll. A régió megyéit figyelembe véve Borsod-Abaúj-Zemplén megye áll a legkiemelkedőbb helyen, ahol 158 fő jut 10 000 lakosra. Ez azt jelenti hogy nemcsak a régióban, de az országos átlagot megvizsgálva is messze a legmagasabb helyen áll. Ebben a megyében a Tiszaújvárosi kistérség a 362 fővel az országos átlagnak csaknem a négyszeresét mutatja.

Házi segítségnyújtás:

Házi segítségnyújtás keretében kell gondoskodni azokról az időskorú személyekről, akik otthonukban önmaguk ellátásáról saját erőből nem képesek és róluk nem gondoskodnak, valamint azokról a pszichiátriai betegekről, fogyatékos személyekről, szenvedélybetegekről, akik állapotukból adódóan az önálló életvitellel kapcsolatos feladataik ellátásában segítséget igényelnek, de egyébként önmaguk ellátására képesek. Ugyancsak házi segítségnyújtás keretében kell gondoskodni azokról az egészségi állapotuk miatt rászoruló személyekről, akik ezt az ellátási formát igénylik, illetve bentlakásos intézményi elhelyezésre várnak.

1993-ban az ország 3.114 településének 44%-ában, 1.366 helyen nem működött ez az alapellátási forma (77. táblázat A szociális alapellátás keretében házi segítségnyújtásban részesülők száma). A 2000. évben az akkori 3.135 magyarországi település 53%-ában nem volt megoldva a házi segítségnyújtás, azaz egyetlen ellátott sincs.

Az egész ország átlagát tekintve a házi segítségnyújtásban részesülők mintegy 2/3-a kap étkeztetést is. Ez alól a legkisebb lélekszámú települések kivételek, ahol ez az arány csak 53%. Ennek okai között szerepel, hogy a kis településeken nem megoldott a főzés, így indokolatlan egyenlőtlenségek keletkeznek a hozzájutási lehetőségekben.

Országos viszonylatban regionális különbségeket tapasztalhatunk Budapesten és a közép-széli régióban, az átlagnál többen kérnek ellátást, ugyanakkor Nyugat-Dunántúlon és az Észak-Alföldön kevesebben, amely eltérésnek nem látni okát.

1998-2002 közötti időszakban a házi segítségnyújtást igénybevevők száma 26%-kal nőtt a dél-dunántúli régióban, ami magasan meghaladta az országos átlagot (4%). A Közép-magyarországi régióban 5%-os csökkenés mutatkozott, de még így is a régiók közül itt vették igénybe a legtöbbet (8927 fő) ez a fajta ellátást.

2002-ben az Észak-magyarországi régióban 7149 fő vette igénybe a házi gondozást, az országos igénylők mintegy 16%-a. A régiók közül a legmagasabb tendenciát produkálja Borsod-Abaúj-Zemplén megye, ahol 2002-ben 4056 fő részesült ebben az ellátásban, ha viszont a 10 000 főre jutó ellátottak számát vizsgáljuk ebben a megyében mutatkozik a legalacsonyabb szám (54 fő) ami a megyék területi egyenlőtlenségéből adódhat. Az országos adatokat nézve - ahol 42 fő ellátott jut 10000 fő lakosra - ebben a régióban átlagosan 35%-kal magasabb az arány.

A régió kistérségeit megvizsgálva kiemelkedik a Hevesi kistérség, ahol 115 fő ellátott jut 10 000 fő lakosra ami több mint kétszerese a régiós átlagnak, az országos adatoknak pedig közel a háromszorosa.

7.3.2. Szakosított ellátások:

Nappali ellátás

A nappali ellátást nyújtó intézmények elsősorban a saját otthonukban élők részére biztosítanak lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, étkeztetésre, társas kapcsolatokra, valamint az alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére.

Idősek klubja

Az **idősek klubja** a szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes időskorúak napközbeni gondozását szolgálja.

Az idősek klubjába kivételesen felvehető az a 18. életévét betöltött személy is, akinek egészségi állapota a nappali ellátásban való részesítését indokolja.

2002 évben az országban összesen 1330 idősek klubja működött (78. táblázat Nappali ellátást nyújtó idősek klubjainak adatai), ebből az Észak-magyarországi és az Észak-alföldi régiókban üzemel a klubok 18% és 20%-a. A Nyugat-dunántúli és a Közép-dunántúli régió feltűnően alacsony mutatókkal bír, ugyanis a működtetett idősek klubok száma nem éri el az országos adat 10%-át sem.

Az Észak-magyarországi régióban összesen 253 klub működött 2002-ben. A klubok 68%-a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében üzemel ami annak tudható be, hogy a 28 kistérségből 15

ebben a megyében található és itt él a régió lakosságának az 57%-a. A legkevesebb klub Nógrád megyében üzemelt (43 db) ami szintén arányos a megye lakosainak számával. A Mezőcsáti kistérségben nem üzemelt idősek klubja, amint nem indokol az a szám, hogy 15229 fő a kistérség lakónépessége, és 3023 fő a 60 éven felüliek aránya. Megoldás lehetne ha társulás keretén belül mikrotérségben (tréségekben) üzemeltetnének klubot.

A Miskolci kistérségben a 60 éven felüliek aránya 54 576 fő, a klubok száma pedig 26 db. Ez azt jelenti, hogy 2099 idős emberre jut 1 klub, ezzel szemben a Rétsági kistérségben 5337 fő a 60 éven felüliek aránya és 5 db idősek klubja üzemel, amit azt jelenti hogy 1067 főre jut 1 klub. Tehát levonható az a következtetés, hogy nem feltétlenül azokban a kistérségekben a legmagasabb szintű az ellátás, ahol a legtöbb klubot működtetik.

Az ellátottak számát vizsgálva országos adatok alapján 2002-ben 40486 fő vette igénybe az idősek klubja által nyújtott szolgáltatásokat. Az Észak-magyarországi régióban összesen az országos adat 15%-ával találkozhatunk, ami 6063 főt jelentett.

1998-2002 között az igénylők számában bekövetkezett változás 93% és 111% között mozgott. Az Észak-magyarországi régióban mutatkozott a legnagyobb számú csökkenés, ahol 441 fővel csökkent az igénylők száma. 2002-ben ennek a régióknak a megyéiben az ellátottak számát összehasonlítva, Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 3750 fő, Heves megyében 1284 fő, míg Nógrád megyében 1029 fő, ami összességében 56 fővel csökkent 1998-hoz viszonyítva (5%-os csökkenés).

A 28 kistérséget megvizsgálva 7 kistérségben növekedés tendál, de pl. a Mezőcsáti kistérségben 6 főről 0 főre csökkent az ellátottak száma amiből egyenesen következik hogy míg alapján véve csak kevés kistérség tér el a regionális átlagtól (93%), de az eltérések szóródása némely esetben elég széles skálán mozog.

10 000 fő lakosra országosan 40 fő ellátott jut, míg az Észak-magyarországi régióban 47 fő. Említésre méltó a bodrogi kistérség adata, ahol ugyanez a mutató 214 fő, ami az országos adatnak csaknem a hatszorosa, míg a Mezőcsáti kistérségben 0 fő.

Idősek otthonai

2002-ben az ország 746 időseket ellátó intézménye közül 81 az Észak-magyarországi régióban található (11%), amelyek 43306 fős férőhelyen üzemeltek. 179 intézmény a Közép-magyarországi régióban üzemel, az országos adat 24%-a. A Közép-dunántúli régióban meglehetősen alacsony az arányszám, ott ugyanis mindössze 65 intézmény működik, az országos adat 9%-a.

1998-as felméréshez képest 2002-re átlagosan 145%-os emelkedés mutatkozott. Az Észak-magyarországi régióban 69 db-ról 81 db-ra emelkedett az otthonok száma, amely valamivel az országos szint alatt tendál, mindössze csak 117%-os az emelkedés. Ennek a régióknak a megyéit összehasonlítva Nógrád megyében stagnálás figyelhető meg, a 12 db intézmény nem bővült 2002-re sem.

Az Észak-magyarországi régióban ápolást- gondozást nyújtó intézményekben foglalkoztatottak száma 2002-ben 4459 fő volt, az országos adat mintegy 12%-a.

A foglalkoztatottak 54%-a (2448 fő) a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében dolgozott, ami annak köszönhető, hogy a régió 28 kistérségéből 15 itt található. A Mezőcsáti kistérség ebben az ellátási formában is alulmarad, ugyanis 2002-es adatok alapján nem működtet idősek ápoló- gondozó otthonát.

A foglalkoztatottak száma 580 fővel a legmagasabb a Miskolci kistérségben, ahol 16 időseket ápoló intézet üzemelt.

2002-ben az országos adatok alapján időskorúak otthonában lakók száma 41939 fő volt, amely 1998-hoz mérten 117%-os növekedést jelentett. A Közép-magyarországi – és az Észak-alföldi régiókban 120% fölötti volt a növekedés míg az Észak-magyarországi régióban csupán csak 106%-os ami a szolgáltatások fejlesztésének tudható be, ugyanis az Észak-alföldi régióban 43 db-, míg a közép magyarországi régióban 54 idősök otthona épült 1998-2002 közötti időszakban. Ezzel ellentétben a Közép-magyarországi régióban 12 otthonnal bővült a paletta.

A Közép-magyarországi régióban található a legtöbb idősök otthonában élő személy, akik kiteszik az országos összes adat ¼-ét. Igaz ugyan hogy itt található a legtöbb idősök otthona (179 db), de ha megvizsgáljuk látható hogy országosan 56,2 fő ellátottra jut egy otthon, míg a fent nevezett régióban 57,7 fő ellátottra jut egy otthon, tehát nem jelentős az eltérés.

Jelentősebben eltér azonban az Észak-alföldi régió ahol 47 fő ellátottra jut egy idősök otthona, ami azt mutatja hogy ebben a térségben egy kicsit jobb az ellátás kiépítettsége.

Az Észak-magyarországi régió kiépítettsége megegyezik az országos átlaggal, itt ugyanis 4567 ellátottra 81 intézmény jut ami 56,4 fő/intézmény átlagot jelent.

Ebben a régióban a megyéket megvizsgálva hasonlóan az előző összehasonlításokhoz Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található a férőhelyszámok 56%-a ami nem azt jelenti hogy ez a legellátottabb megye, ugyanis ebben a megyében az összlakosságra jutó férőhelyek száma 289 fő, míg Heves megyében 267 fő.

7.4. FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ EMBEREK TÁMOGATÁSA

A jelenleges ellátás

A fogyatékkal élő embereket szolgáló szociális intézmény rendszer ma döntően a bentlakásos intézményekből áll. A KSH 2001 évi felmérése szerint 45 000 fogyatékkal élő ember él bentlakásos intézményben, közülük mintegy 25 000 mozgássérült az idősök otthonaiban, 14 000-en pedig a fogyatékkal élők szociális intézményeiben, 2700-an pszichiátriai otthonokban, 3 000-en gyógypedagógiai diákotthonokban.

2500-an járnak ÉNOK-ba, értelmi sérült felnőttek napközi otthonaiba és kb. 35 000-en dolgoznak a védett foglalkoztatás szinterein.

Bentlakásos intézet

A bentlakásos intézmények férőhelyeinek 12-13% található a régióban (79. táblázat A bentlakásos elhelyezést nyújtó gyermek- és felnőtt korú- fogyatékosok gondozóházainak férőhelyszáma, régióként). Az intézet nyújt mindennapi gondozást (takarítás, pelenkázás, etetés), ellátást, közösséget, kapcsolatokat, gyakran foglalkozást: fejlesztést, munkát, terápiát. Nem nyújt viszont „társadalmi befogadást” - többiek közti, azokéhoz hasonló életvitelt, a szocializációs készségek normális fejlődését, megfelelő életszínvonalat, szabadságot, döntések lehetőségét, kiutakat a „nagybetűs” társadalomba.

Lakóotthonok

A törvény szerint a 8-12 fős otthonok kaphatnak normatívát. A létszámszűke miatt gyakori a csoportban szervezett élet. Jellemzőek az 1-2-3 ágyas szobák, s többségében kis faluban,

vagy a bentlakásos intézmények belterületén épültek. A finanszírozási nehézségek miatt gyakran tovább növelik 15-20 főssé. A bentlakásos intézetekhez képest jobb eséllyel biztosíthatja a magánélet lehetőségét, a falubeli és környékbeli társadalomba való illeszkedés lehetősége. Általában jobb minőségű az ellátás, feltételek, családiasabb életforma. Hátrányai: kevesebb az állami támogatás, kisebb a létszám: bizonytalanabb az intézmény fennmaradása. A családok anyagi helyzetétől függ, megfizethető-e a milliós belépő, havi 50-60 ezres fenntartás.

A szülői ház

A súlyos fogyatékkal élő emberek döntő többsége felnőttként is a szülei lakásában, az ő segítségükkel él. Az arányok a fogyatékosok minőségétől és súlyosságától függően változnak. A szülői házban, a szülők számára az intézetbelihez (860 000 Ft) hasonló pénzügyi vagy természetbeni segítség nem jár. Ez az egyik döntő oka, amiért az idős szülők intézetbe küldik még szeretett gyermekeiket. Nem tudják megfizetni a segítséget.

Napközbeni foglalkoztatás:

A munkahelyeken kívül az egyedüli lehetőség az ÉNO, az értelmi sérült felnőttek napközbeni ellátása, fejlesztése, foglalkoztatása, szabadidőprogramok és munka szervezése. Mintegy 80 napközi otthonba jár 2500 értelmi sérült felnőtt (80. táblázat Fogyatékosok nappali intézményeiben a működő férőhelyek száma régióként, 2002). Ez a több mint 35 000 nyi értelmi sérült felnőtthez képest elenyésző szám. Még kisebb a **FENO-k**, a Fejlesztő Napközök száma. : 0-16 éves korig iskolába nem járó gyermekek ellátása, fejlesztése, foglalkoztatása. Bár 10 000 gyermeknek és felnőttnek lenne rá szüksége, csak kb. 50-60-an jutnak hozzá. Helyette kb. 4600-an élnek bentlakásos otthonban.

Támogató szolgálatok:

Helyi, legalább 10 000 lakosra indítható, kifejezetten sérült embereket és családjaikat segítő, államilag támogatott alapellátás. **Kötelező feladatai:** szállítás, személyi segítség, tájékoztatás, érintetti és szülői klubok indítása. Jelenleg 80-nál több támogató szolgálat kezdte meg működését.

Egyéb, nem normatívából, hanem adományokból, pályázatokból és önkéntesek munkára építő segítő szolgálatok.

- Fejlesztést, utazótanár szolgálatot segítő szolgálatok
- Jogsegély szolgálatok
- Foglalkoztatást segítő, közvetítő, előkészítő szolgálatok
- Klubok, közösségek, oktató programok
- Szállító szolgálatok
- Személyi segítők

Nappali ellátást nyújtó intézmények

Fogyatékosok nappali intézményét 20 ezer fő feletti állandó lakost számláló településen kell biztosítani. *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a 3 ellátásra kötelezett település – Ózd, Kazincbarcika, Miskolc – közül csak Miskolc működtet ilyen intézményt. Korábban Ózdon működött ilyen intézmény, de 1996-ban megszűnt. Sátoraljaújhely viszont önként vállalt fel-

adatként gondoskodik az ellátásról, 20 férőhellyel. A két városban összesen 105 a férőhelyek száma. Az értelmi fogyatékos személyek viszonylag magas számára tekintettel indokolt lenne az ellátás legalább kistérségenkénti megszervezése egy-egy nagyobb településen. Nógrád megyében ez a kötelezettség a megyeszékhelyen indokolt, mely kötelezettségének egy intézménnyel (Féksziget Napközi Otthon) tesz eleget 20 férőhelyen, 88%-os kihasználtsággal. Heves megyében Eger és Gyöngyös biztosítja az ellátást.

Bentlakásos ellátások - átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

Fogyatékosok átmeneti ellátását *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a (30e fő feletti) városok közül csak Miskolc biztosítja 10 férőhelyen. Kazincbarcikán, Ózdon még hiányzik. Fogyatékos személyek számára Abaújszántó kíván létrehozni gondozóházat kistérségi ellátási területtel 15-20 fő részére. Nógrád megyében Salgótarjánnak kellene működtetnie ilyen intézményt, de ez az ellátási forma is hiányzik. Hevesben fogyatékosok átmeneti otthonaként működik (10fő) a bentlakásos ellátást is nyújtó (20 fő) gyöngyösi Autista Segítő Központ.

Tartós bentlakásos ellátások

Fogyatékos személyek ellátására *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* 877 férőhely áll rendelkezésre, mely túlnyomó többségében megyei önkormányzati fenntartású (85%). 8 településen 10 intézmény elsősorban az értelmi fogyatékosok ellátásáról gondoskodik, de ellátnak halmozottan hátrányos személyeket is (Sárospatak,). A férőhelyek többsége ápolást-gondozást nyújt, 150 -79% a rehabilitációs intézményi ellátás férőhelyeinek aránya 17%, lakóotthoni ellátásra 38 férőhely - 4% jut. A férőhelyek 85,4 %-át a megyei önkormányzat, 7.4%-át az egyházi, 7,5%-át nem állami szervezet működteti.

Nógrád megye tekintetében az értelmi fogyatékos személyek ellátását 4 intézmény (Balassagyarmat, Ludányhalászi, Bercel és Diósjenő) 544 férőhelyén találjuk, ebből 46 rehabilitációs férőhely (Bercelen és Diósjenőn). Lakóotthoni ellátás 3 fogyatékos intézmény mellett folyik 36 férőhelyen, tréninglakást egy intézmény üzemeltet. Mozgásfogyatékosok számára bentlakásos intézményi 50 férőhelyet Balassagyarmat működtet. A berceli Rehabilitációs Intézet és Ápoló Gondozó Otthon a vak értelmi fogyatékosok vonatkozásában országos feladatot lát el, ugyanilyen funkciót tölt be a siket értelmi fogyatékosok esetében a diósjenői intézmény.

Heves Megye Önkormányzata 4 intézménnyel biztosítja a fogyatékos személyek bentlakásos ellátását Andornaktályán, Bélapátfalván, Egerben és Hevesen (ez utóbbi mozgásfogyatékosokat lát el) Összesen 577 férőhelyen, ebből rehabilitációs intézetben (Andornaktályán) 35 fő ellátását biztosítják.

Az összes intézmény tükrében - beleértve a civil szervezeteket is - rehabilitációs részleg 28 férőhelyen 35, ápoló-gondozó otthoni részleg 361 főt, lakóotthonban 27 férőhelyen 29 fő, rehabilitációs jellegű lakóotthonban 27 férőhelyen 29 fő, ápoló-gondozó jellegű lakóotthonban 20 férőhelyen 21 fő ellátását biztosítják.

Heves megyében az ápoló-gondozó otthoni férőhelyek mintegy 80%-ban képesek évente befogadni az abszolút számok alapján modellezett ellátási igényeket. Rehabilitációs ellátás esetén ez alig 20%-ot jelent. Megyei tapasztalatok szerint a modellezett szükségleti igény nem kizárólag a bentlakásos rehabilitációs ellátás irányában mutatkozik. Egy részüket fogadják a nappali intézmények, illetve bejárós foglalkoztatás biztosíthatná számukra az adekvát ellátást.

Fogyatékos gyermekek ellátása

Statisztikai adatok szerint a Nógrád megyében élő gyermekek közül 847 fő az enyhe és a középsúlyos értelmi fogyatékosok száma. Látássérültek száma: 18 fő, hallássérülteké 6 fő. Az iskoláskorú értelmi fogyatékosok közül 99 fő integráltan oktatott, 228 fő 13 településen normál iskola speciális csoportjában tanul. 487 fő a megye 6 gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményében tanul. 4-et a megyei, 1-1-et a bátonyterenyi és a salgótarjáni önkormányzat tart fenn. A pásztói, a szátoki és a cserhátsurányi intézmények diák- és speciális gyermekotthonnal működnek. A cserhátsurányi intézmény kizárólag középsúlyos értelmi fogyatékosokat lát el. Az általános iskola után az enyhe értelmi fogyatékos gyermekek (70 fő) speciális szakiskolai osztályokban folytathatják tanulmányaikat (Bátonyterenye, Balassagyarmat, Salgótarján) Cserhátsurányban 16 középsúlyos értelmi fogyatékos számára készségfejlesztő speciális szakiskola működik. Látás és hallássérült és testi fogyatékos gyermekek közül 26 fő integráltan, 5 fő speciális regionális intézményben ellátott. A korai gondozás és a képzésre kötelezettek fejlesztő felkészítése az igényeknek megfelelően, szakszerűen zajlik a megyében a pásztói, a balassagyarmati és a salgótarjáni gyógypedagógiai és szakszolgálati intézmények keretében. Konduktív pedagógiai ellátást a csak a balassagyarmati Reménysugár Otthon bentlakói kapnak. Jelenleg Nógrád megyében a fogyatékosok lakóhelyén, lakóközösségében történő fogyatékosokat ellátó alapellátás nem működik.

Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a boldogkőváraljai ápoló-gondozó otthon ellátja a gyógypedagógiai vagy egyéb iskolarendszerű oktatásba be nem vonható értelmi ill. halmozottan fogyatékos fejlesztését, terápiás foglalkoztatását, oktatását is. A tokaji ápoló-gondozó otthon 1-18 éves korosztály képzési kötelezettségű fejlesztő felkészítését, terápiás foglalkoztatását is ellátja. Putnokon a képzési kötelezettségének eleget tett enyhe vagy középsúlyos értelmi v. halmozottan fogyatékos 16 év felettiek foglalkoztatását látja el, ill. habilitációs, rehabilitációs tevékenység elősegítésére külön részleget is működtet. A bentlakásos intézmények kihasználtsága a régió mindhárom megyéjében teljesnek tekinthető, bár *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* a nem önkormányzati fenntartású intézmények körében kisebb mértékű igénybevétel tapasztalható.

Heves megyében a HMÖ gyermekotthona és Fogyatékosok Otthonának jelentőségét emelhetjük ki. Gyermekotthoni részlege 40 férőhelyen 0-3 éves sajátos szükséglettel bíró korosztályt lát el, szociális részlege 160 férőhelyen súlyos középsúlyos értelmi fogyatékos ill. halmozottan sérült kiskorúak, köztük mozgássérültek ápolását, gondozását végzi. (20 fő 1-5 év, 79 fő 5-18 év közötti) Köznevelési feladatokat is ellát a részleg: korai fejlesztést, fejlesztő felkészítést, magántanulók oktatását. A mozgássérült, mozgásfejlődésben hátráltatott gyermekek számára konduktív pedagógiai ellátást nyújt.

Az ellátásra várakozók száma

Az országos tendenciáknak megfelelően nőtt, így az ellátási feszültség növekedett.

Borsod-Abaúj-Zemplén a fogyatékosok intézményeibe történő bekerülésre másfélszáz, a szenvedélybetegek otthonába félszázat meghaladó személy várakozik. A fogyatékos-ellátás terén jelentős fejlesztések szükségesek. Figyelembe kell venni azt is, hogy a fogyatékos személyek ellátása területen mintegy 80 férőhelyet kell megszüntetni a szakmai rendeltben előírt négyzetméter biztosítása érdekében. Az ápolást, gondozást biztosító ellátásban a kieső férőhelyeket pótolni, bővíteni szükséges. Az értelmi fogyatékosok jelentős számára tekintettel *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* indokolt lenne az ellátásnak legalább kistérségenkénti megszervezése egy-egy nagyobb településen.

Heves megyében is a bentlakásos intézmények teljes kihasználtsággal és jelentős „várólistával” üzemelnek. A HMÖ fogyatékosok otthonainak 520 férőhelyére 53 fő várakozik.

Nógrád megyében az értelmi fogyatékosok elhelyezésére szolgáló férőhelyekre várakozók száma (nem haladja meg a 20 főt) megyei szinten kezelhető. Nógrád megye értelmi fogyatékosok tekintetében a megyei önkormányzat által fenntartott 4 ilyen típusú intézmény földrajzi elhelyezkedése lefedi és kiegyenlíti a megyei igényeket. A bentlakásos férőhelyek bővítése nem indokolt, viszont az intézmények zsúfoltságának csökkentése érdekében az intézményhálózat korszerű átszervezése szükséges. A rehabilitációs intézményi ellátás a diósjenői intézményben 32 férőhelyen és a berceli intézményben 14 férőhelyen folyik. Ezen férőhelyek számának változását hozhatja a fogyatékosok felülvizsgálatának eredményei, illetve a vak és siket értelmi fogyatékosok felvételéből adódó beutalások.

Fontos lenne, hogy a rehabilitációra alkalmas enyhe értelmi fogyatékosok eredeti lakóhelyükön kapnák meg a megfelelő segítséget az önálló életvitel kialakításához.

7.5. SZENVEDÉLYBETEGEK SEGÍTÉSE

Alapellátás

A speciális alapellátási feladatok viszonylag újszerűek, a szociális törvény módosításai iktatták be, melyek 2003 év elejétől léptek hatályba. Ezek közé tartozik többek között a közösségi pszichiátriai ellátás ill. a szenvedélybeteg segítése. A régió mindhárom megyéjében még hiányzik ez az ellátási forma.

Szakosított ellátások

Szenvedélybetegek nappali intézménye a szenvedélybetegséggel küzdők személyek napközbeni ellátását, gondozását lenne hivatott végezni. A szenvedélybetegek nappali intézményében elsősorban azokat a személyeket kell gondozni, akiket szenvedélybetegségük miatt – korábban fekvőbeteg-gyógyintézetben kezeltek, ill. rehabilitációs intézményben gondoztak vagy a rehabilitációs intézményi kezelés, gondozás megelőzése miatt erre rászorulnak.

A törvény szerint szenvedélybetegek nappali intézményét 20 ezer lakos feletti településen kötelező lenne fenntartani,

A nógrádi megyeszékhelyen még nem működik ilyen ellátási forma. *B-A-Z megyében szenvedélybetegek nappali intézménye* Ózdon működik, ezen kívül létre kellene hozni Miskolcon és Kazincbarcikán is. Heves megyében 3 településen lenne előírt feladat ilyen intézmény működtetése Egerben, Gyöngyösön és Hatvanban.

Pszichiátriai betegek nappali intézményében azokat a személyeket gondozzák, akik korábban pszichiátriai betegségük miatt gyógykezelés alatt álltak, ill. akiket pszichiátriai betegek ápoló - gondozó vagy rehabilitációs intézményében gondoztak, továbbá akik az előzőekben felsorolt intézményi kezelés, gondozás megelőzése miatt erre rászorulnak és napközbeni ellátásuk másképp nem biztosítható.

Pszichiátriai betegek nappali intézményét 20 ezer lakos feletti településen kötelező lenne fenntartani. Nógrádban ez az ellátási forma sem működik. Heves megyében a fenti 3 településen lenne előírt feladat.

B-A-Z megyében a pszichiátriai betegek nappali intézménye az ellátásra kötelezett 3 település egyikében sem működik, és Miskolc város kivételével nem is tervezik. Működik viszont 2 kisebb településen Göncön és Füzerkomlóson

Pszichiátriai betegek átmeneti otthonában az a pszichiátriai beteg helyezhető el, akinek ellátása átmenetileg más intézményben vagy a családjában nem oldható meg, viszont tartós

bentlakásos intézményi elhelyezése vagy fekvőbeteg - gyógyintézeti kezelése nem indokolt. **Szenvedélybetegek átmeneti otthonában** az a személy helyezhető el, akinél szakvélemény alapján szenvedélybetegség került megállapításra, és ellátása átmeneti jelleggel családjában vagy lakókörnyezetében nem oldható meg.

A pszichiátriai és szenvedélybetegek átmeneti otthonát 30 ezer fő feletti településen Nógrádban a megyeszékhelyen, B-A-Z megyében 3 településen (Miskolc, Ózd, Kazincbarcika), Heves megyében 2 településen kötelezően megszervezendő feladat lenne, de jelenleg még ez az ellátási forma is hiányzik.

Meg kell említenünk *Nógrád megyében* a Nógrád Megyei Alkohollelenez Klubok Tagjainak egyesületét, amely 2001 óta működtet ilyen jellegű ellátást Balassagyarmaton. Az éjszakai szanatóriumként és nappali foglalkoztatóként működő 15 férőhelyes intézmény 2001 óta teljes kihasználtsággal működik.

Heves megyében, Egerben 1988.-ban alakult meg a Gondviselő Alapítvány az alkohol és kábítószerfüggő betegek ingyenes kezelésére. 1989-ben az egri Markhot Ferenc Kórház - Rendelőintézetében megalakult a Magyar Kékkereszt Egyesület Egri csoportja, a Református Iszákosmentő Misszió az alkoholfüggésben szenvedők megsegítésére. 2000-ben a HMÖ Markhot Ferenc Kórház – Rendelőintézet Pszichiátriai osztályán drogambulancia kezdte meg működését. 1998-tól működik szintén Egerben a RÉV szenvedélybeteg Seítő szolgálat a Caritas Hungarica fenntartásában. 2001-től a LUIS – Lucien Rochat Alapítvány Oktatási Központja nyújt mentálhigiénés támogatást az alkohol és drogfüggő emberek hozzátartozóinak.

Ápolást-gondozást nyújtó intézmények

A *szenvedélybetegek* gondozását a *Nógrád megye* egy intézménye, az Ápoló Gondozó Otthon és Rehabilitációs Intézet Ludányhalásziban 50 férőhelyen biztosítja. A *pszichiátriai betegek* gondozása két bentlakásos intézményben - Ludányhalásziban 178, valamint Bercel településen a Kht formájában működő intézményben 49 pszichiátria beteg ellátása folyik.

Heves megyében 1997. júliusától Füzesabonyban kezdte meg működését a HMÖ Pszichiátriai és Szenvedélybetegek Otthona. A *pszichiátriai betegek* gondozását 300, a *szenvedélybetegekét* 50 férőhellyel biztosítja. Várakozók száma az elmúlt évek adatainak tükrében: pszichiátria ~ 50-60 fő, szenvedélybetegek ~ 25 – 30 fő.

Jelentős számú időskorú szenvedélybeteg ellátását jelezték a heves megyei idősök otthonai is (ez az ellátottak 10 esetenként 20%-át jelenti)

B-A-Z megyében a *pszichiátriai betegek* tartós bentlakásos ellátása kizárólag a megyei önkormányzat fenntartásában működő 4 intézmény révén biztosított – 820 férőhelyen – Borsodivánka, Hejőbába, Izsófalva és Ricse településen.

Az ellátásra várakozók száma az utóbbi évek tekintetében valamelyest csökkent (jelenleg 150 fő körüli), ezen belül is a speciális – korábbi alkoholfüggőség miatt kialakult rászorultság miatti – igény a meghatározó. Az izsófalvai Pszichiátriai Szakkórház és Betegotthon pszichiátriai betegek otthona részlege speciális feladatot lát el, azon személyekről gondoskodik, akik korábbi alkoholfüggőségük következményeként szorulnak rá ezen ellátásra. Pszichiátriai betegek rehabilitációs intézménye nem biztosított a megyében.

Szenvedélybetegek ellátására mindösszesen egy 50 férőhelyes intézmény gondoskodik Dédestapolcsányban a megyei önkormányzat fenntartásában. Ápolást, gondozást nyújt az alkoholfüggő időskorúak számára. Az 50 férőhelyes intézmény igen zsúfolt, miközben a várakozók száma kapacitását meghaladja (63 fő).

Nem megoldott a fiatalabb korosztályok, az egyéb szerfüggő betegek rehabilitációs és lakóotthoni ellátása egyik megyében sem..

Az ellátást igénylők számának, összetételének tendenciáit tekintve az állapítható meg, hogy folyamatosan növekszik a várakozók száma a szenvedélybetegek intézményeinél. Változik összetételük mind korstruktúrában, mind a függőséget okozó szerek tekintetében.

Az pszichiátriai és szenvedélybetegek ellátása területén a régió még komoly hiányosságokkal küzd. Az alapellátás és a településszintű szakellátás igény szerinti kialakításának elmaradása a bentlakásos intézmények iránti keresletet jelentősen megnöveli. Az ellátásukhoz kapcsolódó feladatokat főként a megyei önkormányzatok vállalják fel, de itt is hiányosságok tapasztalhatók ezen betegek rehabilitációjának tekintetében.

7.6. MUNKAERŐPIACRÓL KISZORULÓK

7.6.1. Szociális földprogram

Az 1990-es években bekövetkező társadalmi-gazdasági változások következtében megjelenő szociális problémák (munkanélküliség, jövedelmi különbségek) kezelésére a Népjóléti Minisztérium (a jelenlegi Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium jogelődje) modellkísérletként indította el a szociális földprogramot.

A program lehetőséget kíván teremteni olyan, mezőgazdasági termelésre alkalmas vagyonnal nem, vagy azzal csak kis mértékben rendelkező, szociálisan hátrányos helyzetű családoknak arra, hogy kedvezményes szolgáltatásokkal, juttatásokkal képesek legyenek háztáji jellegű kistermelésre, állattartásra az egyéni, közösségi, illetve a helyi erőforrások kihasználásával.

A szociális földprogram az 1993. évi III. tv a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról által meghatározott ellátási formák közül a támogatás közvetlen formái alapján a természetben nyújtott szociális ellátások közé tartozik.

A legtöbb programot az önkormányzatok vagy társulásai működtetik. Ezeken kívül más szervezeti keretben is működtethetők a programok: például közalapítványi, közhasznú társasági vagy kisebbségi önkormányzati formában. Mindegyik működtetési formára jellemző, hogy a települési önkormányzatnak kiemelt felelősséget kell vállalnia a programok menedzselésében.

A szociális földprogram működtetésének általános alapelvei a következők: szociális jelleg, illeszkedés a helyi szociálpolitikához, etnikai csoportok bevonása, a program alanya a családi háztartás, gazdaság, a kedvezmények szerződéses jogviszony alapján vehetők igénybe, a kedvezményezettek saját munkaerejére kell építeni, a kedvezményezettek számára folyamatos szakmai segítséget kell biztosítani.⁶ Ezen alapelvek érvényesítését a támogató Minisztérium megköveteli a működtetőktől. Az elvek alapján szerveződő programok megvalósítói tevékenységeiket, eszközeiket saját maguk határozzák meg a helyi sajátosságok figyelembevételével.

Mivel a szociális földprogram elsődleges feladata egy adott térség környezeti állapotának megőrzése, az ott lakó életkörülményeinek, jövedelemszerzés feltételeinek és az esélyek fenn-

⁶ Serafin József 1997: Szociális földprogram kialakítása, működtetése a településeken Kézirat (Népjóléti Minisztérium) és Serafin József: A szociális földprogram. A 1093/1997. (VII.29.) számú Kormányhatározat alapján készült tájékoztató (A szociális földprogram referenciái. 1998-1999., JNSZ Megyei Esély Szociális Közalapítványa, Regionális Szellemi Forrásközpont, Szolnok, 1999.) tanulmánya alapján

tartásának biztosítása, így több szinten megjelentek a földprogram indítására vonatkozó kezdeményezések a különböző területi szinten készült fejlesztési dokumentumokban. **Sajnálatos módon a Nemzeti Fejlesztési Tervbe nem került be a szociális földprogram.**

A programok hatást gyakorolnak a foglalkoztatásra egy alternatív, nem munkaviszony keretében végzett foglalkoztatási forma megszervezésével. A program – bár elsődleges célja nem a mezőgazdasági termelés támogatása – ösztönzi az agrártermelést az önellátás szintjén.

A program célterületét hátrányos helyzetű kistérségekben határozták meg. A Minisztérium támogatását évente – némileg – változó tartalmú pályázati felhívásra benyújtott programmal lehet elnyerni.

A program a Népjóléti Minisztérium Szociális Válságkezelő Programok Irodája koncepciója alapján és támogatásával 1992-ben két megyében, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyékben, egyes területileg lehatárolt térségeiben, meghívásos pályázati rendszerben indult a Program. Jelenleg jogutódja, az Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium támogatásával 10 megyében (Baranya, Békés, Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Tolna, Zala) működik.

A program 2002-ig 5 régió 10 megyéjének 52 statisztikai kistérségét, összesen 420 települést érintett (82. táblázat A szociális földprogramban résztvevő települések száma 1997-2002)⁷

A **kedvezményezetteknek juttatott szolgáltatások** költségeit a programok viselik. Ezek olyan értékűek, melyek biztosítását a résztvevők önállóan nem tudnák megszervezni.

A szociális földprogramok hatékonyságát felmérő, illetve a működés elemzésére vonatkozó kutatások⁸ szerint:

- a program nélkül az *„elszegényedés még nagyobb mérvű lenne”* a résztvevő településeken,
- a kedvezményezett családok többségében *„javult a létbiztonság”*, s a javuláshoz a közvetlen pénzbeni és természetbeni haszon túl hozzájárult *„a kilábalás, a sikerélmény lehetőségének felismerése”*, továbbá bővítette a helyi társadalom kapcsolatrendszerét, növelte a társadalmi integrációt, a kisebbség iránti toleranciát.

E támogatási rendszer, aktív szociálpolitikai eszköz az Észak-magyarországi régió két megyéjében van jelen. Az országban a régió elsők között volt, ahol modellkísérletként elindult a program, és máig a legtöbb támogatott település is itt található.

Az Észak-magyarországi régió szociális földprogramjai részesültek 1997-2002 között a legtöbb ágazati Minisztérium támogatásban. 2004-ben a 10 támogatott nógrádi pályázat 13 millió, a 48 borsodi 40 millió Ft támogatásban részesült.

7.6.2. Szociális közmunkaprogram

A közmunkaprogramok célja elsődlegesen a tartós munkanélkülieknek, a megváltozott munkaképességűeknek és a halmozottan hátrányos helyzetűeknek a bevonása az állami és az önkormányzati feladatok ellátásába, valamint ezen személyek munkaerőpiaci re-integrációjának elősegítése és munkaerőpiacon tartása (akár csak ideiglenesen is). További

⁷ Országos Módszertan adatai

⁸ Bartal Anna Mária 2001., Szoboszlai Zsolt 2001.

jellemzője a közmunka során bevont személyeknek azok szociális rászorultsága.⁹ A szociális szolgáltatások terén is találkozunk közmunkásokkal, általában a kisegítő munkakörökben.

Az adott évben szociális közmunkaprogramban résztvevő száma 84. táblázat A szociális közmunkaprogramban részt vettek megoszlása régióként)a Észak-magyarországon 284 fő volt, az országos érték 20,7%-a.

A közmunkaprogramokban 90%-ban nők vesznek részt (83. táblázat A szociális közmunkaprogramban résztvevők megoszlása munkaerőpiaci státusz szerint, nemenként), azon belül is leginkább regisztrált munkanélküliek, majd szociális segélyben részesülők és harmadik leggyakrabban tartós munkanélküliek.

7.7. HAJLÉKTALAN EMBEREK ELLÁTÁSA

Alapellátás

A *speciális alapellátási formák* biztosítását előíró törvénymódosítások 2003. év elején léptek hatályba, így újszerűnek ellátási formának tekinthetők.

- **Utcai szociális munkát** *Borsod-Abaúj-Zemplén* megyében két városban- Ózdon és Miskolcon végeznek. Heves megyében Gyöngyösön és Eger városában, ez utóbbiban a kilencvenes évek vége óta működik utcai szociális munka szolgáltatás. Nógrád megyében egy településen sem találunk speciális alapellátási formát. Meg kell említenünk azt is, hogy többek között az utcai szociális munkás képzésről is szóló 81/ 2004. (IX.18.) ESZCM rendelet alapján a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet salgótarjáni Képzési Központjának szervezésében fog indulni erre az ellátásra felkészítő – utcai szociális gondozó és koordinátor - képzési forma.

Szakosított ellátások

Nappali ellátást nyújtó intézmények

- Elsősorban **hajléktalan** személyek nappali tartózkodására szolgáló **nappali melegedő** biztosítására a 10e állandó lakos feletti települési önkormányzatok kötelezettek. *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* 10 településből 3 biztosítja (Miskolc, Kazincbarcika, Ózd) 330 férőhellyel. Nógrád megyében ezt az ellátási formát sem találjuk meg. Heves megye egy településen biztosítja. Egerben a 35 fős egyházi működtetésű melegedő jelentős szerepet tölt be.

Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények

- **Éjjeli menedékhely** *Borsod-Abaúj-Zemplén megyében* csak 3 nagyvárosban és Mezőkövesden működik (összesen 176) férőhely, melyek 2/3-át ún. nem állami szervek tartják fenn. Még 6 nagyvárosban vár megszervezésre ez az ellátás.
- **Hajléktalanok átmeneti szállása** *Borsod-Abaúj-Zemplén megye* 3 városban működik 226 férőhellyel (Miskolc, Ózd Tiszaújváros). A férőhelyek 2/3-át ún. nem állami szervek tartják fenn. Salgótarjánban 60 férőhelyen biztosított az éjjeli menedékhely és átmeneti szállás, ezen kívül Balassagyarmaton a Vöröskereszt működtet 20 férőhelyes átmeneti szállást. A kihasználtság főként a téli időszakban 120%-os, egyre növekvő igényvel. Heves megyében két (Eger, Gyöngyös) településen találjuk meg az ellátást. Az egri intézmény 10 fő részre átmeneti szállást, 34 fő részére **éjjeli menedéket** nyújt.

⁹ ESZCSM Stratégiai Tervezési Önálló Osztály: A szociális terület helyzetelemzése, 1994-2001

Az intézmény idősök otthonát is működtet 26 férőhelyen. A gyöngyösi intézmény összesen 30 férőhellyel nyújt átmeneti szállást és éjjeli menedéket.

Tartós bentlakásos ellátások

Hajléktalan személyek ellátására Borsod-Abaúj-Zemplén megyében Miskolcon és Mezőkövesden működik egy-egy ilyen intézmény összesen 35 férőhellyel és Miskolcon egy, mely 30 férőhelyen rehabilitációs intézményi ellátást nyújt. Az intézmények kihasználtak, várakozót azonban nem jeleztek.

8. INNOVÁCIÓ A SZOCIÁLIS SZFÉRÁBAN

8.1. MÓDSZERTANI INTÉZMÉNYEK

A többszörösen módosított 1/2000. (I.7.) SzCsM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működésük feltételeiről (továbbiakban 1/2000. rendelet), valamint a többszörösen módosított 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról (továbbiakban: Gyermekvédelmi tv.) kötelezően előírja módszertani intézmények létrehozását, melynek célja szakmai segítség nyújtása az adott térségben a különböző alap és szakosított ellátások megszervezéséhez, ill. folyamatos működésük biztosításához. Észak-Magyarországon működő nyolc módszertani intézmény (továbbiakban MI) közül öt megyei, három regionális és egy országos módszertani feladatokat lát el.

Az 1/2000. rendelet a szociális ellátórendszer módszertani útmutatójának kialakítása céljából *három szinten - megyei, regionális és országos – határozza meg a módszertani intézmények alapfeladatait:*

„A megyei módszertani intézmény alapfeladatai

- segítséget nyújt új ellátások megszervezésében, új módszerek bevezetésében,
- információt gyűjt az adott megye szociális ellátórendszerének sajátosságairól, problémáiról, a megye területén alkalmazott módszerek, gondozási tevékenységek ellátásáról,
- szakértőként közreműködik a szociális intézmények szakmai ellenőrzésében,
- segítséget nyújt a fenntartó részére új szervezeti formák kialakításában,
- segíti a kijelölt feladatok tekintetében a megye területén levő szociális intézmények szakmai munkáját, tanácsot ad szakmai kérdésekben, gondozási módszerekben,
- javaslatot dolgoz ki a hiányzó ellátások megszervezésére, a szociális ellátórendszer fejlesztésére,
- elvégzi az előgondozást az országos ellátási területtel működő állami, egyházi fenntartású intézmény megkeresésére,
- évente tájékoztatja a Szociális és Családügyi Minisztériumot a szociális intézmények működése szakmai ellenőrzésének tapasztalatairól.”
-

„Az országos, vagy regionális hatáskörrel különösen az alábbi feladatok ellátásával összefüggésben jelölhető ki módszertani intézmény

- a családsegítés,
- a falugondnoki feladatok ellátása,
- a fogyatékos személyek ellátása,
- a pszichiátriai betegek ellátása,
- szenvedélybetegek ellátása,
- a hajléktalan személyek ellátása,

- az innovatív szolgáltatások (pl. szociális földprogram koordinációja), fejlesztések modellezése, lebonyolítása.

Az országos, illetve regionális hatáskörrel rendelkező módszertani intézmény *alapfeladatai* körében

- szakértőként közreműködik a szociális intézmények szakmai ellenőrzésében,
- segítséget nyújt a fenntartó részére új szervezeti formák kialakításában,
- információt gyűjt a kijelölt feladatok tekintetében a szociális ellátórendszer sajátosságairól, problémáiról, az alkalmazott módszerek, a gondozási tevékenység ellátásáról,
- segíti a kijelölt feladatok tekintetében a szociális intézmények szakmai munkáját, tanácsot ad szakmai kérdésekben, gondozási módszerekben.”

Az ágazat irányításához kapcsolódóan előírt módszertani feladatok - közös szabályként – egyaránt vonatkoznak a *megyei, a regionális és országos szintű* módszertani intézményekre:

„A módszertani intézmények valamennyi típusa az ágazat irányításához kapcsolódóan

- részt vesz a minőségfejlesztési stratégia és standardok kidolgozásában,
- a kijelölt feladatok tekintetében ajánlásokat készít a személyes gondoskodás feltételeinek fejlesztésére, a hatékonyabb gondozási módszerek alkalmazására,
- figyelemmel kíséri a szociális ellátásokat érintő tudományos kutatómunka eredményeit, elősegíti azok elterjesztését és gyakorlati alkalmazását
- kezdeményezi a szociálpolitikai szakterületen dolgozók tapasztalatcseréjét és továbbképzését
- részt vesz a Szociális és Családügyi Minisztérium által szervezett szakmai programok lebonyolításában, megszervezésében, szükség esetén szakértői feladatokat lát el szakmai programok értékelése során.”

A *gyermekjóléti módszertanok feladatai* a gyermekvédelmi törvény meghatározza alapján a következők:

- részt vesz a minőségfejlesztési elvek kidolgozásában,
- kijelölt feladatok tekintetében ajánlásokat készít a hatékonyabb szolgáltatási módszerek alkalmazására,
- tanácsadással segíti a gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltató tevékenységet végzők szakmai munkáját,
- szakértőként közreműködik a szakmai ellenőrzéseken, a szakmai programok értékelésében,
- kezdeményezi a gyermekvédelemben dolgozók továbbképzését és tapasztalatcseréjét.

A jogszabályok által előírt feladatok ellátására a Észak-magyarországon 8 db módszertani intézmény hoztak létre (85. táblázat Az Észak-magyarországi régióban működő, módszertani tevékenységet ellátó szervezetek), melyből öt db megyei szinten a szociális, ill. a gyermekjóléti ellátások területén működik. A három db regionális szintű módszertani intézmény közül a hajléktalan személyek ellátásával és a családsegítéssel kapcsolatos módszertan székhelye Borsod-Abaúj-Zemplén megye, míg a bölcsődei ellátás székhelye Heves megye központjában található.

8.2. SZOCIÁLIS FELSŐOKTATÁS, SZAKEMBERKÉPZÉS, K+F

A szociális képzés Magyarországon meglehetősen rövid múltra tekint vissza, hiszen az első főiskolai kurzust – a lényegében előzménynek is tekinthető korábbi a Bárczi Gusztáv Gyógy-

pedagógiai Tanárképző Főiskolán folyó szociális szervező és az ELTE-n 1985-ben induló szociológia (szociálpolitika) képzéseket követően – csak 1989 őszén indították Szekszárdon. A régióban már meglehetősen hamar 1991-ben indult az első képzés Egerben az akkori tanárképző főiskolán. Ezt 1995-ben a DOTE EFK két kihelyezett levelező képzése követte, Miskolcon és Salgótarjánban. Ez a két képzőhely azonban sosem volt önálló intézmény vagy intézmény rész, csupán a nyíregyháziak két kihelyezett konzultációs központja. Bár a tanórák és a vizsgák a régióban zajlottak, a diplomát Nyíregyházán kapták a hallgatók 2001-ig amikor az összes képzés Nyíregyházára került.

Bár nem tartozik a szociális alapképzések közé, de fontos megemlíteni, hogy sokáig az országban egyedül itt a régióban folyt szociális menedzser szakirányú továbbképzés a Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Tanárképző Főiskola és a Népjóléti Képzési Központ közreműködésével Salgótarjánban. A 1995 óta folyó kurzusokon eddig 75-en szereztek diplomát. És jelenleg 22 fő oktatása folyik.

Jelenleg 21 felsőoktatási intézmény folytat szociális alapképzést az országban. Szociálpolitikust 3, szociális munkást 2, általános szociális munkást 11, szociálpedagógust pedig 8 intézményben képeznek. A képzési helyszínek száma bővebb, mert néhány intézménynek más városokban is vannak kihelyezett képzései. A országos területi elrendeződés ennek ellenére meglehetősen egyenetlen. Régióink különösen rossz helyzetben van e tekintetben, hiszen ma már csak egyedül Egerben folyik szociális felsőoktatási alapképzés. A létszámadatokat nézve

86. táblázat A szociális felsőoktatási képzésben résztvevő hallgatók száma 2002-2003 II. félév) látjuk, hogy az ország összes szociális kurzusra beiratkozott hallgatóinak kevesebb, mint 5%-a tanul itt.

Még ennél is rosszabb a helyzet, ha a felvételi keretszámokat vizsgáljuk (lásd 87. táblázat A szociális felsőoktatás összesített felvételi keretszámai 1998-2003 és 88. táblázat Az államilag finanszírozott szociális felsőoktatási férőhelyek száma 1998-2003), hiszen 2003-ban a rendelkezésre álló összes férőhelyek alig 3.6 % az államilag finanszírozott helyek csupán 2.7 % állt a régió tanulni vágyó polgárainak rendelkezésére helyben.

Ráadásul 2002-ről 2003-ra a rendelkezésre álló helyek száma az országos növekedéssel ellentétben itt erősen csökkent. Mindezek után nem meglepő, hogy a régióban végzettek száma (lásd 89. táblázat A szociális felsőoktatásban diplomát szerzett hallgatók száma 2001-2002-ben) az országos összesítésekhez képest meglehetősen alacsony.

A 2001-2002 közötti növekedés valamint a 2002-2003-as tanév utolsó éves hallgatóinak számából feltételezhető 2003-as növekedés mögött a levelező formában tanuló hallgatók számának növekedése áll.

A létszámadatot vizsgálva kitűnik, hogy a levelező képzési formában -hasonlóan az ország többi részéhez- lényegesen többen tanulnak, mint a nappaliban.

A levelező tagozatok túlsúlyba kerülésének az lehet az előzménye, hogy a korábbi években sok szociális intézmény foglalkoztatott szociális alapvégzettség nélküli (hisz korábban nem lévén ilyen képzések ez érthető), vagy felsőfokú oklevéllel egyáltalán nem rendelkező dolgozókat. Így ez a fajta képzési mód a már ott dolgozók képesítési előírásoknak való megfeleltetésére adott megoldást. Mára azonban alapjaiban változott meg a helyzet és a levelező képzés, már nem elsősorban a területen dolgozóknak nyújt lehetőséget egy új adekvát végzettség megszerzéséhez. Ezt jól mutatja, hogy a régióban levelező képzésben résztvevő hallgatók 85%-ának ez lesz az első szakképesítése. A levelező képzési forma az "átképzés" egyik esz-közéből az "alap" képzés fő eszközévé vált. Egyre inkább olyanok is bekapcsolódnak a levelező képzésbe, akik e területen semmiféle előismerettel nem rendelkeznek, - hiszen nem követelmény a levelező tagozatokra való felvételnélkor a területen eltöltött gyakorlati idő.

A levelező képzések iránti igény azonban jelzi, hogy sokak számára a nappali képzés nem jelent megoldást és igényli azokat a képzési formákat, amelyekkel költséghatékonyabban tud diplomát szerezni. A levelező képzéseknél ennek az olcsóságnak azonban többnyire az alacsonyabb minőség, a csak papíron egyenértékű diploma az ára. A levelező képzések problémáinak megoldását az jelenthetné, – összhangban “A magyar felsőoktatás modernizációját, az Európai Felsőoktatási Térséghez történő csatlakozást célzó felsőoktatás-koncepciója” című vitaanyaggal- ha hosszabb távon belesimulnának a távoktatás keretében zajló képzésekbe.

Erre nézve Észak –Magyarországon már több kísérlet is zajlott. A Népjóléti Képzési Központ majd későbbi jogutódja a Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet két nemzetközi projektben és több hazai felsőoktatás fejlesztési programban is részt vett, zömében régió kívüli, de a régió szociális képzésében szerepet vállaló képzőhelyekkel, távoktatási tananyagok fejlesztésében és a távoktatási rendszernek a magyarországi szociális képzésekben való meghonosításában.

Az első nemzetközi projektben (Phare Multi-Country Project) 1997-1999 az angliai Derby Egyetem Open University keretében folytatott távoktatási képzéseinek tapasztalataira építve a BGGYTF és a Gödöllői Agrártudományi Egyetem távoktatási Központjával közösen készültek olyan távoktatási tananyagok, amelyek a szociális képzések széles spektrumában használhatók.

A második, 1999-2001 közötti SOP'97 projektben ahol a fő NKK (NCSSZI) fő partnerei a már említett angliai és gödöllői kívül a Debreceni Egyetem Egészségügyi Főiskolai Karának szociális munkás képzőhelye volt, a tananyag fejlesztésén túl már kísérlet történt egy komplett távoktatási rendszer kiépítésére is.

A távoktatás fejlesztése mindenképpen fontos a régió szociális szakember ellátottságának fejlesztése szempontjából, hiszen a szűkös helyi kapacitások miatt a tanulni vágyók csak kis része tudja helyben folytatni tanulmányait, a többség kénytelen a régió kívüli távolabbi képzőhelyek (elsősorban: Nyíregyháza, Budapest, Jászberény) képzéseiben részt venni. Anyagi okok miatt azonban kevesen engedhetik, hogy részt vegyenek a ma rendelkezésre álló költségesebb, több utazást igénylő nappali és levelező képzésekben.

Az ország 15 szociális szakvizsga centrumok közül egy található a régióban. A salgótarjáni intézményben szerzett oklevelet az országban eddig szakvizsgát tettek közel 17%-a (lásd: 90. táblázat Szociális szakvizsgát tett hallgatók száma), így ez tekinthető az ország egyik legmeghatározóbb vizsgahelyének.

Némileg rosszabb a helyzet, ha a szociális továbbképzéseket tekintjük (lásd: 91. táblázat Akkreditálásra benyújtott szociális továbbképzések száma). A régióból akkreditációra benyújtott továbbképzések száma csupán 8.5 %-a az országos összesítésnek. Mivel az országban szociális továbbképzésre kötelezettek 13%-a dolgozik a régióban, látható, hogy a rendelkezésre álló választék és kapacitás itt meglehetősen szűk. A területen dolgozó jelentős része csak más, munkahelyétől távol eső területen (mind térben, mind pedig témájában) tud továbbképzésekben részt venni.

A régióból benyújtott pályázatok alacsony számai, ezen túlmenően jól mutatják, hogy a régió és különösen Borsod-Abaúj-Zemplén megye, mennyire híján van a szociális képzési “erőforrásoknak”.

8.3. PROBLÉMAORIENTÁLT, INNOVATÍV MEGOLDÁSOK

8.4. CIVIL SZERVEZETEK ÉS PIACI CÉGEK A RÉGIÓ SZOCIÁLIS ELLÁTÓRENDSZERÉBEN

8.5. RÉSZVÉTEL AZ EURÓPAI UNIÓS PROGRAMOK ELŐKÉSZÍTÉSÉBEN

9. SWOT

ERŐSSÉGEK

- Legkiépültebb az országban a falugondnoki szolgálat
- Nagyvárosokban szociális-diplomás túlkínálat van
- Jelentős az intézmények innovációs tevékenysége
- A megyei szociális alapellátási szakreferensi rendszer működése
- Számos szociális innováció a régióban, sok tapasztalat, bizonyos intézményformák/programok elsők között jöttek létre (pl. lakásotthon, földprogram, falugondnokság, autista ellátás, demens ellátás)
- Pontos helyzetkép ismerete a régió intézményellátottságáról
- Az ágazat képzési központja a régióban van
- Itt jött létre az első szociális menedzser képzés
- Emelt szintű ellátások biztosítottak
- Speciális ellátási formákhoz szükséges képzések, a régióban biztosítottak

GYENGESÉGEK

- A népesség életszínvonalát, életkörülményeit, iskolázottságát, egészségi állapotát, gazdasági aktivitását jellemző statisztikai mutatók az országos átlagnál kedvezőtlenebbek. Ezek következményeként kisebb a társadalmi aktivitás, a társadalmi kohézió
- Országos átlagot meghaladó mélyülő szegénység, gyermek szegénység
- Egyes ellátórendszerek kiépültsége
- Legalacsonyabb a szakképzettek aránya a területen dolgozók között
- Kevés a szociális végzettséggel rendelkező szakember – kiegyenlítetlen a területi eloszlásuk
- Számos településen hiányos, vagy formális az alapellátás
- Egy intézményben folyik felsőfokú szociális szakemberképzés
- Diplomás munkanélküliség a nagyvárosokban
- Kezdetleges/nem kiterjedt a társulások tevékenységi köre

- Nem ismert a területen dolgozó szakemberek számára saját területük „probléma-térképe”
- Nem készült el eddig településszintű helyzetkép a jogszabályi előírás ellenére
- Szociális ellátások terén a civil szervezetek szerepvállalása alacsony
- Bizonyos területeken még nem jelent meg a civil és a piaci szféra – nincs megteremtve a feltételrendszer
- A szociális szakemberek adminisztratív és a lakosság összetételéből adódó leterheltsége nagy
- Kiegészítő veszélye (szupervízió hiánya)
- Települési szinten nincsenek megfelelő szakemberek pályázattírássra, pályázatok lebonyolítására
- Informatikai kiépültség és szakértelem alacsony

LEHETŐSÉGEK

- Számos a hátrányos helyzetből adódó célzott pályázati forrás és külső támogatás
- A civilek, az egyház és a piaci szereplők szerepvállalásának megnövekedése
- Szociális szereplők, szolgáltatások és ellátások összehangolása, összefogása
- Ágazati és ágazat-, szektorközi ellátások, szolgáltatások összehangolása, összefogása
- Az ágazatköziségben rejlő lehetőségek növelhetik a régió szakembermegtartó-képességét
- Hosszú távú lehetőség, hogy a régió az uniós Szlovákiával határos és így lehetőség van mindkét nemzet – közös összefogására
- Szociális és gyermekvédelmi területet érintő jogszabályok módosítása, megreformálása
- Képzések kidolgozásánál a helyismeretből adódóan előnye van a régióknak
- A társulásokban rejlő lehetőségek kiaknázása
- Megfelelő szakmai segítségnyújtást biztosító szakemberek megjelenése (módszertani intézmények)
- Az Egri Érsekség régióbeli elhelyezkedése
- A természeti környezetben rejlő potenciál kihasználása a szociális szakellátásban

VESZÉLYEK

- A külső támogatások és források kihasználatlansága
- A településszerkezetből adódóan a társulások formák létrehozása is nehéz
- Emelkedik azon település csoportok száma, ahol nő a kirekesztettség veszélyeztetett roma népesség aránya, és ez földrajzilag egyre kiterjed

- Uniós tagállammá válása után a régió jobban ki van téve a bevándorlásnak (negatív-pl. munkanélküliek, hajléktalanok, romák, stb.), mint más régiók az országban
- Az emelt szintű ellátások növelése nem vezet a helyi ellátási igényeinek csökkenéséhez
- Képzett szakemberek elhagyják a régiót, kicsi a régió szakembermegtartóképessége

1. MELLÉKLETEK: TÁBLÁZATOK, TÁBLÁK, DIAGRAMOK, ISMERTETŐ

1. táblázat Lakónépesség aránya %-ban a települések nagysága szerint

kistérség	0 - 499 fő	500 - 999 fő	1000 - 1999 fő	2000 - 4999 fő	5000 - 9999 fő	10 000 - 19 999 fő	20 000 - 49 999 fő	50 000 - 99 999 fő	100 000- fő
Borsod-Abaúj-Zemplén									
Abaúj-Hegyközi	18,5	22,1	24,0	35,4					
Bodrogközi	12,4	20,2	25,5	41,9					
Edelényi	15,5	17,8	17,8	18,6		30,4			
Encsi	20,7	17,0	23,4	9,9	29,0				
Kazincbarcikai	3,9	11,1	19,9	15,3			49,9		
Mezőcsáti	8,6	4,6	26,0	17,9	42,9				
Mezőkövesdi	1,3	9,2	25,4	24,6		39,5			
Miskolci	0,5	1,5	6,3	13,7	8,5	4,7			64,8
Ózdi	2,6	9,2	17,0	10,2	10,0		51,1		
Sárospataki	3,9	16,7	19,8	7,1		52,5			
Sátoraljaújhelyi	13,0	7,1	8,4			71,5			
Szerencsi	1,5	3,4	12,6	47,8	12,3	22,3			
Szikszói	17,4	13,2	28,0	10,4	30,9				
Tiszaújvárosi	3,0	9,0	29,4	6,8		51,7			
Tokaji	5,5	21,0	17,6	22,0	34,0				
Összesen	4,6	7,8	14,9	16,7	8,3	13,8	9,6	0,0	24,4
Heves									
Bélapátfalvai	12,1	21,4	41,8	24,7					
Egri	0,4	1,9	9,8	16,3				71,6	
Füzesabonyi	1,6	7,6	21,3	47,6	21,8				
Gyöngyösi		2,7	18,8	35,8			42,7		
Hatvani		1,1		45,6	11,3		42,0		
Hevesi	1,3	6,0	36,5	25,0		31,1			
Pétervásárai	5,1	23,6	20,4	50,9					
Összesen	1,3	5,5	16,8	33,4	4,4	3,5	17,3	17,6	0,0
Nógrád									
Balassagyarmati	5,1	18,8	20,8	13,6		41,6			
Bátonyterenyei	4,1	14,1	4,7	23,3		53,8			
Pásztói	7,4	5,1	37,5	19,8		30,2			
Rétsági	4,9	29,0	24,9	41,3					
Salgótarjáni	0,6	9,1	18,7	7,2			64,5		
Szécsényi	1,9	16,6	49,4		32,1				
Összesen	3,6	14,0	23,9	15,7	3,0	19,4	20,5	0,0	0,0
Észak-Magyarország	3,6	8,3	16,9	20,7	6,4	12,2	13,4	4,4	14,1
Dél-Alföld	0,3	2,2	7,0	19,0	14,4	11,3	21,3	4,9	19,7
Dél-Dunántúl	9,4	10,4	14,2	14,0	5,6	10,5	13,0	6,9	16,1
Észak-Alföld	0,9	4,3	9,0	19,3	16,6	15,9	8,3	5,0	20,8
Közép-Dunántúl	2,8	6,1	11,7	19,5	10,1	9,2	14,4	16,8	9,3
Közép-Magyarország	0,1	0,5	2,2	7,2	7,7	9,2	9,6	2,0	61,5
Nyugat-Dunántúl	8,4	11,4	14,5	12,2	3,1	7,3	5,2	25,0	12,8
Ország összesen	2,7	5,0	9,2	14,9	9,4	10,8	11,9	7,5	28,6

Forrás: KSH Helyiségnévtár 2003

2. táblázat Külterületi és belterületi lakónépesség száma és aránya

kistérség	központi belterület		egyéb belterület		külterület	
	fő	%	fő	%	fő	%
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Abaúj-Hegyközi	15860	99,2	118	0,7	15	0,1
Bodrogközi	17602	95,1	289	1,6	612	3,3
Edelényi	36102	98,7	48	0,1	434	1,2
Encsi	21534	91,0	2076	8,8	63	0,3
Kazincbarcikai	64712	99,2	191	0,3	328	0,5
Mezőcsáti	15091	99,1	4	0,0	134	0,9
Mezőkövesdi	44625	98,7	306	0,7	287	0,6
Miskolci	263023	93,3	14724	5,2	4120	1,5
Ózdi	73664	97,3	1540	2,0	516	0,7
Sárospataki	26658	95,4	450	1,6	823	2,9
Sátoraljaújhelyi	23620	92,8	1505	5,9	325	1,3
Szerencsi	44524	98,5	650	1,4	42	0,1
Sziksói	19346	99,8	0	0,0	30	0,2
Tiszaújvárosi	31168	93,0	2061	6,2	278	0,8
Tokaji	14848	99,6	0	0,0	58	0,4
Összesen	712377	95,7	23962	3,2	8065	1,1
Heves						
Bélapátfalvai	13799	98,6	2	0,0	200	1,4
Egri	79818	99,3	434	0,5	150	0,2
Füzesabonyi	37224	98,7	7	0,0	491	1,3
Gyöngyösi	76457	97,8	1661	2,1	97	0,1
Hatvani	53509	97,8	1036	1,9	190	0,3
Hevesi	36166	98,2	246	0,7	405	1,1
Pétervásárai	22533	94,5	1186	5,0	116	0,5
Összesen	319506	98,1	4572	1,4	1649	0,5
Nógrád						
Balassagyarmati	41908	96,5	1290	3,0	226	0,5
Bátonyterenyei	25368	92,1	1827	6,6	345	1,3
Pásztói	32011	94,0	1889	5,5	158	0,5
Rétsági	25318	97,6	280	1,1	331	1,3
Salgótarjáni	61170	88,9	6745	9,8	918	1,3
Szécsényi	19650	96,0	823	4,0	4	0,0
Összesen	205425	93,3	12854	5,8	1982	0,9
Észak-Magyarország	1237308	95,9	41388	3,2	11696	0,9
Dél-Alföld	1224145	88,9	28663	2,1	124844	9,1
Dél-Dunántúl	930544	93,8	37137	3,7	24687	2,5
Észak-Alföld n	1443804	93,1	54721	3,5	52646	3,4
Közép-Dunántúl	1054330	94,1	42759	3,8	23545	2,1
Közép-Magyarország	2783220	97,3	29808	1,0	48770	1,7
Nyugat-Dunántúl	932170	92,8	59419	5,9	12711	1,3
Ország összesen	9605521	94,2	293895	2,9	298899	2,9

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001. Területi adatok (népesség és lakóegység száma településrész jelleg szerint)

3. táblázat A lakónépesség megoszlása korcsoportonként

kistérség	0-14 Ösz- szesen	15-29 összesen		30-59 összesen		60-69 összesen		70- összesen	
	%	%	Ebből nő (%)	%	Ebből nő (%)	%	Ebből nő (%)	%	Ebből nő (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén									
Abaúj-Hegyközi	22,8	19,0	47,4	35,9	48,6	10,8	61,7	11,5	66,1
Bodrogközi	22,5	17,4	47,9	37,1	48,6	10,8	59,4	12,1	65,5
Edelényi	21,9	19,1	48,6	38,4	49,9	10,6	56,1	10,0	63,8
Encsi	24,3	19,3	49,2	37,7	49,4	9,4	60,8	9,3	66,9
Kazincbarcikai	18,8	20,6	49,3	41,5	51,7	11,0	55,5	8,2	65,0
Mezőcsáti	21,4	19,3	48,9	39,5	49,9	9,5	58,5	10,3	64,3
Mezőkövesdi	17,0	18,7	48,4	40,1	50,4	11,5	58,7	12,6	66,5
Miskolci	17,2	22,9	49,1	40,5	52,3	10,2	58,7	9,2	64,8
Ózdi	20,4	19,2	49,1	38,9	52,2	11,3	56,7	10,1	63,7
Sárospataki	19,1	21,6	50,2	38,8	50,7	10,1	59,7	10,4	66,2
Sátoraljaújhelyi	19,1	21,6	49,1	40,6	51,3	9,3	57,6	9,4	69,2
Szerencsi	21,3	19,8	49,3	38,9	50,4	10,1	59,5	9,8	67,5
Sziksói	22,7	19,5	47,4	38,3	50,1	9,6	58,2	9,9	68,2
Tiszaújvárosi	19,5	22,6	47,3	42,4	51,7	8,5	57,1	7,0	65,0
Tokaji	17,9	21,2	49,1	38,8	50,0	10,5	61,5	11,7	67,4
Összesen	19,1	21,1	48,9	39,8	51,4	10,3	58,2	9,6	65,4
Heves									
Bélapátfalvai	16,4	18,3	48,2	39,8	49,8	13,0	58,1	12,5	62,7
Egri	15,5	24,6	50,7	40,8	53,2	9,4	58,9	9,7	65,5
Füzesabonyi	18,1	19,6	49,4	38,9	50,4	11,1	58,5	12,2	65,2
Gyöngyösi	15,5	20,9	48,4	41,1	52,1	11,4	58,1	11,1	68,0
Hatvani	15,8	20,7	48,6	41,3	51,5	11,2	57,6	11,0	66,0
Hevesi	20,4	18,9	49,4	38,1	49,8	11,0	58,1	11,5	66,0
Pétervásárai	14,7	17,2	47,3	40,9	50,5	13,2	58,7	14,0	63,6
Összesen	16,4	21,0	49,2	40,4	51,6	11,0	58,3	11,2	65,9
Nógrád									
Balassagyarmati	16,7	20,5	47,2	41,9	50,0	10,3	58,1	10,5	65,3
Bátonyterenyi	16,6	19,6	48,0	40,1	50,9	12,2	58,1	11,5	64,7
Pásztói	16,9	19,7	48,1	41,4	50,5	11,1	57,9	10,8	66,3
Rétsági	16,8	21,4	45,4	41,2	49,9	10,7	57,0	9,9	65,1
Salgótarjáni	16,5	20,2	49,6	41,5	52,2	11,5	57,5	10,3	65,0
Szécsényi	18,2	19,5	49,2	40,8	50,2	11,4	56,5	10,1	66,0
Összesen	16,8	20,2	48,1	41,3	50,9	11,2	57,6	10,5	65,4
Észak-Magyarország	18,0	20,9	48,9	40,2	51,4	10,7	58,1	10,2	65,5
Dél-Alföld	16,6	21,7	48,9	40,4	51,2	10,3	57,7	10,9	63,5
Dél-Dunántúl	16,6	21,6	49,1	41,2	51,2	10,4	57,7	10,2	64,7
Észak-Alföld	19,1	22,4	49,3	39,5	50,9	9,6	57,8	9,4	64,1
Közép-Dunántúl	17,0	22,8	47,7	41,2	50,4	10,1	57,2	9,0	63,8
Közép-Magyarország	14,7	22,9	49,4	41,3	52,5	9,9	58,1	11,3	65,6
Nyugat-Dunántúl	16,0	22,3	48,5	41,4	50,3	9,9	57,9	10,5	63,8
Ország összesen	16,6	22,2	48,9	40,8	51,4	10,0	57,9	10,4	64,7

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001. Végleges adatok

4. táblázat Természetes fogyás/növekedés

kistérség	2002			Természetes szaporodás/fogyás 1980-89	Természetes szaporodás/fogyás 1990-2001
	ezer főre jutó élveszületések száma	Ezer főre jutó halá- lozások száma	Természetes szaporodás/fogyás (ezrelékben)		
Borsod-Abaúj-Zemplén					
Abaúj-Hegyközi	11,7	14,9	-3,2	-614	-296
Bodrogközi	13,4	16,5	-3,0	-391	-544
Edelényi	13,1	14,3	-1,2	784	281
Encsi	12,7	12,4	0,2	317	483
Kazincbarcikai	9,9	13,1	-3,2	3907	171
Mezőcsáti	11,9	14,3	-2,5	-8	-177
Mezőkövesdi	8,8	14,9	-6,1	-1265	-3379
Miskolci	9,6	12,7	-3,1	4489	-5329
Ózdi	12,5	14,2	-1,7	562	-1209
Sárospataki	9,0	13,7	-4,8	-507	-1370
Sátoraljaújhelyi	10,1	13,9	-3,7	193	-543
Szerencsi	10,8	12,0	-1,2	478	-231
Sziksói	12,2	14,4	-2,2	9	-85
Tiszaújvárosi	9,9	10,4	-0,5	1870	485
Tokaji	7,6	16,1	-8,5	-1350	-1652
Összesen	10,4	13,3	-2,9	8474	-13395
Heves					
Bélapátfalvai	7,3	17,8	-10,4	-613	-1107
Egri	9,1	11,6	-2,6	426	-1841
Füzesabonyi	10,6	15,6	-5,0	-1468	-2133
Gyöngyösi	9,0	13,8	-4,8	-2818	-4191
Hatvani	8,5	15,1	-6,6	-1789	-3396
Hevesi	11,4	15,7	-4,3	-950	-1350
Pétervásárai	8,6	17,0	-8,4	-1267	-2457
Összesen	9,3	14,3	-5,0	-8479	-16475
Nógrád					
Balassagyarmati	8,3	14,8	-6,5	-797	-1868
Bátonyterenyei	10,2	16,1	-5,9	-560	-1784
Pásztói	9,6	15,1	-5,5	-547	-2008
Rétságai	8,6	12,2	-3,6	-85	-1116
Salgótarjáni	10,0	13,6	-3,6	-984	-3525
Szécsényi	11,1	14,8	-3,7	-224	-755
Összesen	9,6	14,3	-4,8	-3197	-11056
Észak-Magyarország	10,0	13,7	-3,7	-3202	-40926
Dél-Alföld	9,1	13,7	-4,6	-35774	-65644
Dél-Dunántúl	9,1	13,3	-4,2	-20604	-40714
Észak-Alföld	10,6	12,6	-2,0	20947	-13344
Közép-Dunántúl	9,3	12,2	-2,9	11584	-22100
Közép-Magyarország	9,3	13,0	-3,7	-106648	-150298
Nyugat-Dunántúl	8,7	12,7	-4,0	-8543	-39836
Ország összesen	9,5	13,0	-3,6	-142240	-372862

Forrás: TEIR KSH Területi statisztika adatok rendszere 2002

5. táblázat Népeség szám és népeség mozgás

kistérség	2002				Vándorlási különbözet 1980-89	Vándorlási különbözet 1990-2001
	Elvándorlás (állandó és ideiglenes)	Odavándorlás (állandó és ideiglenes)	Vándorlási különbözet (ál- landó és ideiglenes)			
			Száma	a lakónépesség ezrelékében		
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Abaúj–Hegyközi	831	738	-93	-5,9	-1702	73
Bodrogközi	967	885	-82	-4,4	-2982	-223
Edelényi	1605	1531	-74	-2,0	-3984	359
Encsi	1113	1225	112	4,6	-1753	97
Kazincbarcikai	3598	3252	-346	-5,3	-7937	-3849
Mezőcsáti	621	673	52	3,4	-934	-208
Mezőkövesdi	1713	1810	97	2,1	-1502	2070
Miskolci	11087	9648	-1439	-5,2	-14222	-1573
Ózdi	3220	2882	-338	-4,4	-8886	-2493
Sárospataki	1483	1267	-216	-7,8	-2043	612
Sátoraljaújhelyi	1264	1046	-218	-8,6	-3216	-793
Szerencsi	2119	2139	20	0,4	-2391	1210
Sziksói	843	857	14	0,7	-1931	364
Tiszaújvárosi	2094	2003	-91	-2,7	-2159	-291
Tokaji	1026	937	-89	-5,9	-337	481
Összesen	33584	30893	-2691	-3,6	-55979	-4164
Heves						
Bélapátfalvai	606	598	-8	-0,6	-845	828
Egri	4442	4078	-364	-4,6	392	-284
Füzesabonyi	1817	2018	201	5,3	-1404	2523
Gyöngyösi	3563	3538	-25	-0,3	-692	879
Hatvani	2155	2157	2	0,0	-2383	2033
Hevesi	1717	1671	-46	-1,2	-1317	1142
Pétervásárai	1110	1067	-43	-1,8	-1224	673
Összesen	15410	15127	-283	-0,9	-7473	7794
Nógrád						
Balassagyarmati	1693	1714	21	0,5	-1583	1252
Bátonyterenyei	1188	1139	-49	-1,8	-1459	510
Pásztói	1423	1525	102	3,0	-1636	786
Rétsági	1193	1356	163	6,3	-1506	1648
Salgótarjáni	2858	2453	-405	-5,9	-2461	-471
Szécsényi	695	706	11	0,5	-1272	455
Összesen	9050	8893	-157	-0,7	-9917	4180
Észak-Magyarország	58044	54913	-3131	-2,4	-73369	7810
Észak-Alföld	62508	59311	-3197	-2,1	-65236	17903
Dél-Alföld	50922	50028	-894	-0,7	-31257	45669
Közép-Magyarország	107979	113465	5486	1,9	40115	45573
Közép-Dunántúl	52271	52701	430	0,4	-22238	32432
Nyugat-Dunántúl	40652	42296	1644	1,6	-17642	29668
Dél-Dunántúl	47343	47005	-338	-0,3	-22773	17299
Ország összesen	419719	419719	0	0,0	-192400	196354

Forrás: KSH Területi statisztika adatok rendszere 2002. (népmozgalom; terület, népesség)

6. táblázat Lakások megoszlása építési év és szobaszám és terület alapján (2001)

Kistérség név	Az adott korban épített lakások aránya az össz lakások %-ban					Lakások megoszlása szobaszám szerint (%)			Lakások megoszlása négyzetméter alapján (%)			Lakások száma (db)
	1944-ben és ko- rábban	1945- 1969	1970- 1979	1980- 1989	1990- 2001	1 szo- bás	2 szo- bás	3 és több szobás	-59	60-99	100-	
Borsod-Abaúj-Zemplén												
Abaúj–Hegyközi	42,1	25,9	11,5	12,2	8,4	11,0	44,3	44,7	21,2	50,4	28,4	6342
Bodroghközi	26,1	37,8	10,8	17,6	7,7	8,1	37,6	54,4	17,2	52,3	30,5	6964
Edelényi	25,8	35,9	15,6	14,9	7,8	10,0	37,4	52,6	22,3	49,1	28,6	12786
Encsi	28,9	28,7	16,7	15,9	9,8	7,7	39,7	52,6	23,1	48,8	28,2	8233
Kazincbarcikai	13,6	44,4	22,2	16,7	3,2	11,9	51,3	36,8	52,6	30,3	17,1	24260
Mezőcsáti	23,4	29,5	21,5	18,2	7,4	10,5	47,6	41,8	24,5	50,7	24,8	6012
Mezőkövesdi	29,4	30,6	17,5	15,7	6,9	8,2	37,7	54,1	21,9	51,2	26,9	18868
Miskolci	13,7	32,2	29,3	18,8	6,0	11,1	44,6	44,3	48,4	32,7	18,9	105686
Ózdi	24,6	41,3	19,0	12,1	3,0	14,4	45,2	40,3	43,1	37,7	19,2	28361
Sárospataki	30,3	27,1	17,4	17,3	7,9	10,5	40,7	48,8	25,6	44,1	30,3	10514
Sátoraljaújhelyi	38,3	21,0	19,3	15,8	5,6	14,2	44,3	41,4	36,3	43,8	19,9	9711
Szerencsi	23,7	29,7	19,6	18,0	9,0	8,2	36,7	55,1	17,7	48,9	33,4	16547
Szikszerűi	32,4	28,4	16,2	14,8	8,2	7,7	42,4	49,9	21,1	51,1	27,8	6711
Tiszaújvárosi	9,6	33,4	32,1	16,1	8,7	8,5	49,0	42,4	48,5	32,6	18,9	12327
Tokaji	31,6	31,9	16,4	14,2	6,0	9,9	42,4	47,8	23,9	52,9	23,3	5956
Összesen	20,7	33,3	23,0	16,7	6,2	10,7	43,7	45,6	38,3	39,4	22,3	279278
Heves												
Bélapátfalvai	27,4	44,7	13,2	10,6	4,1	10,4	36,9	52,7	24,6	47,0	28,4	5257
Egri	14,6	24,5	28,9	22,8	9,3	7,3	40,5	52,2	38,5	39,9	21,6	31430
Füzesabonyi	28,3	33,9	17,3	13,5	6,9	7,4	37,0	55,7	15,4	55,6	29,0	14960
Gyöngyösi	22,0	34,1	21,4	16,7	5,7	8,5	41,6	49,9	30,8	46,8	22,4	31882
Hatvani	23,1	39,7	18,4	14,7	4,0	8,7	41,0	50,3	26,8	50,9	22,3	21431
Hevesi	27,4	34,2	15,9	14,5	8,0	8,8	44,0	47,2	19,4	62,2	18,4	14449
Pétervásárai	26,8	42,1	14,3	12,9	4,0	8,1	39,4	52,5	23,1	49,4	27,5	10139
Összesen	22,3	33,7	20,8	16,7	6,5	8,2	40,6	51,2	28,1	48,8	23,1	129548
Nógrád												
Balassagyarmati	25,4	32,2	23,2	14,1	5,2	7,7	36,0	56,3	26,5	44,0	29,6	16546
Bátonyterenyei	26,1	42,4	14,7	14,1	2,7	13,8	47,3	38,9	36,6	45,9	17,5	11638
Pásztói	24,4	39,7	17,3	13,8	4,8	8,9	38,8	52,4	22,8	50,8	26,3	13623
Rétsági	25,3	36,8	18,6	14,0	5,4	7,2	36,5	56,3	19,8	50,0	30,1	9943
Salgótarjáni	21,4	38,6	21,4	15,2	3,4	16,2	43,9	39,9	50,4	33,9	15,7	28768
Szécsényi	23,6	41,2	16,9	13,0	5,3	6,8	38,8	54,4	21,4	49,5	29,1	7524
Összesen	23,9	38,1	19,5	14,3	4,2	11,3	40,8	47,9	33,9	43,1	23,0	88042
Észak-Magyarország	21,7	34,3	21,8	16,3	6,0	10,2	42,4	47,5	34,9	42,5	22,6	496868
Dél-Aföld	30,5	22,7	22,9	17,8	6,0	12,4	43,7	43,9	29,0	49,7	21,3	576828
Dél-Dunántúl	29,1	27,1	20,1	17,5	6,2	7,7	36,3	56,0	32,9	42,4	24,6	382791
Észak-Alföld	17,4	27,3	25,1	20,8	9,4	11,9	44,2	43,9	31,2	47,4	21,4	587950
Közép-Dunántúl	19,3	32,1	24,1	18,0	6,5	9,8	45,6	44,6	39,0	40,3	20,8	420154
Közép-Magyarország	33,8	20,7	20,5	17,0	7,9	17,8	38,8	43,5	47,5	36,6	15,9	1214503
Nyugat-Dunántúl	22,6	28,9	23,2	17,0	8,4	10,0	41,0	49,0	31,7	43,0	25,4	385559
Ország összesen	26,5	26,2	22,3	17,7	7,4	12,7	41,4	45,9	37,2	42,3	20,5	4064653

Forrás: TEIR KSH Népszámlálási adatok 2001

7. táblázat Lakások és lakott üdülők komfortossága

kistérség	Összkomfortos lakások aránya (%)	Komfortos lakások aránya (%)	Félkomfortos lakások aránya (%)	Komfort nélküli lakások aránya (%)	Szükség- és egyéb lakások aránya (%)	Lakások és lakott üdülők együtt (db)	100 lakosra jutó lakások száma (db)
Borsod-Abaúj-Zemplén							
Abaúj–Hegyközi	23,3	27,2	7,0	37,2	5,2	6342	39,7
Bodrogközi	16,3	38,9	6,3	34,2	4,3	6964	37,6
Edelényi	30,2	23,2	6,8	36,2	3,6	12786	34,9
Encsi	32,9	24,2	5,3	33,9	3,6	8233	34,8
Kazincbarcikai	57,5	19,9	6,2	13,6	2,8	24260	37,2
Mezőcsáti	28,4	28,9	5,9	32,8	3,9	6012	39,5
Mezőkövesdi	32,8	40,4	4,6	19,0	3,2	18868	41,7
Miskolci	59,8	25,2	3,2	8,9	2,9	105686	37,5
Ózdi	47,7	20,3	7,1	21,3	3,6	28361	37,5
Sárospataki	39,9	27,5	4,6	24,5	3,5	10514	37,6
Sátoraljaújhelyi	38,2	37,2	7,4	14,2	3,0	9711	38,2
Szerencsi	38,4	29,4	5,6	22,9	3,8	16547	36,6
Szikszoói	32,0	23,0	6,1	34,2	4,7	6711	34,6
Tiszaújvárosi	68,1	12,7	3,1	13,5	2,6	12327	36,8
Tokaji	32,1	32,9	6,0	24,6	4,6	5956	40,0
Összesen	48,1	25,9	4,9	17,8	3,3	279278	37,5
Heves							
Bélapátfalvai	40,0	30,7	6,3	20,0	3,0	5257	37,5
Egri	49,7	40,0	2,7	5,0	2,6	31430	39,1
Füzesabonyi	33,2	35,3	6,4	21,3	3,8	14960	39,7
Gyöngyösi	39,7	38,7	5,5	12,5	3,6	31882	40,8
Hatvani	39,2	37,7	6,3	12,4	4,3	21431	39,2
Hevesi	28,8	33,5	7,0	27,0	3,7	14449	39,2
Pétervásárai	24,8	39,8	8,3	23,1	3,9	10139	42,5
Összesen	38,9	37,7	5,5	14,4	3,5	129548	39,8
Nógrád							
Balassagyarmati	42,4	32,4	4,9	16,6	3,7	16546	38,1
Bátonyterenyei	26,3	38,4	8,0	22,5	4,7	11638	42,3
Pásztói	34,7	29,8	7,5	23,6	4,4	13623	40,0
Rétsági	35,9	32,4	8,3	19,2	4,3	9943	38,3
Salgótarjáni	39,4	33,4	7,5	15,2	4,5	28768	41,8
Szécsényi	28,0	38,6	6,8	21,5	5,1	7524	36,7
Összesen	36,1	33,7	7,1	18,7	4,4	88042	40,0
Észak-Magyarország	43,6	30,4	5,4	17,1	3,5	496868	38,5
Észak-Alföld	41,2	32,0	5,8	17,0	4,0	587950	37,9
Dél-Alföld	39,6	33,5	7,6	15,3	3,9	576828	41,9
Közép-Magyarország	58,6	27,7	4,2	5,2	4,4	1214503	42,5
Közép-Dunántúl	60,3	24,7	4,1	7,2	3,8	420154	37,5
Nyugat-Dunántúl	51,7	32,6	4,2	8,6	2,9	385559	38,4
Dél-Dunántúl	45,5	33,1	4,9	11,9	4,7	382791	38,6
Ország összesen	49,8	30,1	5,1	10,9	4,0	4064653	39,9

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001. Területi adatok (30. Lakások és lakott üdülők komfortossága)

8. táblázat Lakások és lakott üdülők közművel való ellátottsága

Kistérség	Hálózati gázzal ellátott lakások aránya (%)	Hálózati vízvezetékekkel ellátott lakások aránya (%)	Közcsatornával ellátott lakások aránya (%)	Központos fűtéssel ellátott lakások aránya (%)	Meleg folyó-vízzel ellátott lakások aránya (%)	Víz-öblítéses WC-vel ellátott lakások aránya(%)	Palackos gázzal ellátott lakások aránya (%)	Egyéni távbeszélő fővonalal ellátott lakások aránya (%)*	Kábel-televíziós hálózatba bekapcsolt lakások aránya (%)*
Borsod-Abaúj-Zemplén									
Abaúj-Hegyközi	22,1	56,8	1,3	25,9	60,3	55,3	57,7	47,6	24,3
Bodrogközi	44,8	67,9	0,0	17,4	62,8	59,8	42,0	46,7	31,0
Edelényi	42,9	59,2	13,4	33,5	62,7	56,9	37,4	50,6	51,0
Encsi	30,7	60,1	13,9	35,2	64,9	60,5	53,2	52,3	24,3
Kazincbarcikai	61,9	84,2	59,2	60,8	83,6	82,4	23,5	59,9	75,2
Mezőcsáti	41,2	60,6	5,0	32,1	66,1	62,3	43,0	46,7	0,0
Mezőkövesdi	70,4	80,5	10,8	34,5	80,2	76,1	20,6	62,2	23,5
Miskolci	82,3	90,7	73,3	62,2	89,1	88,9	9,3	66,4	70,1
Ózdi	52,5	71,9	37,8	51,2	76,1	72,7	32,7	51,6	49,7
Sárospataki	40,4	75,9	34,5	41,9	74,5	70,8	49,2	60,9	41,8
Sátoraljaújhelyi	25,9	86,1	57,2	40,6	83,2	81,3	56,8	56,2	62,1
Szerencsi	41,3	76,6	18,6	41,4	74,7	72,1	47,2	55,4	26,7
Sziksói	43,5	60,8	17,9	34,9	64,3	58,9	42,2	51,3	25,9
Tiszaújvárosi	78,0	77,1	53,7	70,5	85,5	83,4	13,5	64,9	59,6
Tokaji	43,8	71,8	11,3	34,0	72,3	69,3	46,8	56,4	17,4
Összesen	62,3	79,9	46,0	50,7	80,2	78,2	26,1	59,7	53,0
Heves									
Bélapátfalvai	57,5	80,6	48,3	42,6	79,6	74,3	28,1	62,5	37,4
Egri	88,5	95,9	81,3	51,5	94,3	93,2	7,4	72,2	70,3
Füzesabonyi	69,7	79,9	16,3	35,7	77,2	72,9	21,2	60,2	13,4
Gyöngyösi	65,8	88,1	52,4	42,1	86,3	82,5	25,8	65,2	35,8
Hatvani	80,5	87,8	29,7	42,8	86,3	83,0	12,6	62,7	7,6
Hevesi	60,8	74,5	22,5	30,8	71,3	67,1	28,4	56,0	14,7
Pétervásárai	63,0	74,2	26,0	27,2	76,1	68,2	25,1	64,1	13,8
Összesen	73,1	86,1	45,9	41,3	84,4	80,9	19,0	64,7	32,9
Nógrád									
Balassagyarmati	49,0	79,5	35,1	44,8	83,2	78,4	37,0	63,1	38,0
Bátonyterenyei	45,8	74,2	26,9	29,0	75,6	68,9	39,6	61,5	14,1
Pásztói	52,2	73,1	9,6	38,8	77,1	68,3	37,1	70,2	9,6
Rétsági	52,9	77,8	11,5	39,2	82,2	72,9	37,3	64,9	15,4
Salgótarjáni	48,4	84,8	55,6	43,4	82,9	78,8	27,7	60,6	44,4
Szécsényi	45,5	67,5	29,0	30,0	77,9	70,4	43,9	69,6	16,2
Összesen	49,0	78,3	33,6	39,4	80,6	74,4	34,9	63,9	28,1
Észak-Magyarország	62,7	81,2	43,8	46,3	81,4	78,2	25,8	61,7	43,4
Észak-Alföld	62,0	82,6	38,5	44,1	81,5	77,4	24,8	58,5	27,4
Dél-Alföld	72,4	81,6	35,6	43,0	83,3	77,6	20,0	56,4	31,8
Közép-Magyarország	84,5	94,7	75,4	62,3	94,6	92,4	6,9	75,3	43,5
Közép-Dunántúl	56,6	93,6	61,9	63,2	91,3	90,1	30,2	67,8	58,5
Nyugat-Dunántúl	61,4	93,0	64,3	53,7	90,6	88,5	30,4	70,6	57,5
Dél-Dunántúl	47,9	88,8	48,4	47,9	86,8	83,7	37,3	64,2	49,5
Ország összesen	68,3	88,6	55,6	52,9	88,0	85,0	21,2	66,3	42,9

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001. Területi adatok (29. Lakások és lakott üdülők felszereltsége) KSH Területi statisztika adatok rendszere 2002. (közlekedés, hírközlés)

9. táblázat A háztartások nagyság szerinti megoszlása

kistérség	1 fős háztar- tás	2 fős ház- tartás	3 fős ház- tartás	4 fős háztar- tás	5 vagy több fős háztar- tás	háztartások száma	Száz háztar- tásra jutó személyek száma
	%	%	%	%	%	db	fő
Borsod-Abaúj- Zemplén							0
Abaúj-Hegyközi	26,0	27,8	17,1	15,5	13,7	5721	274
Bodrogközi	24,7	28,5	17,2	14,3	15,3	6596	279
Edelényi	20,8	28,7	19,0	16,9	14,5	12548	287
Encsi	21,4	26,3	17,8	16,6	18,0	7847	298
Kazincbarcikai	21,9	30,1	21,7	17,1	9,2	23949	267
Mezőcsáti	24,6	28,1	18,4	16,1	12,8	5547	274
Mezőkövesdi	26,4	29,1	19,0	16,8	8,6	17279	257
Miskolci	24,5	28,6	20,4	17,1	9,4	103830	264
Ózdi	24,2	30,8	19,6	14,1	11,4	28100	266
Sárospataki	24,9	28,2	18,5	17,2	11,3	9904	269
Sátoraljaújhelyi	24,6	28,3	19,3	16,5	11,3	9028	270
Szerencsi	22,4	27,6	18,9	17,8	13,3	15924	281
Szikszói	21,8	26,2	17,6	17,9	16,5	6536	296
Tiszaújvárosi	21,4	28,6	22,4	18,8	8,9	12078	271
Tokaji	26,6	29,6	18,6	15,9	9,3	5444	256
Összesen	23,9	28,8	19,8	16,7	10,8	270331	269
Heves							
Bélapátfalvai	25,3	29,7	20,0	16,7	8,3	5298	257
Egri	26,4	29,2	21,0	16,7	6,6	30460	251
Füzesabonyi	25,2	28,7	18,7	16,9	10,5	14047	265
Gyöngyösi	26,5	30,0	19,9	16,3	7,3	30616	251
Hatvani	23,4	30,0	20,4	17,2	9,1	20665	263
Hevesi	24,6	29,7	17,7	15,6	12,4	13503	271
Pétervásárai	27,0	33,3	20,1	12,6	7,0	9661	243
Összesen	25,6	29,9	19,9	16,3	8,3	124250	256
Nógrád							
Balassagyarmati	24,1	27,4	20,7	17,7	10,1	15678	268
Bátonyterenyei	27,4	30,1	19,3	14,8	8,3	10849	251
Pásztói	24,8	29,3	19,1	16,5	10,3	12828	264
Rétsági	23,3	28,0	19,2	18,2	11,3	9331	272
Salgótarjáni	27,7	30,7	20,1	14,4	7,1	27600	246
Szécsényi	23,5	27,6	19,8	17,1	12,0	7321	273
Összesen	25,7	29,2	19,8	16,1	9,2	83607	259
Észak-Magyarország	24,7	29,1	19,8	16,5	9,9	478188	264
Észak-Alföld	23,7	28,2	19,6	18,0	10,5	560625	270
Dél-Alföld	27,3	29,6	19,6	16,0	7,5	533568	250
Közép-Magyarország	30,1	29,0	19,1	14,8	7,0	1151327	241
Közép-Dunántúl	23,6	28,6	20,5	17,8	9,5	410167	266
Nyugat-Dunántúl	23,5	28,1	20,8	19,0	10,3	355729	275
Dél-Dunántúl	24,1	28,8	20,7	16,7	9,7	365377	264
Ország összesen	26,3	28,8	19,8	16,5	8,8	3854981	257

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001.

10. táblázat A háztartásban élők száma és gazdasági aktivitás szerinti aránya

kistérség	Háztartásban élő eltartottak aránya az összes háztartás- ban élőkhez viszonyítva	Háztartásban élő foglalkoztatottak aránya az összes háztartás- ban élőkhez viszonyítva	Háztartásban élő inaktív keresők aránya az összes háztartásban élőkhez viszonyítva	Háztartásban élő munkanélküliek aránya az összes háztartásban élőkhez viszonyítva	Háztartásban élők összesen
	%	%	%	%	fő
Borsod-Abaúj-Zemplén					
Abaúj–Hegyközi	30,2	20,5	40,0	9,3	15670
Bodrogközi	31,0	20,1	41,7	7,1	18408
Edelényi	31,9	22,3	37,7	8,1	36047
Encsi	32,7	22,2	36,1	9,1	23415
Kazincbarcikai	29,1	28,4	34,7	7,7	63962
Mezőcsáti	29,9	22,6	38,3	9,2	15194
Mezőkövesdi	26,9	29,1	39,6	4,4	44458
Miskolci	28,0	32,4	33,2	6,3	274482
Ózdi	29,8	24,5	38,1	7,6	74871
Sárospataki	28,7	29,1	35,9	6,3	26653
Sátoraljaújhelyi	28,1	32,1	34,0	5,8	24381
Szerencsi	30,9	24,7	35,8	8,6	44764
Sziksói	32,3	22,8	36,2	8,7	19349
Tiszaújvárosi	30,5	35,7	26,8	7,0	32697
Tokaji	27,5	25,6	38,0	8,9	13962
Összesen	29,2	28,6	35,2	7,1	728313
Heves					
Bélapátfalvai	24,4	28,8	41,2	5,5	13607
Egri	25,4	40,4	30,6	3,6	76353
Füzesabonyi	27,0	30,0	37,8	5,1	37257
Gyöngyösi	24,8	36,0	35,2	4,0	76959
Hatvani	24,7	35,5	35,6	4,2	54394
Hevesi	29,6	26,4	37,3	6,8	36589
Pétervásárai	21,4	28,6	44,7	5,2	23494
Összesen	25,5	34,3	35,7	4,5	318653
Nógrád					
Balassagyarmati	25,5	35,4	35,0	4,1	41967
Bátonyterenyei	25,8	30,1	38,1	6,1	27219
Pásztói	25,5	32,4	36,8	5,3	33878
Rétsági	25,4	36,3	34,2	4,1	25417
Salgótarjáni	25,3	33,4	34,9	6,3	67846
Szécsényi	27,0	30,3	37,0	5,6	19992
Összesen	25,6	33,3	35,7	5,4	216319
Észak-Magyarország	27,6	30,8	35,4	6,1	1263285
Észak-Alföld	29,6	30,5	34,1	5,9	1512401
Dél-Alföld	26,5	34,7	34,3	4,4	1336542
Közép-Magyarország	24,9	41,1	31,0	3,0	2799382
Közép-Dunántúl	26,7	40,1	30,2	3,0	1089553
Nyugat-Dunántúl	25,2	42,3	29,9	2,6	978208
Dél-Dunántúl	26,4	34,6	34,4	4,6	965461
Ország összesen	26,6	36,7	32,6	4,1	9944832

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001.

11. táblázat Bruttó hazai termék (GDP) 2001-ben

Megye	GDP beszerzési áron (millió Ft)	1997 évi összeg %-ban	Az országos összeg %-ban	Egy főre jutó bruttó hazai termék		Sorrend az egy főre jutó GDP alapján
				ezer Ft	az országos átlag %-ban	
Borsod-Abaúj-Zemplén	703 087	162,4	4,7	936	64	18
Heves	357 633	180,5	2,4	1 093	75	12
Nógrád	181 124	185,7	1,2	819	56	20
Észak-Magyarország	1 241 844	170,4	8,4	956	66	VII
Dél-Alföld	1 438 424	161,3	9,7	1 045	72	V
Dél-Dunántúl	1 091 909	169,2	7,4	1 097	75	IV
Észak-Alföld	1 510 571	169,1	10,2	967	66	VI
Közép-Dunántúl	1 523 901	169,5	10,3	1 360	93	III
Közép-Magyarország	6 519 528	180,9	43,9	2 304	158	I
Nyugat-dunántúl	1 523 446	173,3	10,3	1 518	104	II
Összesen	14 849 623	173,9	100,0	1 458	100	

Forrás: TEIR Megyei-Regionális statisztikai adatok rendszere (GDP), Magyar Statisztikai Évkönyv 2002

12. táblázat Egyéni és társas vállalkozások (2002)

Kistérség	egyéni vállalkozások				társas vállalkozások			
	száma (db)	számának változása 2001 %-ban	számának változása 1998 %-ban	1000 lakosra jutó száma	száma (db)	számának változása 2001 %-ban	számának változása 1998 %-ban	1000 lakosra jutó száma
Borsod-Abaúj-Zemplén								
Abaúj-Hegyközi	140	118,6	297,9	8,8	70	269,2	148,9	4,4
Bodrogi	142	116,4	258,2	7,6	83	207,5	150,9	4,4
Edelényi	350	127,7	346,5	9,5	204	295,7	202,0	5,5
Encsi	226	124,2	322,9	9,3	150	258,6	214,3	6,2
Kazincbarcikai	882	129,5	367,5	13,5	434	171,5	180,8	6,6
Mezőcsáti	190	108,6	452,4	12,4	80	186,0	190,5	5,2
Mezőkövesdi	846	134,7	459,8	18,6	331	164,7	179,9	7,3
Miskolci	4 290	129,1	270,0	15,4	3 113	154,1	195,9	11,1
Ózdi	839	144,2	541,3	11,0	392	226,6	252,9	5,2
Sárospataki	433	107,7	292,6	15,6	219	113,5	148,0	7,9
Sátoraljaújhelyi	326	135,3	234,5	12,8	229	174,8	164,7	9,0
Szerencsi	574	116,7	326,1	12,6	278	150,3	158,0	6,1
Sziksói	164	118,8	221,6	8,4	135	214,3	182,4	6,9
Tiszaújvárosi	409	123,2	265,6	12,1	306	142,3	198,7	9,0
Tokaji	230	123,0	302,6	15,3	88	120,5	115,8	5,9
Összesen	10 041	127,5	309,0	13,5	6 112	163,3	188,1	8,2
Heves								
Bélapátfalvai	177	128,3	505,7	12,7	89	261,8	254,3	6,4
Egri	2 027	125,2	427,6	25,5	971	141,5	204,9	12,2
Füzesabonyi	544	115,7	490,1	14,2	214	178,3	192,8	5,6
Gyöngyösi	1 495	120,3	383,3	19,1	715	150,2	183,3	9,1
Hatvani	988	114,2	517,3	18,1	397	149,2	207,9	7,3
Hevesi	593	124,6	658,9	16,1	186	163,2	206,7	5,1
Pétervásárai	393	135,1	677,6	16,6	136	215,9	234,5	5,7
Összesen	6 217	121,9	460,9	19,1	2 708	154,0	200,7	8,3
Nógrád								
Balassagyarmati	735	126,1	388,9	17,2	308	131,6	163,0	7,2
Bátonyterenyi	352	113,5	463,2	12,8	175	166,7	230,3	6,4
Pásztói	653	110,3	469,8	19,2	235	151,6	169,1	6,9
Rétság	464	130,3	602,6	17,9	198	192,2	257,1	7,6
Salgótarjáni	1 311	120,5	380,0	19,1	655	170,1	189,9	9,5
Szécsényi	291	107,4	303,1	14,2	167	170,4	174,0	8,2
Összesen	3 806	118,9	412,8	17,3	1 738	160,9	188,5	7,9
Észak-Magyarország	20 064	124,0	363,4	15,6	10 558	160,4	191,2	8,2
Észak-Alföld	26 109	127,1	373,2	16,8	12 795	151,6	182,9	8,2
Dél-Alföld	26 302	122,3	347,0	19,2	13 002	142,3	171,6	9,5
Közép-Magyarország	58 145	120,7	206,7	20,6	55 798	136,3	198,4	19,8
Közép-Dunántúl	23 215	116,0	361,3	20,8	12 354	140,9	192,3	11,1
Nyugat-Dunántúl	21 771	113,3	353,1	21,7	11 117	137,9	180,3	11,1
Dél-Dunántúl	19 397	118,2	328,6	19,6	11 084	151,1	187,8	11,2
Ország összesen	195 003	120,4	292,3	19,2	126 708	142,0	189,9	12,5

Forrás: TEIR Személyi jövedelemadó adatok

13. táblázat Működő vállalkozások száma létszám kategóriák szerint a 2002. évben

kistérség	0 és ismeretlen számú	1-9 fő	10-19 fő	20-49 fő	50-249 fő	250 és több fő	Összesen
	főt foglalkoztató vállalkozások száma (db)						
Borsod-Abaúj-Zemplén							
Abaúj-Hegyközi	360	165	12	7	3	0	547
Bodrogközi	293	149	11	9	4	0	466
Edelényi	843	388	25	22	11	0	1 289
Encsi	534	246	26	10	6	1	823
Kazincbarcikai	2 103	961	49	25	22	5	3 165
Mezőcsáti	402	174	8	8	6	0	598
Mezőkövesdi	1 696	795	47	23	12	2	2 575
Miskolci	13 437	6 786	396	201	84	29	20 933
Ózdi	1 946	903	56	27	29	3	2 964
Sárospataki	944	472	47	40	12	0	1 515
Sátoraljaújhelyi	936	375	24	19	10	6	1 370
Szerencsi	1 262	657	40	24	14	2	1 999
Sziksói	447	215	11	8	5	0	686
Tiszaújvárosi	1 380	707	39	28	17	4	2 175
Tokaji	458	285	19	11	3	0	776
Összesen	27 041	13 278	810	462	238	52	41 881
Heves							
Bélapátfalvai	390	173	10	12	2	2	589
Egri	5 562	2 418	180	92	39	12	8 303
Füzesabonyi	1 187	570	39	18	20	1	1 835
Gyöngyösi	3 445	1 733	121	64	33	6	5 402
Hatvani	1 801	1 001	68	28	18	7	2 923
Hevesi	1 078	498	24	24	15	1	1 640
Pétervásárai	1 006	384	18	10	10	2	1 430
Összesen	14 469	6 777	460	248	137	31	22 122
Nógrád							
Balassagyarmati	1 718	705	67	28	17	3	2 538
Bátonyterenyei	888	375	23	19	10	1	1 316
Páztói	1 186	590	35	23	12	1	1 847
Rétsági	895	428	24	21	7	1	1 376
Salgótarjáni	3 465	1 210	92	43	21	10	4 841
Szécsényi	697	322	16	13	2	2	1 052
Összesen	8 849	3 630	257	147	69	18	12 970
Észak-Magyarország	50 359	23 685	1 527	857	444	101	76 973
Észak-Alföld	63 413	32 432	1 805	1 182	599	113	99 544
Dél-Alföld	61 618	32 619	2 053	1 257	630	103	98 280
Közép-Magyarország	208 070	116 615	6 623	3 586	1 674	374	336 942
Közép-Dunántúl	57 493	27 411	1 812	910	483	143	88 252
Nyugat-Dunántúl	53 829	26 982	1 644	951	536	135	84 077
Dél-Dunántúl	49 549	23 473	1 372	798	432	72	75 696
Ország összesen	544 331	283 217	16 836	9 541	4 798	1 041	859 764

Forrás: Teir KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Gazdasági szerkezetek 2002)

14. táblázat Összes adófizető száma (2002)

kistérség	fő	2001 évi adófizetők %-ban	1998 évi adófizetők %-ban	lakónépesség %-ban	Az adófizetők százalékos megoszlása jövedelem nagyság szerint			
					0-500 000 Ft/év	500 000-1 000 000 Ft/év	1 000 000 -2 000 000 Ft/év	2 000 000- Ft/év
Borsod-Abaúj- Zemplén								
Abaúj-Hegyközi	4815	101,4	103,6	30,3	34,2	37,3	23,2	5,3
Bodrogközi	5655	99,4	104,6	30,2	38,2	39,4	18,8	3,6
Edelényi	11589	100,8	104,2	31,5	33,3	39,0	21,4	6,3
Encsi	7776	101,5	104,1	32,1	36,0	37,2	20,6	6,2
Kazincbarcikai	24562	101,6	100,0	37,5	28,4	33,3	27,0	11,4
Mezőcsáti	4855	101,6	99,3	31,7	34,3	38,0	21,9	5,7
Mezőkövesdi	17180	99,3	102,4	37,8	32,3	34,8	23,8	9,1
Miskolci	112401	100,2	101,0	40,3	27,1	35,1	25,3	12,4
Ózdi	25242	104,1	103,3	33,2	30,8	39,5	22,1	7,7
Sárospataki	10808	97,5	104,8	39,0	30,5	40,7	21,3	7,5
Sátoraljaújhelyi	10909	101,6	102,5	43,0	27,8	39,4	24,0	8,9
Szerencsi	15331	99,1	104,7	33,5	31,3	37,5	23,9	7,3
Sziksói	6196	101,3	106,0	31,7	32,4	38,4	23,4	5,8
Tiszaújvárosi	14867	100,8	101,8	43,9	26,2	27,4	27,3	19,0
Tokaji	5074	97,1	104,8	33,9	33,3	36,1	23,0	7,6
Összesen	277260	100,6	102,1	37,2	29,4	35,9	24,3	10,4
Heves								
Bélapátfalvai	5132	101,1	98,8	36,9	31,2	40,8	22,4	5,6
Egri	38845	99,0	100,8	48,8	28,4	33,6	24,7	13,3
Füzesabonyi	14354	99,6	104,4	37,6	31,3	38,3	23,7	6,7
Gyöngyösi	34638	98,4	103,2	44,3	27,8	34,1	26,1	11,9
Hatvani	23794	101,0	105,7	43,5	25,0	36,4	29,1	9,4
Hevesi	13092	99,7	106,1	35,6	33,6	39,9	20,2	6,3
Pétervásárai	8957	101,7	99,7	37,8	34,3	39,2	21,0	5,6
Összesen	138812	99,6	102,9	42,7	28,9	35,9	25,0	10,2
Nógrád								
Balassagyarmati	18460	114,6	102,1	43,1	24,5	37,0	28,6	9,9
Bátonyterenyei	10311	105,8	98,0	37,5	30,9	39,0	23,5	6,6
Pásztói	13426	110,2	101,9	39,4	27,9	40,8	23,9	7,4
Rétsági	11136	112,0	107,9	43,0	25,2	36,1	29,9	8,8
Salgótarjáni	29017	108,1	98,7	42,2	28,7	37,1	23,6	10,6
Szécsényi	7724	111,5	102,5	37,8	29,8	42,7	21,8	5,7
Összesen	90074	110,2	101,2	41,0	27,6	38,2	25,3	8,9
Észak-Magyarország	506146	101,9	102,2	39,3	29,0	36,3	24,7	10,0
Észak-Alföld	610316	102,4	107,0	39,3	32,4	37,0	22,1	8,5
Dél-Alföld	590296	100,4	104,0	43,2	34,9	35,5	21,4	8,2
Közép-Magyarország	1265051	101,5	101,4	44,8	23,9	32,9	24,4	18,8
Közép-Dunántúl	525251	100,6	103,0	47,2	25,7	35,2	27,3	11,8
Nyugat-Dunántúl	485583	100,8	102,4	48,3	24,8	37,3	27,4	10,5
Dél-Dunántúl	419258	100,3	102,0	42,4	31,2	37,7	22,4	8,8
Ország összesen	4401901	101,2	102,9	43,4	28,2	35,4	24,2	12,2

Forrás: TEIR Személyi jövedelemadó adatok

15. táblázat Gazdasági aktivitás nemenként a 2002. évben

Megye	Gazdaságilag aktívak száma a 15-74 éves népességből			Gazdaságilag nem aktívak száma a 15-74 éves népességből			Aktivitási arány a 15-74 éves népességből (%)		
	száma (fő)	ebből nő (%)	ebből férfi (%)	száma (fő)	ebből nő (%)	ebből férfi (%)	Férfiak	Nők	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén	263 552	44,6	55,4	295 272	60,3	41,1	54,6	40,3	47,2
Heves	123 241	45,6	54,4	126 442	60,3	40,9	56,4	42,9	49,4
Nógrád	85 147	45,0	55,0	82 921	60,3	40,8	58,1	43,8	50,7
Észak-Magyarország	471 940	44,9	55,1	504 635	60,3	41,0	55,7	41,6	48,3
Dél-Alföld	529 467	45,0	55,0	508 809	60,0	40,0	58,8	43,9	51,0
Dél-Dunántúl	378 387	44,9	55,1	382 534	59,2	40,8	57,2	42,8	49,7
Észak-Alföld	555 562	44,0	56,0	609 992	60,3	40,9	55,5	40,4	47,7
Közép-Dunántúl	480 887	45,0	55,0	378 161	60,3	39,8	63,8	48,7	56,0
Közép-Magyarország	1 238 459	46,5	53,5	950 205	60,3	38,0	64,7	49,4	56,6
Nyugat-dunántúl	454 732	44,6	55,4	318 421	60,3	38,4	67,3	50,8	58,8
Összesen	4 109 434	45,2	54,8	3 652 757	60,3	39,7	60,8	45,8	52,9

Forrás: TEIR

16. táblázat Közlekedés

kistérség	Ezer lakosra jutó személygépkocsik száma (db)	A falugondnoki szolgálatok által működtetett gépjárművek		az (éjszakai) la- kó népességből más településen tanul, dolgozik (%)	az (éjszakai) la- kó népességből helyben tanul, dolgozik (%)
		száma (db)	átal megtett km		
Borsod-Abaúj-Zemplén					
Abaúj–Hegyközi	149,3	12,0	251878,0	32,4	67,6
Bodroghközi	128,4	8,0	176772,0	38,3	61,7
Edelényi	135,5	28,0	681309,0	41,3	58,7
Encsi	155,2	25,0	699951,0	39,2	60,8
Kazincbarcikai	165,4	5,0	99153,0	35,2	64,8
Mezőcsáti	144,8	2,0	74286,0	33,0	67,0
Mezőkövesdi	191,2	6,0	92186,0	36,0	64,0
Miskolci	205,9	6,0	152328,0	23,5	76,5
Ózdi	157,3	9,0	172053,0	25,8	74,2
Sárospataki	192,7	4,0	117596,0	25,5	74,5
Sátoraljaújhelyi	202,2	11,0	270883,0	18,6	81,4
Szerencsi	173,7	3,0	62989,0	38,6	61,4
Sziksói	137,0	8,0	180433,0	48,5	51,5
Tiszaújvárosi	219,9	4,0	102720,0	32,2	67,8
Tokaji	184,4	3,0	86665,0	30,0	70,0
Összesen	182,7	134,0	3221202,0	29,1	70,9
Heves					
Bélapátfalvai	165,2	1,0	20401,0	55,5	44,5
Egri	275,4			23,0	77,0
Füzesabonyi	179,7	2,0	17200,0	46,8	53,2
Gyöngyösi	271,7	1,0	29000,0	41,9	58,1
Hatvani	243,7			43,5	56,5
Hevesi	174,5			35,3	64,7
Pétervásárai	197,9			46,4	53,6
Összesen	236,1	4,0	66601,0	37,4	62,6
Nógrád					
Balassagyarmati	221,8	9,0	196923,0	38,1	61,9
Bátonyterenyei	195,4	2,0	45865,0	42,7	57,3
Pásztói	219,8	8,0	131703,0	46,5	53,5
Rétságai	239,0	6,0	103951,0	56,3	43,7
Salgótarjáni	216,0	4,0	50338,0	26,9	73,1
Szécsényi	197,2	5,0	98977,0	44,5	55,5
Összesen	216,1	34,0	627757,0	39,2	60,8
Észak-Magyarország	201,9	172,0	3915560,0	33,1	66,9
Dél-Alföld	242,3	49,0	1196852,0	20,2	79,8
Dél-Dunántúl	247,8	159,0	3668848,0	30,7	69,3
Észak-Alföld	203,5	81,0	2609229,0	22,8	77,2
Közép-	258,2	48,0	786015,0	36,6	63,4
Közép-Magyarország	325,1	3,0	95664,0	53,9	46,1
Nyugat-Dunántúl	269,6	122,0	2082548,0	33,1	66,9
Ország összesen	259,3	634,0	14354716,0	36,4	63,6

Forrás: KSH Területi statisztika adatok rendszere 2002. (közlekedés, hírközlés), KSH Népszámlálási adatok 2001. Területi adatok (18. A helyben foglalkoztatottak és más településre eljáró dolgozók....), OSAP 1207 2002

17. táblázat Működő háziorvosok és házi gyermekorvosok 2002. 12.31.-én

kistérség	Működő háziorvosok száma (fő)			Működő házi gyermekorvosok száma (fő)			Egy háziorvosra és házigyermek orvosra jutó lakos
	1998 (fő)	2002 (fő)	változás 1998-2002 között (fő)	1998 (fő)	2002 (fő)	változás 1998-2002 között (fő)	
Borsod-Abaúj-Zemplén							
Abaúj-Hegyközi	9	9	0	0	0	0	1764
Abaúj-Hegyközi	9	9	0	0	0	0	1764
Bodrogi	11	12	1	0	0	0	1559
Edelényi	19	20	1	3	4	1	1535
Encsi	13	11	-2	2	3	1	1732
Kazincbarcikai	32	30	-2	7	6	-1	1818
Mezőcsáti	8	7	-1	2	2	0	1704
Mezőkövesdi	23	22	-1	4	4	0	1747
Miskolci	138	138	0	53	57	4	1432
Ózdi	32	31	-1	9	10	1	1856
Sárospataki	16	15	-1	3	3	0	1541
Sátoraljaújhelyi	13	11	-2	4	4	0	1691
Szerencsi	22	23	1	5	5	0	1633
Sziksói	10	10	0	1	1	0	1779
Tiszaújvárosi	20	19	-1	4	4	0	1474
Tokaji	8	9	1	1	1	0	1499
Összesen	374	367	-7	98	104	6	1581
Heves							
Bélapátfalvai	8	7	-1	1	1	0	1738
Egri	34	34	0	13	12	-1	1729
Füzesabonyi	19	19	0	4	4	0	1660
Gyöngyösi	43	41	-2	10	8	-2	1595
Hatvani	25	25	0	7	7	0	1710
Hevesi	19	19	0	2	2	0	1753
Pétervásárai	13	13	0	1	1	0	1693
Összesen	161	158	-3	38	35	-3	1684
Nógrád							
Balassagyarmati	21	20	-1	4	5	1	1712
Bátonyterenyi	14	14	0	3	3	0	1618
Pásztói	18	18	0	3	3	0	1624
Rétsági	15	15	0	3	3	0	1438
Salgótarjáni	39	36	-3	10	9	-1	1527
Szécsényi	10	9	-1	2	2	0	1858
Összesen	117	112	-5	25	25	0	1602
Észak-Magyarország	652	637	-15	161	164	3	1609
Észak-Alföld	758	736	-22	214	221	7	1624
Dél-Alföld	688	691	3	209	215	6	1509
Közép-Magyarország	1489	1451	-38	527	523	-4	1431
Közép-Dunántúl	553	553	0	168	167	-1	1547
Nyugat-Dunántúl	516	515	-1	140	140	0	1533
Dél-Dunántúl	556	542	-14	151	149	-2	1432
Ország összesen	5212	5125	-87	1570	1579	9	1513

Forrás: Teir KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügyi, szociális ellátás)

18. táblázat Háziiorvosi szolgálathoz tartozó körzeti ápolónők és az év folyamán dolgozó védőnők száma

kistérség	körzeti ápolónők			védőnők		
	1998 (fő)	2002 (fő)	változás 1998-2002 között (fő)	2000 (fő)	2002 (fő)	változás 2000-2002 között (fő)
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Abaúj-Hegyközi	15	16	1	8	8	0
Bodroghközi	17	17	0	6	8	2
Edelényi	26	28	2	18	20	2
Encsi	20	19	-1	13	13	0
Kazincbarcikai	51	54	3	34	30	-4
Mezőcsáti	14	12	-2	7	6	-1
Mezőkövesdi	31	31	0	17	21	4
Miskolci	164	171	7	107	115	8
Ózdi	53	52	-1	25	27	2
Sárospataki	20	18	-2	11	11	0
Sátoraljaújhelyi	16	14	-2	14	15	1
Szerencsi	33	31	-2	24	22	-2
Szikszerűi	14	11	-3	9	10	1
Tiszaújvárosi	36	34	-2	16	17	1
Tokaji	11	11	0	8	9	1
Összesen	521	519	-2	317	332	15
Heves						
Bélapátfalvai	10	12	2	7	3	-4
Egri	42	43	1	39	50	11
Füzesabonyi	23	23	0	16	16	0
Gyöngyösi	50	47	-3	41	41	0
Hatvani	30	34	4	22	24	2
Hevesi	20	21	1	19	19	0
Pétervásárai	18	17	-1	11	11	0
Összesen	193	197	4	155	164	9
Nógrád						
Balassagyarmati	25	24	-1	22	21	-1
Bátonyterenyei	21	20	-1	11	10	-1
Pásztói	21	23	2	17	16	-1
Rétságai	16	20	4	13	12	-1
Salgótarjáni	54	46	-8	27	29	2
Szécsényi	13	11	-2	9	9	0
Összesen	150	144	-6	99	97	-2
Észak-Magyarország	864	860	-4	571	593	22
Észak-Alföld	830	838	8	720	737	17
Dél-Alföld	782	765	-17	607	608	1
Közép-Magyarország	1488	1503	15	1029	1064	35
Közép-Dunántúl	656	650	-6	489	525	36
Nyugat-Dunántúl	635	613	-22	466	470	4
Dél-Dunántúl	615	625	10	443	463	20
Ország összesen	5870	5854	-16	4325	4460	135

Forrás: Teir KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügyi, szociális ellátás)

19. táblázat Működő kórházi ágyak száma (db)

Megye	1998	1999		2000		2001		2002		Változás 1998-2002 között		Tízezer la- kosra jutó működő kórházi ágy 2002-ben (db)
	db	db	előző év %- ban	db	előző év %- ban	db	előző év %- ban	db	előző év %- ban	db	%	
Borsod-Abaúj-Zemplén	5418	5494	101,4	5505	100,2	5365	97,5	5415	100,9	-3	99,9	72,7
Heves	2632	2709	102,9	2614	96,5	2457	94,0	2552	103,9	-80	97,0	78,5
Nógrád	1659	1620	97,6	1533	94,6	1566	102,2	1579	100,8	-80	95,2	72,0
Észak-Magyarország	9709	9823	101,2	9652	98,3	9388	97,3	9546	101,7	-163	98,3	74,1
Dél-Alföld	10289	10185	99,0	10225	100,4	9858	96,4	9885	100,3	-404	96,1	72,3
Dél-Dunántúl	7786	7794	100,1	7842	100,6	7401	94,4	7370	99,6	-416	94,7	74,5
Észak-Alföld	11218	11349	101,2	11299	99,6	11587	102,5	11166	96,4	-52	99,5	71,8
Közép-Dunántúl	8205	8255	100,6	8147	98,7	7828	96,1	7770	99,3	-435	94,7	69,8
Közép-Magyarország	28156	28098	99,8	27786	98,9	26372	94,9	26549	100,7	-1607	94,3	94,0
Nyugat-dunántúl	8407	8488	101,0	8479	99,9	8070	95,2	8054	99,8	-353	95,8	80,2
Összesen	83770	83992	100,3	83430	99,3	80504	96,5	80340	99,8	-3430	95,9	79,2

Forrás: Teir KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügyi, szociális ellátás)

20. táblázat Gyógyszertárak száma (db)

kistérség	1998	2002		változás 1998-2002 között	Ezer lakosra jutó gyógyszer-tárak száma
		db	Ebből fiók-gyógyszer-tár		
Borsod-Abaúj-Zemplén					
Abaúj-Hegyközi	4	3	2	-1	1,9
Bodroghközi	4	4	4	0	2,1
Edelényi	5	5	6	0	1,4
Encsi	5	5	3	0	2,1
Kazincbarcikai	9	9	8	0	1,4
Mezőcsáti	2	3	2	1	2,0
Mezőkövesdi	9	9	8	0	2,0
Miskolci	52	53	13	1	1,9
Ózdi	10	10	5	0	1,3
Sárospataki	5	5	2	0	1,8
Sátoraljaújhelyi	5	5	1	0	2,0
Szerencsi	8	8	6	0	1,7
Sziksói	3	3	1	0	1,5
Tiszaújvárosi	6	5	3	-1	1,5
Tokaji	3	3	2	0	2,0
Összesen	130	130	66	0	1,7
Heves					
Bélapátfalvai	3	3	1	0	2,2
Egri	16	16	7	0	2,0
Füzesabonyi	10	10	4	0	2,6
Gyöngyösi	17	17	13	0	2,2
Hatvani	11	11	4	0	2,0
Hevesi	8	8	4	0	2,2
Pétervásárai	5	5	1	0	2,1
Összesen	70	70	34	0	2,2
Nógrád					
Balassagyarmati	7	7	5	0	1,6
Bátonyterenyei	4	3	2	-1	1,1
Pásztói	8	6	6	-2	1,8
Rétsági	5	5	5	0	1,9
Salgótarjáni	12	12	9	0	1,7
Szécsényi	2	3	3	1	1,5
Összesen	38	36	30	-2	1,6
Észak-Magyarország	238	236	130	-2	1,8
Észak-Alföld	302	310	103	8	2,0
Dél-Alföld	300	307	56	7	2,2
Közép-Magyarország	531	551	49	20	2,0
Közép-Dunántúl	209	213	103	4	1,9
Nyugat-Dunántúl	186	185	107	-1	1,8
Dél-Dunántúl	206	207	79	1	2,1
Ország összesen	1972	2009	627	37	2,0

Forrás: Teir KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügyi, szociális ellátás)

21. táblázat Iskolázottsági adatok (2001)

kistérség	általános iskola első évfolyamát sem végezte el az 10-X korú népesség %-ban			legalább általános iskola 8 évfolyamát végeztek aránya a 15-X korú népesség %-ban			legalább középiskolai érettségivel rendelkezők aránya (és száma) a 18-X korú lakosság %-ban			egyetem, főiskola stb oklevéllel rendelkezők aránya a 25-X korú népesség %-ban		
	férfiak	nők	összesen	férfiak	nők	összesen	férfiak (fő)	nők (fő)	összesen	férfiak	nők	összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén												
Abaúj–Hégyközi	1,6	2,0	1,8	84,9	75,0	79,6	1012	1289	19,8	4,4	5,0	4,7
Bodroghközi	1,5	2,0	1,8	84,4	70,6	77,2	820	1118	14,4	2,9	3,9	3,4
Edelényi	1,8	2,8	2,3	83,3	73,0	77,9	2512	3255	21,6	4,8	5,4	5,1
Encsi	1,4	1,8	1,7	86,0	74,3	79,8	1614	2192	22,8	5,5	5,9	5,7
Kazincbarcikai	0,5	0,7	0,6	92,2	85,4	88,6	6839	8803	31,8	8,1	7,4	7,7
Mezőcsáti	1,0	1,2	1,1	85,7	74,8	79,9	837	1183	17,9	3,8	4,4	4,1
Mezőkövesdi	0,5	0,5	0,5	89,6	79,0	83,9	4358	5655	28,4	7,1	7,1	7,1
Miskolci	0,4	0,6	0,5	94,5	88,3	91,2	44444	55891	46,2	15,7	12,3	13,8
Ózdi	0,8	1,1	1,0	88,6	80,5	84,3	6732	8262	26,6	6,6	5,8	6,1
Sárospataki	0,8	1,3	1,1	90,9	82,1	86,2	2602	3489	29,6	9,2	9,6	9,4
Sátoraljaújhelyi	0,5	0,6	0,6	93,8	87,8	90,6	2873	3844	35,5	10,1	9,6	9,8
Szerencsi	0,8	1,4	1,1	89,0	77,0	82,6	3700	4949	26,1	6,1	6,2	6,2
Szikszoói	1,5	2,2	1,9	85,1	73,3	78,9	1371	1877	23,2	5,0	5,1	5,1
Tiszaújvárosi	0,5	1,0	0,7	93,0	86,4	89,5	4172	5109	37,3	11,2	9,9	10,5
Tokaji	1,6	1,4	1,5	89,0	79,0	83,6	1304	1739	27,3	7,4	7,1	7,2
Összesen	0,7	1,0	0,9	91,1	83,0	86,8	85190	108655	34,6	10,2	8,9	9,5
Heves												
Bélapátfalvai	2,6	2,3	2,4	86,8	75,5	80,9	1064	1322	21,5	4,6	4,8	4,7
Egri	0,4	0,5	0,4	94,8	88,8	91,5	13881	18026	51,0	20,4	16,5	18,2
Füzesabonyi	0,7	1,2	1,0	88,0	76,8	82,0	3131	4363	25,8	5,5	5,6	5,5
Gyöngyösi	0,5	0,7	0,6	92,2	82,6	87,0	9752	12506	35,8	11,3	9,0	10,0
Hatvani	0,3	0,6	0,5	92,2	82,2	86,8	5464	7305	29,3	7,8	7,0	7,4
Hevesi	0,9	1,6	1,3	83,7	71,1	77,0	2308	3202	20,1	5,0	5,0	5,0
Pétervásárai	0,5	0,8	0,7	85,2	72,9	78,7	1995	2496	23,2	5,7	4,7	5,1
Összesen	0,6	0,8	0,7	90,7	81,2	85,6	37595	49220	34,0	10,7	9,1	9,9
Nógrád												
Balassagyarmati	0,8	0,7	0,7	90,4	82,9	86,5	4865	6229	32,7	9,1	7,8	8,4
Bátonyterenyei	0,5	0,9	0,7	88,9	78,2	83,2	2555	3119	26,3	5,8	5,4	5,6
Pásztói	0,5	0,7	0,6	88,6	77,8	82,9	2781	3701	24,2	6,1	5,5	5,8
Rétsági	1,6	0,8	1,2	90,1	81,4	85,6	2394	3102	27,2	6,7	5,9	6,3
Salgótarjáni	0,5	0,8	0,7	92,0	83,5	87,4	9147	11031	37,3	12,1	9,8	10,9
Szécsényi	1,9	2,1	2,0	84,7	74,5	79,3	1618	2070	23,4	4,6	5,0	4,8
Összesen	0,8	0,9	0,9	89,9	80,8	85,0	23360	29252	30,5	8,4	7,3	7,8
Észak-Magyarország	0,7	1,0	0,8	90,8	82,2	86,2	146145	187127	33,7	10,0	8,7	9,3
Észak-Alföld	0,9	1,1	1,0	89,2	81,3	85,0	155122	212491	31,5	9,5	9,2	9,4
Dél-Alföld n	0,6	0,6	0,6	90,4	83,7	86,8	151352	202360	32,9	10,3	9,4	9,8
Közép-Magyarország	0,6	0,6	0,6	95,3	90,5	92,7	528233	667713	51,8	30,4	22,0	25,6
Közép-Dunántúl	0,5	0,5	0,5	92,9	86,9	89,8	136666	167222	34,9	11,5	9,5	10,4
Nyugat-Dunántúl n	0,5	0,5	0,5	93,0	86,8	89,8	129808	160409	36,7	11,9	10,1	10,9
Dél-Dunántúl	0,7	1,0	0,9	91,4	83,9	87,4	111404	140980	32,6	10,7	9,2	9,9
Ország összesen	0,6	0,8	0,7	92,3	85,8	88,8	1358730	1738302	38,8	15,0	12,4	13,6

Forrás: TEIR Népszámlálás 2001, 2001. Területi adatok CDROM, 11. A népesség iskolai végzettség és nemek szerint

22. táblázat Iskolázottsági adatok a 7 éves és idősebb népesség %-ban (2001)

kistérség	8 osztályát el nem végeztek	8. osztályát vég- zettek	középiskolai vég- zettségűek közép- iskolai érettségi nél- kül	középiskolai végzettségűek középiskolai érettségivel	egyetemi, főiskolai végzettségű (oklevél- vel és a nélkül)
Borsod-Abaúj-Zemplén					
Abaúj-Hegyközi	31,1	33,9	19,0	11,9	4,2
Bodroghközi	33,0	35,2	20,2	8,7	3,0
Edelényi	32,0	30,7	19,7	12,8	4,7
Encsi	31,9	30,0	20,0	13,0	5,0
Kazincbarcikai	21,6	28,9	23,5	19,1	6,9
Mezőcsáti	30,3	35,2	19,8	10,8	3,8
Mezőkövesdi	24,7	28,7	22,9	17,0	6,8
Miskolci	18,1	23,6	19,9	25,1	13,3
Ózdi	25,8	31,1	21,3	16,5	5,3
Sárospataki	23,8	28,9	23,7	14,6	9,1
Sátoraljaújhelyi	19,8	28,3	23,2	20,3	8,5
Szerencsi	27,9	28,6	22,4	15,4	5,7
Sziksói	31,7	29,3	20,3	14,0	4,7
Tiszaújvárosi	20,9	25,2	23,6	20,5	9,7
Tokaji	25,3	29,4	23,4	15,5	6,5
Összesen	23,1	27,4	21,2	19,4	8,9
Heves					
Bélapátfalvai	27,0	33,3	21,4	13,8	4,5
Egri	17,0	20,4	20,3	25,3	17,0
Füzesabonyi	26,6	29,9	21,9	16,2	5,4
Gyöngyösi	21,0	25,7	22,9	20,4	10,1
Hatvani	21,3	28,9	24,8	17,8	7,2
Hevesi	32,4	31,3	19,9	11,9	4,6
Pétervásárai	28,1	30,4	21,4	15,1	5,0
Összesen	22,7	26,7	21,9	19,1	9,5
Nógrád					
Balassagyarmati	22,2	27,7	22,7	19,8	7,7
Bátonyterenyei	25,0	31,1	21,7	17,0	5,2
Pásztói	25,5	30,7	23,3	15,0	5,5
Rétsági	23,0	30,8	23,4	16,7	6,1
Salgótarjáni	21,2	28,8	18,5	21,4	10,1
Szécsényi	29,1	30,7	20,6	15,1	4,5
Összesen	23,5	29,6	21,3	18,4	7,3
Észak-Magyarország	23,1	27,6	21,4	19,2	8,8
Észak-Alföld	24,7	27,9	21,6	16,8	9,0
Dél-Alföld	21,9	28,3	22,3	17,9	9,6
Közép-Magyarország	15,3	22,6	17,5	25,8	18,8
Közép-Dunántúl	19,5	27,5	23,8	19,3	9,8
Nyugat-Dunántúl	18,9	26,7	23,5	20,6	10,3
Dél-Dunántúl	21,4	28,4	22,9	17,7	9,6
Ország összesen	20,0	26,3	21,1	20,6	12,1

Forrás:Népszámlálás 2001 Személy adatok

23. táblázat A foglalkoztatottak nemek és életkor szerinti megoszlása a kistérségek viszonylatában (2001)

Kistérség	15-29 éves foglalkoztatottak aránya az azonos korú népességből		30-39 éves foglalkoztatottak aránya az azonos korú népességből		40-59 éves foglalkoztatottak aránya az azonos korú népességből		60 és több éves foglalkoztatottak aránya az azonos korú népességből	
	%	nők aránya a foglalkoztatottakon belül (%)	%	nők aránya a foglalkoztatottakon belül (%)	%	nők aránya a foglalkoztatottakon belül (%)	%	nők aránya a foglalkoztatottakon belül (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén								
Abaúj-Hegyközi	25,1	42,1	48,1	45,0	38,9	51,7	0,8	33,3
Bodroghközi	27,4	37,1	46,9	49,2	37,7	51,2	0,6	40,7
Edelényi	27,0	36,8	48,3	42,7	40,9	48,9	0,8	39,3
Encsi	27,4	43,5	48,1	44,7	41,3	48,3	0,9	23,7
Kazincbarcikai	32,0	43,2	59,3	46,6	47,5	52,0	0,9	32,2
Mezőcsáti	30,6	36,8	48,9	41,7	38,1	45,7	1,0	38,7
Mezőkövesdi	36,9	38,0	63,8	42,4	48,5	46,4	1,4	44,7
Miskolci	33,5	43,7	65,0	45,7	55,1	50,3	2,2	36,6
Ózdi	32,3	44,7	54,5	49,4	42,1	52,2	0,9	34,5
Sárospataki	28,1	37,5	61,8	46,4	52,2	49,9	1,4	32,1
Sátoraljaújhelyi	34,9	38,7	66,4	44,5	56,2	52,2	1,5	38,0
Szerencsi	27,1	35,7	52,9	42,4	46,6	45,8	0,7	38,5
Sziksói	27,7	34,9	50,6	43,3	42,3	48,9	0,8	24,1
Tiszaújvárosi	36,4	38,8	67,5	45,2	60,0	46,4	1,8	33,0
Tokaji	24,3	41,4	54,8	42,5	44,8	47,4	1,1	27,0
Összesen	31,9	41,6	59,6	45,4	49,8	49,8	1,5	36,1
Heves								
Bélapátfalvai	40,4	41,2	64,1	46,0	45,3	50,8	0,9	48,5
Egri	39,6	43,5	78,0	47,2	66,8	51,9	3,4	33,8
Füzesabonyi	39,5	38,2	65,2	43,4	51,6	46,8	0,8	30,6
Gyöngyösi	42,8	40,2	72,1	43,7	60,2	49,0	2,0	33,9
Hatvani	46,5	40,2	71,8	43,7	57,1	48,0	1,4	39,5
Hevesi	33,8	39,9	55,6	44,0	49,3	46,7	1,0	32,5
Pétervásárai	41,0	40,0	65,5	44,6	45,5	48,9	1,3	45,1
Összesen	41,0	40,9	70,1	44,8	57,5	49,3	1,8	35,4
Nógrád								
Balassagyarmati	43,8	39,6	70,2	45,3	57,2	48,6	1,7	37,2
Bátonyterenyei	38,7	39,5	62,3	45,3	51,6	49,4	0,8	50,0
Pásztói	42,8	39,5	66,2	44,2	53,1	48,3	1,1	30,5
Rétsági	49,3	34,9	71,6	44,2	58,1	47,1	1,4	29,9
Salgótarjáni	37,0	41,4	67,8	47,1	57,3	50,2	2,0	32,7
Szécsényi	38,8	41,0	63,6	47,7	48,7	48,6	1,1	40,8
Összesen	41,1	39,5	67,5	45,7	55,3	49,0	1,5	34,9
Észak-Magyarország	35,7	41,0	63,5	45,3	52,7	49,5	1,6	35,7
Észak-Alföld	36,6	40,4	61,6	44,4	50,7	48,9	1,9	32,7
Dél-Alföld	42,4	40,9	68,7	44,1	56,6	48,1	2,7	34,9
Közép-Magyarország	47,7	44,9	76,0	44,6	66,8	49,5	4,6	39,2
Közép-Dunántúl	48,7	71,7	76,0	43,6	65,0	47,8	2,3	38,4
Nyugat-Dunántúl	50,7	41,8	78,1	44,1	69,2	47,3	2,1	33,9
Dél-Dunántúl	41,2	41,6	67,8	45,5	56,2	49,0	2,0	36,2
Ország összesen	43,7	42,2	70,7	44,5	60,3	48,7	2,8	37,1

Forrás: KSH, TEIR

24. táblázat A népesség gazdasági aktivitás szerint

Kistérség	Eltartottak aránya a népességen belül						Foglalkoztatottak aránya a népességen belül						Inaktív keresők aránya a népességen belül						Munkanélküliek aránya a népességen belül					
	1980		1990		2001		1980		1990		2001		1980		1990		2001		1990		2001			
	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén																								
Abaúj-Hegyközi	41,1	64,0	34,7	58,0	31,4	50,0	38,1	39,3	35,2	41,0	20,1	47,2	20,7	59,2	27,9	62,0	39,4	61,1	2,2	28,7	9,1	30,4		
Bodrogközi	36,0	62,0	32,4	59,8	30,9	50,8	42,8	41,5	34,9	40,1	20,0	47,2	21,1	57,0	30,1	59,1	41,9	58,7	2,6	24,0	7,1	25,6		
Edelényi	41,6	64,9	36,4	61,5	31,9	53,7	40,6	36,0	37,7	38,9	22,0	44,2	17,8	53,5	24,3	56,0	38,2	58,1	1,6	32,9	8,0	33,9		
Encsi	41,1	63,0	34,7	59,4	33,3	51,0	40,3	36,6	38,8	39,2	22,0	45,9	18,6	58,6	24,7	62,0	35,8	62,1	1,8	32,9	9,0	29,0		
Kazincbarcikai	39,2	60,2	34,2	57,1	29,6	51,6	46,7	38,6	43,0	43,7	28,0	48,3	14,1	56,9	21,3	58,1	34,7	59,3	1,4	35,4	7,7	35,6		
Mezőcsáti	39,1	64,6	32,1	59,3	29,9	52,2	42,6	37,6	40,4	40,1	22,6	42,2	18,3	57,3	25,4	60,2	38,3	61,0	2,0	25,6	9,2	36,1		
Mezőkövesdi	31,7	60,1	28,3	55,6	27,0	51,0	45,5	43,4	40,7	43,7	28,6	43,2	22,8	59,5	29,7	62,5	40,0	62,7	1,3	27,4	4,4	34,4		
Miskolci	34,9	56,7	32,0	53,4	29,3	50,3	48,0	42,3	43,7	45,0	31,7	47,3	17,1	61,1	23,0	63,1	32,8	62,8	1,3	31,5	6,2	39,0		
Ózdi	38,1	62,5	32,5	58,6	29,6	51,8	43,3	39,5	39,4	42,8	24,4	49,4	18,6	54,6	26,4	57,6	38,4	59,8	1,7	33,3	7,6	30,1		
Sárospataki	36,7	60,2	32,8	58,5	31,2	52,2	44,5	43,1	39,6	43,1	27,8	46,0	18,8	58,9	26,0	61,8	34,9	61,6	1,7	31,9	6,0	34,1		
Sátoraljaújhelyi	34,9	57,8	32,1	55,4	29,3	50,2	45,1	44,8	41,6	45,5	32,0	46,8	20,0	62,8	24,5	65,2	33,2	62,9	1,7	23,6	5,5	33,9		
Szerencsi	34,7	58,7	32,2	57,3	31,1	51,2	46,5	41,1	41,0	41,8	24,5	42,6	18,8	62,0	25,0	63,0	35,9	63,3	1,8	24,2	8,5	38,2		
Sziksói	39,2	64,7	34,0	59,8	32,2	51,5	42,4	36,4	40,0	39,7	22,8	43,8	18,4	57,6	24,5	60,8	36,3	61,7	1,5	28,1	8,7	33,0		
Tiszaújvárosi	37,4	58,4	34,3	54,2	30,6	50,1	50,0	37,2	47,2	43,9	35,0	44,2	12,6	64,1	17,3	62,8	27,6	64,3	1,2	32,3	6,8	42,2		
Tokaji	35,9	62,8	32,9	59,0	29,6	52,2	44,2	43,1	37,5	43,0	24,0	44,5	19,9	60,0	27,8	62,5	38,0	62,3	1,8	26,3	8,4	38,7		
Összesen	36,5	59,8	32,6	56,2	29,9	51,0	45,7	40,8	41,6	43,4	28,1	46,5	17,8	59,2	24,2	61,4	35,0	61,7	1,5	30,4	6,9	35,7		
Heves																								
Bélapátfalvai	29,3	61,3	26,9	57,3	25,9	51,9	46,9	40,7	40,0	44,2	28,0	46,9	23,8	53,9	31,6	57,7	40,7	59,2	1,4	35,6	5,4	33,1		
Egri	32,9	55,3	31,5	52,6	28,1	51,8	47,4	45,9	43,5	47,3	39,1	48,3	19,6	64,2	23,8	65,5	29,3	64,6	1,2	33,4	3,5	39,0		
Füzesabonyi	30,1	61,6	27,9	57,8	26,9	51,1	44,4	42,7	40,2	42,8	29,7	43,6	25,5	59,0	30,7	61,8	38,4	62,5	1,2	30,5	5,1	37,5		
Gyöngyösi	30,0	56,1	27,1	52,1	25,3	51,1	47,5	43,7	44,2	45,1	35,5	45,3	22,5	63,5	27,7	64,6	35,3	64,5	1,0	37,1	3,9	38,5		
Hatvani	30,8	59,1	27,0	54,4	24,7	50,9	46,8	42,9	44,3	44,4	35,3	44,7	22,4	58,7	27,6	62,8	35,8	63,1	1,1	31,7	4,2	38,8		
Hevesi	33,6	64,1	31,2	60,6	29,6	51,1	43,8	41,9	39,1	40,1	26,2	44,2	22,6	55,7	28,1	61,3	37,4	62,5	1,6	32,3	6,8	32,1		
Pétervásárai	28,4	61,0	24,1	56,4	21,8	50,1	46,5	43,6	41,0	44,9	28,3	45,5	25,1	54,8	33,7	58,9	44,8	60,8	1,2	24,6	5,1	32,3		
Összesen	31,1	58,6	28,5	54,7	26,3	51,2	46,5	43,6	42,6	44,8	33,8	45,9	22,4	60,1	27,7	62,9	35,4	63,2	1,2	32,8	4,5	36,6		

24. folytatása

Kistérség	Eltartottak aránya a népességen belül						Foglalkoztatottak aránya a népességen belül Ebből nők aránya (%)						Inaktív keresők aránya a népességen belül Ebből nők aránya (%)						Munkanélküliek aránya a népességen belül Ebből nők aránya (%)					
	1980		1990		2001		1980		1990		2001		1980		1990		2001		1990		2001			
	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)	%	Eb- ből nő (%)
Nógrád																								
Balassagyarmati	32,9	57,3	28,6	53,5	26,2	49,2	45,6	44,5	43,8	45,1	35,0	45,3	21,5	59,9	26,1	62,8	34,8	61,8	1,4	28,5	4,0	34,3		
Bátonyterenyei	33,8	64,2	29,5	58,0	25,8	50,9	42,6	42,0	39,9	45,7	29,7	45,8	23,6	48,0	29,4	54,8	38,5	60,6	1,3	30,4	6,0	36,7		
Pásztói	30,6	60,0	26,6	55,6	25,8	52,2	47,5	43,1	43,8	44,0	32,3	44,8	22,0	57,6	28,2	61,1	36,6	62,3	1,4	32,1	5,3	32,0		
Rétsági	33,2	58,7	27,8	54,5	25,2	52,0	47,1	42,4	45,0	43,1	36,6	42,7	19,8	59,0	26,0	62,1	34,2	62,0	1,3	38,0	4,0	32,0		
Salgótarjáni	31,3	59,2	28,2	55,0	25,9	50,8	46,2	44,4	43,3	46,3	33,0	47,1	22,5	55,6	27,4	60,4	34,8	62,6	1,2	28,5	6,2	39,0		
Szécsényi	34,5	60,2	28,7	54,1	26,5	51,5	44,5	42,0	42,0	44,0	29,7	46,4	21,0	56,2	27,8	60,5	38,4	60,8	1,4	21,9	5,5	29,9		
Összesen	32,3	59,6	28,2	55,0	25,9	50,9	45,7	43,5	43,1	45,0	33,0	45,6	21,9	56,1	27,4	60,4	35,8	61,9	1,3	29,7	5,3	35,4		
Észak-Magyarország összesen	34,4	59,5	30,8	55,7	28,3	51,1	45,9	42,0	42,1	44,1	30,4	46,1	19,7	58,9	25,7	61,6	35,3	62,1	1,4	30,8	6,0	35,8		
Észak-Alföld összesen	37,1	59,6	33,7	56,8	30,5	51,9	44,7	42,2	40,7	42,9	30,0	45,2	18,2	57,8	24,1	60,7	33,8	61,1	1,5	32,3	5,7	36,0		
Dél-Alföld összesen	32,4	59,4	29,7	55,7	27,4	51,9	46,9	43,0	43,1	43,9	34,2	44,9	20,7	58,2	26,0	61,7	34,1	61,7	1,1	30,7	4,3	40,0		
Közép-Magyarország összesen	27,2	54,4	26,1	51,7	25,5	50,8	49,5	45,7	45,4	46,4	40,6	46,8	23,3	64,0	27,3	65,1	30,9	64,9	1,3	34,9	3,0	41,9		
Közép-Dunántúl összesen	33,4	57,2	30,3	53,8	27,3	50,9	48,1	42,4	45,1	43,9	39,7	44,4	18,5	58,6	23,6	61,2	29,9	62,1	1,0	38,2	3,0	39,6		
Nyugat-Dunántúl összesen	32,9	57,5	30,0	54,5	26,1	51,3	47,0	43,1	44,7	43,6	41,5	44,9	20,0	59,8	24,6	62,3	29,8	62,8	0,7	33,7	2,5	39,3		
Dél-Dunántúl összesen	33,0	59,6	29,9	55,7	27,4	51,5	47,1	42,3	43,1	44,1	33,9	46,0	19,9	59,6	25,8	61,4	34,2	61,3	1,2	33,8	4,5	38,5		
Ország összesen	32,1	57,8	29,5	54,5	27,3	51,3	47,3	43,4	43,6	44,5	36,2	45,7	20,6	60,4	25,6	62,6	32,4	62,6	1,2	33,4	4,1	38,5		

Forrás: KSH Népszámlálás adatok, Területi adatok, 2001, teir

25. táblázat Gazdasági aktivitás nemenként a 2002. évben

megye	mezőgazdaság		szolgáltatás		ipar	
	fő	%	fő	%	fő	%
Borsod-Abaúj-Zemplén	9 314	3,9	142 295	60,3	84 231	35,7
Heves	6 581	5,7	58 133	50,0	51 526	44,3
Nógrád	2 210	2,8	41 186	52,6	34 867	44,6
Észak-Magyarország	18 105	4,2	241 614	56,1	170 624	39,6
Dél-Alföld	72 983	14,7	262 840	52,9	160 896	32,4
Dél-Dunántúl	34 930	10,0	196 239	56,3	117 407	33,7
Észak-Alföld	39 456	7,7	303 292	59,2	169 503	33,1
Közép-Dunántúl	27 149	5,9	227 153	49,7	202 493	44,3
Közép-Magyarország	23 687	2,0	850 208	71,5	315 661	26,5
Nyugat-dunántúl	24 579	5,6	228 475	52,4	183 334	42,0
Összesen	245 666	6,3	2 309 821	59,7	1 473 345	38,1

Forrás: TEIR

26. táblázat Kereseti átlagok a nemzetgazdaságban fizikai és szellemi, illetve nemenkénti bontásban

Megye	Átlagkereset		Átlagkereset		Átlagkereset	Sorrend az átlagkereset alapján
	fizikai	szellemi	férfi	nő		
	fő/hó		fő/hó			
Borsod megye	79156	133190	109479	93520	101882	8
Heves megye	86631	134624	114498	96326	105894	7
Nógrád megye	74996	124320	99043	89995	94492	18
Észak-Magyarország	80537	132182	109241	93674	101773	IV
Dél-Alföld	77114	127494	102410	91685	97199	VII
Dél-Dunántúl	74861	132188	105768	90758	98465	V
Észak-Alföld	73812	130536	102285	92750	97626	VI
Közép-Dunántúl	90250	144160	122406	96509	110284	II
Közép-Magyarország	90759	193601	160074	136571	148342	I
Nyugat-Dunántúl	86472	141526	116431	95414	106684	III
Országos összesen	83378	158597	125900	108051	117236	

forrás: www.aszf.hu

27. táblázat A munkanélküliségi ráta és változása 1999 és 2003 között az előző év január 1-jei gazdaságilag aktív népességhez viszonyítva

Megye	1999 április	2000 április	2001 április	2002 április	2003 április
	%	%	%	%	%
Borsod-Abaúj-Zemplén	18,9	19,6	18,3	19,2	19,3
Heves	11,7	11,6	10,0	9,3	9,4
Nógrád	15,6	14,3	13,5	14,0	14,1
Észak-Magyarország	16,5	16,6	15,3	15,6	15,7
Dél-Alföld	10,0	9,9	9,2	9,0	9,5
Dél-Dunántúl	11,6	10,8	10,6	10,5	11,2
Észak-Alföld	15,6	15,2	13,5	12,9	13,7
Közép-Dunántúl	8,5	7,0	6,3	6,3	6,5
Közép-Magyarország	4,4	3,6	3,1	2,7	2,8
Nyugat-Dunántúl	5,7	5,1	4,9	4,7	5,0
Ország összesen	11,3	10,6	10,8	10,3	

1999. januártól kezdődően a GYES-en, GYED-en lévők nélkül

Forrás: www.afsz.hu

28. táblázat Fizikai, szellemi foglalkozású valamint 180 napon túli munkanélküliek számának aránya a regisztrált munkanélküliek között 1998-2002

Kistérség	1998			2002					
	Fizikai foglalkozásúak (%)	Szellemi foglalkozásúak (%)	180 napon túli munkanélküliek (%)	Fizikai foglalkozásúak		Szellemi foglalkozásúak		180 napon túli munkanélküliek	
				aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban
Borsod-Abaúj-Zemplén									
Abaúj–Hegyközi	93,7	6,3	58,9	94,0	116,6	6,0	111,4	65,4	129,0
Bodrogközi	94,2	5,8	60,9	94,8	89,5	5,2	79,2	55,9	81,7
Edelényi	92,3	7,7	57,6	93,5	114,8	6,5	95,0	56,7	111,3
Encsi	92,1	7,9	56,1	93,7	122,0	6,3	96,8	60,5	129,4
Kazincbarcikai	86,3	13,7	55,5	88,5	111,5	11,5	91,2	57,5	112,7
Mezőcsáti	92,9	7,1	58,2	93,6	106,2	6,4	95,9	58,0	105,1
Mezőkövesdi	85,5	14,5	50,8	86,3	81,6	13,7	76,5	50,3	79,9
Miskolci	79,8	20,2	60,9	81,9	92,1	18,1	80,5	61,2	90,1
Ózdi	88,4	11,6	62,2	90,6	96,3	9,4	75,6	56,6	85,4
Sárospataki	84,5	15,5	55,1	86,8	110,1	13,2	91,5	54,9	106,9
Sátoraljaújhelyi	84,9	15,1	57,3	84,6	94,9	15,4	97,0	53,0	88,0
Szerencsi	89,2	10,8	60,5	89,5	109,4	10,5	106,2	62,8	113,1
Sziksói	90,6	9,4	65,4	93,2	113,8	6,8	79,5	61,8	104,5
Tiszaújvárosi	84,3	15,7	61,0	84,9	93,4	15,1	89,1	54,4	82,7
Tokaji	85,8	14,2	55,5	87,9	90,4	12,1	75,1	55,2	87,8
Összesen	86,0	14,0	59,3	88,0	100,9	12,0	85,0	58,8	97,8
Heves									
Bélapátfalvai	92,8	7,2	52,1	91,0	79,1	9,0	100,0	46,6	72,2
Egri	75,9	24,1	53,4	73,0	74,1	27,0	86,2	38,8	56,0
Füzesabonyi	88,7	11,3	54,8	90,0	97,1	10,0	83,9	48,7	85,0
Gyöngyösi	83,8	16,2	57,6	84,2	80,3	15,8	77,7	51,5	71,5
Hatvani	83,6	16,4	55,2	83,5	67,1	16,5	67,4	37,3	45,3
Hevesi	91,2	8,8	62,8	92,3	95,7	7,7	82,5	56,7	85,3
Pétervásárai	90,2	9,8	55,7	90,8	96,1	9,2	89,8	53,6	91,8
Összesen	85,3	14,7	56,6	85,7	83,9	14,3	80,9	48,2	71,1

28. folytatása

Kistérség	1998			2002					
	Fizikai foglalkozásúak (%)	Szellemi foglalkozásúak (%)	180 napon túli munkanélküliek (%)	Fizikai foglalkozásúak		Szellemi foglalkozásúak		180 napon túli munkanélküliek	
				aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban
Nógrád									
Balassagyarmati	84,7	15,3	55,4	84,1	78,2	15,9	82,0	44,5	63,3
Bátonyterenyei	89,5	10,5	59,3	90,4	105,9	9,6	96,0	53,6	94,7
Pásztói	88,6	11,4	59,3	86,7	81,0	13,3	96,3	47,0	65,5
Rétsági	85,1	14,9	52,5	86,7	77,5	13,3	67,5	41,0	59,3
Salgótarjáni	83,4	16,6	59,3	86,5	97,4	13,5	76,6	59,7	94,6
Szécsényi	90,9	9,1	62,9	92,9	91,8	7,1	69,3	48,8	69,6
Összesen	86,0	14,0	58,5	87,5	91,5	12,5	80,2	52,8	81,2
Észak-Magyarország	85,9	14,1	58,7	87,5	96,2	12,5	83,4	56,1	90,3
Észak-Alföld	86,2	13,8	56,8	86,5	89,4	13,5	87,2	47,4	74,4
Dél-Alföld n	82,1	17,9	53,8	82,5	89,2	17,5	86,6	43,5	71,7
Közép-Magyarország	73,9	26,1	54,6	69,9	56,2	30,1	68,4	39,3	42,6
Közép-Dunántúl	82,0	18,0	48,5	81,4	78,8	18,6	81,9	37,2	60,8
Nyugat-Dunántúl	81,5	18,5	47,4	82,4	86,1	17,6	81,5	34,6	62,2
Dél-Dunántúl	85,6	14,4	54,4	87,1	95,9	12,9	84,6	47,5	82,4
Ország összesen	83,0	17,0	54,7	83,9	86,2	16,1	81,2	46,2	72,2

Forrás: KSH Teir, területi statisztikai adatok rendszere

29. táblázat Regisztrált munkanélküliek száma 1998-2002

Kistérség	1998		1999		2000		2001		2002			
	száma (fő)	nők aránya (%)	száma az előző év %-ban	nők aránya (%)	száma az előző év %-ban	nők aránya (%)	száma az előző év %-ban	nők aránya (%)	száma (fő)	száma az előző év %-ban	száma 1998 %-ban	nők aránya (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén												
Abaúj-Hegyközi	1822	36,2	111,1	35,3	104,7	37,1	92,0	39,0	2118	108,6	116,2	38,2
Bodroghközi	2069	23,2	102,6	25,3	104,5	27,1	78,1	30,7	1840	106,2	88,9	31,5
Edelényi	3366	37,9	108,3	38,3	106,6	39,6	94,9	42,2	3812	103,4	113,3	43,3
Encsi	2355	31,3	108,0	34,1	106,3	35,2	88,5	34,9	2827	118,1	120,0	36,3
Kazincbarcikai	4987	42,1	108,9	42,2	109,4	42,6	84,2	42,1	5420	108,2	108,7	43,2
Mezőcsáti	1382	40,4	112,6	40,2	104,2	42,9	83,1	38,7	1458	108,2	105,5	39,2
Mezőkövesdi	2206	40,5	94,5	42,0	96,2	43,1	87,4	41,9	1783	101,8	80,8	42,2
Miskolci	16826	45,2	96,7	45,7	98,1	46,9	90,4	45,4	15101	104,7	89,7	45,0
Ózdi	6676	37,6	95,2	38,4	92,0	37,6	91,9	36,3	6270	116,7	93,9	37,0
Sárospataki	1984	40,7	116,3	41,7	96,1	42,8	88,4	42,9	2128	108,6	107,3	44,3
Sátoraljaújhelyi	1559	33,8	111,4	35,2	103,1	36,9	81,1	36,6	1484	102,2	95,2	38,5
Szerencsi	4189	37,3	110,1	39,4	100,0	41,5	89,3	43,2	4569	110,9	109,1	43,0
Sziksói	1863	34,1	103,2	35,6	109,9	36,0	90,1	36,1	2059	108,1	110,5	38,2
Tiszaújvárosi	1863	43,2	100,6	46,3	103,9	47,7	91,7	46,9	1727	96,6	92,7	47,2
Tokaji	1500	42,7	107,7	42,0	90,2	42,8	83,2	41,2	1324	109,2	88,3	41,7
Összesen	54647	39,9	102,7	40,7	100,6	41,6	88,8	41,4	53920	107,6	98,7	41,7
Heves												
Bélapátfalvai	801	41,3	97,5	40,8	104,4	38,2	79,1	40,5	646	100,2	80,6	39,8
Egri	2918	45,2	94,6	46,0	95,4	46,3	86,7	45,6	2248	98,6	77,0	46,7
Füzesabonyi	1921	40,2	102,1	41,3	99,7	43,1	86,3	43,7	1837	108,8	95,6	45,7
Gyöngyösi	3287	47,8	96,7	49,7	94,8	50,2	85,5	46,3	2625	101,8	79,9	46,0
Hatvani	2463	49,0	95,9	49,3	95,2	46,0	71,3	47,0	1653	103,2	67,1	46,8
Hevesi	2801	37,6	95,0	38,5	95,5	39,6	105,5	37,5	2649	98,8	94,6	41,0
Pétervársárai	1496	38,4	106,8	36,2	83,2	37,6	95,3	36,2	1428	112,8	95,5	38,0
Összesen	15687	43,5	97,5	44,1	95,0	44,2	87,7	42,7	13086	102,7	83,4	44,0

29. folytatása

Kistérség	1998		1999		2000		2001		2002			
	száma (fő)	nők aránya (%)	száma az előző év %-ban	nők aránya (%)	száma az előző év %-ban	nők aránya (%)	száma az előző év %-ban	nők aránya (%)	száma (fő)	száma az előző év %-ban	száma 1998 %-ban	nők aránya (%)
Nógrád												
Balassagyarmati	2036	40,4	102,2	44,1	90,8	40,8	89,0	43,3	1604	95,4	78,8	44,3
Bátonyterenyei	1913	42,0	100,4	44,3	105,0	46,4	96,1	45,9	2006	103,5	104,9	47,7
Pásztói	1642	43,5	93,1	43,6	97,1	46,6	89,7	45,5	1358	102,0	82,7	46,3
Rétsági	1111	43,1	106,2	46,9	91,0	46,1	89,0	47,6	844	88,3	76,0	46,4
Salgótarjáni	5368	42,8	99,3	45,8	97,2	46,4	101,1	44,0	5042	96,3	93,9	44,1
Szécsényi	1388	36,7	93,9	38,1	100,2	41,1	94,7	39,3	1246	100,7	89,8	40,3
Összesen	13458	41,8	99,2	44,4	97,1	45,0	95,6	44,1	12100	97,7	89,9	44,8
Észak-Magyarország összesen	83792	40,9	101,1	41,9	99,0	42,6	89,6	42,1	79106	105,2	94,4	42,5
Észak-Alföld összesen	90801	41,3	104,8	42,5	95,5	43,2	90,3	41,7	80886	98,6	89,1	43,2
Dél-Alföld összesen	57989	45,2	103,4	46,3	92,2	46,9	93,2	45,8	51462	99,9	88,7	47,6
Közép-Magyarország összesen	56093	54,1	88,8	54,5	82,4	53,8	85,5	53,1	33293	94,8	59,4	53,3
Közép-Dunántúl összesen	40977	48,4	96,0	49,4	84,9	49,2	97,1	48,9	32506	100,2	79,3	49,9
Nyugat-Dunántúl összesen	26866	43,7	100,3	44,6	85,6	45,0	96,8	43,5	22910	102,7	85,3	44,4
Dél-Dunántúl összesen	47444	45,0	102,1	45,5	92,1	45,4	99,4	45,8	44738	100,9	94,3	46,7
Ország összesen	403962	44,9	100,1	45,6	92,0	45,7	92,1	44,9	344901	100,6	85,4	45,8

Forrás: KSH Teir, területi statisztikai adatok rendszere

30. táblázat Regisztrált munkanélküliek aránya végzettség szerint db 1998-2002

Kistérség	1998					2002									
	általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettségű	általános iskolai végzettségű	szakmunkásképző és szakiskolai végzettségű	szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségű	főiskolai és egyetemi végzettségű	általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettségű		általános iskolai végzettségű		szakmunkásképző és szakiskolai végzettségű		szakközépiskolai, technikai, gimnáziumi végzettségű		főiskolai és egyetemi végzettségű	
						aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban
Borsod-Abaúj-Zemplén															
Abaúj-Hegyközi	15,0	42,3	33,0	9,5	0,2	16,5	128,2	42,6	117,3	31,5	110,8	8,8	107,5	0,6	300,0
Bodrogközi	11,9	42,7	36,8	8,0	0,6	13,9	103,6	46,0	95,8	32,3	78,1	7,4	83,0	0,3	50,0
Edelényi	15,0	40,8	32,1	11,5	0,6	18,5	139,4	41,9	116,1	29,4	104,0	9,5	93,3	0,7	147,4
Encsi	16,0	38,0	34,3	11,0	0,7	18,1	136,2	40,5	128,0	31,0	108,6	9,4	102,3	1,0	158,8
Kazincbarcikai*	6,4	29,7	44,1	18,6	1,1	8,4	140,8	32,3	115,8	41,1	99,4	16,9	96,6	1,3	126,8
Mezőcsáti	6,8	51,2	31,0	10,3	0,7	8,6	133,0	53,2	109,6	27,2	92,5	10,3	104,9	0,8	122,2
Mezőkövesdi	5,5	28,4	42,2	22,2	1,7	7,3	107,4	30,6	87,1	39,2	75,1	19,6	71,4	3,3	155,3
Miskolci	5,2	28,5	37,3	26,5	2,5	7,7	134,0	32,0	100,7	33,5	80,7	23,7	80,0	3,1	112,3
Ózdi*	11,0	36,2	35,7	16,0	1,2	13,8	115,1	39,7	100,7	32,0	82,1	13,5	77,3	1,0	77,9
Sárospataki	6,1	35,0	38,2	18,1	2,6	7,8	136,1	38,0	116,4	36,4	102,4	15,3	90,3	2,5	105,9
Sátoraljaújhelyi	6,5	34,7	36,3	19,8	2,6	9,7	141,2	36,5	100,2	30,3	79,5	20,4	97,7	3,1	112,2
Szerencsi	12,2	34,9	37,5	14,7	0,7	14,5	129,0	38,0	118,9	32,3	93,8	13,7	102,1	1,5	239,3
Sziksói	13,6	38,1	33,5	13,7	1,1	18,5	150,2	41,5	120,4	28,7	94,6	10,8	87,1	0,5	55,0
Tiszaújvárosi	7,6	36,6	35,2	18,8	1,8	10,2	123,9	38,2	96,9	31,2	82,0	18,0	88,6	2,5	126,5
Tokaji	6,5	30,9	42,7	18,3	1,6	7,8	105,1	34,8	99,4	38,7	80,0	16,8	81,0	2,0	108,3
Összesen*	8,7	33,9	37,1	18,7	1,6	11,5	129,3	37,0	107,3	33,3	88,3	16,3	85,4	1,9	116,8
Heves															
Bélapátfalvai	9,2	44,3	33,1	12,2	1,1	8,7	75,7	42,6	77,5	32,5	79,2	14,4	94,9	1,9	133,3
Egri	5,0	22,9	36,6	29,9	5,7	7,5	116,6	23,4	79,0	31,3	66,0	29,4	75,6	8,4	113,3
Füzesabonyi	11,8	37,5	33,0	16,6	1,1	14,8	119,4	43,6	111,1	25,4	73,6	14,5	84,0	1,7	145,5
Gyöngyösi	6,6	29,7	37,0	23,6	3,1	10,6	128,7	31,4	84,3	31,4	67,7	23,1	78,1	3,5	92,1
Hatvani	4,5	34,0	40,0	19,2	2,3	5,0	74,1	31,7	62,6	40,8	68,4	19,6	68,6	2,9	85,7
Hevesi	13,9	41,7	30,6	12,7	1,0	18,7	126,9	42,2	95,8	27,1	83,8	10,6	79,0	1,3	120,7
Pétervásárai	13,0	32,6	36,6	15,6	2,1	17,0	124,6	37,1	108,6	29,8	77,7	14,1	86,3	1,9	87,1
Összesen	8,7	33,2	35,5	19,9	2,6	12,2	117,4	35,1	88,2	30,7	72,2	18,6	77,8	3,3	105,1

30. folytatása

Kistérség	1998					2002									
	általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettségű	általános iskolai végzettségű	szakmunkásképző és szakiskolai végzettségű	szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű	főiskolai és egyetemi végzettségű	általános iskola 8 osztályánál kevesebb végzettségű		általános iskolai végzettségű		szakmunkásképző és szakiskolai végzettségű		szakközépiskolai, technikumi, gimnáziumi végzettségű		főiskolai és egyetemi végzettségű	
						aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban	aránya (%)	számuk változása 1998 %-ban
Nógrád															
Balassagyarmati	9,1	32,5	35,3	21,6	1,4	8,4	72,6	34,7	84,1	32,2	71,8	22,4	81,6	2,3	127,6
Bátonyterenyei*	9,4	34,8	35,4	19,2	1,2	10,6	116,1	38,5	114,4	30,0	87,5	19,9	106,8	1,2	104,5
Pásztói	9,1	37,4	36,5	15,5	1,5	9,6	87,3	32,3	71,3	35,8	81,0	20,5	109,8	1,8	100,0
Rétságai	6,4	36,2	36,4	19,8	1,3	7,8	93,0	39,1	82,1	35,4	74,0	15,9	60,9	1,8	107,1
Salgótarjáni	7,2	39,7	29,0	22,3	1,8	10,1	131,2	42,3	100,3	26,5	85,9	19,4	81,6	1,7	86,7
Szécsényi	14,1	38,8	29,3	16,9	0,9	16,1	102,0	42,9	99,3	26,6	81,3	13,9	73,9	0,6	58,3
Összesen*	8,7	37,2	32,4	20,2	1,5	10,4	106,7	39,4	94,9	29,5	81,6	19,2	85,3	1,6	96,0
Észak-Magyarország összesen*	8,7	34,3	36,1	19,2	1,7	11,4	123,5	37,1	101,7	32,3	84,3	17,1	83,9	2,1	110,6
Észak-Alföld összesen	6,3	37,4	37,1	17,4	1,8	8,3	117,2	39,0	93,0	33,1	79,3	17,1	87,4	2,5	126,2
Dél-Alföld összesen	4,3	34,6	37,0	21,4	2,7	4,6	94,2	34,8	89,2	35,9	86,0	21,3	88,3	3,5	115,2
Közép-Magyarország összesen	3,4	33,2	32,2	27,1	4,2	3,4	60,3	28,7	51,4	29,1	53,6	31,0	68,1	7,7	108,4
Közép-Dunántúl összesen*	5,0	34,2	37,4	20,9	2,5	5,0	79,1	33,0	76,6	35,4	75,0	23,3	88,4	3,3	104,4
Nyugat-Dunántúl összesen	5,4	32,4	35,9	22,9	3,4	5,4	85,8	31,4	82,6	36,0	85,5	22,9	85,1	4,3	108,3
Dél-Dunántúl összesen	7,3	36,9	36,8	17,2	1,8	9,0	115,9	38,3	97,9	33,9	86,8	16,5	90,6	2,3	120,3
Ország összesen*	6,0	35,0	36,1	20,4	2,4	7,6	107,1	35,8	87,1	33,5	79,0	20,0	83,6	3,2	113,4

Forrás: KSH Teir, területi statisztikai adatok rendszere

31. táblázat Rendszeres szociális segély (2002)

kistérség	Támogatásban részesítettek		A támogatásban részesítettek átlagos számának változása		Felhasznált összeg (E Ft)	A felhasznált összeg változása		Egy támogatottra jutó átlagos összeg*	támogatottak megoszlása		Rendszeres szociális segélyben részesített foglalkoztatottak		Rendszeres szociális segélyben részesített foglalkoztatottak megoszlása			
	átlagos száma	aránya a lakónépesség ezrelékében	Az előző év %-ban	1997 %-ban		az előző év %-ban	1997 %-ban		megváltozott munkaképességű	aktív korú nem foglalkoztatott	száma (fő)	aránya a segélyezettek között**	Közhasznú foglalkoztatottak aránya (%)	Közmunkán részt vettek aránya (%)	Közcélú foglalkoztatottak aránya (%)	Több foglalkozási formában foglalkoztatottak aránya (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén																
Abaúj-Hegyközi	1348	84,9	137,5	1119,2	248177	154,1	2466,0	184,1	7,5	92,5	1257	93,3	59,7		36,7	3,7
Bodrogekőzi	1297	69,3	142,5	667,0	239347	169,0	1464,3	184,5	4,3	95,7	1199	92,4	54,4	6,3	24,4	14,9
Edelényi	2388	64,8	144,9	1112,1	437785	165,8	1834,1	183,4	3,0	97,0	1927	80,7	52,6	8,5	32,8	6,1
Encsi	1757	72,5	141,1	1345,4	329336	170,9	3387,9	187,5	2,7	97,3	1031	58,7	40,8	0,2	53,2	5,7
Kazincbarcikai	3217	49,2	129,8	497,4	589878	147,3	1261,0	183,3	1,6	98,4	1508	46,9	49,8	5,8	38,9	5,4
Mezőcsáti	807	52,7	143,2	947,1	146774	166,5	1807,3	181,8	3,1	96,9	498	61,7	49,0		44,2	6,8
Mezőkövesdi	635	14,0	141,4	361,1	115474	156,0	717,0	181,9	3,7	96,3	481	75,8	28,5	1,0	62,6	7,9
Miskolci	7597	27,2	108,4	923,9	1482695	118,6	1416,6	195,2	2,7	97,3	2908	38,3	26,5	8,6	59,2	5,7
Ózdi	3354	44,1	145,6	724,9	600794	169,4	1241,2	179,1	3,5	96,5	1853	55,3	21,4	4,7	70,3	3,5
Sárospataki	1207	43,5	132,0	939,8	224373	156,6	1834,2	185,9	1,2	98,8	712	59,0	52,4		45,5	2,1
Sátoraljaújhelyi	826	32,5	143,2	1366,7	151949	169,7	2829,1	184,1	3,1	96,9	687	83,2	60,1	0,6	37,0	2,3
Szerencsi	2825	61,8	141,1	1432,0	528172	165,1	2602,9	187,0	1,6	98,4	1574	55,7	53,7		43,3	2,9
Sziksói	1329	67,9	151,7	1122,9	243071	177,2	2471,0	182,9	3,6	96,4	1136	85,5	57,9	9,7	27,1	5,3
Tiszaújvárosi	818	24,1	147,1	1271,9	153506	177,3	2220,5	187,6	3,1	96,9	637	77,9	38,5	15,2	34,1	12,2
Tokaji	712	47,5	153,0	716,2	130278	175,6	1701,4	183,0	2,2	97,8	507	71,2	36,7	22,3	27,4	13,6
Összesen	30116	40,5	131,1	855,2	5621609	148,8	1623,0	186,7	2,9	97,1	17915	59,5	43,9	5,5	44,6	6,0
Heves																
Bélapátfalvai	262	18,8	136,0	700,0	45604	154,6	1376,5	174,4	3,4	96,6	182	69,6	44,0	12,6	32,4	11,0
Egri	494	6,2	150,0	390,5	73047	150,7	715,4	148,0	3,2	96,8	358	72,5	17,9	1,1	80,4	0,6
Füzesabonyi	843	22,1	139,2	1076,9	142748	159,4	1948,5	169,4	4,2	95,8	565	67,1	43,7	0,4	54,7	1,2
Gyöngyösi	1053	13,5	145,0	570,1	179944	159,7	1078,0	171,0	4,1	95,9	358	34,0	39,9	0,6	54,7	4,7
Hatvani	532	9,7	122,7	361,2	82484	126,8	601,1	155,1	4,6	95,4	416	78,2	46,9		48,1	5,0
Hevesi	1516	41,2	147,0	675,9	242707	158,1	1210,2	160,1	3,3	96,7	677	44,7	52,0	1,3	45,3	1,3
Pétervásárai	678	28,6	168,4	1103,3	120013	185,4	1918,7	177,0	1,1	98,9	394	58,1	35,0		58,1	6,9
Összesen	5376	16,5	144,5	625,2	886547	157,3	1142,8	164,9	3,5	96,5	2950	54,9	41,3	1,4	53,8	3,5

31. táblázat folytatása

kistérség	Támogatásban részesítettek		A támogatásban részesítettek átlagos számának változása		Felhasznált összeg (E Ft)	A felhasznált összeg változása		Egy támogatott ra jutó átlagos összeg*	támogatottak megoszlása		Rendszeres szociális segélyben részesített foglalkoztatottak		Rendszeres szociális segélyben részesített foglalkoztatottak megoszlása			
	átlagos száma	aránya a lakónépesség ezrelékében	Az előző év %-ban	1997 %-ban		az előző év %-ban	1997 %-ban		megváltozott munkaképességű	aktív korú nem foglalkoztatott	száma (fő)	aránya a segélyezettek között**	Közhasznú foglalkoztatottak aránya (%)	Közmunkán részt vettek aránya (%)	Közcélú foglalkoztatottak aránya (%)	Több foglalkozási formában foglalkoztatottak aránya (%)
Nógrád																
Balassagyarmati	468	10,9	109,6	343,3	86323	130,6	688,9	184,5	5,4	94,6	373	79,7	37,8	13,1	40,8	8,3
Bátonyterenyei	902	32,8	135,1	900,0	158748	147,9	2205,8	175,9	1,7	98,3	532	59,0	30,5	20,3	44,5	4,7
Pásztói	277	8,1	146,2	253,3	49463	170,6	478,9	178,4	8,6	91,4	121	43,7	28,1	2,5	66,9	2,5
Rétságai	230	8,9	127,1	376,3	41010	151,0	744,1	178,4	0,7	99,3	398	173,1	28,1	5,5	31,7	34,7
Salgótarjáni	2444	35,6	151,8	564,6	430076	177,5	996,6	176,0	1,5	98,5	1372	56,1	25,9	24,2	45,3	4,5
Szécsényi	476	23,3	156,1	568,7	83587	175,5	1162,4	175,5	4,7	95,3	331	69,5	50,5	0,6	42,9	6,0
Összesen	4797	21,9	142,0	520,7	849207	163,4	988,5	177,0	2,6	97,4	3127	65,2	31,1	16,5	43,5	8,9
Észak-Magyarország összesen	40289	31,3	133,9	760,0	7357363	151,4	1443,0	182,6	2,9	97,1	23992	59,6	41,9	6,5	45,6	6,1
Dél-Alföld összesen	14601	10,7	135,3	361,9	2489727	149,0	495,2	170,5	8,1	91,9	9607	65,8	23,5	17,1	54,7	4,7
Dél-Dunántúl összesen	17940	18,1	141,8	574,0	3212732	162,9	1144,4	179,1	5,6	94,4	9939	55,4	32,6	7,9	54,2	5,2
Észak-Alföld összesen	36558	23,5	130,2	534,9	6159311	148,3	962,5	168,5	6,6	93,4	24030	65,7	36,3	12,4	45,5	5,8
Közép-Dunántúl összesen	5850	5,3	129,1	291,7	991951	143,7	561,5	169,6	6,4	93,6	4787	81,8	26,1	4,2	64,3	5,4
Közép-Magyarország összesen	7278	2,6	112,3	181,9	1296455	122,8	318,0	178,1	17,8	82,2	3959	54,4	38,6	6,5	49,5	5,4
Nyugat-Dunántúl összesen	3378	3,4	127,3	171,9	623884	155,2	345,0	184,7	8,6	91,4	1959	58,0	21,0	3,1	70,1	5,9
Ország összesen	125894	12,4	132,2	463,2	22131423	149,5	821,0	175,8	6,1	93,9	78273	62,2	35,1	9,6	49,7	5,6

Forrás: KSH OSAP 1206, TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Önrományzati szociális ellátás)

Megjegyzés: *A felhasznált összegge osztva az év folyamán átlagosan foglalkoztatottak számával

**Az év során foglalkoztatottak aránya a segélyezettek átlagos számához viszonyítva

32. táblázat Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás

kistérség	'Összes támogatásban részesített személy'	Támogatásban részesítettek száma a 0-18 éves lakónépesség ezrelékében*	Egy támogatott személyre jutó átlagos támogatási összeg (Ft)	Egy lakosra jutó támogatási összeg (Ft)	Pénzbeni támogatási esetek aránya (%)	Természetbeni támogatási esetek aránya (%)	A támogatási esetek változásának 19999-2002 (%)	A támogatásra felhasznált összeg változása 1999-2002 (%)	A támogatásban részesítettek aránya életkoronként			
									-6 éves	7-14 éves	15-18 éves-	19- éves-
Borsod-Abaúj-Zemplén												
Abaúj-Hegyközi	902	20,6	8565	487	24,1	75,9	63,3	75,9	27,5	35,0	26,3	11,3
Bodrogközi	1709	34,1	7297	667	15,7	84,3	95,9	100,2	31,8	62,1	6,2	
Edelényi	3389	34,3	7164	659	45,0	55,0	118,6	129,3	34,9	47,7	14,3	3,1
Encsi	2641	37,7	6233	679	19,5	80,5	118,6	226,0	30,7	69,0	0,2	
Kazincbarcikai	2853	17,8	4858	212	40,9	59,1	69,2	178,4	40,3	49,7	7,1	2,9
Mezőcsáti	388	9,8	6835	173	62,7	37,3	83,1	136,6	18,2	63,6	18,2	
Mezőkövesdi	1801	18,0	7918	314	85,6	14,4	68,9	144,8	13,4	76,1	8,5	2,0
Miskolci	5141	7,9	5890	108	51,0	49,0	129,2	150,6	34,1	43,3	20,8	1,8
Ózdi	1096	5,7	4575	66	80,8	19,2	104,3	129,3	29,9	52,3	17,8	
Sárospataki	2070	28,3	6022	450	84,7	15,3	61,1	93,5	5,8	47,0	40,0	7,2
Sátoraljaújhelyi	3162	48,4	4222	526	60,1	39,9	315,9	226,4	34,8	33,3	24,6	7,2
Szerencsi	3615	29,8	5203	411	31,7	68,3	67,6	202,8	19,9	77,6	2,3	0,3
Sziksói	1278	23,7	15429	1007	17,2	82,8	253,2	156,4	30,9	41,7	24,2	3,2
Tiszaújvárosi	1775	20,7	5456	286	76,7	23,3	89,6	111,8	46,8	51,9	0,9	0,4
Tokaji	1593	42,2	4740	504	48,7	51,3	135,5	118,2	50,3	35,1	13,9	0,7
Összesen	33413	18,1	6243	280	44,5	55,5	100,2	140,6	30,3	55,8	11,9	2,1
Heves												
Bélapátfalvai	631	21,7	2079	94	24,7	75,3	54,8	88,1	25,3	47,4	23,9	3,5
Egri	1426	8,0	4175	75	99,2	0,8	69,7	71,6	33,3	60,3	4,5	1,9
Füzesabonyi	1594	18,5	4282	179	21,8	78,2	228,8	175,0		100,0		
Gyöngyösi	1931	12,1	10960	271	8,5	91,5	104,1	138,2	37,1	42,1	18,2	2,5
Hatvani	1930	17,2	7384	260	35,7	64,3	170,8	233,1	25,9	57,4	15,5	1,2
Hevesi	1850	19,8	3341	168	71,7	28,3	112,5	113,5	31,8	64,4	3,9	
Pétersárai	2739	61,4	4742	548	31,9	68,1	70,6	135,8	36,2	59,5	4,3	
Összesen	12101	17,2	5675	211	31,4	68,6	107,1	137,0	30,9	57,3	10,7	1,0

32. táblázat folytatása

kistérség	'Összes támogatásban részesített személy'	Támogatásban részesítettek száma a 0-18 éves lakónépesség ezrelékében*	Egy támogatott személyre jutó átlagos támogatási összeg (Ft)	Egy lakosra jutó támogatási összeg (Ft)	Pénzbeni támogatási esetek aránya (%)	Természetbeni támogatási esetek aránya (%)	A támogatási esetek változásának 1999-2002 (%)	A támogatásra felhasznált összeg változása 1999-2002 (%)	A támogatásban részesítettek aránya életkoronként			
									-6 éves	7-14 éves	15-18 éves-	19- éves-
Nógrád												
Balassagyarmati	1802	19,0	11140	469	82,4	17,6	77,4	156,0	32,4	42,4	17,3	7,9
Bátonyterenyei	1362	23,0	3865	191	86,1	13,9	143,5	150,7	37,8	24,3	32,4	5,4
Pásztói	2141	29,3	5555	349	52,0	48,0	155,1	116,2	34,7	49,3	16,0	
Rétsági	2189	38,5	3835	324	25,5	74,5	183,3	124,6	33,7	52,2	12,0	2,2
Salgótarjáni	2575	17,5	2612	98	93,9	6,1	159,0	224,2	43,5	42,1	14,4	
Szécsényi	3720	78,6	3755	684	37,8	62,2	170,6	274,7	53,8	26,9	13,5	5,8
Összesen	13789	28,8	4809	302	55,2	44,8	143,9	160,1	40,0	42,8	15,3	1,8
Észak-Magyarország összesen	59303	19,6	5794	267	43,4	56,6	108,9	143,2	31,8	54,4	12,0	1,7
Dél-Alföld összesen	42407	14,1	8211	255	52,5	47,5	85,6	137,6	25,1	47,5	24,0	3,4
Dél-Dunántúl összesen	56362	25,9	5750	328	57,4	42,6	122,1	135,2	28,6	49,9	17,4	4,1
Észak-Alföld összesen	62806	16,3	5430	219	70,3	29,7	93,3	154,6	29,3	48,1	18,8	3,8
Közép-Dunántúl összesen	49450	19,8	6704	298	58,8	41,2	71,9	89,6	30,9	50,6	15,9	2,6
Közép-Magyarország összesen	91386	16,6	9939	322	52,2	47,8	97,4	143,0	33,9	46,1	17,9	2,1
Nyugat-Dunántúl összesen	33732	15,8	6254	210	69,1	30,9	99,6	112,0	30,7	51,9	15,0	2,5
Ország összesen	395446	17,8	7100	277	55,9	44,1	95,7	130,8	30,6	49,2	17,5	2,7

Forrás: KSH OSAP 1206, TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Önormányzati szociális ellátás)

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

33. táblázat Önkormányzatok által nyújtott lakásfenntartási támogatás főbb adatai 2002

kistérség	Összes támogatásban részesített személy	Támogatásban részesítettek száma a lakónépesség ezrelékében	Egy támogatott személyre jutó átlagos támogatási összeg (Ft)	Egy lakosra jutó támogatási összeg (Ft)	Természetbeni támogatási esetek aránya (%)	A támogatási esetek változásának 1999-2002 (%)	A támogatásra felhasznált összeg változása 1999-2002 (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén							
Abaúj-Hegyközi	981	61,8	4965	307	0,5	360,6	405,2
Bodrogekőzi	284	15,2	7004	106	50,4	180,9	136,2
Edelényi	248	6,7	15331	103	96,9	51,3	56,6
Encsi	375	15,5	8043	124	0,0	191,2	197,3
Kazincbarcikai	3726	56,9	7064	402	56,0	64,9	77,9
Mezőcsáti	93	6,1	7215	44	0,0	136,8	150,4
Mezőkövesdi	203	4,5	7626	34	30,9	60,2	59,9
Miskolci	6769	24,2	22068	535	94,6	67,4	82,6
Ózdi	2327	30,6	12892	394	95,8	260,4	217,3
Sárospataki	117	4,2	16889	71	0,0	113,5	22,1
Sátoraljaújhelyi	865	34,1	4576	156	93,0	51,0	123,1
Szerencsi	1603	35,0	4512	158	13,2	75,3	54,8
Sziksói	62	3,2	8435	27	16,1	33,0	169,3
Tiszaújvárosi	1649	48,6	18715	910	95,7	32,7	45,5
Tokaji	36	2,4	8389	20	0,0	36,6	51,3
Összesen	19338	26,0	13778	358	82,6	67,7	79,2
Heves							
Bélapátfalvai	149	10,7	6027	65	49,7	107,2	42,9
Egri	799	10,0	34453	346	67,2	57,3	94,6
Füzesabonyi	344	9,0	27166	245	0,0	411,0	464,0
Gyöngyösi	2848	36,4	6466	236	58,9	85,3	114,4
Hatvani	390	7,1	36128	257	67,2	71,6	87,8
Hevesi	169	4,6	5201	24	17,1	23,9	28,1
Pétervásárai	26	1,1	21462	24	0,0	51,9	48,5
Összesen	4725	14,5	15177	221	54,1	75,2	103,0
Nógrád							
Balassagyarmati	797	18,6	12169	227	18,8	41,6	38,6
Bátonyterenyei	883	32,1	6640	213	56,0	97,1	103,1
Pásztói	555	16,3	18479	301	3,2	109,6	109,4
Rétsági	6	0,2	8667	2	0,0	9,1	15,9
Salgótarjáni	4087	59,5	14588	867	68,1	76,0	119,2
Szécsényi	13	0,6	15385	10	16,5	606,7	714,3
Összesen	6341	28,9	13514	390	56,3	77,6	94,6
Észak-Magyarország	30404	23,6	13941	329	73,5	70,3	85,3
Dél-Alföld	24015	17,6	18108	318	24,8	70,4	98,1
Dél-Dunántúl	18970	19,2	21857	419	51,5	89,8	136,1
Észak-Alföld	30202	19,4	15206	295	39,4	84,5	104,8
Közép-Dunántúl	17704	15,9	21414	340	54,6	70,7	81,1
Közép-Magyarország	40670	14,4	30474	439	30,4	84,8	108,1
Nyugat-Dunántúl	13090	13,0	31403	409	59,9	113,5	115,0
Ország összesen	175055	17,3	21491	371	45,1	80,4	102,9

Forrás: KSH OSAP 1206, TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Önkormányzati szociális ellátás)

34. táblázat Önkormányzatok által nyújtott átmeneti segély főbb adatai 2002

kistérség	Összes támogatásban részesített személy	Támogatásban részesítettek száma a lakónépesség ezrelékében	Egy támogatott személyre jutó átlagos támogatási összeg (Ft)	Egy lakosra jutó támogatási összeg (Ft)	Természetbeni támogatási esetek aránya (%)	A támogatási esetek változásának 1999-2002 (%)	A támogatásra felhasznált összeg változása 1999-2002 (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén							
Abaúj-Hegyközi	4059	255,7	5256	1344	40,2	259,5	289,7
Bodroghközi	2885	154,2	4377	675	13,3	99,6	90,9
Edelényi	8923	242,3	3606	874	28,6	106,8	116,3
Encsi	8720	359,7	6469	2327	26,3	142,5	160,2
Kazincbarcikai	6785	103,7	3080	319	46,6	95,5	130,8
Mezőcsáti	1785	116,4	5327	620	7,9	85,9	200,6
Mezőkövesdi	5753	126,6	5386	682	35,8	85,9	113,8
Miskolci	12544	44,9	5309	238	52,2	115,7	140,5
Ózdi	4230	55,6	4808	267	32,6	164,6	210,2
Sárospataki	3666	132,2	5520	730	9,9	84,5	102,2
Sátoraljaújhelyi	3220	126,9	5858	744	6,9	71,1	141,3
Szerencsi	7290	159,4	3644	581	52,0	188,7	153,8
Sziksói	4465	228,1	5527	1261	33,0	81,1	91,8
Tiszaújvárosi	3507	103,5	4329	448	9,9	104,4	95,5
Tokaji	4598	306,8	4687	1438	50,3	106,5	185,3
Összesen	82430	110,7	4828	535	36,7	114,7	135,4
Heves							
Bélapátfalvai	1790	128,7	4704	605	67,9	61,9	104,7
Egri	2020	25,4	6714	171	2,8	87,2	36,1
Füzesabonyi	3320	86,9	3505	305	50,1	106,7	126,1
Gyöngyösi	5066	64,8	8680	563	25,2	79,3	113,3
Hatvani	4025	73,6	4310	317	17,5	96,5	141,1
Hevesi	3580	97,2	4758	463	31,3	86,6	77,2
Pétervásárai	3747	158,1	3521	556	52,6	116,4	84,6
Összesen	23548	72,4	5315	385	32,5	87,3	87,2
Nógrád							
Balassagyarmati	3298	77,1	10788	831	18,9	104,0	170,2
Bátonyterenyei	2087	75,9	3834	291	7,4	81,2	110,3
Pásztói	2823	82,8	5844	484	34,3	88,3	98,9
Rétsági	1725	66,6	6950	463	10,4	82,0	127,0
Salgótarjáni	5150	74,9	4281	321	34,2	183,7	149,1
Szécsényi	1844	90,2	6360	574	42,5	160,4	214,9
Összesen	16927	77,1	6253	482	27,1	116,7	142,0
Észak-Magyarország	122905	95,4	5117	488	34,6	108,5	122,8
Dél-Alföld	76779	56,2	7692	432	24,0	99,5	99,9
Dél-Dunántúl	78537	79,4	6644	527	35,0	108,4	125,0
Észak-Alföld	130687	84,1	6375	536	35,2	86,6	119,2
Közép-Dunántúl	67063	60,2	7405	446	27,2	83,9	111,2
Közép-Magyarország	121424	43,0	12151	522	27,5	85,3	123,3
Nyugat-Dunántúl	68011	67,7	8036	544	28,2	80,7	108,0
Ország összesen	665406	65,6	7654	502	30,6	92,0	116,6

Forrás: KSH OSAP 1206, TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Önkormányzati szociális ellátás)

35. táblázat Ápolási díj (2002)

kistérség	alanyi jogon ellátásban részesítettek			méltányossági alapon ellátásban részesítettek			ellátásban részesítettek összesen	
	aránya (%)	10 000 lakosra jutó támogatottak száma	Az egy főre jutó havi támogatás (Ft)	aránya (%)	10 000 lakosra jutó támogatottak száma	Az egy főre jutó havi támogatás (Ft)	átlagos száma (fő)	10 000 lakosra jutó támogatott száma
Borsod-Abaúj-Zemplén								
Abaúj–Hegyközi	12,1	4,7	21644	87,9	33,9	13383	61,2	38,6
Bodrogközi	10,0	6,5	22350	90,0	58,4	13271	121,5	64,9
Edelényi	34,8	10,4	20187	65,2	19,5	15202	110,2	29,9
Encsi	34,9	10,1	20273	65,1	18,8	14896	70,0	28,9
Kazincbarcikai	39,2	12,4	20178	60,8	19,3	14024	207,8	31,8
Mezőcsáti	39,2	7,4	20420	60,8	11,4	16671	28,8	18,8
Mezőkövesdi	9,8	5,3	20767	90,2	48,7	12685	245,1	54,0
Miskolci	39,1	9,7	20197	60,9	15,2	15359	694,6	24,9
Ózdi	61,4	28,8	20060	38,6	18,1	15271	356,5	46,8
Sárospataki	40,5	18,3	19808	59,5	26,9	14992	125,3	45,2
Sátoraljaújhelyi	40,7	12,9	21027	59,3	18,8	13389	80,3	31,7
Szerencsi	16,8	5,2	20545	83,2	25,9	14147	142,5	31,2
Szikszerűi	35,6	8,8	20053	64,4	15,9	14526	48,3	24,7
Tiszaújvárosi	46,4	9,8	20718	53,6	11,4	14701	71,8	21,2
Tokaji	19,1	5,1	20274	80,9	21,4	14387	39,7	26,5
Összesen	35,6	11,5	20261	64,4	20,8	14414	2403,6	32,3
Heves								
Bélapátfalvai	39,1	6,5	12657	60,9	10,1	17190	23,0	16,5
Egri	45,5	5,6	20011	54,5	6,7	12118	98,0	12,3
Füzesabonyi	26,7	6,5	20313	73,3	18,0	13740	93,6	24,5
Gyöngyösi	29,1	12,0	20488	70,9	29,2	14164	322,3	41,2
Hatvani	29,1	10,3	23884	70,9	25,0	16388	193,2	35,3
Hevesi	20,0	3,9	16310	80,0	15,8	12904	72,6	19,7
Pétervásárai	37,5	6,7	19434	62,5	11,2	13459	42,4	17,9
Összesen	30,7	8,0	20556	69,3	18,0	14363	845,1	26,0
Nógrád								
Balassagyarmati	21,2	7,9	20233	78,8	29,2	12819	158,7	37,1
Bátonyterenyei	32,4	15,5	20110	67,6	32,3	14354	131,3	47,7
Pásztói	25,0	11,6	20412	75,0	34,6	12847	157,5	46,2
Rétsági	17,6	3,2	20516	82,4	15,1	14636	47,6	18,4
Salgótarjáni	47,9	14,7	19739	52,1	16,0	12028	211,0	30,7
Szécsényi	35,9	11,1	20892	64,1	19,8	14560	63,2	30,9
Összesen	32,2	11,3	20109	67,8	23,8	13191	769,3	35,1
Észak-Magyarország	33,9	10,6	20289	66,1	20,6	14163	4018,0	31,2
Dél-Alföld	35,8	13,4	20996	64,2	24,1	14332	5123,1	37,5
Dél-Dunántúl	40,1	10,8	19983	59,9	16,1	14429	2656,0	26,8
Észak-Alföld	35,8	16,0	19216	64,2	28,7	14271	6956,5	44,8
Közép-Dunántúl	39,6	9,3	19402	60,4	14,1	15004	2606,9	23,4
Közép-Magyarország	36,8	9,8	21365	63,2	16,9	17163	7527,9	26,6
Nyugat-Dunántúl	33,5	8,3	20253	66,5	16,4	14697	2479,7	24,7
Ország összesen	36,3	11,2	20318	63,7	19,7	15061	31368,1	30,9

Forrás: KSH OSAP 1206

36. táblázat Közgyógyellátási igazolvány

kistérség	1998	1999	2000	2001	2002						
	igazolvánnyal rendelkezők összesen								alanyi jogon igazolvány- nyal rendel- kezők aránya (%)	méltányossági alapon igazol- vánnyal ren- delkezők ará- nya (%)	normatív alapon iga- zolvánnyal rendelkezők aránya (%)
	száma (fő)	számának változása				száma (fő)	1000 la- kosra jutó száma				
		előző év %-ban		1998 %- ban							
Borsod-Abaúj- Zemplén											
Abaúj–Hegyközi	1159	111,5	94,7	101,6	105,9	113,5	1316	82,9	36,7	30,6	32,7
Bodrogeközi	1254	95,5	126,8	101,1	102,8	125,9	1579	84,4	48,8	14,1	37,2
Edelényi	2337	82,7	102,0	106,2	102,6	92,0	2149	58,3	37,3	31,0	31,7
Encsi	1966	101,1	106,8	104,2	95,8	107,8	2120	87,5	38,0	27,3	34,7
Kazincbarcikai	2991	97,2	109,7	105,0	96,9	108,5	3246	49,6	50,4	13,0	36,5
Mezőcsáti	1172	97,1	104,0	103,7	101,7	106,6	1249	81,5	34,7	11,4	53,9
Mezőkövesdi	3654	94,7	96,6	102,4	97,5	91,3	3335	73,4	38,4	33,2	28,4
Miskolci	10499	95,0	101,7	101,6	99,3	97,4	10221	36,6	37,8	31,1	31,0
Ózdi	5043	96,3	93,4	104,9	99,8	94,1	4746	62,4	44,3	22,9	32,8
Sárospataki	2266	97,7	96,0	102,1	96,3	92,2	2089	75,3	26,9	32,8	40,4
Sátoraljaújhelyi	1775	97,9	104,3	97,5	96,8	96,4	1711	67,4	44,7	29,2	26,1
Szerencsi	2714	92,4	107,7	94,4	112,1	105,3	2859	62,5	43,0	28,2	28,8
Szikszói	1315	100,1	106,0	104,7	107,8	119,8	1575	80,5	34,4	32,3	33,3
Tiszaújvárosi	1548	96,9	86,4	111,6	111,6	104,3	1614	47,6	53,3	25,0	21,7
Tokaji	1053	95,2	115,6	87,7	105,9	102,1	1075	71,7	41,2	24,7	34,0
Összesen	40746	95,7	101,8	102,1	100,8	100,3	40884	54,9	40,6	26,9	32,6
Heves											
Bélapátfalvai	940	103,2	106,5	96,4	102,6	108,7	1022	73,5	61,7	13,9	24,4
Egri	3309	96,5	110,2	103,3	97,7	107,3	3551	44,7	56,2	32,4	11,3
Füzesabonyi	2120	99,2	107,4	105,1	95,9	107,4	2276	59,6	45,9	15,0	39,1
Gyöngyösi	3454	97,4	102,7	100,0	98,7	98,7	3409	43,6	53,7	23,5	22,8
Hatvani	2315	107,9	97,2	104,6	102,1	112,1	2594	47,4	65,5	14,3	20,2
Hevesi	2386	102,1	108,0	97,9	99,8	107,7	2569	69,8	47,8	27,9	24,2
Pétervásárai	1240	110,7	105,6	91,5	103,2	110,4	1369	57,7	56,9	29,6	13,5
Összesen	15764	101,1	105,3	100,8	99,3	106,5	16790	51,7	54,9	23,4	21,7
Nógrád											
Balassagyarmati	2419	83,0	97,5	102,7	98,6	81,9	1981	46,3	65,6	18,2	16,3
Bátonyterenyei	1525	93,9	101,3	108,1	96,9	99,6	1519	55,2	46,6	22,9	30,5
Pásztói	1412	100,0	105,0	96,1	100,3	101,2	1429	41,9	49,1	28,1	22,8
Rétságai	1566	93,4	101,0	102,5	101,4	98,0	1534	59,2	59,3	24,7	16,0
Salgótarjáni	3007	106,9	101,5	105,5	100,8	115,4	3471	50,5	63,0	15,8	21,1
Szécsényi	1686	106,4	99,8	87,4	108,0	100,4	1692	82,8	67,3	17,4	15,4
Összesen	11615	97,5	100,9	100,9	100,9	100,1	11626	53,0	59,7	20,1	20,2
Észak- Magyarország	68125	97,3	102,5	101,6	100,5	101,7	69300	53,8	47,2	24,9	27,9
Dél-Alföld	73562	92,4	103,4	102,8	100,5	98,8	72706	53,2	50,2	23,9	25,9
Dél-Dunántúl	46607	96,2	105,9	99,4	100,1	101,4	47278	47,8	53,9	24,7	21,4
Észak-Alföld	102029	96,9	108,7	102,8	101,1	109,4	111640	71,8	35,8	32,2	32,0
Közép-Dunántúl	41764	99,4	102,7	96,7	104,6	103,3	43123	38,7	56,0	29,9	14,1
Közép- Magyarország	113627	104,3	100,8	102,7	104,1	112,3	127630	45,2	35,5	53,4	11,0
Nyugat-Dunántúl	35331	95,8	100,4	101,9	101,5	99,4	35126	35,0	62,2	25,2	12,7
Ország összesen	481045	98,1	103,7	101,7	101,9	105,4	506803	50,0	44,6	34,0	21,4

Forrás: KSH OSAP 1206, TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Önormányzati szociális ellátás)

37. táblázat Helyi támogatásban részesültek száma (2002)

kistérség	Támogatásban részesített személyek száma	10 000 lakosra jutó támogatottak száma	19-39 évesek ezrelékében*	Megállapított helyi támogatás összege összesen (E Ft)	egy támogatottra jutó átlagos összeg (E Ft)	részben vagy egészben vissza nem térítendő támogatás (%)	kamatmentes kölcsön (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén							
Abaúj-Hegyközi	17	10,7	23,6	1970	116	100	
Bodrogközi	12	6,4	24,4	415	35	100	
Edelényi	10	2,7	5,6	702	70	76	24
Encsi	94	38,8	111,6	10517	112	21	79
Kazincbarcikai	95	14,5	15,6	25442	268	40	60
Mezőcsáti	15	9,8	14,8	560	37	25	75
Mezőkövesdi	87	19,2	21,1	13523	155	51	49
Miskolci	455	16,3	12,7	49675	109	18	82
Ózdi	23	3,0	4,8	2045	89	33	67
Sárospataki	16	5,8	7,3	1430	89	86	14
Sátoraljaújhelyi	25	9,9	11,2	5010	200	31	69
Szerencsi	53	11,6	21,0	5300	100	100	
Szikszoói	19	9,7	21,2	2420	127	66	34
Tiszaújvárosi	112	33,0	32,0	48000	429	6	94
Tokaji	33	22,0	27,0	3680	112	91	9
Összesen	1066	14,3	15,6	170689	160	28	72
Heves							
Bélapátfalvai	18	12,9	12,7	2100	117	27	73
Egri	144	18,1	12,0	75700	526	57	43
Füzesabonyi	20	5,2	6,1	900	45	100	
Gyöngyösi	61	7,8	6,3	25692	421	27	73
Hatvani	81	14,8	11,7	7676	95	46	54
Hevesi	46	12,5	22,0	7451	162	20	80
Pétervásárai	22	9,3	9,4	2979	135	27	73
Összesen	392	12,1	10,4	122498	312	47	53
Nógrád							
Balassagyarmati	23	5,4	4,5	6617	288	8	92
Bátonyterenyei	183	66,5	67,1	6740	37		100
Pásztói	18	5,3	4,9	3675	204	1	99
Rétsági	61	23,6	18,3	6410	105	48	52
Salgótarjáni	76	11,1	9,7	7646	101	31	69
Szécsényi	23	11,3	11,3	1770	77	41	59
Összesen	384	17,5	15,5	32858	86	20	80
Észak-Magyarország	1842	14,3	14,1	326045	177	34	66
Dél-Alföld	6404	46,8	37,7	993774	155	59	41
Dél-Dunántúl	1354	13,7	11,0	183956	136	36	64
Észak-Alföld	3105	20,0	19,0	638458	206	45	55
Közép-Dunántúl	2302	20,7	15,1	355119	154	27	73
Közép-Magyarország	2075	7,3	4,4	764450	368	22	78
Nyugat-Dunántúl	2031	20,2	14,5	845375	416	15	85
Ország összesen	19113	18,8	14,1	4107177	215	35	65

Forrás: KSH OSAP 1206

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

38. táblázat Időskorúak járadéka (2002)

kistérség	Támogatásban részesítettek		Felhasznált összeg (E Ft)	Egy támogatóra jutó átlagos összeg**
	átlagos száma	aránya a 60 éven felüliek ezrelékében*		
Borsod-Abaúj-Zemplén				
Abaúj-Hegyközi	23	6,4	5159	224,3
Bodrogközi	26	6,2	5726	218,5
Edelényi	55	7,2	11766	215,5
Encsi	32	7,3	6809	212,1
Kazincbarcikai	48	3,8	10198	212,9
Mezőcsáti	15	4,8	3318	227,3
Mezőkövesdi	30	2,7	6261	210,8
Miskolci	124	2,3	26848	215,8
Ózdi	50	3,1	10609	213,0
Sárospataki	38	6,6	8256	216,7
Sátoraljaújhelyi	15	3,0	3134	216,1
Szerencsi	58	6,5	12988	222,8
Szikszerűi	28	7,4	5709	204,6
Tiszaújvárosi	31	5,9	6977	227,3
Tokaji	36	11,0	7859	215,9
Összesen	608	4,1	131617	216,4
Heves				
Bélapátfalvai	5	1,4	1276	255,2
Egri	18	1,2	4122	229,0
Füzesabonyi	25	2,8	5459	218,4
Gyöngyösi	38	2,2	8064	211,7
Hatvani	31	2,6	6268	200,3
Hevesi	24	2,9	5562	228,0
Pétervásárai	9	1,4	2034	216,4
Összesen	151	2,1	32785	216,8
Nógrád				
Balassagyarmati	29	3,1	6304	221,2
Bátonyterenyi	8	1,3	1717	206,9
Pásztói	19	2,6	4382	228,2
Rétsági	10	1,8	2236	228,2
Salgótarjáni	32	2,1	5422	170,0
Szécsényi	18	4,1	4163	227,5
Összesen	116	2,4	24224	208,8
Észak-Magyarország összesen	875	3,3	188626	215,5
Dél-Alföld összesen	1761	6,0	376471	213,8
Dél-Dunántúl összesen	815	4,0	176973	217,1
Észak-Alföld összesen	1517	5,2	338276	222,9
Közép-Dunántúl összesen	461	2,2	99986	216,8
Közép-Magyarország összesen	904	1,5	198153	219,1
Nyugat-Dunántúl összesen	701	3,4	154578	220,5
Ország összesen	7035	3,4	1533063	217,9

Forrás: KSH OSAP 1206, TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Önnormányzati szociális ellátás)

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

**A felhasznált összegge osztva az év folyamán átlagosan foglalkoztatottak számával

39. táblázat Különböző nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők egy főre jutó átlagos ellátási összege és aránya az országos átlaghoz képest (2001)

Megye	Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátás		Öregségi nyugdíj		Hozzá tartozói nyugdíj		Korbetöltött rokkantsági nyugdíj		Korhatár alatti rokkantsági nyugdíj		Baleseti járadék		Mezőgazdasági szövetkezeti járadék		Megváltozott munkaképességűek járadéka	
	Ft	%	Ft	%	Ft	%	Ft	%	Ft	%	Ft	%	Ft	%	Ft	%
Borsod-Abaúj-Zemplén	33833	95,6	40083	98,3	28391	102,1	39481	100,7	33455	100,9	11477	93,3	28241	102,1	17403	105,1
Heves	34548	97,6	39068	95,8	28902	104,0	38682	98,7	33027	99,6	11088	90,2	28302	102,3	15868	95,8
Nógrád	34569	97,6	39517	96,9	28302	101,8	40563	103,5	33580	101,3	11719	95,3	28630	103,5	16365	98,8
Észak-Magyarország	34145	96,4	39711	97,3	28488	102,5	39457	100,7	33358	100,6	11390	92,6	28291	102,3	16975	102,5
Dél-Alföld	32229	91,0	37497	91,9	26892	96,7	36606	93,4	31116	93,8	12265	99,7	27403	99,1	15807	95,5
Dél-Dunántúl	33998	96,0	39332	96,4	28093	101,0	39424	100,6	33412	100,8	13861	112,7	27837	100,7	18432	111,3
Észak-Alföld	30953	87,4	37572	92,1	27462	98,8	36060	92,0	31383	94,6	11849	96,4	28300	102,3	16375	98,9
Közép-Dunántúl	36593	103,4	41441	101,6	28307	101,8	41424	105,7	35374	106,7	12957	105,4	27302	98,7	16315	98,5
Közép-Magyarország	40469	114,3	44593	109,3	27794	100,0	41237	105,2	35040	105,7	11829	96,2	28184	101,9	15511	93,7
Nyugat-Dunántúl	34834	98,4	38945	95,5	27964	100,6	38100	97,2	32280	97,3	12077	98,2	26448	95,6	15926	96,2
Összesen	35405	100,0	40795	100,0	27803	100,0	39201	100,0	33159	100,0	12296	100,0	27655	100,0	16557	100,0

Forrás: TEIR Megyei-Regionális statisztikai adatok

40. táblázat Különböző nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők számának változása az adott év %-ban (2001)

Megye	Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátás	Öregségi nyugdíj	Időskorúak járadék	Hozzá tartozói nyugdíj	Korbetöltött rokkantsági nyugdíj	Korhatár alatti rokkantsági nyugdíj	Baleseti járadék	Mezőgazdasági szövetkezeti járadék	Megváltozott munkaképességűek járadéka
	1997 %-ban	1997%-ban	1998 %-ban	1999 %-ban	1999 %-ban	1999%-ban	1997 %-ban	1997 %-ban	1999 %-ban
Borsod-Abaúj-Zemplén	99,1	98,3	81,5	93,1	99,4	105,8	102,6	34,0	98,5
Heves	97,7	99,4	81,1	89,1	98,3	107,2	97,7	30,3	92,4
Nógrád	96,5	102,3	75,8	91,3	94,7	98,8	103,4	31,1	99,0
Észak-Magyarország	98,3	99,3	80,5	91,9	98,0	105,0	101,0	32,3	97,4
Dél-Alföld	102,0	100,3	87,1	92,8	98,2	111,8	106,9	47,5	103,7
Dél-Dunántúl	100,4	100,1	93,1	91,8	97,4	110,1	110,7	34,3	100,0
Észak-Alföld	102,4	99,7	92,1	94,0	98,4	108,6	117,8	39,8	99,3
Közép-Dunántúl	100,1	105,0	83,0	92,8	97,0	104,2	110,9	31,5	99,2
Közép-Magyarország	97,3	100,3	84,6	88,4	96,6	97,7	98,0	39,7	107,2
Nyugat-Dunántúl	99,2	103,2	84,4	92,0	95,2	106,6	115,0	34,4	99,1
Összesen	99,6	100,8	87,1	92,0	97,3	105,3	107,0	40,2	100,5

Forrás: TEIR Megyei-Regionális statisztikai adatok

41. táblázat Családi pótlékban részesülő gyermekek számának alakulása családtípus és gyermekszám szerint (2002. július)

Területi egység	Házaspárok ^{b)}						Egyedülállók						Házaspárok és egyedülállók összesen		
	1 gyermekkel		2 gyermekkel		3 és annál több gyermekkel		1 gyermekkel		2 gyermekkel		3 és annál több gyermekkel		1 gyermekkel	2 gyermekkel	3 és annál több gyermekkel
	Fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	%	%	%
Borsod-Abaúj-Zemplén	28 508	18,7	47 274	31,0	43 673	28,6	12 773	8,4	10 196	6,7	10 164	6,7	27,1	37,7	35,3
Heves	12 814	23,1	19 402	35,0	12 460	22,5	4 913	8,9	3 602	6,5	2 214	4,0	32,0	41,5	26,5
Nógrád	8 202	21,4	13 388	34,9	8 614	22,5	4 071	10,6	2 394	6,2	1 655	4,3	32,0	41,2	26,8
Észak-Magyarország	49 524	20,1	80 064	32,5	64 747	26,3	21 757	8,8	16 192	6,6	14 033	5,7	28,9	39,1	32,0
Dél-Alföld	54 928	21,9	87 602	34,9	51 492	20,5	28 282	11,3	18 630	7,4	10 087	4,0	33,1	42,3	24,5
Dél-Dunántúl	40 257	22,1	63 696	35,0	39 119	21,5	17 617	9,7	13 868	7,6	7 523	4,1	31,8	42,6	25,6
Észak-Alföld	64 043	19,9	112 068	34,8	85 138	26,5	24 845	7,7	20 134	6,3	15 573	4,8	27,6	41,1	31,3
Közép-Dunántúl	45 836	22,8	72 210	35,9	40 809	20,3	19 852	9,9	14 640	7,3	7 899	3,9	32,6	43,2	24,2
Közép-Magyarország	139 793	23,8	213 564	36,4	105 919	18,0	66 555	11,3	42 992	7,3	18 059	3,1	35,2	43,7	21,1
Nyugat-Dunántúl	40 585	23,9	68 424	40,3	32 087	18,9	13 984	8,2	10 140	6,0	4 569	2,7	32,1	46,3	21,6
Ország összesen	448 489	22,3	723 170	36,0	428 683	21,3	194 866	9,7	138 014	6,9	78 015	3,9	32,0	42,8	25,2
Nem besorolható	13 523	26,0	25 542	49,0	9 372	18,0	1 974	3,8	1 418	2,7	272	0,5	29,7	51,7	18,5

Forrás: KSH Szociális Statisztikai Évkönyv, 2002

42. táblázat Kiegészítő családi pótlék 2002

kistérség	Változás a támoga- tottak számában	A december- ben támoga- tásban része- sülők száma az előző és %- ban	Támogatás- ban részesü- lők aránya a 0-18 éves korosztályon belül*	A támogatásban részesülő családok meg- oszlása gyermekszám szerint				Támogatott családok		Támogatásban ré- szesítettek		Termé- szetbeni ellátásban részesítet- tek ará- nya	Felhasz- nált ösz- szeg (1000 Ft)
				1 gyer- mekes	2 gyer- mekes	3 gyer- mekes	4 vagy több gyerme- kes	száma	aránya az összes családon belül*	átlagos száma	aránya a lakóné- pességen belül		
Borsod-Abaúj- Zemplén													
Abaúj–Hegyközi	-137	95,8	57,4	28,7	38,2	20,8	12,2	1344	31,2	3157	19,9	24,8	162730
Bodroghközi	-111	97,2	62,8	27,0	31,4	24,5	17,1	1648	32,5	3919	20,9	12,6	203955
Edelényi	-289	95,7	53,6	30,4	33,0	21,3	15,3	2772	27,2	6553	17,8	2,6	344949
Encsi	-111	97,8	58,3	25,0	35,1	25,5	14,4	2108	32,8	4989	20,6	10,8	275931
Kazincbarcikai	-103	98,7	37,8	26,5	40,2	25,4	8,0	3880	20,7	7670	11,7	0,1	423373
Mezőcsáti	-122	95,9	57,0	29,7	35,1	23,9	11,3	1349	31,8	2912	19,0	0,4	154897
Mezőkövesdi	295	107,1	34,2	34,0	36,0	18,9	11,1	2108	16,5	4569	10,1	2,7	241250
Miskolci	-2046	92,4	27,1	35,4	31,3	24,2	9,2	11517	14,6	25853	9,3	6,8	1338822
Ózdi	-481	96,1	49,7	30,2	31,9	22,6	15,3	5121	23,8	12239	16,1	5,0	627557
Sárospataki	-332	91,6	36,6	28,8	38,2	21,9	11,1	1682	22,5	3841	13,9	7,2	197729
Sátoraljaújhelyi	-169	95,1	37,7	29,9	41,9	18,1	10,2	1504	21,8	3164	12,5	33,4	170453
Szerencsi	-190	97,6	49,7	26,7	32,8	28,4	12,2	3355	26,9	7897	17,3	7,1	404067
Szikszoói	-31	99,2	53,7	27,9	32,7	23,2	16,2	1549	29,0	3621	18,5	3,7	187711
Tiszaújvárosi	-188	93,9	27,6	31,5	35,5	20,7	12,3	1346	14,2	3094	9,1	3,7	160122
Tokaji	-80	96,0	39,0	38,2	38,8	15,6	7,4	998	25,2	2022	13,5	2,7	100225
Összesen	-4095	95,8	39,0	30,8	34,2	23,3	11,7	42281	20,4	95500	12,8	7,0	4993771
Heves													
Bélapátfalvai	-47	96,4	34,8	30,4	47,5	16,3	5,8	668	16,7	1277	9,2	13,2	67263
Egri	-684	83,1	14,8	29,5	44,6	19,4	6,5	1665	7,4	3708	4,7	0,2	190099
Füzesabonyi	-254	94,7	44,0	30,5	34,5	24,9	10,2	2182	20,4	4621	12,1	13,6	243792
Gyöngyösi	-222	95,9	26,4	36,0	35,8	20,4	7,7	2614	11,6	5268	6,7	6,3	275431
Hatvani	-307	92,1	25,4	35,7	37,5	20,5	6,3	1827	11,3	3739	6,8	13,6	194355
Hevesi	-202	96,8	55,7	30,8	33,6	23,4	12,2	2717	26,0	6166	16,7	5,5	314763
Pétervásárai	-65	97,3	43,3	35,8	37,2	18,3	8,7	1117	15,7	2513	10,6	29,8	127000
Összesen	-1781	93,7	30,8	32,8	37,2	21,3	8,7	12790	13,7	27291	8,4	10,0	1412703

42. folytatása

kistérség	Változás a támoga- tottak számában	A december- ben támoga- tásban része- sülők száma az előző és %- ban	Támogatás- ban részesü- lők aránya a 0-18 éves korosztályon belül*	A támogatásban részesülő családok meg- oszlása gyermekszám szerint				Támogatott családok		Támogatásban ré- szesítettek		Termé- szetbeni ellátásban részesítet- tek ará- nya	Felhasz- nált ösz- szeg (1000 Ft)
				1 gyer- mekes	2 gyer- mekes	3 gyer- mekes	4 vagy több gyerme- kes	száma	aránya az összes családon belül*	átlagos száma	aránya a lakóné- pességen belül		
Nógrád													
Balassagyarmati	-248	93,1	28,6	34,4	38,4	17,9	9,3	1647	13,5	3389	7,9	2,7	176888
Bátonyterenyei	-316	90,8	42,2	33,7	35,8	19,1	11,4	1533	19,3	3542	12,9	12,0	164335
Pásztói	-277	90,8	30,3	36,8	37,9	16,8	8,6	1379	13,9	2848	8,4	10,2	148693
Rétsági	-77	95,2	20,6	32,4	39,5	18,4	9,7	740	10,1	1620	6,3	8,0	85643
Salgótarjáni	-487	93,3	37,2	35,5	35,8	20,3	8,5	3392	17,1	7110	10,3	11,0	351825
Szécsényi	-35	98,6	41,3	30,3	35,1	22,8	11,8	1142	19,8	2476	12,1	4,0	122000
Összesen	-1440	93,3	33,5	34,4	36,7	19,4	9,6	9833	15,6	20985	9,6	8,6	1049384
Észak- Magyarország	-7316	95,0	36,2	31,7	35,2	22,3	10,8	64904	17,8	143776	11,2	7,8	7455858
Dél-Alföld	-4699	95,9	27,7	35,8	39,0	18,6	6,5	55239	14,2	110166	8,1	9,2	5728466
Dél-Dunántúl	-4052	95,5	30,9	36,2	39,5	17,5	6,8	44319	15,7	88014	8,9	7,0	4593372
Észak-Alföld	-9363	95,5	39,9	30,6	37,5	22,0	9,9	92774	21,4	201354	13,0	7,0	10354490
Közép-Dunántúl	-3266	94,8	19,1	31,6	36,7	22,7	9,0	28438	8,9	60606	5,4	7,4	3225236
Közép- Magyarország	-7875	93,1	15,3	35,5	36,6	19,4	8,4	51920	6,5	109332	3,9	3,2	5763791
Nyugat-Dunántúl	-2718	94,1	16,2	31,4	38,4	21,9	8,4	20567	7,3	44695	4,5	6,6	2331579
Ország összesen	-39289	95,0	26,1	33,1	37,4	20,7	8,8	358161	12,5	757942	7,5	6,9	39452792

Forrás: KSH Népszámlálás adatok, Területi adatok, 2001, teir

43. táblázat Családi pótlékban és kiegészítő családi pótlékban részesülő gyermekek aránya gyermekszám szerint, (2002)

Területi egység	A családi pótlékban részesülő családok megoszlása gyermekszám szerint			A kiegészítő családi pótlékban részesülő családok megoszlása gyermekszám szerint		
	1 gyermekes	2 gyermekes	3 vagy több gyermekes	1 gyermekes	2 gyermekes	3 vagy több gyermekes
Borsod-Abaúj-Zemplén	27,1	37,7	35,3	30,8	34,2	35,0
Heves	32,0	41,5	26,5	32,8	37,2	30,0
Nógrád	32,0	41,2	26,8	34,4	36,7	28,9
Észak-Magyarország	28,9	39,1	32,0	31,7	35,2	33,1
Dél-Alföld	33,1	42,3	24,5	35,8	39,0	25,2
Dél-Dunántúl	31,8	42,6	25,6	36,2	39,5	24,3
Észak-Alföld	27,6	41,1	31,3	30,6	37,5	32,0
Közép-Dunántúl	32,6	43,2	24,2	31,6	36,7	31,7
Közép-Magyarország	35,2	43,7	21,1	35,5	36,6	27,8
Nyugat-Dunántúl	32,1	46,3	21,6	31,4	38,4	30,3
Ország összesen	32,0	42,8	25,2	33,1	37,4	29,4

Forrás: KSH Szociális Statisztikai Évkönyv (2002); KSH OSAP 1206 (2002)

44. táblázat Az ismertté vált fiatalok bünelkövetők számának változása 1997-2001 között

Megye	Az ismertté vált fiatalok bünelkövetők száma						Az ismertté vált fiatalok bünelkövetők számának változása 1997-2001 között	
	1997	1998	1999	2000	2001		fő	%
	fő	előző év %-ában	előző év %-ában	előző év %-ában	fő	előző év %-ában		
Borsod-Abaúj-Zemplén	1 526	108,0	88,9	93,9	1 512	109,9	-14	99,1
Heves	452	98,2	83,6	100,5	457	122,5	5	101,1
Nógrád	323	91,6	100,7	102,3	259	84,9	-64	80,2
Észak-Magyarország	2 301	103,8	89,4	96,3	2 228	108,5	-73	96,8
Dél-Alföld	1 705	92,3	87,3	103,0	1 549	109,5	-156	90,9
Dél-Dunántúl	1 355	84,7	93,3	91,4	1 055	107,8	-300	77,9
Észak-Alföld	2 706	88,1	84,6	107,4	2 173	100,4	-533	80,3
Közép-Dunántúl	1 434	94,4	100,1	77,7	1 206	114,5	-228	84,1
Közép-Magyarország	3 121	87,6	88,8	94,4	2 223	97,0	-898	71,2
Nyugat-Dunántúl	1 174	88,2	91,5	100,2	1 018	107,3	-156	86,7
Ország összesen	13 796	91,4	89,8	96,3	11 452	105,0	-2 344	83,0

Forrás: KSH TEIR

45. táblázat Az ismertté vált felnőtt korú bünelkövetők számának változása 1997-2001 között

Megye	Az ismertté vált felnőtt korú bünelkövetők száma						Az ismertté vált felnőtt korú bünelkövetők számának változása 1997-2001 között	
	1997	1998	1999	2000	2001		fő	%
	fő	előző év %-ában	előző év %-ában	előző év %-ában	fő	előző év %-ában		
Borsod-Abaúj-Zemplén	10063	119,0	92,1	88,4	9074	93,0	-989	90,2
Heves	3539	102,4	100,6	93,0	4109	121,2	570	116,1
Nógrád	2228	106,6	102,9	92,4	2246	99,5	18	100,8
Észak-Magyarország	15830	113,6	95,2	89,9	15429	100,2	-401	97,5
Dél-Alföld	14503	106,2	92,6	97,8	13525	96,9	-978	93,3
Dél-Dunántúl	11697	112,3	87,3	89,9	11011	106,8	-686	94,1
Észak-Alföld	18960	107,5	94,5	97,8	17916	95,1	-1044	94,5
Közép-Dunántúl	11741	100,8	99,9	89,4	10814	102,3	-927	92,1
Közép-Magyarország	30223	104,8	95,2	93,1	25628	91,3	-4595	84,8
Nyugat-Dunántúl	9630	107,3	98,6	92,1	9479	101,0	-151	98,4
Ország összesen	112584	107,2	94,6	93,2	103802	97,4	-8782	92,2

Forrás: KSH TEIR

46. táblázatA regisztrált kábítószer fogyasztás főbb adatai területi egységenként 2002.

Megye	A regisztrált kábítószer-fogyasztók száma	Tízezer lakosra jutó regisztrált kábítószer-fogyasztó	Az év folyamán első alkalommal megjelent új regisztrált	
			fő	arányuk az össz-regisztráltak között %
Borsod-Abaúj-Zemplén	350	4,7	141	40,3
Heves	66	2,0	24	36,4
Nógrád	72	3,3	53	73,6
Észak-Magyarország	488	3,8	218	44,7
Dél-Alföld	1 297	9,5	452	34,8
Dél-Dunántúl	685	6,9	287	41,9
Észak-Alföld	907	5,8	310	34,2
Közép-Dunántúl	529	4,8	199	37,6
Közép-Magyarország	8 567	30,3	3074	35,9
Nyugat-Dunántúl	304	3,0	177	58,2
Ország összesen	12 777	12,6	4717	36,9

Forrás: KSH Szociális Statisztikai Évkönyv 2002

47. táblázat Különböző nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők aránya az összes nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők közül (2001)

Megye	Öregségi nyugdíj	Időskorúak járadék	Hozzá tartozói nyugdíj	Korbetöltött rokkantsági nyugdíj	Korhatár alatti rokkantsági nyugdíj	Baleseti járadék	Mezőgazdasági szövetkezeti járadék	Megváltozott munkaképességek járadéka
Borsod-Abaúj-Zemplén	49,1	0,3	8,4	7,9	14,8	0,5	0,3	10,7
Heves	51,7	0,2	6,5	12,4	15,5	0,8	0,5	6,4
Nógrád	51,5	0,2	7,4	12,5	13,7	0,7	0,1	7,1
Észak-Magyarország	50,2	0,2	7,8	9,8	14,8	0,6	0,3	9,0
Dél-Alföld	49,9	0,4	7,2	9,3	16,4	0,5	1,5	7,6
Dél-Dunántúl	50,8	0,3	7,0	9,4	15,1	0,7	0,3	9,6
Észak-Alföld	39,9	0,4	8,6	11,4	17,5	0,4	0,7	13,3
Közép-Dunántúl	55,1	0,2	7,2	10,8	13,1	0,8	0,2	5,0
Közép-Magyarország	62,4	0,1	4,0	12,1	12,9	0,4	0,2	2,8
Nyugat-dunántúl	62,7	0,3	8,0	7,1	9,9	0,5	0,6	4,0
Összesen	53,5	0,2	6,7	10,4	14,3	0,5	0,5	7,0

Forrás: TEIR Megyei-Regionális statisztikai adatok

48. táblázat Különböző nyugdíj és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma (2001)

Megye	Nyugdíjban, nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma összesen (fő)	Öregségi nyugdíjban részesülők száma (fő)	Időskorúak járadékában részesültek átlagos száma (fő)	Hozzá tartozói nyugdíjban részesülők száma (fő)	Korbetöltött rokkantsági nyugdíjasok száma (fő)	Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjasok száma (fő)	Baleseti járadékban részesülők száma (fő)	Mezőgazdasági szövetkezeti járadékban részesülők száma (fő)	Megváltozott munkaképességük járadékában részesülők száma (fő)
Borsod-Abaúj-Zemplén	236451	116023	655	19902	18615	35099	1188	781	25248
Heves	108078	55862	163	7034	13375	16777	867	511	6968
Nógrád	71512	36810	141	5326	8959	9772	482	97	5078
Észak-Magyarország	416041	208695	959	32262	40949	61648	2537	1389	37294
Dél-Alföld	444400	221560	1845	31832	41506	72737	2228	6773	33554
Dél-Dunántúl	318416	161780	853	22299	29983	48067	2176	1019	30706
Észak-Alföld	487666	194697	1847	41774	55574	85162	2066	3369	64891
Közép-Dunántúl	317757	174932	511	22797	34321	41599	2602	729	15923
Közép-Magyarország	855887	533668	986	34551	103372	110387	3241	1339	24263
Nyugat-dunántúl	275484	172613	745	22076	19580	27401	1457	1646	11133
Összesen	3115651	1667945	7746	207591	325285	447001	16307	16264	217764

Forrás: TEIR Megyei-Regionális statisztikai adatok

49. táblázat A nyilvántartott tbc-s betegek területi megoszlása

Megye	Új tbc-s betegek		A nyilvántartott aktív tbc-s betegek		Összes nyilvántartott tbc-s	
	száma (fő)	10 000 lakosra jutó (fő)	száma (fő)	10 000 lakosra jutó (fő)	száma (fő)	10 000 lakosra jutó (fő)
Borsod-Abaúj-Zemplén	228	30,5	174	23,4	402	53,9
Heves	91	27,9	56	17,2	147	45,2
Nógrád	55	25,0	50	22,8	105	47,8
Észak-Magyarország	374	28,9	280	21,7	654	50,7
Dél-Alföld	321	23,4	272	19,9	593	43,3
Dél-Dunántúl	202	20,4	171	17,3	373	37,7
Észak-Alföld	588	37,8	593	38,2	1 181	75,9
Közép-Dunántúl	268	23,9	247	22,2	515	46,1
Közép-Magyarország	1 043	36,9	1 070	37,9	2 113	74,8
Nyugat-Dunántúl	211	21,1	179	17,8	390	38,9
Országosan összesen	3 007	29,6	2812	27,7	5819	57,3

Forrás: KSH, Szociális Statisztikai Évkönyv 2002.

50. Táblázat Cigányok száma az Észak magyarországi régióban

megye	1992. évi becs-lés		1990. évi nép-számlálás		201. évi népszámlálás		CIKOBÍ össze-írás	
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
Borsod	81149	10,8	31997	4,2	46635	6,3	74155	9,3
Heves	24913	7,6	8474	2,5	12629	3,9	19050	5,5
Nógrád	22728	10,3	7280	3,2	9950	4,5	19131	8,1
Össz.	128790		47751		69214	5,4	112336	

Forrás: KSH Népszámlálási adatok 2001.; Kertesi Gábor-Kéződi Gábor: A cigány népesség magyarországon

51. táblázat Kimutatás a települési önkormányzatok szociális igazgatási tevékenységéről (2002)

kistérség	Alapszámmal iktatott ügyirat		Alszámmal iktatott (db)	Összes iktatott ügyirat			pénzbeli és természetbeni ellátással kapcsolatos ügyirat		személyes gondoskodást nyújtó ellátással kapcsolatos ügyirat		egyéb ügyirat	
	száma (db)	100 lakosra jutó száma (db)		száma (db)	100 lakosra jutó száma (db)	egy ügyintézőre jutó száma	Az összes iktatott %-ban	100 lakosra jutó száma (db)	Az összes iktatott %-ban	100 lakosra jutó száma (db)	Az összes iktatott %-ban	100 lakosra jutó száma (db)
Borsod-Abaúj-												
Abaúj–Hegyközi	7422	46,3	6654	14076	87,9	639,8	83,8	73,7	1,8	1,6	14,3	12,6
Bodrogközi	6081	32,3	9325	15406	81,8	531,2	92,5	75,7	2,6	2,2	4,9	4,0
Edelényi	14135	38,3	15058	29193	79,1	678,9	87,9	69,5	1,0	0,8	11,1	8,8
Encsi	9621	39,9	13823	23444	97,2	756,3	96,2	93,5	0,9	0,9	2,9	2,8
Kazincbarcikai	21102	32,0	21802	42904	65,0	912,9	94,7	61,5	1,6	1,0	3,8	2,4
Mezőcsáti	4480	29,2	2820	7300	47,6	486,7	88,5	42,2	2,7	1,3	8,8	4,2
Mezőkövesdi	14917	32,7	14519	29436	64,6	817,7	89,4	57,7	3,4	2,2	7,1	4,6
Miskolci	70476	25,0	79336	149812	53,2	1238,1	93,6	49,8	0,9	0,5	5,6	3,0
Ózdi	21959	28,7	39272	61231	79,9	971,9	94,8	75,8	3,5	2,8	1,7	1,4
Sárospataki	10109	36,0	7729	17838	63,6	637,1	89,1	56,7	1,1	0,7	9,8	6,2
Sátoraljaújhelyi	7257	28,3	7352	14609	56,9	973,9	89,0	50,7	1,3	0,8	9,7	5,5
Szerencsi	15939	34,8	13665	29604	64,7	779,1	90,4	58,5	3,7	2,4	6,0	3,9
Szikszoói	7282	37,1	6414	13696	69,9	595,5	86,6	60,5	2,7	1,9	10,7	7,4
Tiszaújvárosi	10456	30,8	13591	24047	70,8	858,8	94,1	66,6	2,2	1,6	3,7	2,6
Tokaji	4943	32,6	7148	12091	79,6	503,8	92,8	73,9	1,1	0,8	6,2	4,9
	226179	30,2	258508	484687	64,7	860,9	92,3	59,7	1,9	1,2	5,9	3,8
Heves összesen												
Bélapátfalvai	3047	21,7	2267	5314	37,8	295,2	86,5	32,7	1,8	0,7	11,6	4,4
Egri	8372	10,5	9701	18073	22,6	645,5	96,0	21,7	1,1	0,3	2,8	0,6
Füzesabonyi	8524	22,3	5936	14460	37,9	516,4	86,1	32,6	0,8	0,3	13,1	5,0
Gyöngyösi	14141	18,0	10636	24777	31,6	576,2	77,6	24,5	6,1	1,9	16,3	5,1
Hatvani	11233	20,4	7554	18787	34,1	722,6	83,4	28,5	4,4	1,5	12,2	4,2
Hevesi	11910	32,2	11576	23486	63,4	652,4	95,0	60,3	1,9	1,2	3,1	2,0
Pétervásárai	5239	21,9	3438	8677	36,2	413,2	89,5	32,4	0,7	0,2	9,8	3,6
	62466	19,1	51108	113574	34,8	567,9	87,5	30,4	2,9	1,0	9,6	3,3
Nógrád összesen												
Balassagyarmati	12404	28,8	10675	23079	53,6	659,4	88,3	47,4	4,2	2,2	7,5	4,0
Bátonyterenyei	10820	40,1	8896	19716	73,0	788,6	94,5	69,1	0,8	0,6	4,6	3,4
Pásztói	6428	18,8	4558	10986	32,1	406,9	83,1	26,7	4,4	1,4	12,5	4,0
Rétságai	3563	13,8	4180	7743	30,0	276,5	92,4	27,7	2,6	0,8	5,0	1,5
Salgótarjáni	20610	29,4	16483	37093	52,9	772,8	93,7	49,6	0,8	0,4	5,5	2,9
Szécsényi	6634	32,4	4887	11521	56,2	548,6	89,5	50,3	1,8	1,0	8,8	4,9
Nógrád összesen	60459	27,4	49679	110138	49,9	598,6	91,1	45,5	2,1	1,0	6,8	3,4
Észak-Magyarország	349104	26,9	359.295	708399	54,6	748,0	91,3	49,9	2,1	1,1	6,6	3,6
Dél-Alföld	299899	21,8	283.494	583393	42,5	913,0	90,5	38,4	2,2	0,9	7,4	3,1
Dél-Dunántúl	226975	22,8	193.348	420323	42,3	612,7	81,4	34,4	2,6	1,1	16,0	6,8
Észak-Alföld	415254	26,6	307.019	722273	46,3	853,8	90,4	41,9	2,9	1,3	6,7	3,1
Közép-Dunántúl	162757	14,6	175.799	338556	30,3	628,1	87,5	26,5	2,9	0,9	9,5	2,9
Közép-Magyarország	453802	16,0	385.610	839412	29,7	970,4	93,3	27,7	1,3	0,4	5,5	1,6
Nyugat-Dunántúl	147439	14,6	160.141	307580	30,5	505,9	89,6	27,4	2,4	0,7	8,0	2,4
Ország összesen	205523	20,2	186470	391993	38,5	764,1	89,9	34,6	2,2	0,9	7,9	3,0

Forrás: KSH OSAP

52. táblázat Szociális ügyintézők száma (2002. december 31-én)

kistérség	Szociális ügykörben dolgozó köztisztviselők		Szociális ügykörben dolgozó köztisztviselők közül ügyintézők					
	száma (fő)	száma 100 ezer lakosra vetítve (fő)	összesen (fő)	jogtudományi egyetemi végzettségük (%)	államigazgatási főiskolai végzettségük (%)	szociális felsőfokú végzettségük (%)	egyéb felsőfokú végzettségük (%)	érettségizettek (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén								
Abaúj-Hegyközi	22	138,6	18	5,6	16,7			77,8
Bodrogközi	29	155,0	27		11,1			88,9
Edelényi	43	116,7	41	2,4	4,9	4,9		87,8
Encsi	31	127,9	29		3,4	6,9		89,7
Kazincbarcikai	47	71,8	42			11,9	4,8	83,3
Mezőcsáti	15	97,8	14	7,1	14,3			78,6
Mezőkövesdi	36	79,2	32	3,1	12,5		9,4	75,0
Miskolci	121	43,3	105	1,0	7,6	8,6	14,3	68,6
Ózdi	63	82,8	49	2,0	8,2	6,1	14,3	69,4
Sárospataki	28	101,0	25	4,0	4,0	4,0	8,0	80,0
Sátoraljaújhelyi	15	59,1	13	7,7	7,7		7,7	76,9
Szerencsi	38	83,1	34	5,9	5,9	2,9	2,9	82,4
Sziksói	23	117,5	19					100,0
Tiszaújvárosi	28	82,6	26	3,8	19,2	7,7	3,8	65,4
Tokaji	24	160,1	23	4,3	13,0		13,0	69,6
Összesen	563	75,6	497	2,4	7,8	5,0	7,0	77,7
Heves								
Bélapátfalvai	18	129,4	18		11,1		5,6	83,3
Egri	28	35,2	25		20,0	16,0	24,0	40,0
Füzesabonyi	28	73,3	28		14,3	3,6	3,6	78,6
Gyöngyösi	43	55,0	40	2,5	2,5	12,5	10,0	72,5
Hatvani	26	47,5	24	4,2	12,5	8,3	12,5	62,5
Hevesi	36	97,8	32	3,1			9,4	87,5
Pétervásárai	21	88,6	21			9,5	14,3	76,2
Összesen	200	61,5	188	1,6	8,0	7,4	11,2	71,8
Nógrád								
Balassagyarmati	35	81,8	33	3,0	12,1	12,1	12,1	60,6
Bátonyterenyei	25	90,9	20					100,0
Páztói	27	79,2	24		4,2		4,2	91,7
Rétsági	28	108,1	27		11,1		7,4	81,5
Salgótarjáni	48	69,8	41		2,4	26,8	9,8	61,0
Szécsényi	21	102,8	19		10,5		5,3	84,2
Összesen	184	83,8	164	0,6	6,7	9,1	7,3	76,2
Észak-Magyarország	947	73,5	849	1,9	7,7	6,4	8,0	76,1
Dél-Alföld	639	46,7	606	2,3	8,1	11,9	10,2	67,5
Dél-Dunántúl	686	69,3	628	4,8	8,1	5,7	7,0	74,4
Észak-Alföld	846	54,4	789	1,1	6,6	10,0	8,2	74,0
Közép-Dunántúl	539	48,4	498	1,6	11,8	5,4	8,4	72,7
Közép-Magyarország	865	30,6	804	1,6	7,8	7,7	11,2	71,6
Nyugat-Dunántúl	608	60,5	578	2,6	21,6	6,2	6,6	63,0
Ország összesen	5130	50,6	4752	2,2	9,8	7,7	8,6	71,7

Forrás: KSH OSAP

53. táblázat Önkormányzatok gyermekjóléti szolgálatokat és szolgáltatásokat értékelő tevékenysége 2002

kistérség	"Intézmény" (válaszadó) összesen (db)	Készült-e átfogó ér- tékelés?		Megtárgyalta- e a képviselő testület?		Van-e települési gyermekvédelmi koncepció					
		igen	%	igen	%	igen	%	nem	%	kidolgozás alatt	%
Borsod-Abaúj-Zemplén											
Abaúj-Hegyközi	10	3	30	0	0		0	6	60	4	40
Bodrogközi	7	2	29	2	29	1	14	5	71	1	14
Edelényi	16	6	38	6	38	6	38	7	44	3	19
Encsi	8	4	50	3	38		0	7	88	1	13
Kazincbarcikai	10	2	20	2	20	1	10	8	80	1	10
Mezőcsáti	7	3	43	3	43	1	14	4	57	2	29
Mezőkövesdi	13	4	31	4	31	1	8	9	69	3	23
Miskolci	37	14	38	13	35	2	5	29	78	6	16
Ózdi	4	4	100	3	75		0	4	100		0
Sárospataki	3	1	33	1	33		0	3	100		0
Sátoraljaújhelyi	8	3	38	3	38	1	13	3	38	4	50
Szerencsi	14	7	50	7	50	2	14	7	50	5	36
Sziksói	8	2	25	2	25	1	13	6	75	1	13
Tiszaújvárosi	12	6	50	5	42	1	8	6	50	5	42
Tokaji	3	2	67	2	67		0	2	67	1	33
Összesen	160	63	39	56	35	17	11	106	66	37	23
Heves											
Bélapátfalvai	4	2	50	2	50	2	50	1	25	1	25
Egri	10	7	70	7	70	2	20	7	70	1	10
Füzesabonyi	15	9	60	7	47	2	13	8	53	5	33
Gyöngyösi	23	15	65	15	65	3	13	16	70	4	17
Hatvani	12	9	75	9	75	3	25	6	50	3	25
Hevesi	12	8	67	7	58	2	17	5	42	5	42
Pétervásárai	6	4	67	4	67		0	5	83	1	17
Összesen	82	54	66	51	62	14	17	48	59	20	24
Nógrád											
Balassagyarmati	16	7	44	7	44	1	6	6	38	9	56
Bátonyterenyei	8	1	13	1	13		0	7	88	1	13
Pásztói	17	11	65	9	53	3	18	9	53	5	29
Rétság	12	9	75	9	75	1	8	3	25	8	67
Salgótarjáni	10	5	50	5	50	3	30	6	60	1	10
Szécsényi	7	4	57	4	57	1	14	5	71	1	14
Összesen	70	37	53	35	50	9	13	36	51	25	36
Észak-Magyarország	312	154	49	142	46	40	13	190	61	82	26
Dél-Alföld	205	130	63	108	53	34	17	114	56	57	28
Dél-Dunántúl	231	151	65	142	61	50	22	125	54	56	24
Észak-Alföld	324	219	68	192	59	62	19	173	53	89	27
Közép-Dunántúl	164	153	93	146	89	41	25	79	48	44	27
Közép-Magyarország	133	107	80	98	74	16	12	54	41	63	47
Nyugat-Dunántúl	220	157	71	147	67	24	11	139	63	57	26
Ország összesen	1589	1071	67	975	61	267	17	874	55	448	28

Forrás: KSH OSAP

54. táblázat Az alap és nappali ellátásban foglalkoztatottak száma összesen, valamint közülük az ápolási, gondozási munkát végzők száma

kistérség	összes foglalkoztatott								2002		
	1998	1999	2000	2001	2002		változása 1998-2002 között		10 000 lakosra jutó foglalkoztatott (fő)	ápolói, gondozói munkát végzők	
	fő	előző év %-ban	előző év %-ban	előző év %-ban	fő	előző év %-ban	fő	%		fő	aránya az összes foglalkoztatott között %
Borsod-Abaúj-Zemplén											
Abaúj-Hegyközi	77	84	88	132	95	127	18	123	59,9	70	74
Bodrogközi	54	100	113	80	59	120	5	109	31,5	39	66
Edelényi	46	102	91	112	52	108	6	113	14,1	27	52
Encsi	62	100	98	111	77	113	15	124	31,8	53	69
Kazincbarcikai	106	105	76	123	112	109	6	106	17,1	80	71
Mezőcsáti	34	121	71	117	31	91	-3	91	20,2	19	61
Mezőkövesdi	79	122	88	98	84	102	5	106	18,5	47	56
Miskolci	466	93	106	103	409	86	-57	88	14,6	370	90
Ózdi	155	103	79	102	135	105	-20	87	17,7	116	86
Sárospataki	74	95	57	173	73	106	-1	99	26,3	66	90
Sátoraljaújhelyi	36	122	116	80	48	117	12	133	18,9	41	85
Szerencsi	102	96	85	106	99	113	-3	97	21,6	81	82
Sziksói	21	119	96	96	27	117	6	129	13,8	16	59
Tiszaújvárosi	59	103	59	94	35	103	-24	59	10,3	20	57
Tokaji	32	97	94	79	29	126	-3	91	19,4	18	62
Összesen	1 403	100	91	106	1 365	102	-38	97	18,3	1 063	78
Heves											
Bélapátfalvai	29	103	93	100	30	107	1	103	21,6	23	77
Egri	80	103	102	101	82	96	2	103	10,3	60	73
Füzesabonyi	96	99	96	110	94	94	-2	98	24,6	74	79
Gyöngyösi	97	94	114	88	95	103	-2	98	12,2	84	88
Hatvani	77	96	95	114	78	98	1	101	14,3	58	74
Hevesi	86	98	95	99	87	110	1	101	23,6	69	79
Pétervásárai	43	95	98	113	41	91	-2	95	17,3	28	68
Összesen	508	98	100	102	507	100	-1	100	15,6	396	78
Nógrád											
Balassagyarmati	76	96	127	115	75	70	-1	99	17,5	72	96
Bátonyterenyei	75	92	107	82	72	118	-3	96	26,2	58	81
Pásztói	54	100	98	92	51	104	-3	94	15,0	38	75
Rétsági	29	93	100	100	26	96	-3	90	10,0	24	92
Salgótarjáni	223	80	122	74	170	106	-53	76	24,7	161	95
Szécsényi	33	79	123	91	33	114	0	100	16,2	25	76
Összesen	490	87	116	87	427	98	-63	87	19,5	378	89
Észak-Magyarország	2 401	97	97	101	2 299	101	-102	96	17,8	1 837	80
Dél-Alföld	2 103	99	100	102	2 101	99	-2	100	15,4	1 924	92
Dél-Dunántúl	1 413	93	99	101	1 256	96	-157	89	12,7	990	79
Észak-Alföld	3 147	89	102	101	2 907	102	-240	92	18,7	2 426	83
Közép-Dunántúl	1 555	91	101	98	1 387	99	-168	89	12,5	1 159	84
Közép-Magyarország	4 592	93	90	103	3 354	85	-1 238	73	11,9	2 866	85
Nyugat-Dunántúl	2 026	86	92	94	1 457	96	-569	72	14,5	1 112	76
Ország összesen	17 237	93	96	100	14 761	96	-2 476	86	14,6	12 314	83

Forrás: TEIR, KSH

55. táblázat A tartós bentlakásos és átmeneti elhelyezést nyújtó otthonokban foglalkoztatottak száma összesen, valamint a közülük ápolói, gondozói feladatokat ellátók

kistérség	összes foglalkoztatott								2002		
	1998	1999	2000	2001	2002		változása 1998-2002 között		10 000 lakosra jutó foglalkoztatott (fő)	ápolói, gondozói munkát végzők	
	fő	előző év %-ban	előző év %-ban	előző év %-ban	fő	előző év %-ban	fő	%		fő	aránya az összes foglalkoztatott között %
Borsod-Abaúj-Zemplén											
Abaúj-Hegyközi	115	106	101	102	122	97	7	106	76,9	54	44
Bodrogközi	52	100	102	96	51	100	-1	98	27,3	28	55
Edelényi	153	110	100	100	170	101	17	111	46,2	105	62
Encsi	10	90	111	120	12	100	2	120	5,0	7	58
Kazincbarcikai	172	101	98	118	202	101	30	117	30,9	111	55
Mezőcsáti	5	100	120	0	0		-5	0	0,0	0	
Mezőkövesdi	177	102	114	97	213	107	36	120	46,9	139	65
Miskolci	408	110	113	105	582	109	174	143	20,8	331	57
Ózdi	333	108	97	97	340	100	7	102	44,7	160	47
Sárospataki	106	111	103	102	124	100	18	117	44,7	59	48
Sátoraljaújhelyi	40	78	194	102	69	113	29	173	27,2	23	33
Szerencsi	119	105	100	100	125	100	6	105	27,3	78	62
Sziksói	6	217	146	105	16	80	10	267	8,2	9	56
Tiszaújvárosi	213	101	99	100	213	100	0	100	62,8	112	53
Tokaji	172	126	103	96	209	98	37	122	139,5	118	56
Összesen	2 081	107	105	101	2 448	103	367	118	32,9	1 334	54
Heves											
Bélapátfalvai	163	103	100	99	89	53	-74	55	64,0	89	100
Egri	293	100	101	104	307	99	14	105	38,6	164	53
Füzesabonyi	183	98	99	103	186	102	3	102	48,7	100	54
Gyöngyösi	179	106	85	131	232	109	53	130	29,7	118	51
Hatvani	106	101	100	107	121	105	15	114	22,1	52	43
Hevesi	79	105	100	94	80	103	1	101	21,7	30	38
Pétervásárai	96	92	101	100	89	100	-7	93	37,5	44	49
Összesen	1 099	101	98	106	1 104	96	5	100	34,0	597	54
Nógrád											
Balassagyarmati	278	107	106	98	318	103	40	114	74,3	162	51
Bátonyterenyei	228	100	101	101	230	99	2	101	83,6	135	59
Pásztói	0				0		0		0,0	0	
Rétsági	115	97	104	99	112	97	-3	97	43,3	57	51
Salgótarjáni	20	120	117	96	18	67	-2	90	2,6	15	83
Szécsényi	222	100	100	101	229	101	7	103	112,1	143	62
Összesen	863	102	103	100	907	100	44	105	41,3	512	56
Észak-Magyarország	4 043	105	103	102	4 459	100	416	110	34,6	2 443	55
Dél-Alföld	5 564	107	97	108	6 653	107	1 089	120	48,7	3 572	54
Dél-Dunántúl	3 747	103	99	108	4 225	103	478	113	42,7	2 292	54
Észak-Alföld	5 020	105	103	105	6 135	107	1 115	122	39,5	3 278	53
Közép-Dunántúl	3 255	106	98	110	3 882	105	627	119	34,9	2 163	56
Közép-Magyarország	6 346	106	128	89	7 984	105	1 638	126	28,3	4 837	61
Nyugat-Dunántúl	3 513	105	82	138	4 325	104	812	123	43,1	2 317	54
Ország összesen	31 488	105	104	105	37 663	105	6 175	120	37,1	20 902	55

Forrás: TEIR, KSH

56. táblázat Családsegítő tevékenység végzők adatai 2002

kistérség	Családsegítő szakmai tevé- kenységet végzők összesen	10 000 lakosra jutó szakmai tevékeny- séget végzők	felsőfokú végzettségű	középfokú végzettségű	szakirányú végzettségű	nem szak- irányú vég- zettségű
			%	%	%	%
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Abaúj–Hegyközi	15	9,5	73,3	26,7	46,7	53,3
Bodrogközi	10	5,3	60,0	40,0	50,0	50,0
Edelényi	23	6,2	56,5	43,5	60,9	39,1
Encsi	14	5,8	50,0	50,0	50,0	50,0
Kazincbarcikai	23	3,5	34,8	65,2	39,1	60,9
Mezőcsáti	4	2,6	75,0	25,0	25,0	75,0
Mezőkövesdi	8	1,8	87,5	12,5	87,5	12,5
Miskolci	64	2,3	70,3	29,7	65,6	34,4
Ózdi	21	2,8	66,7	33,3	47,6	52,4
Sárospataki	16	5,8	81,3	18,8	50,0	50,0
Sátoraljaújhelyi	10	3,9	60,0	40,0	60,0	40,0
Szerencsi	24	5,2	54,2	45,8	50,0	50,0
Sziksói	5	2,6	40,0	60,0	40,0	60,0
Tiszaújvárosi	6	1,8	100,0	0,0	83,3	16,7
Tokaji	2	1,3	50,0	50,0	0,0	100,0
Összesen	245	3,3	63,3	36,7	55,1	44,9
Heves						
Bélapátfalvai	6	4,3	100,0	0,0	83,3	16,7
Egri	20	2,5	75,0	25,0	95,0	5,0
Füzesabonyi	8	2,1	37,5	62,5	50,0	50,0
Gyöngyösi	11	1,4	72,7	27,3	27,3	72,7
Hatvani	12	2,2	91,7	8,3	58,3	41,7
Hevesi	10	2,7	70,0	30,0	40,0	60,0
Pétervásárai	5	2,1	60,0	40,0	40,0	60,0
Összesen	72	2,2	73,6	26,4	61,1	38,9
Nógrád						
Balassagyarmati	10	2,3	70,0	30,0	40,0	60,0
Bátonyterenyei	12	4,4	66,7	33,3	58,3	41,7
Pásztói	5	1,5	80,0	20,0	60,0	40,0
Rétsági	12	4,6	41,7	58,3	66,7	33,3
Salgótarjáni	17	2,5	41,2	58,8	64,7	35,3
Szécsényi	8	3,9	37,5	62,5	50,0	50,0
Összesen	64	2,9	53,1	46,9	57,8	42,2
Észak-Magyarország	381	3,0	63,5	36,5	56,7	43,3
Dél-Alföld	288	2,1	71,9	28,1	55,2	44,8
Dél-Dunántúl	285	2,9	68,4	31,6	55,8	44,2
Észak-Alföld	457	2,9	70,5	29,5	72,4	27,6
Közép-Dunántúl	271	2,4	77,5	22,5	71,2	28,8
Közép-Magyarország	710	2,5	76,2	23,8	65,5	34,5
Nyugat-Dunántúl	259	2,6	78,8	21,2	55,2	44,8
Ország összesen	2651	2,6	72,5	27,5	62,8	37,2

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: Bár a szakmai munkát végzők többsége családgondozó (szociális munkás) mégsem mind azok. A szakirányú végzettség nem a szociális végzettségeknek, hanem az 1/2000 SZCSM rendelet mellékletében meghatározott munkakörök betöltéséhez előírt végzettségeknek felel meg.

57. táblázat A jogszabályba* előírt munkakörben foglalkoztatottak statisztikai állományi létszáma a gyermekotthonoknál és a nevelőszülői hálózatoknál (2002 december 31-én)

Megye	Felsőfokú képesítésű					Nem felsőfokú végzettségű		Összesen**		Gyermekeotthon***		Nevelőszülői hálózat***	
	fő	az összes %-ban	pedagógiai képesítésű a felsőfokúak %-ban	szociális képesítésű a felsőfokúak %-ban	Egyéb képesítésű a felsőfokúak %-ban	fő	az összes %-ban	fő	közülük nő (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén	232	41,2	65,1	8,2	26,7	331	58,8	563	82,6	481	85,4	82	14,6
Heves	64	32,2	60,9	14,1	25,0	135	67,8	199	75,9	170	85,4	29	14,6
Nógrád	43	29,9	88,4	9,3	2,3	101	70,1	144	85,4	128	88,9	16	11,1
Észak-Magyarország	339	37,4	67,3	9,4	23,3	567	62,6	906	81,6	779	86,0	127	14,0
Dél-Alföld	219	36,4	67,6	10,5	21,9	382	63,6	601	79,5	542	90,2	59	9,8
Dél-Dunántúl	264	36,7	59,1	15,2	25,8	456	63,3	720	79,9	657	91,3	63	8,8
Észak-Alföld	418	34,4	58,4	21,1	20,6	798	65,6	1 216	83,1	1 104	90,8	112	9,2
Közép-Dunántúl	254	39,6	56,3	16,9	26,8	387	60,4	641	88,0	585	91,3	56	8,7
Közép-Magyarország	954	51,3	68,9	10,5	20,6	906	48,7	1 860	76,8	1 607	86,4	253	13,6
Nyugat-Dunántúl	243	38,6	61,3	18,1	20,6	387	61,4	630	85,2	577	91,6	53	8,4
Összesen	2 691	40,9	64,1	13,7	22,1	3 883	59,1	6 574	81,1	5 851	89,0	723	11,0

Forrás: KSH OSAP, Kapocs Digitális Évkönyv 2004

Megjegyzés: * A 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet

**Igazgató, Igazgatóhelyettes, Otthonvezető (önálló), Nevelő, Gyermekefelügyelő, Gondozó, Pszichológus, Gyógypedagógus, Utó-, család-gondozó, Szakgondozó, Növendékügyi előadó, Óvónő, Orvos, Gyermekevédelmi ügyintéző, Nevelőszülői tanácsadó, Hivatásos nevelőszülő munkakörök

***Valamennyi gyermekeotthonban és nevelőszülői hálózatnál foglalkoztatott (a TGYSZ által működtetett gyermekeotthonok és nevelőszülői hálózatokat is beleértve)

58. táblázat A jogszabályba* előírt munkakörben foglalkoztatottak statisztikai állományi létszáma a TGYSZ-nél (2002 december 31-én)

Megye	Felsőfokú képesítésű					Nem felsőfokú végzettségű			Összesen**	
	fő	az összes %-ban	pedagógiai képesítésű a felsőfokúak %-ban	szociális képesítésű a felsőfokúak %-ban	Egyéb képesítésű a felsőfokúak %-ban	fő	az összes %-ban	OKJ-s szakképzettséggel rendelkező*** a nem felsőfokúak %-ban	fő	közülük nő (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén	29	85,3	89,7	6,9	3,4	5	14,7	0,0	34	82,4
Heves	22	66,7	36,4	45,5	18,2	11	33,3	100,0	33	81,8
Nógrád	23	76,7	82,6	8,7	8,7	7	23,3	14,3	30	80,0
Észak-Magyarország	74	76,3	71,6	18,9	9,5	23	23,7	52,2	97	81,4
Dél-Alföld	66	80,5	66,7	4,5	28,8	16	19,5	25,0	82	68,3
Dél-Dunántúl	55	78,6	60,0	21,8	18,2	15	21,4	73,3	70	80,0
Észak-Alföld	70	79,5	58,6	32,9	8,6	18	20,5	0,0	88	87,5
Közép-Dunántúl	45	72,6	53,3	17,8	28,9	17	27,4	23,5	62	85,5
Közép-Magyarország	104	88,1	40,4	30,8	28,8	14	11,9	0,0	118	82,2
Nyugat-dunántúl	37	84,1	54,1	37,8	8,1	7	15,9	242,9	44	84,1
Összesen	451	80,4	57,0	23,5	19,5	110	19,6	43,6	561	81,1

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: * A 15/1998. (IV. 30.) NM rendelet (Igazgató, Igazgatóhelyettes, Pszichológus, Gyógypedagógus, Utó-, család-gondozó, Örökbefogadási tanácsadó, Eseti-, vagyonkezelő gondnok, Hivatásos gyám, Gyámi-, gondozói tanácsadó, Növendékügyi előadó, Jogász, Gyermekevédelmi ügyintéző munkakörök)

**A TGYSZ által működtetett gyermekeotthonban, illetve nevelőszülői hálózatban foglalkoztatottakat nélkül

***Ide sorolandó: gyermeke- és ifjúsági felügyelő, gyermeke- és ifjúságvédelmi ügyintéző, gyógypedagógiai asszisztens.

59. táblázat Gyermejkölési szolgálatban dolgozók adatai 2002

kistérség	Összesen*		Családgondozó*			Vezető, igazgató* száma (fő)	Szakmai tevékenységen foglalkoztatottak**		Jogszabályban előírt munkakörben foglalkoztatottak**							
	száma (fő)	10 000 lakosra jutó száma	száma (fő)	aránya az összes foglalkoztatott között (%)	10 000 lakosra jutó száma		Felsőfokú végzettségű az összes szakmai %-ban	Felsőfokú szakirányú*** az összes felsőfokúak %-ban	összesen (fő)	Szociális alapvégzettségű		Középfokú	Nők %		részmunkaidőben foglalkoztatottak	
										száma (fő)	az összes foglalkoztatott %-ban		az összes foglalkoztatott %-ban	Családgondozók %-ban	az összes foglalkoztatott %-ban	Családgondozók %-ban
Borsod-Abaúj-Zemplén																
Abaúj-Hegyközi	7,65	4,8	6,65	86,9	4,2	0	91,7	45,5	12	3	25,0	8,3	100,0	91,7	66,7	58,3
Bodrogeközi	10,2	5,5	7	68,6	3,7	3,2	80,0	16,7	15	2	13,3	20,0	90,0	93,3	50,0	53,3
Edelényi	21,6	5,9	10,6	49,1	2,9	2,8	76,7	43,5	30	4	13,3	23,3	87,5	90,0	6,3	23,3
Encsi	13,1	5,4	7,9	60,3	3,3	3,2	60,0	44,4	15	3	20,0	40,0	77,8	80,0	11,1	13,3
Kazincbarcikai	29,22	4,5	19,5	66,7	3,0	4,37	50,0	50,0	32	5	15,6	50,0	91,3	87,5	21,7	21,9
Mezőcsáti	9,8	6,4	9,8	100,0	6,4	0	75,0	33,3	8	2	25,0	25,0	80,0	75,0	60,0	62,5
Mezőkövesdi	14,2	3,1	9	63,4	2,0	1	75,0	40,0	20	4	20,0	15,0	84,6	75,0	46,2	35,0
Miskolci	85,33	3,1	59,31	69,5	2,1	7,7	79,8	54,9	112	26	23,2	19,6	90,1	87,5	28,2	40,2
Ózdi	20,25	2,7	11	54,3	1,4	3	52,2	50,0	23	2	8,7	47,8	90,9	78,3	0,0	21,7
Sárospataki	8,29	3,0	5,5	66,3	2,0	1,12	93,3	50,0	15	2	13,3	6,7	100,0	100,0	16,7	53,3
Sátoraljaújhelyi	7	2,8	6	85,7	2,4	0,5	81,8	55,6	11	2	18,2	18,2	87,5	81,8	25,0	36,4
Szerencsi	20	4,4	9,9	49,5	2,2	5	73,1	36,8	26	4	15,4	26,9	86,7	88,5	40,0	38,5
Sziksói	5,75	2,9	3,15	54,8	1,6	0,1	84,6	9,1	13	1	7,7	7,7	100,0	84,6	81,8	76,9
Tiszaújvárosi	11,35	3,3	8,7	76,7	2,6	1	89,5	52,9	19	4	21,1	10,5	92,9	89,5	57,1	63,2
Tokaji	4,2	2,8	4,2	100,0	2,8	0	66,7	0,0	6	0	0,0	33,3	100,0	100,0	50,0	16,7
Összesen	267,9	3,6	178,2	66,5	2,4	32,99	75,2	45,3	357	64	17,9	24,1	90,1	86,8	33,2	38,7
Heves																
Bélapátfalvai	2,7	1,9	1,3	48,1	0,9	0	80,0	50,0	5	1	20,0	20,0	100,0	100,0	66,7	60,0
Egri	15,5	1,9	12,25	79,0	1,5	1	90,0	61,1	20	7	35,0	10,0	100,0	95,0	37,5	35,0
Füzesabonyi	14,07	3,7	8,25	58,6	2,2	2,2	85,0	52,9	20	2	10,0	15,0	100,0	90,0	38,5	45,0
Gyöngyösi	11,79	1,5	8,09	68,6	1,0	1,6	82,1	39,1	31	5	16,1	16,1	82,6	71,0	73,9	61,3
Hatvani	16,02	2,9	9,9	61,8	1,8	3,02	86,4	52,6	22	6	27,3	13,6	100,0	100,0	43,8	36,4
Hevesi	9,3	2,5	5,8	62,4	1,6	1,5	72,2	30,8	18	3	16,7	27,8	90,9	94,4	81,8	72,2
Pétervásárai	10,39	4,4	8	77,0	3,4	1,2	70,0	42,9	13	3	23,1	30,8	100,0	100,0	0,0	30,8
Összesen	79,77	2,5	53,59	67,2	1,6	10,52	82,1	47,5	129	27	20,9	17,8	94,4	89,9	51,1	48,8

59. táblázat folytatása

kistérség	Összesen*		Családgondozó*			Vezető, igazgató* száma (fő)	Szakmai tevékenységen foglalkoztatottak**		Jogszabályban előírt munkakörben foglalkoztatottak**							
	száma (fő)	10 000 lakosra jutó száma	száma (fő)	aránya az összes foglalkoztatott között (%)	10 000 lakosra jutó száma		Felsőfokú végzettségű az összes szakmai %-ban	Felsőfokú szakirányú*** az összes felsőfokúak %-ban	összesen (fő)	Szociális alapvégzettségű		Középfokú	Nők %		részmunkaidőben foglalkoztatottak	
										száma (fő)	az összes foglalkoztatott %-ban		az összes foglalkoztatott %-ban	Családgondozók %-ban	az összes foglalkoztatott %-ban	Családgondozók %-ban
Nógrád																
Balassagyarmati	10,22	2,4	7,72	75,5	1,8	0,3	86,4	21,1	22	4	18,2	13,6	90,0	86,4	55,0	59,1
Bátonyterenyei	6,35	2,3	4,35	68,5	1,6	1	80,0	37,5	10	3	30,0	20,0	87,5	90,0	62,5	50,0
Pásztói	8,45	2,5	6,65	78,7	2,0	0,8	81,0	23,5	21	3	14,3	19,0	82,4	85,7	82,4	81,0
Rétsági	7,25	2,8	4,85	66,9	1,9	1,1	66,7	33,3	27	6	22,2	33,3	100,0	100,0	84,2	85,2
Salgótarjáni	15,35	2,2	9,9	64,5	1,4	1,75	69,6	37,5	23	5	21,7	26,1	88,9	87,0	38,9	43,5
Szécsényi	9,7	4,7	6,7	69,1	3,3	1	50,0	50,0	12	3	25,0	50,0	88,9	91,7	33,3	25,0
Összesen	57,32	2,6	40,17	70,1	1,8	5,95	73,0	31,0	115	24	20,9	26,1	90,1	90,4	61,5	61,7
Észak-Magyarország	405	3,1	272	67,1	2,1	49,46	76,2	43,1	601	115	19,1	23,1	91,1	88,2	43,6	45,3
Dél-Alföld	350,7	2,6	218,5	62,3	1,6	57,1	80,6	55,5	447	82	18,3	18,1	85,9	82,8	30,1	38,3
Dél-Dunántúl	370,4	3,7	234,4	63,3	2,4	56,05	74,6	46,9	416	85	20,4	25,2	82,9	82,0	34,1	37,3
Észak-Alföld	479,4	3,1	326,4	68,1	2,1	75,9	78,0	52,3	696	181	26,0	20,7	93,5	90,9	35,2	43,5
Közép-Dunántúl	322,1	2,9	231,6	71,9	2,1	28,48	81,7	58,7	447	125	28,0	16,8	91,6	86,4	29,6	37,1
Közép-Magyarország	659,1	2,3	385,8	58,5	1,4	75,95	78,2	67,2	778	211	27,1	21,2	84,4	81,1	19,5	30,8
Nyugat-Dunántúl	260,6	2,6	183,1	70,2	1,8	28,5	85,3	54,8	396	89	22,5	14,4	92,0	90,4	49,3	47,7
Ország összesen	2847	2,8	1852	65,0	1,8	371,44	78,9	54,8	3 781	888	23,5	20,3	89,0	85,9	34,1	39,6

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: * Az adatok a főállásuk számának és a mellékállásuk főállásukra redukált létszámadatainak (tényleges heti teljesített órák száma / 40) összegére épülnek.

** A szakmai tevékenységen foglalkoztatottak és a jogszabályban előírt munkakörben foglalkoztatottak közelítőleg azonos kör. Csak minimális eltérés van az így összesített dolgozók száma között.

*** A szakirányú végzettség nem a szociális végzetéseknek, hanem az 2/1994 NM rendelet (???) mellékletében meghatározott munkakörök betöltéséhez előírt végzetéseknek felel meg.

60. táblázat Gyermekjóléti szolgálatok szakmai tevékenységének megoszlása 2002.

kistérség	Szakmai tevékenység összesen (db)	Egyes tevékenységek %-os megoszlása								A szolgáltatást igénybe vevő gyermekek		Családok száma, melyekben az igénybe vevő gyermekek élnek		
		Infor- má- ció- nyúj- tások *	Egyéb hivatalos ügyek in- tézésében való köz- reműkö- dések	Ta- nács- adá- sok**	Közvetítés más alap-, oktatási és egészségügyi stb. szol- gáltatásba	Elhe- lyezési tárgya- lásokon való részvéte- lek	Felül- vizsgála- ti tár- gyaláson való részvéte- lek***	Eset- meg- beszé- lések	Örök- befoga- dással kapcsola- tos in- tézkedé- s- ek	száma	A 0-24 éves kor- rú lakó- népesség %- ban****	száma	A csa- ládok %- ban ****	a szakellátásban részt vevő gyer- mekek családjá- nak aránya az összes igénybe vevő családból
Borsod-Abaúj- Zemplén														
Abaúj–Hegyközi	1039	33,6	18,9	32,1	5,9		0,6	9,0		444	8,0	166	3,9	23,5
Bodroghközi	1355	30,4	13,9	38,0	7,1	0,3	3,5	6,8		750	12,0	255	5,0	18,0
Edelényi	4162	42,4	15,7	28,3	5,2	0,4	0,9	7,1	0,05	2653	20,9	1149	11,3	8,5
Encsi	1533	35,2	31,1	16,5	6,1	0,3	1,1	9,6	0,20	476	5,5	236	3,7	23,3
Kazincbarcikai	6590	30,6	15,5	15,6	7,5	0,2	1,0	29,5	0,03	3400	15,9	1316	7,0	13,4
Mezőcsáti	1301	39,7	24,4	24,8	5,2	0,5	0,8	4,6		431	8,4	197	4,6	47,2
Mezőkövesdi	3079	34,7	16,5	39,5	2,8	0,2	1,3	5,0	0,06	1644	12,4	268	2,1	14,2
Miskolci	65114	15,6	15,6	30,3	8,0	0,6	0,9	28,9	0,18	19986	21,7	9406	11,9	9,4
Ózdi	6674	47,6	6,8	29,7	6,4	0,3	1,0	8,1	0,06	1855	7,4	875	4,1	10,5
Sárospataki	8411	28,3	15,6	33,4	5,3	0,2	0,1	16,9	0,12	1282	13,3	663	8,9	14,6
Sátoraljaújhelyi	906	22,1	16,9	37,4	7,6	2,0	3,8	10,2	0,11	514	6,0	231	3,3	15,6
Szerencsi	3361	33,1	20,4	24,6	12,8	0,3	2,9	5,9	0,09	1840	11,8	812	6,5	12,4
Szikszói	674	20,2	17,7	32,5	10,5	0,4	1,9	16,8		465	6,8	190	3,6	21,6
Tiszaújvárosi	3499	45,8	8,6	7,5	15,6	0,1	1,3	21,1	0,09	493	4,3	263	2,8	12,2
Tokaji	325	32,3	24,6	24,6	1,2	0,6	4,3	11,7	0,62	244	5,0	121	3,1	0,8
Összesen	108023	23,6	15,4	28,8	7,7	0,5	1,0	22,9	0,14	36477	14,7	16148	7,8	11,4
Heves														
Bélapátfalvai	871	33,3	40,8	16,0	2,2	0,1	0,8	6,9		206	5,2	121	3,0	10,7
Egri	7086	32,1	29,1	26,6	6,0	0,6	0,6	5,0	0,14	1203	4,6	647	2,9	8,0
Füzesabonyi	4270	23,2	24,4	40,5	4,2	0,3	0,7	6,6	0,05	870	7,5	421	3,9	28,3
Gyöngyösi	3541	26,2	33,5	25,8	8,6	0,2	0,8	4,8	0,06	866	3,8	494	2,2	13,0
Hatvani	5624	46,4	11,2	35,8	3,3	0,3	0,9	2,1	0,02	836	5,2	452	2,8	14,2
Hevesi	1495	41,9	18,9	22,7	5,6	1,3	1,7	7,7	0,07	1217	10,0	510	4,9	24,7
Pétervására	1547	38,7	19,5	28,8	5,3	0,8	2,4	4,5	0,06	588	9,7	345	4,8	4,1
Összesen	24434	34,0	24,0	30,5	5,2	0,5	0,9	4,8	0,07	5786	5,9	2990	3,2	15,1
Nógrád														
Balassagyarmati	2577	39,6	16,4	30,4	6,2	0,3	1,9	5,1	0,08	623	4,8	252	2,1	20,2
Bátonyterenyei	4000	37,8	21,7	31,2	4,8	0,7	0,8	3,1		525	6,5	254	3,2	7,5
Pásztói	1730	28,4	14,5	37,4	6,2	0,6	1,4	11,2	0,17	1041	10,3	622	6,3	7,7
Rétsági	3505	34,9	18,8	22,6	5,8	0,6	0,9	16,3		804	10,0	344	4,7	7,3
Salgótarjáni	4568	36,1	19,2	29,4	7,1	1,1	1,8	5,2	0,07	1149	5,6	520	2,6	12,1
Szécsényi	2309	36,5	18,3	21,6	10,1	1,3	1,1	11,0	0,17	1732	27,6	237	4,1	9,7
Összesen	18689	36,1	18,7	28,4	6,5	0,8	1,3	8,1	0,06	5874	8,9	2229	3,5	10,3
Észak-Magyarország	151146	26,8	17,2	29,0	7,1	0,5	1,0	18,1	0,12	48137	11,7	21367	5,9	11,8
Dél-Alföld	104644	34,0	21,9	28,2	5,7	0,5	1,3	8,4	0,06	32645	7,7	15046	3,9	11,1
Dél-Dunántúl	102724	33,7	18,8	32,0	5,6	0,8	0,7	8,2	0,11	36652	12,0	10550	3,7	14,2
Észak-Alföld	366191	32,1	27,8	24,2	6,2	0,5	1,1	8,0	0,03	74019	14,0	42535	9,8	14,5
Közép-Dunántúl	98534	37,6	16,0	30,8	6,0	0,6	1,2	7,7	0,11	19154	5,3	10003	3,1	17,9
Közép-Magyarország	151344	33,8	17,8	30,3	8,3	1,1	1,4	7,0	0,26	41912	5,0	24049	3,0	13,6
Nyugat-Dunántúl	90243	39,4	14,1	28,5	8,3	0,6	1,7	7,5	0,05	20592	6,7	11155	4,0	13,4
Ország összesen	1064826	33,1	21,2	27,9	6,7	0,6	1,2	9,3	0,09	273111	8,6	134705	4,7	13,7

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: *Információnyújtás: A gyermekjóléti szolgálatokhoz forduló személy részére szakmai ismeretet nem tartalmazó el- igazítás.

***A védelembevételhez kapcsolódó felülvizsgálati tárgyalások számán túl itt szerepelnek az átmeneti nevelésbe vett gyerekekkel kapcsolatos felülvizsgálatok is, amelyeken a gyermekjóléti szolgálat szakembere meghívottként vesz részt.

**** A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

61. táblázat Gyermejkölési szolgálatok gondozási esetei 2002.

kistérség	Gondozási esetek összesen**				alapellátásban történő gondozás			védelembevétel			utógondozás		
	gyerekek száma		családjaik száma		gyerekek száma	családjaik száma	A gondozott gyermekek %-ban	gyerekek száma	családjaik száma	A gondozott gyermekek %-ban	gyerekek száma	családjaik száma	A gondozott gyermekek %-ban
	fő	a 0-24 éves korú lakónépesség ezrelékében*	db	1000 családra jutó esetek száma*	a 0-18 éves korú lakónépesség ezrelékében*	1000 családra jutó esetek száma*		a 0-18 éves korú lakónépesség ezrelékében*	1000 családra jutó esetek száma*		tízezer 0-24 éves korúra jutó gondozott*	10 000 családra jutó esetek száma*	
Borsod-Abaúj-Zemplén													
Abaúj-Hegyközi	414	74,2	158	36,7	79,8	27,0	84,3	13,3	8,8	14,0	12,5	9,3	1,7
Bodroghégyi	568	91,0	200	39,5	100,1	31,4	88,2	13,2	7,9	11,6	1,6	2,0	0,2
Edelényi	787	61,9	366	35,9	63,6	28,0	79,9	15,1	7,1	18,9	7,1	7,8	1,1
Encsi	456	52,4	235	36,6	48,4	28,5	74,3	16,3	7,6	25,0	3,4	4,7	0,7
Kazincbarcikai	1123	52,6	550	29,3	55,4	23,3	79,3	13,4	5,7	19,2	8,0	4,3	1,5
Mezőcsáti	347	67,8	177	41,7	65,0	33,4	73,8	16,0	5,6	18,2	54,7	25,9	8,1
Mezőkövesdi	530	39,9	248	19,4	37,5	12,7	70,8	15,0	6,7	28,3	3,8	0,8	0,9
Miskolci	4731	51,3	2195	27,9	65,8	24,4	90,3	5,3	2,3	7,3	12,7	11,7	2,5
Ózdi	1213	48,5	561	26,1	51,1	21,4	81,4	9,4	3,5	15,0	17,6	11,6	3,6
Sárospataki	382	39,8	243	32,5	40,6	25,6	77,7	10,5	6,2	20,2	8,3	8,0	2,1
Sátoraljaújhelyi	410	47,9	174	25,2	40,5	16,4	64,6	18,7	7,5	29,8	26,9	13,0	5,6
Szerencsi	1150	73,6	517	41,5	74,0	31,0	78,1	18,8	9,6	19,8	15,4	9,6	2,1
Szikszoói	368	53,8	131	24,5	57,6	20,0	84,5	10,0	3,9	14,7	4,4	5,6	0,8
Tiszaújvárosi	427	37,0	218	22,9	40,1	18,4	80,8	9,2	4,3	18,5	2,6	2,1	0,7
Tokaji	158	32,4	73	18,4	25,1	11,6	60,1	16,4	6,8	39,2	2,1	0,0	0,6
Összesen	13064	52,8	6046	29,1	58,7	23,5	82,7	10,7	4,7	15,0	11,8	8,9	2,2
Heves													
Bélapátfalvai	105	26,5	59	14,8	30,0	11,8	82,9	5,5	2,5	15,2	5,1	5,0	1,9
Egri	890	34,2	436	19,4	41,0	16,2	82,0	7,6	2,6	15,2	9,6	6,2	2,8
Füzesabonyi	616	52,8	289	27,0	54,6	19,8	76,5	14,8	6,3	20,8	14,6	9,3	2,8
Gyöngyösi	582	25,4	289	12,8	29,8	10,3	82,0	6,2	2,3	17,2	2,2	2,2	0,9
Hatvani	370	23,1	209	12,9	22,8	8,8	69,2	7,1	3,1	21,6	21,2	10,5	9,2
Hevesi	600	49,4	276	26,5	42,3	19,8	66,0	19,3	5,7	30,2	18,9	10,5	3,8
Pétervársárai	268	44,0	120	16,9	39,4	11,0	65,7	19,7	5,5	32,8	6,6	4,2	1,5
Összesen	3431	34,7	1678	17,9	36,8	13,7	75,6	10,3	3,6	21,2	11,1	6,6	3,2
Nógrád													
Balassagyarmati	336	25,8	167	13,7	30,2	11,4	85,4	4,7	2,0	13,4	3,1	3,3	1,2
Bátonyterenyi	494	61,0	231	29,0	66,9	27,0	80,4	16,0	1,8	19,2	2,5	2,5	0,4
Pásztói	777	77,2	470	47,4	99,8	43,9	93,8	3,7	1,6	3,5	20,9	18,1	2,7
Rétságai	776	96,4	331	45,0	132,0	43,9	96,8	3,5	1,0	2,6	6,2	1,4	0,6
Salgótarjáni	1020	49,6	473	23,8	61,0	20,1	87,8	6,7	2,7	9,6	12,6	10,6	2,5
Szécsényi	701	111,6	270	46,8	137,7	42,4	93,0	8,7	3,3	5,8	12,7	10,4	1,1
Összesen	4104	62,1	1942	30,8	77,6	27,8	90,4	6,8	2,1	7,9	10,0	8,2	1,6
Észak-Magyarország	20599	50,0	9666	26,5	56,6	21,7	83,1	10,0	4,0	14,7	11,4	8,2	2,3
Dél-Alföld	14693	34,5	7457	19,2	40,6	16,0	83,4	7,2	2,8	14,8	6,1	4,9	1,8
Dél-Dunántúl	12375	40,4	6588	23,3	46,5	18,9	81,7	8,1	3,2	14,2	16,4	11,6	4,1
Észak-Alföld	21749	41,2	11205	25,8	45,1	20,6	79,8	10,1	4,5	17,9	9,7	7,4	2,4
Közép-Dunántúl	11934	33,2	6335	19,9	37,6	15,4	78,9	8,5	3,7	17,8	11,1	7,7	3,3
Közép-Magyarország	26594	31,9	14809	18,6	42,4	16,4	87,9	4,7	1,7	9,8	7,1	5,5	2,2
Nyugat-Dunántúl	8525	27,8	4489	15,9	32,2	12,4	80,6	6,6	3,0	16,5	8,2	5,7	2,9
Ország összesen	116469	36,7	60549	21,1	43,5	17,4	82,9	7,6	3,1	14,6	9,4	6,9	2,6

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

**Gondozási eset: folyamatos, többszöri kapcsolattartás keretében végzett komplex szakmai tevékenység, melynek során a családgondozó a gyermek és a szülő (törvényes képviselő) közreműködésével gondozási, ill. gondozási-nevelési tervet készít. (Eset: Az adott problémával, problémaegyüttessel történő – szakmai jellegű – foglalkozás, annak lezárásáig.)

62. táblázat Gyermekjóléti szolgálatok egyéb tevékenységei 2002.

kistérség	"Intézmény" összesen (db)	Prevenációs célzatú tevé- kenység	Utcai szociális Munka	Ifjúsági lelki se- gélytelefon	Kapcso- latügyelet	Konflik- tuskeze- lés	Fejleszt- tőpeda- gógiai ellátás	Iskolai szoc. Munka	Egyéb
Borsod-Abaúj-Zemplén									
Abaúj-Hegyközi	10	20	0	0	0	20	0	10	20
Bodrogközi	7	71	14	0	0	71	43	71	71
Edelényi	16	44	0	0	13	38	25	25	44
Encsi	8	38	13	0	0	25	13	13	50
Kazincbarcikai	10	50	0	0	30	30	10	10	30
Mezőcsáti	7	14	0	0	14	14	0	0	29
Mezőkövesdi	13	23	0	0	0	15	0	8	15
Miskolci	37	38	0	0	16	35	11	27	51
Ózdi	4	50	0	25	25	25	50	25	50
Sárospataki	3	67	0	33	0	67	67	67	67
Sátoraljaújhelyi	8	50	13	0	0	38	25	25	25
Szerencsi	14	7	0	0	0	14	0	7	43
Sziksói	8	63	0	0	13	38	13	50	38
Tiszaújvárosi	12	17	0	0	8	17	0	33	25
Tokaji	3	33	0	0	0	67	0	67	100
Összesen	160	36	2	1	9	31	13	24	41
Heves									
Bélapátfalvai	4	25	0	0	0	25	25	25	25
Egri	10	60	30	0	10	20	40	20	40
Füzesabonyi	15	40	0	0	20	40	13	40	47
Gyöngyösi	23	30	4	0	17	26	22	17	35
Hatvani	12	33	0	0	17	33	17	42	50
Hevesi	12	17	8	0	0	8	17	33	25
Pétervásárai	6	50	17	0	33	67	33	17	50
Összesen	82	35	7	0	15	29	22	28	39
Nógrád									
Balassagyarmati	16	13	0	0	19	31	0	19	25
Bátonyterenyei	8	13	0	0	25	25	0	0	13
Pásztói	17	29	6	0	12	41	18	24	29
Rétsági	12	33	8	0	17	25	8	58	42
Salgótarjáni	9	56	11	22	22	56	0	33	56
Szécsényi	7	29	14	0	0	29	0	14	29
Összesen	69	28	6	3	16	35	6	26	32
Észak-Magyarország	311	34	4	1	12	31	14	26	38
Dél-Alföld	203	50	6	2	13	33	16	24	48
Dél-Dunántúl	229	44	4	1	21	37	12	26	49
Észak-Alföld	325	39	6	1	14	35	10	24	45
Közép-Dunántúl	163	64	4	4	16	40	18	25	61
Közép-Magyarország	133	63	8	6	31	65	38	34	76
Nyugat-Dunántúl	223	33	3	1	7	27	9	23	39
Ország összesen	1587	44	5	2	15	36	15	25	48

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: Ebben a táblában van feltüntetve, hogy a gyermekjóléti szolgálat keretein belül a gondozási tevékenységen, illetve szakmai tevékenységen kívül milyen egyéb szolgáltatások nyújtására nyílt lehetőség az adott tárgyévben.

63. táblázat Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél lévő gyermekek száma és aránya a gondozás időtartama szerint (2002)

Terület	1 év és kevesebb Az összes gondozott gyermek %-ban	1 – 5 Az összes gondozott gyermek %-ban	5 – 10 Az összes gondozott gyermek %-ban	10 – 17 Az összes gondozott gyermek %-ban	17 év felett Az összes gondozott gyermek %-ban	Összesen Fő
Borsod-Abaúj-Zemplén	17,5	34,1	26,5	17,0	5,0	2160
Heves	29,7	50,8	15,2	4,3	0,0	488
Nógrád	16,1	38,6	26,2	15,6	3,4	409
Észak-Magyarország	19,2	37,4	24,6	14,8	4,0	3057
Dél-Alföld	21,6	35,2	24,0	15,0	4,2	2287
Dél-Dunántúl	17,2	32,8	27,0	17,7	5,4	2589
Észak-Alföld	18,2	39,2	23,2	15,5	3,9	4503
Közép-Dunántúl	25,6	36,1	20,8	15,3	2,1	1776
Közép-Magyarország	24,1	35,5	22,7	15,3	2,4	4972
Nyugat-Dunántúl	24,8	33,3	22,0	15,5	4,5	1458
Összesen	21,1	36,1	23,6	15,6	3,6	20642

Forrás: Kapocs Digitális Évkönyv 2004

64. táblázat Gyermekek napközbeni és átmeneti ellátása (2002)

Kistérség	Családi napközik		Házi gyermekfelügyelet		Helyettes szülő		Gyermekek átmeneti otthon		Családok átmeneti otthona		
	férőhelyek száma	gondozott gyermekek száma	ellátást biztosítók száma	gondozásban részesült gyermekek száma	engedélyezett férőhelyek száma	gondozásban részesült gyermekek száma	engedélyezett férőhelyek száma	ellátásban részesült gyermekek száma	engedélyezett férőhelyek száma	ellátásban részesült szülők száma	ellátásban részesült gyermekek száma
Borsod-Abaúj-Zemplén											
Miskolci							24	49	98	88	166
Ózdi									25	28	67
Összesen	0	0	0	0	0	0	24	49	123	116	233
Heves											
Egri							12	16	25	22	31
Gyöngyösi									25	18	23
Hatvani					2	2					
Pétervásárai					5	1					
Összesen	0	0	0	0	7	3	12	16	50	40	54
Nógrád											
Salgótarjáni	21	36							40	48	122
Összesen	21	36	0	0	0	0	0	0	40	48	122
Észak-Magyarország	21	36	0	0	7	3	36	65	213	204	409
Dél-Alföld	80	559	1	2	68	67	28	27	317	493	845
Dél-Dunántúl	17	296	2	41	120	27	21	66	133	2805	4943
Észak-Alföld	31	221	0	0	83	12	33	81	386	436	896
Közép-Dunántúl	35	49	2	5	72	29	0	0	171	134	185
Közép-Magyarország	55	201	20	70	118	67	98	292	235	209	443
Nyugat-Dunántúl	0	0	5	11	24	8	28	71	128	163	176
Ország összesen	239	1362	30	129	492	213	244	602	1583	4444	7897

Forrás: KSH OSAP

65. táblázat Bölcsődék, az ott dolgozó gondozónők és gyermekek száma

Kistérség	1998		2002					1998-2002	
	bölcsődék száma	beíratott gyermekek száma	bölcsődék száma	gondozó- nők száma	beíratott gyermekek száma	A beíratott gyermekek száma a 0-3 korúak ezrelékében*	egy gondozónőre jutó gyermekek száma	bölcsődék számának változása	beíratott gyermekek számának változása
Borsod-Abaúj-Zemplén									
Abaúj-Hegyközi	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Bodrogközi	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Edelényi	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Encsi	1	5	1	2	7	5,0	3,5	0	2
Kazincbarcikai	2	200	2	39	191	69,5	4,9	0	-9
Mezőcsáti	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Mezőkövesdi	2	78	1	13	68	41,8	5,2	-1	-10
Miskolci	12	643	10	120	616	55,5	5,1	-2	-27
Ózdi	1	73	1	13	85	22,7	6,5	0	12
Sárospataki	1	21	1	4	16	13,9	4,0	0	-5
Sátoraljaújhelyi	1	25	1	4	28	25,3	7,0	0	3
Szerencsi	1	60	1	4	34	14,6	8,5	0	-26
Sziksói	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Tiszaújvárosi	2	123	1	16	69	45,1	4,3	-1	-54
Tokaji	1	14	0	0	0	0,0		-1	-14
Összesen	24	1242	19	215	1114	33,6	5,2	-5	-128
Heves									
Bélapátfalvai	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Egri	5	279	4	43	220	82,1	5,1	-1	-59
Füzesabonyi	2	61	2	9	50	29,6	5,6	0	-11
Gyöngyösi	3	158	3	26	149	52,2	5,7	0	-9
Hatvani	3	134	3	23	127	63,1	5,5	0	-7
Hevesi	1	48	1	6	32	17,5	5,3	0	-16
Pétervásárai	1	20	1	2	17	20,5	8,5	0	-3
Összesen	15	700	14	109	595	48,0	5,5	-1	-105
Nógrád									
Balassagyarmati	2	84	1	14	55	34,2	3,9	-1	-29
Bátonyterenyi	2	46	2	10	45	42,9	4,5	0	-1
Pásztói	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Rétsági	0	0	0	0	0	0,0		0	0
Salgótarjáni	2	122	0	0	0	0,0		-2	-122
Szécsényi	1	24	1	2	14	15,5	7,0	0	-10
Összesen	7	276	4	26	114	13,4	4,4	-3	-162
Észak-Magyarország	46	2218	37	350	1823	33,7	5,2	-9	-395
Dél-Alföld	76	4796	75	696	4222	84,2	6,1	-1	-574
Dél-Dunántúl	46	2301	44	389	2047	55,8	5,3	-2	-254
Észak-Alföld	81	4156	82	666	3911	57,1	5,9	1	-245
Közép-Dunántúl	50	3323	47	533	2815	68,7	5,3	-3	-508
Közép-Magyarország	213	13094	188	2234	11226	112,8	5,0	-25	-1868
Nyugat-Dunántúl	53	3321	50	526	2803	80,7	5,3	-3	-518
Országosan összesen	565	33209	523	5394	28847	75,0	5,3	-42	-4362

Forrás: TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügy, szociális ellátás)

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

66. táblázat Gyermekotthonokban és nevelőszülőknél lévő gyermekek száma és aránya életkori csoportok szerint 2002

megye	Az összes gondozott gyermek %-ban						Az azonos korú lakónépesség ezrelékében*						Összesen	
	0-3	4-6	7-10	11-14	15-17	18 éves és idősebb	0-3	4-6	7-10	11-14	15-17	18 éves és idősebb	Fő	A 0-24 éves lakónépesség ezrelékében*
Borsod-Abaúj-Zemplén	10,0	10,3	19,0	25,9	20,4	14,4	6,5	8,0	10,3	13,5	13,9	4,2	2160	8,7
Heves	8,6	9,8	16,8	18,4	23,2	23,2	3,4	4,7	5,4	5,7	8,9	3,5	488	4,9
Nógrád	10,8	6,6	11,5	26,2	23,2	21,8	5,2	3,7	4,4	9,9	11,7	4,3	409	6,2
Észak-Magyarország	9,8	9,7	17,7	24,8	21,2	16,8	5,6	6,6	8,2	11,2	12,3	4,0	3057	7,4
Dél-Alföld	8,6	9,3	15,3	21,1	23,8	21,8	3,9	4,9	5,3	7,0	10,0	3,5	2287	5,4
Dél-Dunántúl	9,7	9,7	17,4	24,8	24,3	14,1	6,8	7,9	9,4	13,1	16,0	3,6	2589	8,5
Észak-Alföld	12,1	10,2	17,0	22,4	21,8	16,5	8,0	8,0	9,2	11,7	14,8	4,5	4503	8,5
Közép-Dunántúl	10,1	8,5	13,6	23,5	26,4	17,9	4,4	4,2	4,3	7,3	10,6	2,5	1776	4,9
Közép-Magyarország	8,3	8,2	15,8	22,6	22,9	22,2	4,2	5,0	6,5	9,3	11,9	3,5	4972	6,0
Nyugat-Dunántúl	10,4	9,1	13,4	21,9	26,5	18,5	4,4	4,3	4,3	6,5	9,8	2,5	1458	4,8
Összesen	9,9	9,3	16,1	23,0	23,3	18,5	5,3	5,9	6,9	9,5	12,3	3,5	20642	6,5

Forrás: Kapocs Digitális Évkönyv 2004, KSH Népszámlálási adatok 2001. Végleges adatok (2. Népszámlálás személy adatok)

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai; a 18 éves és idősebbek adatai a 18-24 éveses lakónépesség ezrelékében vannak megadva

67. táblázat Gyermekotthonokban elhelyezett gyermekek száma és aránya a gyermekotthon típusa szerint 2002 (XII. 31.)

Megye	Gyermekotthoni ellátás *							nevelőszülői hálózat **				
	Gyermekek aránya ellátás típusa szerint (%)						A gyermekotthoni gyermekek		A gyermekek aránya a nevelőszülőknél lakók között (%)		nevelő szülői gyermekek	
	Gyermekotthonban	Lakásotthonban	Speciális gyermekotthonban	Általános iskola, diákotthon és gyermekotthonban	Utógondozó otthonban	Egyéb intézményben	száma összesen (fő)	aránya az összes ellátott között (%)	hivatásos nevelőszülőknél lakók	hagyományos nevelőszülőknél lakók	száma összesen (fő)	aránya az összes ellátott között (%)
Borsod-Abaúj-Zemplén	53,0	30,5	0,0	14,7	1,6	0,1	868	40,2	23,4	76,6	1292	59,8
Heves	32,6	51,9	0,0	0,0	7,7	7,7	233	47,7	49,8	50,2	255	52,3
Nógrád	36,2	29,0	5,0	24,9	5,0	0,0	221	54,0	21,8	78,2	188	46,0
Észak-Magyarország	46,6	34,0	0,8	13,8	3,3	1,4	1322	43,2	27,1	72,9	1735	56,8
Dél-Alföld	29,3	45,5	6,1	14,0	2,4	2,8	1007	44,0	16,5	83,5	1280	56,0
Észak-Alföld	45,6	38,1	3,3	9,9	1,0	2,0	2098	58,8	9,3	90,7	1467	41,2
Dél-Dunántúl	41,5	30,7	8,0	15,7	2,8	1,2	1122	31,8	6,9	93,1	2405	68,2
Közép-Dunántúl	29,7	50,7	2,8	13,9	0,6	2,2	1029	57,9	16,1	83,9	747	42,1
Közép-Magyarország	43,2	23,6	2,9	18,7	9,2	2,4	2507	50,4	30,3	69,7	2465	49,6
Nyugat-Dunántúl	48,7	24,4	11,7	8,0	7,0	0,2	981	67,3	30,6	69,4	477	32,7
Összesen	41,7	33,8	4,4	13,9	4,2	1,9	10066	48,8	18,9	81,1	10576	51,2

Forrás: KSH OSAP, Kapocs Digitális Évkönyv 2004

Megjegyzés: *Az itt közölt gyerekszám adatok összege országos szinten 2640 fővel több, mint a területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott, gyermekotthonokban lévő tartozkodási hely szerinti gyerekszám és 1392 fővel több, mint az elhelyezés szerinti gyerekszám. Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy itt szerepelnek 18 évnél idősebbek, utógondozottak is.

**Az itt közölt gyerekszám adatok összege országos szinten 2393 fővel több, mint a területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott, nevelőszülőknél lévő tartozkodási hely szerinti gyerekszám és 2139 fővel több, mint az elhelyezés szerinti gyerekszám. Ennek oka valószínűleg az lehet, hogy itt szerepelnek 18 évnél idősebbek, utógondozottak is.

68. táblázat Nevelőszülők száma és aránya a náluk gondoskodás alatt álló gyermekek száma szerint (2002)

Terület	hivatásos		hagyományos		Összesen (fő)	Megoszlásuk a gondozott gyermekek száma szerint (%)						
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)		0	1	2	3	4	5	6 vagy több
Borsod-Abaúj-Zemplén	54	10,8	447	89,2	501	2,2	31,3	24,6	19,0	10,6	4,4	8,0
Heves	22	22,7	75	77,3	97	2,1	41,2	16,5	9,3	9,3	11,3	10,3
Nógrád	9	8,5	97	91,5	106	0,0	55,7	25,5	11,3	2,8	2,8	1,9
Észak-Magyarország	85	12,1	619	87,9	704	1,8	36,4	23,6	16,5	9,2	5,1	7,4
Dél-Alföld	37	6,3	554	93,7	591	4,1	47,0	22,3	11,2	6,1	4,4	4,9
Dél-Dunántúl	24	3,4	690	96,6	714	2,0	44,7	25,6	14,6	7,1	2,9	3,1
Észak-Alföld	46	3,8	1 150	96,2	1 196	1,3	43,1	27,4	16,2	5,9	3,8	2,3
Közép-Dunántúl	22	5,4	389	94,6	411	3,4	54,5	20,9	10,9	3,6	3,2	3,4
Közép-Magyarország	175	15,3	967	84,7	1 142	4,2	45,7	19,3	13,4	6,5	4,8	6,1
Nyugat-Dunántúl	31	11,8	231	88,2	262	3,8	52,3	23,3	9,2	4,6	5,0	1,9
Összesen	420	8,4	4 600	91,6	5 020	2,7	44,9	23,4	14,0	6,4	4,2	4,4

Forrás: Kapocs Digitális Évkönyv 2004

69. táblázat Adatok az örökbefogadásról (2002)

Megye	örökbefogadásra alkalmas személyek száma			örökbe adható gyermekek*			A tárgyévben tartós nevelt	Örökbefogadták**	
	Tárgyév december 31-én	Tárgyévben a szolgáltatott felkeresők száma	Örökbe-fogadás megtörtént	Tárgyév december 31-én	Tárgyévben nyilvántartásba került	örökbe fogadták**		Átmeneti neveltek közül ezrelékében	Tartós neveltek közül %-ban
Borsod-Abaúj-Zemplén	116	55	28	371	54	28	207	6,7	7,7
Heves	41	29	11	44	25	19	39	26,5	23,1
Nógrád	46	58	7	91	15	8	91	4,3	7,7
Észak-Magyarország	203	142	46	506	94	55	337	9,8	9,5
Dél-Alföld	168	115	63	269	66	58	307	11,6	8,1
Dél-Dunántúl	120	85	62	421	86	30	309	1,6	8,1
Észak-Alföld	133	103	67	341	154	97	462	11,5	11,9
Közép-Dunántúl	188	134	69	236	64	46	247	5,4	13,0
Közép-Magyarország	463	335	107	345	136	77	342	10,9	9,6
Nyugat-dunántúl	79	81	51	203	52	43	182	15,5	11,5
Összesen	1354	995	465	2321	652	406	2186	9,6	10,2

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: * Az örökbe adható gyerekek számára vonatkozó adatokat érdemes fentartással kezelni. A jogszabályok szerint minden tartós nevelésbe lévő gyermek örökbefogadható. Ennek ellenére sok helyen az örökbe fogadható gyerekek száma alacsonyabb mint a tartósan nevelt gyerekek száma. Ez valószínűleg csak úgy fordulhat elő, hogy ezen megyék TGYSZ-ei a kérdőlap kitöltésekor az örökbe adható gyermekként csak azokat tüntetik fel akik a tartós nevelteken kívül örökbe adhatók, azaz az átmeneti nevelésből örökbe fogadható "státuszuk".

** A két örökbe fogadási adat között eltérés van. A tartós és átmeneti nevelt gyermekek arányához viszonyítás alapjául használt örökbefogadási létszámadatok országos összesítésben 42 fővel alacsonyabak.

70. táblázat Csecsemőotthonok* főbb adatai (2002)

Terület	Engedélyezett férőhelyek száma		Gondozásban részesülők december 31.-i állapot szerint					A gyermekek számára fentartott helyek kihasználtsága (%)	Szakgondozók és gondozónők száma összesen
	gyermekek számára (fő)	anyák számára (fő)	gyermekek száma összesen (fő)	0-3 éves korú gyermekek			anyák száma (fő)		
				száma (fő)	aránya a gondozott gyermekek között (%)	aránya 0-3 korú lakónépesség tízezerelékében**			
Borsod-Abaúj-Zemplén	90	5	85	83	97,6	25,0	1	94,4	-
Heves	40	2	28	27	96,4	21,8	-	70,0	26
Nógrád	5	5	23	20	87,0	23,6	1	460,0	13
Észak-Magyarország	135	12	136	130	95,6	24,0	2	100,7	39
Dél-Alföld	104	14	75	60	80,0	12,0	4	72,1	70
Dél-Dunántúl	219	12	124	99	79,8	27,0	10	56,6	68
Észak-Alföld	329	31	372	139	37,4	20,3	23	113,1	63
Közép-Dunántúl	96	10	84	76	90,5	18,5	2	87,5	65
Közép-Magyarország	344	12	189	159	84,1	16,0	2	54,9	192
Nyugat-Dunántúl	172	3	148	76	51,4	21,9	4	86,0	44
Összesen	1 399	94	1 128	739	65,5	19,2	47	80,6	541

Forrás: KSH OSAP, Kapocs Digitális Évkönyv 2004

Megjegyzés: *A Gyvt. hatálybalépése előtt csecsemőotthonként nyilvántartott intézmények adatai.
A gyermekek és a férőhelyek száma nem jelent többletet a gyermekotthonok megfelelő adataihoz képest.

** A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

71. táblázat Gyermekotthoni engedélyezett férőhelyek kihasználtsága a gyermekotthon típusa szerint (%) 2002

Terület	Gyermekotthonban	Lakásotthonban	Speciális gyermekotthonban	Általános iskola, diákotthon és gyermekotthonban	Utógondozó otthonban	Egyéb intézményben	Összesen
Borsod-Abaúj-Zemplén	102,0	88,0		97,7	70,0		96,1
Heves	67,3	95,3			64,3	90,0	80,9
Nógrád	95,2	88,9	91,7	72,4	91,7		86,3
Észak-Magyarország	95,1	90,0	91,7	88,4	71,7	95,0	91,4
Dél-Alföld	73,2	97,4	119,6	95,3	75,0	112,0	89,2
Dél-Dunántúl	78,7	84,4	75,0	78,9	70,5	70,0	79,7
Észak-Alföld	92,1	93,3	87,3	91,2	57,9	71,7	91,2
Közép-Dunántúl	84,5	88,8	72,5	78,6	30,0	115,0	84,9
Közép-Magyarország	82,5	92,1	92,3	84,7	83,1	105,3	85,8
Nyugat-Dunántúl	89,0	95,2	103,6	81,3	84,1	20,0	90,2
Összesen	85,8	91,6	91,0	85,3	76,9	89,2	87,5

Forrás: Kapocs Digitális Évkönyv 2004

72. táblázat A területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott gyermekek elhelyezési és tartózkodási hely szerint (2002)

Megye	Gyermekek száma összesen		Gyermekek aránya elhelyezési forma szerint (%)					Gyermekek aránya tartózkodási hely szerint (%)								
	fő	lányok aránya (%)	gyermekothon	nevelőszülő			ápolást, gondozást nyújtó intézmény	Gyermekotthon	Nevelőszülői hálozat	Ápolást, gondozást nyújtó intézmény	Általános iskola és diákotthon*	Kollégium**	SZCSM javító-intézet	Kórház és egyéb egészségügyi intézmény	Büntetés végrehajtási intézet, rendőrségi fogda	Egyéb (pl: külföld)
				összesen	hagyományos	hivatásos										
Borsod-Abaúj-Zemplén	1913	45,4	39,1	58,4	75,9	24,1	2,5	29,7	58,4	2,5	8,2	0,0	0,3	0,0	0,6	0,3
Heves	426	43,7	49,3	46,2	44,2	55,8	4,5	33,8	46,2	0,0	16,0	0,0	2,3	0,0	0,2	1,4
Nógrád	336	43,8	54,2	43,5	79,5	20,5	2,4	37,5	40,5	2,4	16,4	1,8	0,0	0,0	0,9	0,6
Észak-Magyarország	2675	44,9	42,6	54,6	72,0	28,0	2,8	31,3	54,2	2,1	10,5	0,2	0,6	0,0	0,6	0,5
Dél-Alföld	2026	45,8	44,8	52,7	80,5	19,5	2,5	35,8	51,8	1,7	8,4	0,4	0,4	1,2	0,2	0,0
Dél-Dunántúl	2257	48,1	43,6	53,4	90,0	10,0	3,1	34,4	53,2	3,1	7,4	0,0	1,7	0,0	0,1	0,2
Észak-Alföld	4063	47,1	49,3	47,3	92,8	7,2	3,4	46,3	47,3	3,4	2,0	0,0	0,7	0,0	0,1	0,1
Közép-Dunántúl	1617	46,4	58,1	38,6	82,5	17,5	3,3	66,4	24,9	3,3	3,4	0,0	1,6	0,0	0,2	0,2
Közép-Magyarország	3900	45,7	47,7	44,9	77,2	22,8	7,4	35,4	44,9	7,3	10,7	0,4	0,8	0,0	0,3	0,3
Nyugat-Dunántúl	1275	44,9	65,8	32,0	67,9	32,1	2,2	58,8	32,0	2,2	5,5	0,0	1,3	0,0	0,0	0,2
Összesen	17813	41,7	48,7	47,4	82,0	18,0	3,9	41,7	45,9	3,7	7,0	0,2	0,9	0,1	0,2	0,2

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: *értelmi fogyatékos, látás-, hallássérült, mozgáskorlátozott

**középiskolás, szakmunkástanuló

73. táblázat Adatok a területi gyermekvédelmi szakszolgálatoknál nyilvántartott gyermekről

Megye	Gyermekek száma összesen			Gyermekek aránya státuszuk szerint (%)				Fogyatékos gyermekek		Utógondozói ellátásban részesülők		Átmeneti nevelt gyermekek közül az év során családjához visszakerült (A tárgyév végi létszám %-ban)
	fő	változás az előző év %-ban	0-18 éves lakosság tíz ezrelékében*	Ideiglenes hatállyal elhelyezett	Átmeneti nevelt	Tartós nevelt	Intézeti elhelyezett	aránya az össze gyermek %-ban	Értelmi fogyatékos aránya az össze fogyatékos %-ban	száma (fő)	aránya az össze gyermek és utógondozott %-ban	
Borsod-Abaúj-Zemplén	1913	101,6	103,8	3,5	85,7	10,8	0,0	18,6	87,0	321	14,4	4,1
Heves	426	96,4	60,5	2,1	88,7	9,2	0,0	25,6	72,5	119	21,8	7,7
Nógrád	336	96,6	70,2	2,7	69,9	27,1	0,3	21,1	81,7	91	21,3	4,3
Észak-Magyarország	2675	100,1	88,4	3,1	84,2	12,6	0,0	20,0	83,4	531	16,6	4,7
Dél-Alföld	2026	99,7	67,2	8,4	76,5	15,2	0,0	26,2	96,6	596	22,7	3,9
Dél-Dunántúl	2257	98,0	103,8	2,5	83,7	13,7	0,0	30,5	95,8	443	16,4	4,8
Észak-Alföld	4063	100,3	105,7	4,3	83,5	11,4	0,8	18,0	88,5	782	16,1	4,7
Közép-Dunántúl	1617	96,4	64,7	4,3	80,3	15,3	0,1	27,5	98,2	344	17,5	7,0
Közép-Magyarország	3900	101,0	70,8	6,2	84,7	8,8	0,4	20,8	77,1	1097	22,0	4,1
Nyugat-dunántúl	1275	91,1	59,7	4,5	80,8	14,3	0,4	30,5	87,7	287	18,4	6,7
Összesen	17813	99,0	80,2	4,8	82,6	12,3	0,3	23,2	88,8	4080	18,6	4,8

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: * A viszonyítás alapját képező adatok a 2001-es népszámlálás adatai

74. táblázat Családsegítő szolgáltatások főbb adatai 2002

kistérség	Szervezeti egységek száma ösz- sesen	Ebből a családsegítő tevékenység folytatásának módja			A családsegítés mellett gyer- mekjóléti szol- gáltatást is vé- gez (%)	szakmai egysé- gekben dolgozó szakmai tevékeny- séget végzők átlag- os száma
		önálló in- tézmenyke- nt műkö- dik (%)	több és más intézmény- nyel (%)	tevékeny- ségként szervezetten (%)		
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Abaúj-Hegyközi	9	0,0	66,7	33,3	100	1,7
Bodroghévíz	4	0,0	50,0	50,0	100	2,5
Edelényi	7	0,0	71,4	28,6	86	3,3
Encsi	7	0,0	42,9	57,1	100	2,0
Kazincbarcikai	6	33,3	66,7	0,0	100	3,8
Mezőcsáti	4	0,0	50,0	50,0	100	1,0
Mezőkövesdi	2	0,0	50,0	50,0	100	4,0
Miskolci	13	0,0	92,3	7,7	100	4,9
Ózdi	2	50,0	50,0	0,0	100	10,5
Sárospataki	3	66,7	33,3	0,0	100	5,3
Sátoraljaújhelyi	6	16,7	33,3	50,0	100	1,7
Szerencsi	11	9,1	63,6	27,3	91	2,2
Sziksói	2	50,0	0,0	50,0	100	2,5
Tiszaújvárosi	2	0,0	50,0	50,0	100	3,0
Tokaji	2	0,0	100,0	0,0	100	1,0
Összesen	80	10,0	61,3	28,8	98	3,1
Heves						
Bélapátfalvai	4	0,0	75,0	25,0	100	1,5
Egri	4	0,0	50,0	50,0	100	5,0
Füzesabonyi	3	33,3	66,7	0,0	100	2,7
Gyöngyösi	7	0,0	57,1	42,9	100	1,6
Hatvani	4	0,0	100,0	0,0	100	3,0
Hevesi	6	0,0	33,3	66,7	100	1,7
Pétervásárai	3	0,0	66,7	33,3	100	1,7
Összesen	31	3,2	61,3	35,5	100	2,3
Nógrád						
Balassagyarmati	4	0,0	50,0	50,0	100	2,5
Bátonyterenyei	3	33,3	33,3	33,3	100	4,0
Pásztói	3	0,0	33,3	66,7	100	1,7
Rétságai	5	20,0	0,0	80,0	100	2,4
Salgótarjáni	5	0,0	60,0	40,0	100	3,4
Szécsényi	5	0,0	80,0	20,0	100	1,6
Összesen	25	8,0	44,0	48,0	100	2,6
Észak-Magyarország	136	8,1	58,1	33,8	99	2,8
Dél-Alföld	105	5,7	81,9	12,4	94	2,7
Dél-Dunántúl	111	17,1	47,7	35,1	100	2,6
Észak-Alföld	173	20,2	48,0	31,8	97	2,6
Közép-Dunántúl	87	25,3	48,3	26,4	98	3,1
Közép-Magyarország	94	27,7	61,7	10,6	83	7,6
Nyugat-Dunántúl	99	19,2	54,5	26,3	96	2,6
Ország összesen	805	17,1	56,5	26,3	96	3,3

Forrás: KSH OSAP

75. táblázat Családsegítő szolgáltatások főbb adatai 2002

kistérség	Szolgáltatást igénybe vevők száma (fő)	férfi (%)	nő (%)	Igénybe vevők aránya a lakónépességhez viszonyítva (%)	Éves forgalom (fő)	Napi átlagforgalom (fő/nap)
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Abaúj-Hegyközi	767	40,3	59,7	4,8	1197	0,9
Bodrogközi	206	24,3	75,7	1,1	314	0,5
Edelényi	3893	43,8	56,2	10,6	6253	4,0
Encsi	2117	35,1	64,9	8,7	4055	3,1
Kazincbarcikai	4578	34,9	65,1	7,0	10324	6,8
Mezőcsáti	550	39,1	60,9	3,6	1089	1,9
Mezőkövesdi	597	35,8	64,2	1,3	2231	4,5
Miskolci	5249	33,6	66,4	1,9	15466	5,1
Ózdi	4227	31,8	68,2	5,6	15364	30,6
Sárospataki	385	26,8	73,2	1,4	2342	4,7
Sátoraljaújhelyi	799	28,5	71,5	3,1	2162	1,5
Szerencsi	4040	39,0	61,0	8,8	5195	2,8
Szikszói	849	50,8	49,2	4,3	9843	22,9
Tiszaújvárosi	279	45,5	54,5	0,8	1810	7,2
Tokaji	699	41,6	58,4	4,7	2213	4,5
Összesen	29235	36,6	63,4	3,9	79858	5,0
Heves						
Bélapátfalvai	424	41,3	58,7	3,0	832	2,6
Egri	4314	40,8	59,2	5,4	9936	13,5
Füzesabonyi	445	27,2	72,8	1,2	877	1,7
Gyöngyösi	792	30,6	69,4	1,0	2445	1,8
Hatvani	3990	29,5	70,5	7,3	6763	9,4
Hevesi	850	31,3	68,7	2,3	1068	2,0
Pétervásárai	1094	45,9	54,1	4,6	2013	2,6
Összesen	11909	35,7	64,3	3,7	23934	4,9
Nógrád						
Balassagyarmati	355	43,1	56,9	0,8	1011	1,5
Bátonyterenyei	372	41,9	58,1	1,4	2031	3,6
Pásztói	195	39,5	60,5	0,6	379	0,9
Rétsági	951	35,4	64,6	3,7	2402	5,1
Salgótarjáni	3030	36,9	63,1	4,4	4088	3,4
Szécsényi	1891	19,1	80,9	9,3	2750	2,3
Összesen	6794	32,4	67,6	3,1	12661	2,8
Észak-Magyarország	47938	35,8	64,2	3,7	116453	4,6
Dél-Alföld	40495	33,9	66,1	3,0	125818	5,3
Dél-Dunántúl	27850	37,7	62,3	2,8	83114	4,1
Észak-Alföld	75992	37,8	62,2	4,9	204123	5,2
Közép-Dunántúl	27846	40,4	59,6	2,5	76817	4,1
Közép-Magyarország	63768	34,9	65,1	2,3	300861	13,0
Nyugat-Dunántúl	26540	40,4	59,6	2,6	78571	5,5
Ország összesen	310429	36,8	63,2	3,1	985757	6,0

Forrás: KSH OSAP

Megjegyzés: A forgalmi adatok óvatosan kezelendők.

76. táblázat A szociális alapellátás keretében étkezésben részesülők száma

kistérség	1998	1999	2000	2001	2002		változás 1998-2002 között		tíz ezer lakosra jutó aránya	tízezer 60 éven felülire jutó aránya*
	fő	előző év %-ban	előző év %-ban	előző év %-ban	fő	előző év %-ban	fő	%		
Borsod-Abaúj-Zemplén										
Abaúj-Hegyközi	292	96	109	114	384	110	92	132	242	1 076
Bodrogi	193	108	99	118	265	110	72	137	142	625
Edelényi	475	96	109	104	555	108	80	117	151	735
Encsi	419	115	109	106	511	93	92	122	211	1 154
Kazincbarcikai	746	130	105	89	946	103	200	127	145	757
Mezőcsáti	241	100	119	103	328	110	87	136	214	1 085
Mezőkövesdi	950	96	96	112	1 146	117	196	121	252	1 049
Miskolci	2 855	98	104	100	2 977	103	122	104	107	545
Ózdi	1 057	107	96	105	1 206	106	149	114	158	742
Sárospataki	513	93	113	114	675	109	162	132	243	1 178
Sátoraljaújhelyi	278	86	108	117	275	91	-3	99	108	578
Szerencsi	629	99	110	103	748	106	119	119	164	830
Sziksói	167	104	112	115	259	115	92	155	132	683
Tiszaújvárosi	1 461	94	97	91	1 226	101	-235	84	362	2 361
Tokaji	268	141	81	95	293	101	25	109	196	888
Összesen	10 544	102	103	102	11 794	105	1 250	112	158	792
Heves										
Bélapátfalvai	148	112	130	94	215	105	67	145	155	603
Egri	937	91	103	108	920	97	-17	98	116	600
Füzesabonyi	396	87	107	115	469	111	73	118	123	533
Gyöngyösi	633	105	124	105	1 000	116	367	158	128	569
Hatvani	517	88	113	97	524	106	7	101	96	431
Hevesi	461	100	113	118	724	118	263	157	197	874
Pétervásárai	313	106	110	126	487	107	174	156	205	751
Összesen	3 405	96	112	109	4 339	109	934	127	133	601
Nógrád										
Balassagyarmati	278	103	94	113	360	118	82	129	84	397
Bátonyterenyi	317	96	100	98	394	133	77	124	143	604
Pásztói	451	104	105	100	515	104	64	114	151	689
Rétságai	240	117	93	101	281	106	41	117	109	527
Salgótarjáni	843	57	108	149	655	85	-188	78	95	436
Szécsényi	191	103	115	128	319	110	128	167	156	722
Összesen	2 320	87	103	117	2 524	104	204	109	115	528
Észak-Magyarország	16 269	98	105	105	18 657	106	2 388	115	145	694
Dél-Alföld	11 560	100	101	103	12 635	105	1 075	109	92	432
Dél-Dunántúl	9 622	93	104	104	9 906	102	284	103	100	484
Észak-Alföld	14 634	99	105	106	17 199	107	2 565	118	111	586
Közép-Dunántúl	10 063	94	104	99	9 887	102	-176	98	89	463
Közép-Magyarország	26 771	97	94	100	24 122	99	-2 649	90	85	399
Nyugat-Dunántúl	11 335	96	100	99	11 008	103	-327	97	110	539
Ország összesen	100 254	97	101	102	103 414	103	3 160	103	102	497

Forrás: TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügy, szociális ellátás)

*Megjegyzés: A 60 év feletti lakossághoz viszonyított adatok pontatlanok, mert a 60 év feletti lakosság szám adatai a 2001. évi népszámlálás adatai, az ellátásban részesülők számának adatai pedig 2002. évi.

77. táblázat A szociális alapellátás keretében házi segítségnyújtásban részesülők száma

kistérség	1998	1999	2000	2001	2002		változás 1998-2002 között		tíz ezer lakosra jutó aránya	tízezer 60 éven felüli-re jutó aránya*
	fő	előző év %-ban	előző év %-ban	előző év %-ban	fő	előző év %-ban	fő	%		
Borsod-Abaúj-Zemplén										
Abaúj-Hegyközi	130	97	101	93	137	116	7	105	86	384
Bodroghközi	26	88	87	235	47	100	21	181	25	111
Edelényi	139	99	70	133	149	116	10	107	40	197
Encsi	75	97	149	110	121	101	46	161	50	273
Kazincbarcikai	216	100	118	103	282	108	66	131	43	226
Mezőcsáti	88	100	135	80	98	103	10	111	64	324
Mezőkövesdi	148	93	101	109	178	117	30	120	39	163
Miskolci	1 657	95	101	99	1 623	103	-34	98	58	297
Ózdi	196	105	91	128	286	120	90	146	38	176
Sárospataki	239	97	109	115	302	104	63	126	109	527
Sátoraljaújhelyi	116	96	92	123	160	128	44	138	63	336
Szerencsi	307	86	109	105	321	107	14	105	70	356
Szikszói	39	179	131	123	110	97	71	282	56	290
Tiszaújvárosi	188	90	77	66	102	117	-86	54	30	196
Tokaji	113	103	88	110	140	125	27	124	93	424
Összesen	3 677	96	102	104	4 056	108	379	110	54	272
Heves										
Bélapátfalvai	86	120	144	91	142	105	56	165	102	399
Egri	157	102	92	99	143	99	-14	91	18	93
Füzesabonyi	233	93	107	104	302	125	69	130	79	343
Gyöngyösi	368	101	123	99	478	106	110	130	61	272
Hatvani	175	81	106	111	184	111	9	105	34	151
Hevesi	317	92	116	108	422	116	105	133	115	509
Pétervásárai	132	97	105	110	166	113	34	126	70	256
Összesen	1 468	96	114	103	1 837	111	369	125	57	254
Nógrád										
Balassagyarmati	131	101	83	113	125	101	-6	95	29	138
Bátonyterenyei	96	139	92	88	291	269	195	303	106	446
Pásztói	144	86	60	95	79	111	-65	55	23	106
Rétsági	73	121	116	77	89	113	16	122	34	167
Salgótarjáni	383	90	136	119	494	89	111	129	72	329
Szécsényi	68	115	115	159	178	124	110	262	87	403
Összesen	895	100	108	112	1 256	116	361	140	57	263
Észak-Magyarország	6 040	97	106	105	7 149	110	1 109	118	55	266
Dél-Alföld	6 316	98	103	99	6 177	98	-139	98	45	211
Dél-Dunántúl	3 558	94	100	117	4 495	115	937	126	45	220
Észak-Alföld	7 892	91	101	106	8 009	105	117	101	52	273
Közép-Dunántúl	4 108	97	104	96	4 177	106	69	102	38	196
Közép-Magyarország	9 433	103	95	99	8 927	98	-506	95	32	148
Nyugat-Dunántúl	3 982	95	101	102	4 149	106	167	104	41	203
Ország összesen	41 329	97	101	102	43 083	104	1 754	104	42	207

Forrás: TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügy, szociális ellátás)

*Megjegyzés: A 60 év feletti lakossághoz viszonyított adatok pontatlanok, mert a 60 év feletti lakosságszám adatok a 2001. évi népszámlálás adatai, az ellátásban részesülők számának adatai pedig 2002. évi.

78. táblázat Nappali ellátást nyújtó idősök klubjainak adatai

kistérség	ellátottak							férőhelyek						
	1998	2002		változás 1998- 2002 kö- zött		tízezer lakosra jutó aránya	tízezer 60 éven felülire jutó aránya	1998	2002		változás 1998- 2002 kö- zött		Férő- hely- kihasz- náltság (%)	átla- gos férő- hely szám
		fő	előző év %- ban	fő	%				fő	előző év %- ban	fő	%		
Borsod-Abaúj-Zemplén														
Abaúj-Hegyközi	303	277	104	-26	91	175	776	282	260	100	-22	92	107	24
Bodrogközi	339	400	107	61	118	214	943	390	430	102	40	110	93	33
Edelényi	121	105	90	-16	87	29	139	95	75	100	-20	79	140	25
Encsi	263	310	105	47	118	128	700	235	260	108	25	111	119	22
Kazincbarcikai	342	262	104	-80	77	40	210	275	244	100	-31	89	107	27
Mezőcsáti	6	0		-6	0	0	0	10	0		-10	0		
Mezőkövesdi	217	200	103	-17	92	44	183	205	210	101	5	102	95	23
Miskolci	1 096	875	98	-221	80	31	160	936	933	100	-3	100	94	36
Ózdi	375	326	94	-49	87	43	201	425	336	94	-89	79	97	21
Sárospataki	218	182	99	-36	83	66	318	260	188	100	-72	72	97	24
Sátoraljaújhelyi	212	204	97	-8	96	80	429	175	194	111	19	111	105	39
Szerencsi	308	352	101	44	114	77	391	303	325	100	22	107	108	23
Sziksói	77	59	73	-18	77	30	156	80	80	100	0	100	74	40
Tiszaújvárosi	143	123	103	-20	86	36	237	135	115	100	-20	85	107	29
Tokaji	100	75	69	-25	75	50	227	95	100	106	5	105	75	20
Összesen	4 120	3 750	99	-370	91	50	252	3 901	3 750	101	-151	96	100	27
Heves														
Bélapátfalvai	100	90	94	-10	90	65	253	75	81	114	6	108	111	27
Egri	205	200	99	-5	98	25	131	185	185	100	0	100	108	23
Füzesabonyi	312	308	98	-4	99	81	350	323	308	99	-15	95	100	22
Gyöngyösi	314	306	98	-8	97	39	174	348	309	103	-39	89	99	31
Hatvani	142	126	93	-16	89	23	104	165	135	112	-30	82	93	19
Hevesi	123	153	126	30	124	42	185	160	158	122	-2	99	97	26
Pétervásárai	103	101	107	-2	98	43	156	110	95	101	-15	86	106	19
Összesen	1 299	1 284	101	-15	99	40	178	1 366	1 271	105	-95	93	101	24
Nógrád														
Balassagyarmati	287	293	99	6	102	68	323	335	345	97	10	103	85	29
Bátonyterenyei	70	61	91	-9	87	22	93	75	70	100	-5	93	87	23
Pásztói	155	167	119	12	108	49	223	170	180	120	10	106	93	30
Rétsági	142	103	81	-39	73	40	193	165	150	100	-15	91	69	30
Salgótarjáni	269	229	100	-40	85	33	153	300	265	100	-35	88	86	24
Szécsényi	162	176	99	14	109	86	398	190	210	95	20	111	84	26
Összesen	1 085	1 029	99	-56	95	47	215	1 235	1 220	101	-15	99	84	27
Észak-Magyarország	6 504	6 063	99	-441	93	47	225	6 502	6 241	102	-261	96	97	27
Dél-Alföld	7 475	7 762	101	287	104	57	265	6 791	7 039	101	248	104	110	33
Dél-Dunántúl	4 316	4 171	99	-145	97	42	204	4 354	4 418	101	64	101	94	28
Észak-Alföld	7 147	7 921	99	774	111	51	270	7 128	7 702	102	574	108	103	28
Közép-Dunántúl	3 278	3 075	100	-203	94	28	144	3 615	3 351	105	-264	93	92	32
Közép-Magyarország	7 655	8 234	103	579	108	29	136	6 668	7 846	104	1 178	118	105	44
Nyugat-Dunántúl	3 604	3 260	97	-344	90	32	160	3 924	3 613	98	-311	92	90	30
Ország összesen	39 979	40 486	100	507	101	40	195	38 982	40 210	102	1 228	103	101	31

Forrás: TEIR KSH Területi statisztikai adatok rendszere (Egészségügy, szociális ellátás)

*Megjegyzés: A 60 év feletti lakossághoz viszonyított adatok pontatlanok, mert a 60 év feletti lakosság szám adatai a 2001. évi népszámlálás adatai, az ellátásban részesülők számának adatai pedig 2002. évi.

79. táblázat A bentlakásos elhelyezést nyújtó gyermek- és felnőtt korú- fogyatékosok gondozóházaiknak férőhelyszáma, régióként

	Gyermekek	Felnőtt	Gyermekek	Felnőtt
Év / terület	Férőhelyek száma (fő)	Férőhelyek száma (fő)	% (2002 összes=100)	% (2002 összes=100)
2000	3 840	12 185	128	92
2001	2 860	12 946	95	97
2002, ebből:	3 011	13 299	100	100
Budapest	232	2 144	8	16
Pest	520	1 378	17	10
Közép-Magyarország	752	3 522	25	26
Közép-Dunántúl	140	1 452	5	11
Nyugat-Dunántúl	312	930	10	7
Dél-Dunántúl	180	1 667	6	13
Észak-Magyarország	370	1 695	12	13
Észak-Alföld	735	1 978	24	15
Dél-Alföld	522	2 055	17	15

80. táblázat Fogyatékosok nappali intézményeiben a működő férőhelyek száma régióként, 2002

Régió	A működő férőhelyek száma
Közép-Magyarország	652
Ebből: Budapest	482
Közép-Dunántúl	545
Nyugat-Dunántúl	165
Dél-Dunántúl	345
Észak-Magyarország	175
Észak-Alföld	395
Dél-Alföld	261
Összesen	2 538

81. táblázat A fogyatékosággal élők száma régióként

Régió	Fő
Közép-Magyarország	134 925
Közép-Dunántúl	59 011
Nyugat-Dunántúl	43 641
Észak-Magyarország	91 024
Dél-Dunántúl	60 889
Észak-Alföld	92 156
Dél-Alföld	95 360

82. táblázat A szociális földprogramban résztvevő települések száma 1997-2002 között

Kistérség	A szociális földprogramban résztvevő települések száma 1997-2000 között					
	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Borsod-Abaúj-Zemplén						
Edelény	28	28	20	20	16	21
Encs	29	29	19	17	17	20
Kazincbarcika	3	4	9	9	9	8
Miskolc	0	0	0	0	1	1
Ózd-Putnok	0	0	1	1	1	1
Sátoraljaújhely	2	4	3	3	2	3
Szerencs-Tokaj	1	1	2	2	2	2
Szikszó	12	9	11	12	11	11
Tiszaújváros	0	0	0	7	8	5
Összesen	75	75	65	71	67	72
Nógrád						
Balassagyarmat	1	1	2	3	3	3
Pásztó	0	3	5	2	2	2
Rétság	2	2	2	1	2	2
Salgótarján	5	7	12	10	11	7
Szécsény	6	5	6	5	4	4
Összesen	14	18	27	21	22	18
Észak-magyarországi régió	89	93	92	92	89	90
Dél-alföldi régió	9	14	8	8	8	9
Dél-dunántúli régió	32	27	36	26	27	43
Észak-alföldi régió	60	63	52	57	57	61
Nyugat-dunántúli régió	0	2	6	26	27	35
Ország összesen	399	199	194	209	208	238

Forrás: Országos Módszertan adatbázisa

83. táblázat A szociális közmunkaprogramban résztvevők megoszlása munkaerőpiaci státusz szerint, nemenként

Munkaerőpiaci státusz	Észak-Alföld			Dél-Alföld			Észak-Magyarország			Nyugat-Dunántúl			Dél-Dunántúl			Összesen
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	
regisztrált munkanélküli	9	83	92	33	116	149	24	108	132	46	90	136	11	59	70	579
tartós munkanélküli	2	22	24	7	25	32	1	1	2	4	11	15	2	13	15	88
pályakezdő	1	10	11	5	13	18	4	12	16	2	9	11	4	8	12	68
rendszeres szociális segélyben részesülő	2	38	40	19	26	45	13	38	51	14	15	29	11	15	26	191
jövedelempótóló támogatásban részesülő	2	12	14	11	6	17	5	12	17	2	7	9	8	18	26	83
felvett nem munkanélküli	0	2	2	0	0	0	1	5	6	0	0	0	0	0	0	8
saját dolgozó	1	0	1	0	0	0	0	0	0	3	1	4	0	0	0	5
nincs adat	0	9	9	6	20	26	0	0	0	6	15	21	2	3	5	61
Összesen	17	176	193	81	206	287	48	176	224	77	148	225	38	116	154	1083

Forrás: Foglalkoztatáspolitikai és Munkügyi Minisztérium

84. táblázat A szociális közmunkaprogramban részt vettek megoszlása régióként

régió	fő	százalékos megoszlás (%)
Dél-Alföld	287	26,50
Dél-Dunántúl	154	14,22
Észak-Alföld	193	17,82
Észak-Magyarország	224	20,68
Nyugat-Dunántúl	225	20,78
összesen	1083	100,00

Forrás: Foglalkoztatáspolitikai és Munkaügyi Minisztérium

85. táblázat Az Észak-magyarországi régióban működő, módszertani tevékenységet ellátó szervezetek

Ellátandó területi egység	Megnevezés	Ellátási terület	Székhely
Megyei szintű			
Heves megye	Idősek, Fogyatékosok Otthona és Módszertani Intézete	Szociális szolgáltatást nyújtó intézmények	Bélapátfalva
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Idősek Otthona Módszertani Intézmény	Szociális szolgáltatást nyújtó intézmények	Encs
Nógrád megye	Ezüstfenyő Idősek Otthona Módszertani Intézmény	Szociális szolgáltatást nyújtó intézmények	Bátonyterenye
Borsod-Abaúj-Zemplén megye	Miskolci Családsegítő Szolgálat Regionális Módszertani Központ és Gyermekjóléti Szolgálat Megyei Módszertani Központ Gyermekjóléti Szolgálat	Gyermekjóléti szolgáltatások	Miskolc
Heves megye	Szívárvány Szociális Szolgálat Gyermekjóléti Szolgálat	Gyermekjóléti szolgáltatások	Hatvan
Regionális szintű			
Észak-magyarországi régió	Miskolci Családsegítő Szolgálat Regionális Módszertani Központ és Gyermekjóléti Szolgálat Megyei Módszertani Központ	Családsegítés	Miskolc
Észak-magyarországi régió	Magyar Vöröskereszt	Hajléktalan ellátás	Miskolc
Észak-magyarországi régió	Módszertani Továbbképző Bölcsőde	Bölcsődei ellátás	Eger

Forrás: Saját gyűjtés

86. táblázat A szociális felsőoktatási képzésben résztvevő hallgatók száma 2002-2003 II. félév

Képzőintézmény			Létszám	nő	utolsó éves	első szak-képzettség
Eszterházy Károly Főiskola	szociálpedagógus	levelező	418	355	78	354
	szociálpedagógus	nappali	185	154	50	185
	szociálpedagógus	összesen	603	509	128	539
Régió összesen			603	509	128	539
Ország összesen			12497	10038	2604	11200

Forrás: Oktatási Minisztérium 2002

87. táblázat A szociális felsőoktatás összesített felvételi keretszámai 1998-2003

Képzőintézmény		1998	1999	2000	2001	2002	2003
Eszterházy Károly Főiskola	Eger	100	115	155	140	195	150
Régió összesen		100	115	155	140	195	150
Ország összesen		2808	3773	3951	3524	3893	4161

Forrás: Felsőoktatási felvételi tájékoztatók 1998-2003

88. táblázat Az államilag finanszírozott szociális felsőoktatási férőhelyek száma 1998-2003

Képzőintézmény		1998	1999	2000	2001	2002	2003
Eszterházy Károly Főiskola	Eger	70	80	70	70	100	60
Régió összesen		70	80	70	70	100	60
Ország összes		1938	2061	2124	1992	2089	2172

Forrás: Felsőoktatási felvételi tájékoztatók 1998-2003

89. táblázat A szociális felsőoktatásban diplomát szerzett hallgatók száma 2001-2002-ben

Képzőintézmény		Szak	2001	2002
Eszterházy Károly Főiskola	Eger	szociálpedagógus	39	80
Régió összesen			39	80
Ország összes			1493	1864

Forrás: Oktatási Minisztérium 2003

90. táblázat Szociális szakvizsgát tett hallgatók száma

Szakvizsga szervező intézmény neve	2002. tavasz	2002. ősz	2003. tavasz	2003. ősz	Összesen
Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet	43	115	44	41	243
Ország összesen	189	394	287	506	1376

Forrás: NCSSI Szakvizsga és Továbbképzési Osztály 2003

91. táblázat Akkreditálásra benyújtott szociális továbbképzések száma

Megye	Összes benyújtott pályázat								
	2000	2001/1			2002			Összes újként beadott	Mindösszesen
		Ismételten benyújtott	Új	Összesen	Ismételten benyújtott	Új	Összesen		
Borsod-Abaúj-Zemplén	9-3		14	17	1	8	9	31	35
Heves	7	3	21	24	6	12	18	40	49
Nógrád	10	3	12	15	3	7	10	29	35
Régió összesen	26	9	47	56	10	27	37	90	119
Összesen	292	178	498	676	132	310	442	1100	1410

Forrás: NCSSI Szakvizsga és Továbbképzési Osztály 2003